

1. UVOD

Regionalni prostorski plan (RPP) je instrument prostorske politike, s katerim načrtujemo prostorski razvoj izbrane regije, z njim pa pomembno vplivamo tudi na razvoj blaginje v gospodarskem, okoljskem ter družbeno-ekonomskem smislu, saj je ta med drugim podlaga za pripravo in sprejem Regionalnega razvojnega programa.

Osnutek Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 (v nadaljevanju SPRS) je v skladu s 70. členom ZUreP-3 (Uradni list 199/2021) temeljni strateški prostorski dokument za dolgoročno usmerjanje prostorskega razvoja države. V njem so obravnavana območja in ureditve, ki se, ob upoštevanju kriterijev iz Strategije, določijo in uskladijo v Regionalnem prostorskem planu. Namen priprave RPP je podrobnejša obravnava in opredelitev vsebin skladno z 75. členom ZUreP-3 in Strategije prostorskega razvoja Slovenije na regionalni ravni. RPP bo opredelil ključne prostorske izzive in usmeritve regije.

1.1 Vsebina regionalnega prostorskega plana

Regionalni prostorski plan je strateški prostorski dokument za območje razvojne regije Jugovzhodna Slovenija, sestavljen je iz tekstualnega dela, ki v osnovni strukturi sledi poglavjem iz SPRS, kar bralcu olajša medsebojno primerjavo dokumentov.

RPP je sestavljen iz tekstualnega dela (ta dokument) in prilog. Priloge tekstualnemu delu RPP so:

- Izhodišča za pripravo RPP,
- Grafični del RPP:
 - Karte primerne za tisk – format PDF
 - Karte za prikaz v GIS sistemih – format geoTIFF
 - Izvorni prostorski podatki – shapefile in layer datoteke
- Strokovne podlage:
 - Analiza stanja v prostoru in razvojnih potreb, ki določa usmeritve za razvoj poselitve, razvoja v krajini in gospodarske javne infrastrukture
 - Urbanistična zasnova
 - Krajinska zasnova
 - ...
- Grafični del RPP
- Seznam naselij s pripadajočimi atributi

1.2 Območje obravnave

RPP se pripravi za območje razvojne regije Jugovzhodna Slovenija, ki je enako območju statistične regije jugovzhodna Slovenija in obsega 21 občin, kot je to določeno z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja¹.

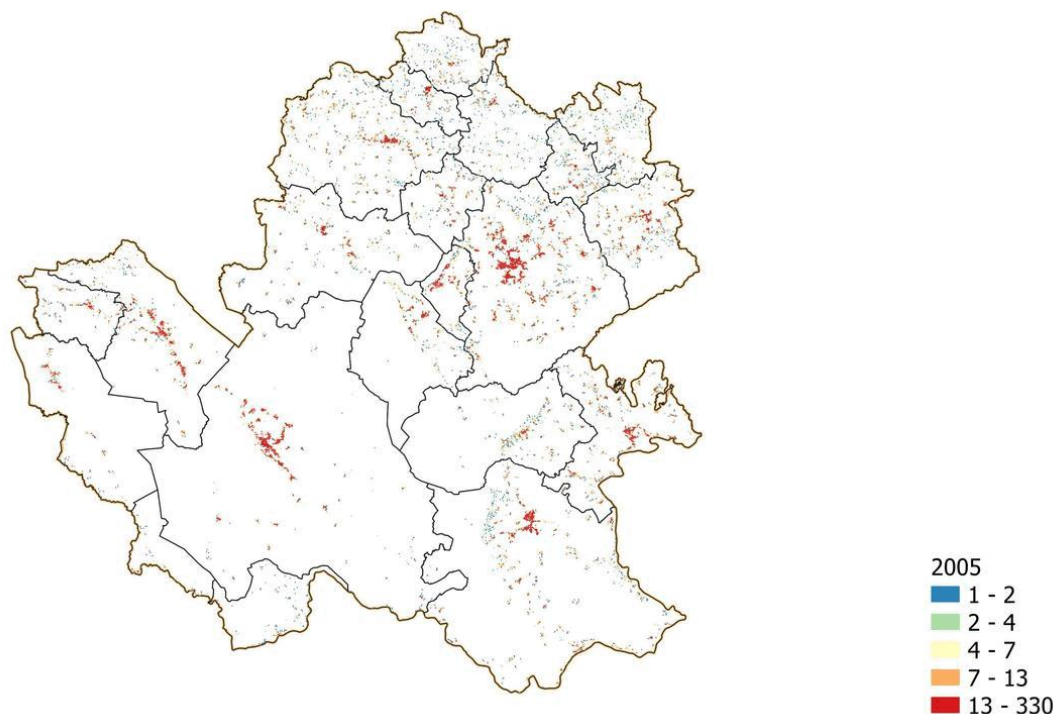
¹ občina Črnomelj, občina Dolenjske Toplice, občina Kočevje, občina Kostel, občina Loški Potok, občina Metlika, občina Mirna, občina Mirna Peč, občina Mokronog - Trebelno, mestna občina Novo mesto, občina Osilnica, občina Ribnica, občina Semič, občina Sodražica, občina Straža, občina Šentjernej, občina Šentrupert, občina Škocjan, občina Šmarješke Toplice, občina Trebnje, občina Žužemberk.

Slika 1: Območje priprave RPP v regiji Jugovzhodna Slovenija (vir podatkov GURS 2022).

Območje regije Jugovzhodna Slovenija je največja slovenska regija po velikosti z 2675 km² in jo zaznamujejo obmejni prostor z Republiko Hrvaško, prostorska in funkcijska homogenost storitev javnega pomena na ravni Bele krajine, Dolenjske in Kočevsko-Ribniškega, velika gozdnatost ter večje razvojne razlike znotraj regije. Štiri glavne krajinske enote v regiji so hribovje Gorjanci, kraška planota Kočevski Rog, ter reki Krka in Kolpa. Poselitev je zgoščena ob rečnih dolinah in na nižjih ravninskih delih. Najpomembnejše mestno središče je Novo mesto z močno gospodarsko vlogo širšega prostora, sledijo mu naselja s statusom mest Kočevje, Črnomelj, Trebnje, Ribnica in Metlika. Ostala pomembnejša naselja so vsa občinska središča, ki so pretežno trškega, vaškega in podeželskega značaja, v večini z visokim deležem delovnih migrantov in slabšo opremljenostjo s storitvami splošnega pomena, na določenih območjih pa te še dodatno izginjajo, predvsem na obmejnem problemskem območju Pokolpja². Prostor regije dodatno zaznamujejo še nekateri krajinsko-kulturni elementi, kot so vinogradniška območja z zidanicami, romska naselja, gradovi, verski objekti, arheološka najdišča ter obsežnejša območja gozdnega in obgozdnega prostora z raznoliko floro in favno.

² Kot npr. poštne in bančne poslovalnice, trgovine, policijske postaje.

Slika 2: Sprememba poselitve v regiji med 2005 in 2019 – opazen trend nadaljevanja razpršene poselitve (na hišno enoto natančno; vir podatkov: Centralni register prebivalstva).

1.3 Povzetek izhodišč za pripravo regionalnega prostorskega plana regije Jugovzhodna Slovenija

Temeljno izhodišče za načrtovanje prostorskega razvoja Jugovzhodne Slovenije so cilji prostorskega razvoja Slovenije, ki so zapisani v SPRS (poglavje I, podpoglavje 3):

- 1 Racionalen in učinkovit prostorski razvoj
- 2 Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij
- 3 Večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru
- 4 Kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij
- 5 Skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi
- 6 Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij
- 7 Povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi
- 8 Preudarna raba naravnih virov
- 9 Prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami
- 10 Kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti
- 11 Ohranjanje narave
- 12 Varstvo okolja

V regiji je raba prostora večinoma usklajena. Glavni izzivi in konflikti pri nadaljnjem razvoju prostora na regionalni ravni so zagotavljanje zadostnih primerno opremljenih površin za razvoj gospodarskih dejavnosti in stanovanjskih površin, umeščanje v prostor in izgradnja glavnih cestnih, kolesarskih in železniških povezav (3. in 3. A razvojna os), umestitev in obratovanje naprav za obdelavo odpadkov in proizvodnjo obnovljivih virov energije (OVE), trajnostni razvoj kmetijstva (zmanjševanje obremenjenosti zemljine, preprečevanje zaraščanja, povečanje samooskrbe) ter ustrezna

komunikacija o urejanju prostora z javnostjo, kar v času digitalizacije (javnih) storitev postaja še poseben izziv.

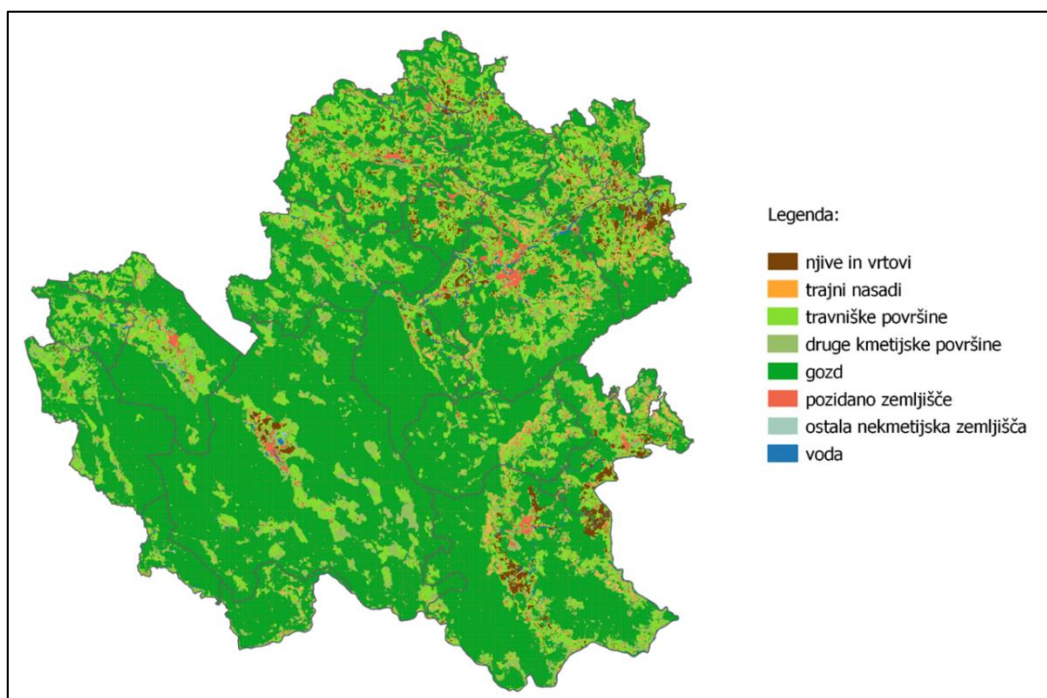
V izhodiščih za pripravo RPP smo predstavili razloge za pripravo, elemente priprave, opis obstoječega stanja in postopek priprave RPP, kjer so med drugim navedeni ključni izzivi, ključni deležniki in potrebne strokovne podlage za izdelavo osnutka RPP po področjih, kot jih za RPP predvideva ZUreP-3. Izhodišča so pomemben del planerskega postopka priprave in izdelave RPP, kjer so že opisane utemeljitve prostorskih ureditev regionalnega pomena, pričakovani konflikti v prostoru in sinergije, ki izhajajo iz predvidenih ureditev. Izhodišča delno temeljijo na strokovnih podlagah in so skupaj z njimi bistven dokument za izdelavo RPP.

1.3.1 Značilnosti in težnje prostorskega razvoja regije Jugovzhodna Slovenija

Regija Jugovzhodna Slovenija se v zadnjih letih sooča z intenzivnimi demografskimi in storitvenimi izzivi, kot so povečevanje števila prebivalcev v severnih delih regije, odseljevanje in praznjenje obmejnega območja pokolpja, ohranjanje stopnje poseljenosti mest in podeželja z vzdrževanjem razpršenega vzorca poselitve, sprememba rabe tal in opuščanje vinogradniških območij, romska problematika ter energetska odvisnost kmetijskih, prometnih in industrijskih dejavnosti od fosilnih goriv.

Osrednje storitveno središče regije je Novo mesto, središče državnega pomena, ki je eno od glavnih zaposlitvenih centrov v širšem prostoru med Ljubljano, Celjem in Zagrebom, v katerem so še posebej prisotne dejavnosti farmacije, avtomobilske industrije in ostalih predelovalnih dejavnosti. Po dokončanju avtocestnega omrežja njegovo vlogo krepi lega ob 3. razvojni osi med Koroško in Belo krajino, kar mu hkrati daje pomembnejšo vlogo regijskega prometnega vozlišča. Ostala regijsko pomembnejša središča so Kočevje, Črnomelj, Trebnje, Ribnica in Metlika, kjer so večji centri poselitve, delovnih mest in upravnih storitev, in v katerih je potrebno zagotavljati obstoj in razvoj dejavnosti, kot so izobraževanje, socialno varstvo, zdravstvena oskrba, javna uprava, šport in rekreacija ter kultura. Med pomembna središča za razvoj regije se uvrščajo še vsa občinska središča, ki so osrednja območja lokalnega razvoja.

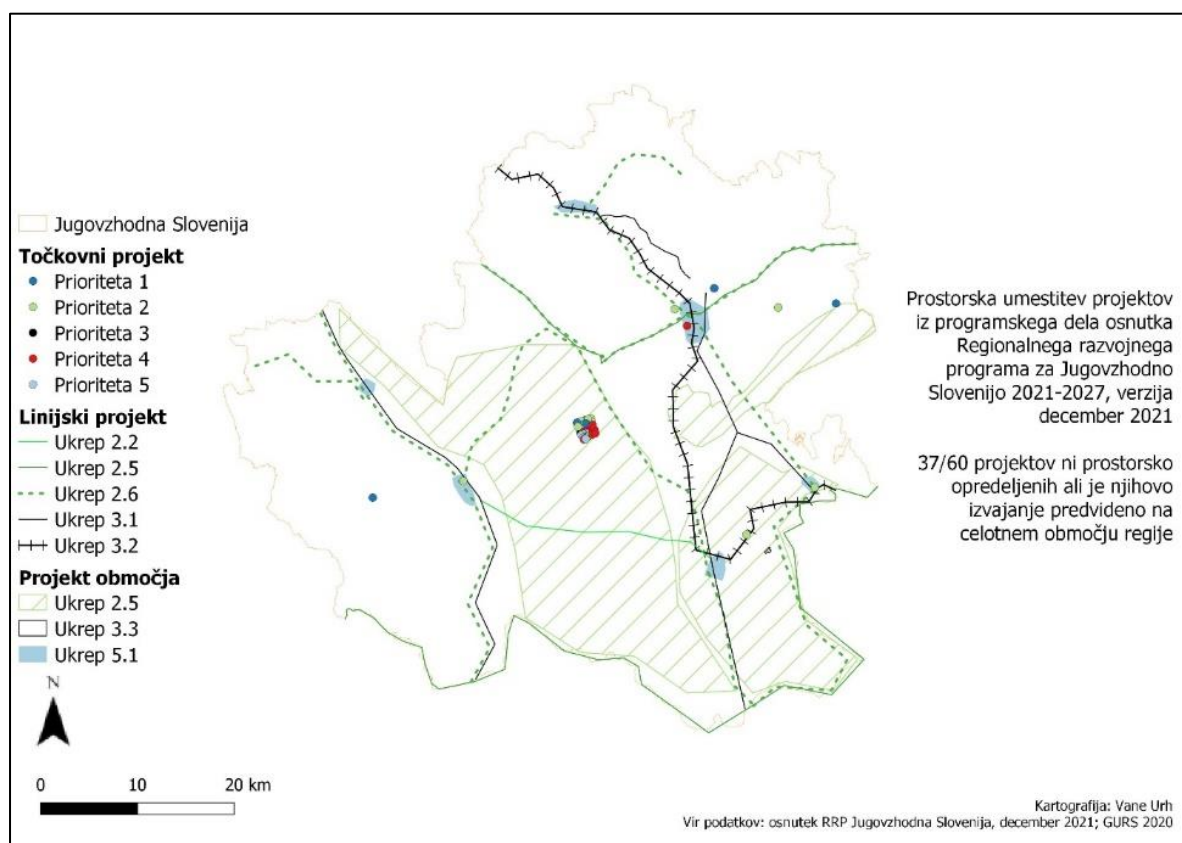
V regiji prevladuje gozdni in obgozdni prostor, ki ga je prek 70 % površine regije in je po površini največji med vsemi slovenskimi regijami. Gozdne površine se v preteklih 5 letih niso spremenile (64,5 % skupne površine), površina stavbnih zemljišč v regiji se je povečala za 3 %, medtem ko se je površina kmetijskih zemljišč zmanjšala za 1,5 %. V regiji so še vedno prisotna območja degradiranega prostora, tako posameznih stavb, ulic, kot večjih površin funkcionalno degradiranih območij, njihova površina pa se je od leta 2017 povečala. Pritiski po novi rabi prostora so v mestnih središčih, ob glavnih cestnih in železniških prometnicah, v spodnji dolini reke Krke ter v nekaterih poslovno-gospodarskih conah. Pestra in številna kulturna dediščina v povezavi z naravno dediščino in naravnim prostorom, ki obsega prek 50 % površin regije, predstavljata dodaten potencial za razvoj kulturnih, turističnih in športno-rekreacijskih dejavnosti. Ekološki odtis regije ne presega njene biokapacitete, emisije CO₂ v regiji predstavljajo 5 % vseh emisij v Sloveniji.

Slika 3: Raba tal v regiji (vir: MKGP, 2019).

1.3.2 Razvojni izzivi regije Jugovzhodna Slovenija

V regiji je raba prostora večinoma usklajena. Glavni izzivi in konflikti pri nadaljnjem razvoju prostora na regionalni ravni so zagotavljanje zadostnih primerno opremljenih površin za razvoj gospodarskih dejavnosti in stanovanjskih površin, umeščanje v prostor in izgradnja glavnih cestnih, kolesarskih in železniških povezav (3. in 3. A razvojna os), umestitev in obratovanje naprav za obdelavo odpadkov in proizvodnjo obnovljivih virov energije (OVE), trajnostni razvoj kmetijstva (zmanjševanje obremenjenosti zemljine, preprečevanje zaraščanja, povečanje samooskrbe) ter ustrezna komunikacija o urejanju prostora z javnostjo, kar v času digitalizacije (javnih) storitev postaja še poseben izziv.

Slika 4: Najpomembnejši regijski projekti v Jugovzhodni Sloveniji (vir: Regionalni razvojni program za Jugovzhodno Slovenijo, december 2021)³.

V okviru postopka izdelave Regionalnega razvojnega programa Jugovzhodne Slovenije 2021-2027 so bili prepoznani naslednji razvojni izzivi regije:

1. Demografski in socialni izzivi
2. Raziskave in razvoj
3. Gospodarstvo in podjetništvo
4. Izobraževanje
5. Mobilnost in regionalna dostopnost
6. Ravnanje z naravnimi viri in skrb za okolje
7. Problemska območja in funkcionalno degradirana območja (FDO)
8. Povezovanje podeželja, mest in urbanih središč

³ <https://www.rc-nm.si/regionalni-razvojni-dokumenti/>

2. Cilji in prednostne naloge prostorskega razvoja regije Jugovzhodna Slovenija

Obseg poglavja in podpoglavij: 15.000–20.000 znakov s presledki.

2.1 Cilji prostorskega razvoja regije Jugovzhodna Slovenija

RZPR 2006:

Strateški cilji prostorskega razvoja regije, ki temeljijo na vzdržnem, uravnoteženem in policentričnem razvoju vseh prostorskih struktur in dejavnosti v celotni regiji, so:

- zagotavljanje racionalne rabe prostora in učinkovitega prostorskega razvoja
- vzpostavitev uravnoteženega urbanega omrežja z jasno opredeljeno vlogo posameznih središč ter smotno razporeditvijo dejavnosti v prostoru, ki bo vodila k zmanjševanju razvojnih razlik v regiji in zagotavljala kakovosten razvoj mest in drugih naselij;
- vzpostavitev novega in dograditev obstoječega prometnega in telekomunikacijskega omrežja za zagotavljanje enakovredne dostopnosti in mobilnosti v regiji ter povezave z ostalimi regijami v Sloveniji in Hrvaški, s čimer bodo omogočeni tudi hitrejši razvoj obmejnih območij, učinkovitejše čezmejno sodelovanje ter učinkovito vključevanje regije v informacijsko družbo;
- zagotavljanje varstva okolja z izbiro primernih lokacij in tehnologij dejavnosti in rabe prostora ter z izboljšanjem komunalne opremljenosti;
- vzpostavitev novih in rekonstrukcija obstoječih infrastrukturnih omrežij za zagotavljanje enakovredne komunalne in energetske opremljenosti in učinkovitega varstva okolja v regiji ob upoštevanju omejitev, ki izhaja iz dejstva, da gre za vododeficitarno območje, dvig življenjske ravni in zagotovitev izvedbe predvidenih razvojnih programov v regiji;
- zagotavljanje kakovostnega prostorskega razvoja podeželja z ohranjanjem raznolikosti kulturne krajine in naravnih območij kot temeljnih nosilcev prepoznavnosti regije in naravnega vira za ohranitev poseljenosti podeželja ter okoljsko sprejemljivega razvoja primarnih dejavnosti in turizma;
- ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine kot potencialov za razvoj regije in njeno prepoznavnost v širšem prostoru, in sicer tako v urbanih okoljih kot na podeželju.

Strateški cilji regije se bodo uresničevali s prostorsko, okoljevarstveno in ekonomsko ustreznimi **usmeritvami in ukrepi za razporeditev dejavnosti v prostoru**:

- Medtem ko se bodo javne institucije, družbene, oskrbne in storitvene dejavnosti predvsem višje ravni razvijale v največjih središčih v regiji (Novo mesto in preostala središča), se bodo proizvodne dejavnosti razvijale predvsem na obstoječih lokacijah, kjer bodo potrebne širitve in posodobitve, ali pa novih lokacijah v večjih središčih, na njihovih obrobjih in ob pomembnejših prometnicah.
- Možnosti za gradnjo novih stanovanj se bodo zagotavljale na celotnem območju regije, večje širitve poselitvenih območij za ta namen pa bodo v vseh občinskih in pomembnejših oskrbnih središčih ter v obmejnem območju z Republiko Hrvaško.
- Primarne dejavnosti se bodo razvijale na območju celotne regije v odvisnosti od naravnih danosti, pa tudi od ustvarjenih razmer. Kmetijstvo je pomembna dejavnost na pretežnem delu regije, vendar pa zaradi neugodnih naravnih razmer (razgiban relief, kraška tla, vododeficitarno območje) in drobne strukture kmetijskih posesti razen redkih izjem (ravninski predeli, del Kočevske) nima pomembnih gospodarskih učinkov. Poleg iskanja tržnih niš z alternativnimi oblikami pridelave hrane (ekološko kmetovanje) se bodo razvojne možnosti na področju kmetijstva iskale v smeri povezovanja s prizadevanji za varstvo kulturne dediščine in ohranjanje narave ter z vključevanjem turizma na podeželju. Gozdovi predstavljajo pomemben obnovljiv naravni vir v regiji, gozdarstvo pa zato pomembno razvojno možnost, še posebej v povezavi z lesno industrijo. Velik delež državnih gozdov je pomemben kot vir dohodka (proizvodnja lesa), zaposlitve in socialne varnosti za številne ljudi v območju. Zato se bosta gozdarstvo in lesna industrija

razvijali kot pomembni gospodarski dejavnosti, še posebej v predelih z obsežnimi sklenjenimi gozdnimi površinami.

- Turizem se bo v različnih oblikah razvijal v celotni regiji in bo (lahko) predstavljal pomembno povezovalno prvine v razvoju in prepoznavnosti regije, kar še zlasti velja za turizem, ki se povezuje s kmetijstvom in navezuje na območja ohranjanja narave ter varstva kulturne dediščine (regijski in krajinski parki, izjemne krajine, gradovi, mestna jedra ipd.). V celotni regiji bo poudarek na turizmu kot dopolnilni dejavnosti v kmetijstvu. Še naprej se bodo razvijali in izpopolnjevali svojo ponudbo termalni zdraviliški centri (Šmarješke in Dolenjske Toplice), v dolini Kolpe se bodo postopno uredila kopališka središča z vso ustrezno infrastrukturo, na Kočevskem rogu in pri Sodražici se bodo še naprej razvijala zimsko-športna središča.

Za zmanjševanje razlik v razvoju regije, vzpostavitev ustreznjega urbanega omrežja, omogočanje gospodarskega razvoja, dvig bivalne ravni ter izboljšanje stanja okolja bodo zagotovljena nova, oziroma bodo prenovljena obstoječa infrastrukturna omrežja in sistemi (nove oziroma prenovljene cestne in železniške povezave, telekomunikacijske povezave, energetska omrežja, sistemi za oskrbo s pitno vodo ter odvajanje in čiščenje odpadnih voda, ravnanje z odpadki), pri čemer je pomembno kvalitativno izboljševanje oskrbe razvojnih središč (Trebneje, Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Kočevje, Ribnica idr.) ter zagotavljanje minimalnega infrastrukturnega (komunalnega) standarda manj razvitim območjem.

V celotni regiji se bodo kot omejitve razvoja in hkrati kot primerjalne prednosti za posebne oblike gospodarskih dejavnosti in za razvoj kmetijstva in turizma uveljavljali varstvo vodnih virov ter ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine, poleg tega pa tudi sanacije razvrednotenih območij (opuščena industrijska območja, opuščeni kamnolomi, nesanirani deli delujočih kamnolomov in podobno).

2.2 Prednostne naloge prostorskega razvoja regije Jugovzhodna Slovenija

Določijo se prednostne naloge prostorskega razvoja regije.

Preveriti stanje in velikost površin po dejavnostih (npr. stanovanja, gospodarstvo, trgovina, družbene dejavnosti, kmetijstvo) in opredeliti utemeljitve, prostorske zahteve, osrednje lokacije (občina, naziv lokacije, naloge in dejavnosti, bruto površina), merila za načrtovanje.

3. Usmeritve za prostorski razvoj regije

Gre za strateške – konceptualne usmeritve. Usmeritve sledijo 6. odstavku, 70. člena ZUreP-2.

Koncept prostorskega razvoja predstavlja strateški okvir za povezovanje prostorskih sistemov in struktur, s katerim uresničujemo vizijo in cilje prostorskega razvoja.

Zasnovan je na sočasnem, sinergijskem, integralnem in medsebojno soodvisnem razvoju treh prostorskih sistemov: (1) poselitve, (2) gospodarske javne infrastrukture ter (3) zelene infrastrukture.

Pri njihovem načrtovanju in razvoju se hkrati upoštevajo družbeni, gospodarski in okoljski vidiki razvoja, ter upošteva utemeljene potrebe in razvojne možnosti posameznih območij. Pri tem se upošteva usmeritve iz SPRS. Posamezne vsebine se prikaže tudi grafično in sicer shematizirano po vzoru shem iz SPRS.

Razvojna regija Jugovzhodna Slovenija naj s sosednjimi območji oziroma razvojnimi regijami sodeluje in se povezuje:

- v okviru sistema zelene infrastrukture na regionalni ravni,

- v okviru razvoja družbene infrastrukture ter gospodarske javne infrastrukture na področju okolja in prometa. S sosednjimi območji na čezmejni ravni pa naj sodeluje in se povezuje pri reševanju razvojnih izzivov na čezmejnih, hribovitih in gorskih območjih, ki demografsko in gospodarsko stagnirajo ali nazadujejo.

RZPR 2006:

V JV Sloveniji bo treba zagotavljati intenzivnejši urbani razvoj v večjih urbanih središčih. Novo mesto mora dobiti posebno vlogo kot središče nacionalnega pomena, ki bo sposobno konkurirati sosednjim središčem ne le v Sloveniji, temveč tudi središčem v sosednjih državah, predvsem Hrvaški. Najintenzivnejši razvoj bo tako potekal v smeri od zahoda proti vzhodu, ob nastajajoči AC povezavi iz smeri Ljubljane proti Brežicam, ter ob pomembnejših cestnih povezavah proti Kočevju in Črnomlju ter Metliki in Hrvaški. Ob teh prometnicah in središčih bodo nastajale nove gospodarske cone in izobraževalni centri (Novo mesto, Trebnje, Kočevje, Črnomelj), krepile pa se bodo tudi upravne dejavnosti. Na ta način se bodo postopno zmanjševale razvojne razlike v regiji.

Na ravninskih delih, kjer so najprimernejše površine za kmetijstvo (Šentjernejsko polje, novomeška kotlina, Mirnska dolina, Kočevsko-Ribniško polje), bo le-to še vedno potekalo intenzivno, z uvajanjem novih tehnologij in zmanjševanjem razdrobljenosti kmetijskih zemljišč ter ob hkratnem upoštevanju omejitev, ki izhajajo iz ciljev varstva okolja, predvsem voda in podzemnih vodnih virov ter ohranjanja narave. Kjer so v naseljih še razpoložljive površine, se bo poselitev omejevala na obstoječa poselitvena območja in njihova obrobja, sicer pa bodo ob obstoječih naseljih opredeljene večje, strnjene površine za organizirano gradnjo.

Predvsem na severnem delu regije, v Suhi krajini ter na območju Gorjancev in v Beli krajini prevladujejo podeželska območja z izrazito razpršenimi poselitvenimi vzorci ter značilno kulturno krajino, v kateri prevladujejo drobno členjene kmetijske površine, na manjših, vendar značilnih območjih pa tudi vinogradniška območja. Na teh območjih bodo vzpostavljene manjkajoče in rekonstruirane obstoječe prometne povezave ter komunalna, energetska in telekomunikacijska omrežja; s tem bosta izboljšani dostopnost do javnih in drugih storitev ter kakovost bivanja. Zaradi velike ranljivosti kraških tal in podtalnice (vodni viri) bodo postopno sanirana obstoječa in dograjena manjkajoča omrežja in objekti komunalne infrastrukture, posebej še za oskrbo s pitno vodo. Poleg kmetijske dejavnosti, ki bo povečanje gospodarskih učinkov zagotavljala tudi z alternativnimi oblikami kmetovanja, se bodo na teh predelih s prenovo kmetij uveljavljale tudi druge dejavnosti, zlasti turizem in rekreacija ter obrt, s čimer se bo uresničevalo načelo večnamenskosti kmetijstva. Kmetijstvo bo ohranilo in še povečalo svojo vlogo vzdrževalca kulturne krajine, kar bo mogoče dosegati tudi s povečevanjem različnih oblik pomoči (sredstva, izobraževanje), ki se bodo prednostno usmerjale na najmanj razvita območja in krajinsko najvrednejša območja (izjemne in dediščinske krajine).

Na južnem in zahodnem delu regije, predvsem na Kočevsko-ribniškem regionalnem območju bo temeljna usmeritev povečevanje razvojnih potencialov, usklajenih s cilji ohranjanja narave. Z izgradnjo novih in rekonstrukcijami obstoječih prometnih in drugih infrastrukturnih povezav ter komunalnih in energetskih omrežij ter z zagotavljanjem možnosti za poselitev se bodo na tem delu regije povečale možnosti za gospodarski razvoj in za razvoj turizma ter alternativnih oblik kmetijskih dejavnosti, kar je še posebej pomembno v izjemnih kulturnih krajinah. Ohranjena naravna območja (kočevski gozdovi, dolina zgornje Kolpe) so v tem delu regije pomemben nosilec prepoznavnosti regije, zato se bodo tu varstveni cilji vključevali kot razvojni dejavnik (ohranjena narava in kulturna

krajina kot primerjalna prednost).

Obmejna območja bodo z izgradnjo prometne in druge infrastrukture, ki bo morala biti zagotovljena tudi zaradi schengenske meje, bolj dostopna in ustrezneje komunalno opremljena. Zato se bodo lahko hitreje razvijala ter postopoma dosegala raven preostalih delov regije. Pričakovano povečanje potreb po stanovanjih zaradi novo vzpostavljenih služb ob meji bo predvsem v vplivnih območjih mejnih prehodov sprožilo nastanek novih stanovanjskih območij in terciarnih dejavnosti, katerih razvoj se bo spodbujal tudi v dosedanjih manjših urbanih središčih (Osilnica, Kostel, Loški Potok, Vinica, Šentjernej) in ne samo v večjih urbanih središčih (Kočevje, Metlika, Črnomelj). Izboljšana dostopnost in infrastrukturna opremljenost bosta še povečali potenciala obmejnega območja za razvoj turizma, ki so danes predvsem posledica izjemne naravne zgradbe (Čabranka, Kolpa, Gorjanci) in izjemnih kulturnih krajin (Loški potok, dolina zgornje Kolpe, Draški steljniki in druge). Tudi na tem območju se bodo opredeljevale alternativne oblike kmetovanja v povezavi s turizmom in varstvom kulturne dediščine ter ohranjanjem narave. Razvoj na obmejnih območjih bo potrebno usklajevati tudi s prostorskimi plani R Hrvaške predvsem na področjih prometa, komunalne in energetske infrastrukture ter ohranjanja narave, pri čemer bo treba zagotavljati uresničevanje ciljev regije. V ta namen pa bo morala država Slovenija zagotoviti ustrezne mehanizme za uskladitev interesov z R Hrvaško.

Za uresničevanje takega prostorskega razvoja bo treba v celotni regiji zagotavljati ustrezno prometno, komunalno in energetskega infrastrukturo.

Prometna infrastruktura bo dopolnjena z dograditvijo daljinske cestne povezave mednarodnega pomena (dolenjske avtoceste), ki bo kot najpomembnejša daljinska cesta mednarodnega pomena v regiji bistveno izboljšala dostopnost dela regije. Poleg same avtoceste bodo urejeni tudi priključki Bič, Trebnje, Mirna Peč, Novo mesto, Dolenje Kronovo in Dobruška vas. Ob trasi avtoceste se na relaciji od zahodnega priključka Trebnje do Kronovega ohrani obstoječa cesta H1, kjer bo omogočen brezcestninski potek prometa. Z ohranjanjem ceste H1 se zagotovi ugodna prometna povezava, namenjena dnevnim regijskim migracijam med naselji Trebnje, Mirna Peč, Novo mesto, Otočec, Šmarješke Toplice, Mokronog. Primeren dostop teh in drugih naselij na sosednjo cesto H1 se zagotovi z izgradnjo nivojskih priključkov.

V Novem mestu kot nacionalnem prometnem vozlišču se bo uredil prometni terminal za kombinirani promet nacionalnega pomena, hkrati pa bo tudi z javnim potniškim prometom bolj povezano s preostalimi pomembnejšimi središči v regiji.

Regija bo z izgradnjo oziroma rekonstrukcijo cestnih povezav čezmejnega pomena Petrina – Kočevje – Ribnica – AC križ in Celje – Novo mesto – Metlika ustrezneje navezana na omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena in povezana s sosednjimi regijami, poleg tega pa se bo izboljšala dostopnost zdaj slabše dostopnih delov regije.

Z novogradnjami in rekonstrukcijami se bodo izboljšale povezave znotraj regije med Kočevsko-ribniškim območjem, Belo krajino in Dolenjsko.

Med Kočevjem in Novim mestom se bo z rekonstrukcijo obstoječe ceste vzpostavila cestna povezava nacionalnega pomena, ki je hkrati del notranjega obodnega cestnega prometnega obroča. Prav tako se med Kočevjem in Črnomljem ter Metliko z rekonstrukcijo obstoječe ceste vzpostavi cestna povezava nacionalnega pomena, kakor tudi odsek od Ivančne Gorice do Dvora ter od Soteske do

Vinice. Del notranjega obodnega cestnega obroča bo tudi povezava od Novega mesta preko Kočevja proti Ribnici in Cerknici. Omenjene cestne povezave bodo omogočale učinkovito infrastrukturno povezavo med regionalnimi središči znotraj regije, kakor tudi z ostalimi regijami.

Zgrajene bodo tudi nove ceste, s katerimi se bodo izboljšale povezave znotraj regije oziroma omogočila dostopnost nekaterih krajev po ozemlju Slovenije, kar danes ponekod ni omogočeno. Nekatero obstoječe ceste bodo rekonstruirane (korekcije horizontalnih in vertikalnih potekov, preplastitve, novogradnje kot obvozi naselij oz. ureditve ustreznih profilov cest na potekih skozi naselja ipd.) zaradi zagotavljanja povezanosti vseh občinskih središč s cestami regionalnega oz. nacionalnega pomena in njihove čim boljše navezave na cestne povezave mednarodnega in čezmejnega pomena. Hkrati je treba stalno zagotavljati, da se stanje na obstoječih prometnih povezavah ne bo poslabšalo.

Mejni prehodi bodo urejeni po standardih, ki veljajo za meje Evropske unije, kar pomeni izboljšane prometnice in urejene terminale za tovorna vozila.

Javni potniški promet se bo v regiji razvijal na dveh ravneh: mestni oziroma medmestni ter regionalni. Med posameznimi regionalnimi središči in njihovimi zaledji se bo vzpostavil učinkovit javni potniški promet, kar bo ključno vplivalo na razbremenitev cestne infrastrukture in povečalo pomen železniški infrastrukturi, spodbujala pa se bo tudi uporaba kolesarskega in pešaškega omrežja (v ožjih urbanih in lokalnih območjih). V središčih medobčinskega ali višjega pomena (Novo mesto, Kočevje, Ribnica, Črnomelj, Metlika, Trebnje) se bodo razvili potniški terminali, ki so vozlišča oziroma prestopne točke med posameznimi prometnimi sistemi in kamor se stekajo potniški prometni tokovi. Posodobil se bo železniški potniški promet in izboljšale se bodo potniške avtobusne povezave med občinskimi in regijskim središčem.

Spremenjen geostrateški položaj Slovenije narekuje novo zasnovo železniškega prometnega omrežja. Nekdanje in dosedanje načrtovane železniške prometne povezave ne ustrezajo več povsem novim usmeritvam Slovenije in spremenjenim mednarodnim potrebam. Zaradi zagotovitve gospodarnejšega in skladnejšega razvoja železniškega omrežja, izboljšanja življenjskih pogojev, varstva okolja, večje izbire prometnih sredstev bo treba izvesti možne nove železniške povezave (Kočevje – R Hrvaška) in obnovo obstoječega železniškega omrežja.

V regiji bo vzpostavljeno omrežje daljinskih, glavnih in regionalnih kolesarskih poti, ki se bo navezalo na obstoječa in v posameznih občinah načrtovana omrežja kolesarskih poti. S tem bodo povečani turistično – rekreacijski potenciali regije, ki se pomembno povezujejo s cilji ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine. Na območju Gorjancev, ob Kolpi in drugih območjih, primernih za pohodništvo, bo vzpostavljeno tudi omrežje pohodniških (peš)poti.

Tudi športno letališče v Prečni pri Novem mestu bo prenovljeno, s čimer bo urejen status letališča kot javnega letališča za mednarodni zračni promet nižje kategorije. Urejene bodo vzletno-pristajalna in vozne steze, izvedene vodnogospodarske ureditve, zagotovljena potrebna tehnična sredstva in oprema, oskrba z elektriko, vodo, gorivom, ureditve in objekti za spremljajoče dejavnosti, poskrbljeno za izboljšanje varnosti.

Prav tako bo izvedeno podaljšanje sedanje vzletno-pristajalne steze in dograditev infrastrukture

športnega letališča v Prilozju.

Oskrba s pitno vodo se bo zagotavljala prek centralnih vodovodnih sistemov na posameznem regionalnem območju. Prvenstveni nalogi na področju oskrbe z vodo sta zagotovitev oskrbe v vseh naseljih ter rekonstrukcija zastarelih in tehnično neustreznih cevovodov ob hkratnem zagotavljanju kvalitete in izdatnosti vodnih virov. Pri načrtovanju razširitve in rekonstrukcije vodooskrbnih sistemov je treba zagotoviti usklajenost glede rabe prostora na območjih vodnih virov in zagotoviti take rešitve, ki bodo prvenstveno varovale naravne vire in omogočale nemoteno oskrbo prebivalstva s pitno vodo. Predvsem v razpršenih naseljih regije bo potrebno zagotoviti oskrbo s pitno vodo za večje število naselij, ki so trenutno lokalno neustrezno in/ali nezadostno opremljena. V ta namen bodo na takih predelih celotne regije vzpostavljeni novi, ločeni vodooskrbni sistemi, če bodo predhodno dokazani ugodnejši dolgoročni finančni učinki pri vodooskrbi.

Sistemi za odvajanje in čiščenje odpadnih voda se bodo vezali na posamezna porečja. V luči celovitega upravljanja z vodami bo treba za posamezna porečja na medobčinski ravni zagotoviti izgradnjo čistilnih naprav za vsa večja naselja, na območjih razpršene poselitve pa bo treba preveriti ogroženost okolja in predpisati lokalne pogoje za odvajanje in čiščenje odpadne vode prek kontroliranih lokalnih ali individualnih sistemov.

Na pretežnem delu regije bo ravnanje z odpadki potekalo v okviru Centra za ravnanje z odpadki Dolenjske (v nadaljevanju: CEROD), ki ga bo potrebno razširiti še na področje inertnih in posebnih odpadkov. V tem okviru bo potrebno zagotoviti predelavo in odlaganje predvsem inertnih odpadkov ter vzpostaviti učinkovit sistem ločenega zbiranja odpadkov in zagotoviti izvedbo programov za zmanjševanja količine odpadkov na izvoru.

Zagotavljanje oskrbe z energenti se bo izvajalo v dveh smereh: z zagotavljanjem kvalitetne oskrbe z električno energijo ter zagotavljanjem drugih virov energije za ogrevanje in tehnološke potrebe. Na gosteje poseljenem delu Dolenjske se bo razvijala plinifikacija, na ostalih območjih pa se bo v večjih naseljih spodbujala uporaba daljinskih sistemov ogrevanja oziroma oskrbe z energenti, v manjših in predvsem razpršenih naseljih pa uporabo ustrežnejših in ekološko sprejemljivejših energentov (predvsem uporaba lesne biomase in utekočinjenega naftnega plina). Na ravni regionalnih območij bo smiselno izdelati energetska zasnova območja za načrtovanje in izvajanje trajnostnega energetskega razvoja lokalnih skupnosti/regionalnih območij z vidika oskrbe z energijo ter vzpodbuditi prebivalce in gospodarske subjekte v regiji k varčni in učinkoviti rabi energije.

Pomemben vir energije v regiji so tudi že dosedanja, pa tudi potencialni novi viri geotermalne energije v regiji, s katerimi bo v prihodnosti mogoče zagotavljati nove in boljše možnosti za oskrbo z energijo in razvoj turizma.

Na območju celotne regije se bo izboljšala oskrba z električno energijo ter zagotovilo dvostransko napajanje iz dveh neodvisnih virov/smeri za vsa območja v regiji. Območju Novega mesta, kot najpomembnejšemu porabniku, bo zagotovljena še povezava na prenosno elektroenergetsko omrežje na najvišjem napetostnem nivoju.

Glede na tranzitne poti magistralnih plinovodov je v regiji pričakovati izgradnjo povezav v smeri vzhod – zahod in iz smeri juga, zato je treba prvenstveno uskladiti prostorsko umestitev predvidenih tranzitnih povezav s programskimi izhodišči prostorskega razvoja regije in s sosednjimi državami ter nato v primeru gradnje izkoristiti potencialne sinergijske učinke takšnega posega za izvedbo in zagotavljanje energetske oskrbe regije ter potencialne gospodarske vzpodbude.

Eno izmed najpomembnejših razvojnih vzpodbud predstavlja **povečana mobilnost in povezanost s sistemom telekomunikacij**. V regiji je treba vzpostaviti notranje lokalne optične kabelske povezave, ki bodo tvorile hrbtnico za vzpostavitev in omogočanje novih tehnologij in vplivale tudi na način dela in prostorsko prerazporeditev. Prav tako je v regiji treba vzpostaviti učinkovit sistem elektronskega upravljanja in ga prek državnih povezav povezati v splet mednarodnih digitalnih komunikacij. Za zagotavljanje sistema modernih komunikacij je treba z zmogljivimi prenosnimi (optični kabli) povezavami povezati med sabo vse večje centre znotraj posameznega regionalnega območja ter zagotoviti nadaljnjo povezanost tako v vertikalnem smislu (država – regija - občine) kot tudi horizontalnem (sektorji, investitorji). Najustreznejše možnosti za tovrstne povezave se izkazujejo s kombiniranjem uporabe državnega telekomunikacijskega omrežja (državne TK hrbtnice) in lokalnih kabelskih sistemov.

Zaradi visokih stroškov izgradnje/rekonstrukcij in vzdrževanja komunalnih in energetskega sistemov morajo lokalne skupnosti (in regija) zagotoviti vire financiranja za vzpostavitev oskrbnih sistemov in pri tem predvsem skrbno določiti prioritete in dinamiko izvedbe ter načine zagotavljanja lastnih oziroma tujih virov financiranja.

3.1 Vizija prostorskega razvoja regije XY do leta 2035

Letnico se določi glede na leto sprejema RPP – veljavnost dokumenta je 15 let (ZUreP-2, 74. člen). Za vsako regijo se oblikuje lastno vizijo, ki pa mora biti usklajena s SPRS in RRP. V njej se poudari značilnosti regije in poda splošno usmeritev njenega razvoja.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Vizija RRP 21-27:

»Regija Jugovzhodna Slovenija je regija trajnostnega razvoja, ki v evropskem prostoru predstavlja kakovostno bivalno okolje s stabilnim in dolgoročnim sistemom ekonomske, družbene in okoljske vzdržnosti.«

Regija Jugovzhodna Slovenija je uspešna regija z vizijo doseganja ravnovesja med dosežki razvoja na vseh področjih in naravnim okoljem, s skrbnim in odgovornim načrtovanjem in udejanjanjem trajnostnega razvoja.

Gonilo razvoja je gospodarska moč in zato je in bo izpostavljeno prizadevanje regije h krepitvi gospodarskega potenciala v vseh gospodarskih panogah, tako v velikih kot v malih in srednje velikih podjetjih. Ob tem se bo spodbujala internacionalizacija ter vstop domačih in tujih investicij v regijo. Osrednja pozornost bo usmerjena v razvoj in krepitev raziskovalno-razvojnih dejavnosti in v spodbujanje inovacij, z osredotočanjem na višjo dodano vrednost ter krepitev podjetnosti in podjetništva. Ljudje z znanjem in kompetencami bodo gonilo razvoja regije.

Prihodnost regije je trajnostno odgovoren razvoj, ki omogoča zdravo in varno prihodnost. Regija se zavezuje k uravnoteženemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju. Regija bo spodbujala energetske učinkovitost, varovanje naravnih virov, trajnostno mobilnost, blažila in reševala negativne vplive gospodarskega in urbanega razvoja ter zagotavljala dostop do storitev splošnega pomena. Ozaveščenost in odgovorno ravnanje z naravnimi viri bosta ključna pogoja za dolgoročno uspešnost regije.

Vizija RZPR 2006:

Vizija prostorskega razvoja JV Slovenije je ustvariti takšne razmere v prostoru, ki bodo omogočile uravnoteženo in učinkovito rabo prostora, enakomeren gospodarski, socialni in demografski razvoj ter

kakovostno življenje na celotnem območju regije. Razvoj JV Slovenije bo moral temeljiti na izkoriščanju razlik kot prednosti - tudi tam, kjer se sedaj kažejo kot slabost in vzrok za razvojno zaostajanje. Pri zagotavljanju prostorskih možnosti za uresničevanje gospodarskih ciljev in ciljev na področju razvoja človeških virov ter družbene blaginje bodo potrebni ne samo ohranjanje narave, temveč tudi izboljševanje in uravnoteženo gospodarsko izkoriščanje naravnih virov ter poudarjanje pozitivnih prvin prepoznavnosti regije, ki se danes kažejo v:

- velikem deležu kmetijskih in naravno ohranjenih območij,
- tradicionalni kmetijski kulturni krajini,
- razmeroma neonesnaženem okolju,
- močnih industrijskih središčih,
- potencialih za razvoj turizma (tudi kot dopolnilne dejavnosti).

Zato je treba nadgraditi prostorske potenciale regije in njene primerjalne prednosti ter odpraviti in preprečevati slabosti, ki jih kaže analiza stanja in teženj v regiji.

3.2 Usmeritve za razvoj poselitve

Opredelijo se temeljne usmeritve glede območij za urbanistične zasnove, središčnih naselij, širših mestnih območij in prednostnih območij za razvoj poselitve.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

V regiji je značilna raznovrstna poselitev, ki je neenakomerna in razpršena predvsem zaradi zgodovinskih in naravnogeografskih značilnosti regije. Poselitev je zgoščena v ravninskem ter dolinskem svetu. Gosteje poseljena so središčna naselja Novo mesto, Trebnje, Kočevje, Ribnica, Črnomelj in Metlika, vmes pa najdemo redkeje in neposeljena območja.

(2) Druga naselja, pomembna za razvoj regije, se ob upoštevanju kriterijev iz Strategije določijo v regionalnem prostorskem planu.

(3) Mestom in drugim urbanim naseljem, ki so opredeljena kot središča policentričnega urbanega sistema, se za izvajanje njihove razvojne vloge v regionalnem prostorskem planu lahko določi območje za dolgoročni razvoj. Območje za dolgoročni razvoj se lahko določi tudi naseljem, ki so v skladu z prepoznanimi razvojnimi potenciali teh območij opredeljena v regionalnem prostorskem planu kot druga naselja, pomembna za razvoj regije.

Še zlasti je treba med prostorskimi ukrepi izpostaviti tiste, ki najbolj vplivajo na prostorsko razporeditev prebivalstva in kakovostne pogoje za delo in bivanje:

- usmerjanje prostorske razporeditve prebivalstva z načrtovanjem poselitve, storitev splošnega in storitev splošnega gospodarskega pomena,
- zgoščanje poselitve v centralnih naseljih na vseh ravneh in navezava na javni potniški promet,
- krepitev centralnih naselij od lokalne do nacionalne ravni z decentralizacijo javnih služb ter alternativnimi (inovativnimi) oblikami zaposlovanja (delo od doma, storitve na poziv, prostorska reorganizacija z digitalizacijo storitev osnovne oskrbe ...)
- zagotavljanje enake ali kakovostnejše ravni storitev splošnega in storitev splošnega gospodarskega pomena, ob spremenjenih organizacijskih oblikah in teritorialni organiziranosti, - prilagajanje urbanističnih normativov novim potrebam in razmeram v mestih in drugih naseljih (stanovanja, javni prostor, prometne ureditve, prilagoditve za posebne skupine prebivalcev, kot so otroci, starejši, gibalno ovirani ...),
- v manjših vaških središčih, posebno v oddaljenih podeželskih, obmejnih in gorskih območjih je treba zagotoviti storitve osnovne oskrbe (mreže socialnega podjetništva, tudi alternativno preko spleta)

(Kostanjšek in Marot 2019),

- večjim vasem je treba ponovno vzpostaviti središčno vlogo, pri čemer se predlaga tudi ponovna raba primerne stavbe, ki bi za potrebe lokalnega prebivalstva združevala več storitev (Kostanjšek in Marot 2019),
- načrtovanje mešane rabe prostora v urbanih in drugih naseljih s ciljem zmanjševanja potreb po mobilnosti in ohranjanja vitalnosti mestnih središč, ki se pogosto praznijo zaradi selitve trgovskih centrov ter kulturnih prizorišč na obrobje mesta (Kostanjšek in Marot 2019),
- načrtovanje ustrezne razmestitve gospodarskih in poslovnih con z vidika delovne sile, dostopnosti in opremljenosti s storitvami splošnega gospodarskega pomena,
- načrtovanje ustreznih stanovanj in ureditev odprtega (javnega) prostora (Global Age ... 2007), površin za različne skupine prebivalcev (poudarek na stanovanjih za mlade družine in varovanih stanovanjih za starejše in osebe z oviranostmi) in kakovostnega življenjskega okolja vključno z odprtimi javnimi površinami in zeleno infrastrukturo,
- izboljšanje javnega potniškega prometa, predvsem z razvojem železnice,
- uvajanje trajnostnih oblik pametne osebne mobilnosti, kot so sopotništvo, prevozi na klic, deljenje prevoznih sredstev (car sharing, car pooling) ter prilagoditev prometnih površin za potrebe trajnostne mobilnosti, kot so pešpoti in kolesarske povezave) (Demšar Mitrovič in sodelavci 2019).⁴

RZPR 2006:

Poselitve v regiji JV Slovenija tvorijo raznoliki poselitveni vzorci, ki jih nadgrajuje policentrično opredeljeno urbano omrežje. V prostoru je vidnost in prepoznavnost opredeljenih poselitvenih vzorcev zelo velika. V pogledu funkcionalnosti so ta območja naslonjena na urbano omrežje, ki predstavlja skupaj s prometnim in drugimi infrastrukturnimi omrežji ogrodje uravnoveženega prostorskega razvoja.

V JV Sloveniji razpoznavamo pet različnih tipov poselitvenih vzorcev, ki se med seboj razlikujejo po tipičnih značilnostih posameznega poselitvenega vzorca. Razpoznavni poselitveni vzorci niso v celoti vezani na delitev JV Slovenije na regionalna območja in administrativno delitev na občine. Najbolj očitno je to pri območju heterogenega poselitvenega vzorca, ki zajema praktično celo Belo krajino ter se razprostira preko Gorjancev vse do Novega mesta in Trebnjega oziroma do meje z ravninskimi predeli regionalnega območja Dolenjske (predvsem Šentjernejsko polje):

I. Poselitveni vzorec, v katerem so najbolj **značilne širitve manjših urbanih naselij**, je v regiji zastopano le v urbaniziranem predelu Kočevsko-ribniškega območja (okrog Kočevja in Ribnice). Razvoj poselitve je v tem območju potrebno usmerjati v obstoječa poselitvena območja ter preprečevati zlivanje novejših gradnje v neprekinjeno obcestno pozidavo. Poseben poudarek je treba dati oblikovanju vaških robov ter njihovi ozelenitvi, posebej tam, kjer posamezne nekvalitetne novogradnje izstopajo iz svoje okolice. Ohranjati je potrebno značilen poselitveni vzorec v obliki malih strjenih naselij na izkrčenih delih in vzdolž osrednje doline, redke, a načrtno grajene dominante in danes že skoraj nespoznavno arhitekturno tipiko, vezano na nekdanje kočevanje.

Kjer je še vedno ohranjena arhitekturna tipologija domačij in je smiselno gojiti tradicijo zaradi ohranjanja kulturne dediščine, večjega gospodarskega učinka (predvsem v povezavi z razvojem turizma), je treba slediti

⁴ Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2019.

tipični postavitvi domačije in tipičnim arhitekturnim elementom. Ohranjati je potrebno tudi arhitekturne posebnosti in dominante. Te so običajno ločene od naselij, vendar so še vedno načrtno vključene v njihovo okolico. Značilni so tudi dvojni kozolci, ki jih je treba varovati in ohranjati kot del kulturne dediščine ter prepoznavnosti tega prostora.

II. **Območja, vezana na homogene poselitvene vzorce** (območja ohranjenega historičnega vzorca, ki so ohranila svojo obliko in (historično) identiteto oziroma manj razvita in slabo naseljena območja). Gre za del Suhe krajine, ki sega v območje JV Slovenije. Poselitveni vzorec, ki ga sestavljajo naselja gručaste in obcestne zasnove, ima zelo močno izraženo historično identiteto. Območij razpršene gradnje v tem poselitvenem vzorcu ni. Novo poselitev je zato potrebno še naprej usmerjati v obstoječa poselitvena območja: manjše širitve z zaokroževanjem in dopolnjevanjem grajene strukture; pri tem je potrebno uporabljati tipične arhitekturne elemente. Večjih širitve z novogradnjami obstoječa naselja zaradi ohranjene strukture in identitete ne prenesejo, zato je v primerih večjih potreb po novogradnjah treba načrtno poiskati lokacije za nova poselitvena območja.

Posebno skrb je treba nameniti tudi ohranjanju arhitekturnih posebnosti, dominant in vedut, posebej tistih, ki so izpostavljene na robu naselij ali celo izven njih (dvojni kozolci).

Zaradi ohranjenosti poselitvenega vzorca na tem območju, je treba dati poseben poudarek tudi ohranjanju arhitekturne tipologije. Domačije so na tem območju oblikovane v gručah, torej so neenakomerno razporejene in navadno brez notranje hierarhije. Tlorisi so podolgovati. Strehe so dvokapne, strme, s čopoma.

III. **Območja redkozrnatega poselitvenega vzorca razpršene gradnje ob razvojno dinamičnih naseljih** (območja, ki se pojavljajo v obliki zraščanja okrog urbanih središč; sem sodijo suburbanizirana območja ter naselja, ki so zaradi rasti mest postala del njihove strukture in s tem izgubila prejšnjo identiteto, območja razpršene gradnje, predvsem samostojnih kmetij, zidanic, vikendov in mešanih struktur). Poselitveni vzorec zavzema severno polovico Dolenjske in se stika z območjem heterogenega poselitvenega vzorca. Posebno pozornost je treba usmeriti na poselitev, ki se nahaja na prehodu iz gričevnatega v ravninski svet. Poselitven vzorec je v tem delu najbolj občutljiv, saj so tu funkcionalno in estetsko najbolj ugodne lokacije za poselitev. Tu je potrebno preprečevati nadaljnje razprševanje in stihijsko gradnjo stanovanjskih, gospodarskih in drugih objektov. Ohranjati je treba dominante in arhitekturne posebnosti, ki stojijo samostojno v pokrajini ali ob robovih naselij. Novo poselitev je zato potrebno usmerjati v poselitvena območja. Preprečevati je treba zlivanje grajenih struktur v neprekinjeno obcestno pozidavo ter preprečevati nekontrolirano rast naselij/poselitvenih območij. Ohranjati je treba razpoznavnost grajenih struktur ter oblikovno podobo naselij z oblikovanjem vaških robov ter uporabo tipičnih arhitekturnih elementov. V skladu z arhitekturno tipologijo in kulturno varstvenimi smernicami je treba prenoviti in ohranjati tudi vsa kvalitetna trška in vaška jedra.

Ohranjati je treba tudi tipično postavitev objektov na teren. Kljub razpršenosti poselitve so namreč domačije večinoma sestavljene iz več enakovrednih stavb ter locirane v gručah. Stavbe so pritlične s podolgovatim tlorisom. Strehe so dvokapne, strme, pogosto s čopi.

V višje ležečih predelih je potrebno ohranjati razpoznavnost prostora, ki temelji na avtohtonih poselitvenih vzorcih mešanih struktur manjših vasi in zaselkov, posameznih kmetij in območij zidanic. V zadnjem obdobju se predvsem območja zidanic spreminjajo v vikend naselja, katerih gradnjo predvsem pa vzdrževanje je potrebno usmerjati v skladu z razpoznavno tipiko prostora (postavitev objekta na parcelo, ohranjanje tipičnih arhitekturnih elementov, ohranjanje obdelanih površin, ...).

IV. **Območje heterogenega poselitvenega vzorca** predstavlja kombinacijo vseh ostalih

tipov poselitvenih vzorcev. Zavzema skoraj celotno Belo krajino ter Dolenjsko vse do Šentjerneja, Novega mesta, Mirne Peči in Trebnjega. Zaradi heterogenosti poselitvenega vzorca, je potrebno poselitev usmerjati v skladu z značilnostmi posameznega mikro območja. Tudi arhitekturna tipologija nima izrazitih elementov, temveč združuje skromne in nekoliko bogatejše stavbe v enoten izraz »osrednjeslovenska hiša«, kar izhaja iz ugotovitve, da tu ni izjemno oblikovanih kmečkih stavb, ki pa vendarle s trškimi in mestnimi tvorijo enotno identiteto.

Posebnost na tem območju so arhitekturne dominante ki so postavljene ločeno od naselij (dvojni kozolci ali vezani vzporedni kozolci) ter kot izjemna arhitektura na izpostavljenih lokacijah (gradovi, cerkve). Ne glede na vrsto je potrebno ohranjati dominante ne le kot izjemno arhitekturo, temveč tudi kot sooblikovalke identitete posameznega mikro območja v heterogenih poselitvenih vzorcih.

Bolj razpoznavna je Belokranjska regija, kjer je v ravninskih delih do mejne reke Kolpe naselbinska tipologija vse do današnjih dni ohranila identiteto v redki in deloma tudi raztreseni poselitvi, zgoščeni samo v strateško izbranih točkah. Tipično poselitev tega območja je treba ohranjati tako, da se z novo poselitvijo čim bolj približamo avtohtonim poselitvenim vzorcem, bodisi, da gre za dopolnilno gradnjo obstoječih naselij ali za povsem nove lokacije. Enako velja za postavitev objektov na teren, kjer je treba slediti oblikovanju domačije v gruči. Posebnost na tem območju so tudi zaprte domačije, postavljene okrog kvadratnih dvorišč tako, da je domačija v celoti zaprta z visoko zidano ograjo, notranje dvorišče pa je poseben del bivalnega prostora domačije.

Novomeška kotlina: posebno pozornost je treba posvetiti degradiranim urbanim območjem (opuščena skladišča in industrijska cona). Na ravni lokalne skupnosti je treba izdelati pravila urejanja prostora glede sanacije oziroma prenove degradiranih območij v zvezi z urbanističnim in arhitekturnim oblikovanjem, ki morajo zajeti tudi obstoječo grajeno strukturo. Enako velja za območja na robu mesta, kjer se že pojavlja problem oblikovanja objektov, ki zaradi novih vsebin in potreb posameznih dejavnosti niso prilagojena značilnostim prostora. Skrb je treba posvetiti tudi območjem širitve s stanovanjskimi objekti: gradnja mora biti načrtovana (izdelava lokacijskih načrtov na lokalni ravni) tako glede urbanističnih kot arhitekturnih rešitev. Predvideno mora biti komunalno opremljanje gradbenih parcel ter opremljenost večjih stanovanjskih naselij z javno (družbeno) in oskrbno infrastrukturo.

Šentjernejsko polje: z načrtnim usmerjanjem nove poselitve je treba preprečevati širitev/zlivanje poselitvenih območij vzdolž komunikacij ter s tem ohranjati prepoznavnost grajenih struktur (v prostoru morajo biti meje poselitvenih območij jasne, z vmesnimi pasovi zelenih površin). Gradnja posameznih objektov v odprtem prostoru ni dopustna. Tudi v primeru gradnje objektov za kmetijske namene je potrebno poiskati ustrezne arhitekturne rešitve. V skladu z arhitekturno tipologijo in kulturno varstvenimi smernicami je treba prenoviti in ohranjati tudi vsa kvalitetna trška in vaška jedra.

Gorjanci: zaradi naravno geografskih dejavnikov se je na eni strani ohranila historična grajena struktura, na drugi pa ni možnosti za njen nadaljnji razvoj. Rešitev problema je nastala v veliki meri spontano, s pozidavo, ki že združuje območje zidanic in strnjenih naselij. S proučitvijo možnosti za nadaljnjo gradnjo je treba vzpostaviti pravila urejanja prostora, ki bodo na tem območju omogočala nadaljnji prostorski razvoj, hkrati pa v čim večji meri ohranjala prepoznavnost in identiteto območja.

Mirna Peč, Straža: sanirati je treba večje industrijske komplekse, ki močno izstopajo iz ostale nizke in pretežno stanovanjske strukture. Novejšo pozidavo je treba usmerjati v obstoječa poselitvena območja, ali jim omogočiti izvajanja enega od načinov organizirane gradnje (lokacijski načrt za večja poselitvena območja oziroma regulacijski načrt za manjše posege). Med poselitvenimi območji je treba ohranjati območja zelenih površin in s tem preprečevati njihovo stihijsko širitev ob komunikacijah, ki vodi k zlivanju poselitvenih v nepregledno obcestno pozidavo. Na območjih, kjer prihaja do združevanja zidanic ter strnjenega naselja je

potrebno vzpostaviti pravila urejanja prostora, ki bodo na tem območju omogočala nadaljnji prostorski razvoj, hkrati pa v čim večji meri ohranjala prepoznavnost in identiteto območja. V skladu z arhitekturno tipologijo in kulturno varstvenimi smernicami je treba prenoviti in ohranjati tudi vsa kvalitetna trška in vaška jedra.

Semič z okolico: Na celotnem območju prevladuje razpršena struktura poselitvenega vzorca, ki s pobočja že prehaja v ravninski del. Z usmerjanjem novih gradenj v poselitvena območja, ohranjanjem zelenih površin med naselji ter oblikovanjem vaških robov je treba preprečevati stihijsko gradnjo ob komunikacijah, predvsem na prehodu iz gričevnatega v ravninski del območja. Območja zidanic je treba razvijati in urejati v skladu z njihovo namembnostjo (vinogradništvo oziroma vikend območja). Z oblikovanjem pravil urejanja prostora na lokalni ravni je treba zagotoviti upoštevanje tipičnih arhitekturnih elementov, postavitev in velikost objekta na parceli ... Posamezne objekte na izpostavljenih, neustreznih lokacijah, ki so pogosto tudi neustrezno oblikovani in predimenzionirani, je treba po možnosti vsaj oblikovno sanirati (zazelenitev, zamenjava posameznih arhitekturnih elementov ...).

V. **Večinoma neposeljeno območje**, ki pokriva pretežni del Kočevsko-ribniškega območja. Revitalizacija opuščenih in odmirajočih naselij bo potekala predvsem na območjih, ki so dostopna s pomembnejših prometnic, in na lokacijah, pomembnih za razvoj turizma. Na teh območjih je smotrno načrtovati tudi poselitvena območja za gradnjo počitniških naselij. Ta se lahko organizirajo na območjih opuščenih oziroma odmirajočih naselij, kjer je potrebno upoštevati značilne urbanistične in arhitekturne elemente avtohtone poselitve. Gradnja novih počitniških kapacitet pa je mogoča tudi na povsem novih lokacijah (nova poselitvena območja), kjer so lahko urbanistični in arhitekturni elementi povsem sodobni. V teh primerih pa je priporočljivo upoštevati merilo arhitekturnih elementov, ki so (bili) prevladujoči v tem tipu kulturne krajine.

Predvsem v okviru razvoja turističnih kapacitet je treba posebno skrb nameniti ohranjanju kulturne dediščine ter tipične postavitve naselij in objektov na teren. Prevladovala so bodisi gručasta naselja, položena v rahlo pobočje in ob robu agrarnih površin, bodisi na ravnino z delno pravilno obojestransko pozidavo vzdolž osrednje ceste (dvostranska obcestna naselja).

Glede na tlorisno zasnovo naselij je treba slediti tudi oblikovanju stavbnih kompleksov, ki naj bodo v večini primerov v gruči. Kljub novim vsebinam, ki jih bodo imeli ti objekti, je treba s kakovostnim oblikovanjem arhitekturnih elementov, zagotoviti prepoznavnost kulturne krajine ter ohraniti identiteto prostora, kar bo povečalo turistično privlačnost območja.

V okviru zasnove poselitve je v celotni regiji treba posebno pozornost nameniti tudi varstvu in razvoju kulturne dediščine (v nadaljevanju KD). Na območju Jugovzhodne Slovenije je 155 enot pomembnejše kulturne dediščine in 8 pomembnejših območij kulturne dediščine (območja kompleksnega varstva). Pri urejanju prostora moramo KD upoštevati kot omejitveni dejavnik, ki pa vendarle omogoča tudi razvoj določenih oblik dejavnosti. KD načeloma ohranjamo in varujemo na mestu samem. Hkrati z njim varujemo tudi ustrezno veliko vplivno območje, z namenom preprečiti posredne negativne vplive na dediščino. Pri tem je treba kulturnim spomenikom oziroma valorizirani KD za spomenik ohranjati vrednote, oblikovanost, materiale, izdelavo, postavljenosti v prostor in okolico (vplivnega območja) v avtentični pričevalnosti (v celoti, neokrnjenosti in izvirnosti).

Na področju posameznih varstvenih skupin KD pa so za urejanje prostora najpomembnejše tiste, ki so v prostoru tudi vidne. Tako je treba veliko pozornost posvetiti stavbni in naselbinski dediščini, kjer je treba ohranjati predvsem značilnosti funkcionalne, tlorisne in višinske zasnove. Pri načrtovanju in urejanju prostora imata veliko vlogo tudi vrtnoarhitekturna dediščina, dediščinska kulturna in zgodovinska krajina, ki

skupaj s poselitvijo običajno tvori prepoznavnost in identiteto posameznega območja. Poleg tega pa je potrebno vso skrb in pozornost nameniti tudi arheološki, memorialni KD ter območjem kompleksnega varstva kulturne dediščine v odprtem prostoru.

3.3 Usmeritve za razvoj gospodarske javne infrastrukture

Opredelijo se temeljne usmeritve glede najpomembnejših energetskih omrežij, cestne in železniške infrastrukture, intermodalnih središč, ter druge pomembnejše infrastrukture.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Del Jugovzhodne Slovenije je z dograditvijo kraka avtoceste slovenskega avtocestnega križa Ljubljana – Bregana dobil ustrezno cestno povezavo z Osrednjoslovensko regijo, Ljubljano, kot nacionalnim središčem in regijami ter regijskimi središči ob slovenskem avtocestnem križu ter z zahodno Evropsko unijo. Območja v regiji, ki ne ležijo ob kraku avtoceste Ljubljana – Bregana, zaradi slabe dostopnosti in s tem višjih prevoznih stroškov ostajajo lokacijsko nekonkurenčna, železnica pa ni sposobna prevzeti več prometa.²

Izziv tako ostajajo **potrebe po izgradnji cestnih povezav v smeri sever - jug** (3. razvojna os), **povezave Kočevsko-ribniškega z osrednjo Slovenijo** (3. A razvojna os) in Ljubljano kot upravnim središčem tega dela regije in nacionalnim središčem ter **cestne povezave Bele krajine z regijskim in nacionalnim središčem in avtocesto Zagreb – Split (Reka)** na Hrvaškem.²

Slabo stanje (občinskih) cest na podeželju še dodatno spodbuja izseljevanje prebivalstva.

Izziv prav tako predstavljajo **vlaganja v modernizacijo in nadgradnjo regionalnega železniškega omrežja**, ki bi moral predstavljati hrbtenico trajnostne mobilnosti. Potenciali in potrebe izboljšanja železniške infrastrukture so na vseh regionalnih progah.²

Trenutno je še velik del podeželja v regiji brez širokopasovne povezave, zato je izziv **zgraditi omrežje, ki bo zagotavljalo povezovanje v novo dostopno omrežje**, ki bo omogočalo hitrosti, večje od 1 Gb/s, kar bi bistveno pripomoglo k zmanjšanju razvojnega razkoraka med različnimi območji regije. Poseben izziv predstavlja **uvajanje mobilne tehnologije 5G za zagotovitev brezžične povezlivosti z visoko podatkovno hitrostjo in majhno zakasnitvijo**, ki naj bi pospešila razvoj "pametnih" tehnologij, aplikacij in storitev v številnih sektorjih.²

Po dograditvi avtocestnega križa je potrebno nadaljevati z izgradnjo avtocest ali hitrih cest v smeri proti Hrvaški: Hajdina–Gruškovje, Postojna (Divača)–Jelšane, Koper– Dragonja, Jagodje–Lucija–Dragonja, **Novo Mesto–Metlika (Vinica)**, in proti Avstriji (Celje– Velenje–Dravograd). Nadaljevati je potrebno z načrtovanjem srednjega dela 4. osi, katerega izgradnja pa se prenese v obdobje po letu 2020.⁵

Pospešiti je potrebno obnovo in modernizacijo državne cestne mreže, predvsem v smeri 3a in 4. razvojne osi ter izgraditi nekatere nujno potrebne obvoznice (Škofljica, Velike Lašče, **Ribnica, Kočevje**, Škofja Loka, Hotavlje–Cerkno, Bled, Kranj sever...). Zgraditi je potrebno povezave Jeprca–Stanežiče–Brod, Želodnik–Mengeš–Vodice, Hrastnik–Zidani most.

V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije so predvideni naslednji ukrepi na področju železniške infrastrukture:

- Dograditev in posodobitev železniške infrastrukture za zagotovitev učinkovitejše železniške povezave v smereh **Ljubljana - Novo mesto - Karlovec**, Nova Gorica - IT (V. koridor), Nova Gorica - Sežana, Nova Gorica - Tolmin - Jesenice, Maribor - Dravograd - Celovec (AT), Ormož - Čakovec (HR), **Ljubljana - Kočevje**, Murska Sobota - Lendava.
- Ohranjanje in posodabljanje obstoječih regionalnih prog Ajdovščina - Dornberk, Kreplje - Repentabor, **Kočevje - Ljubljana**, Kamnik - Ljubljana, Sevnica - Trebnje, **Novo**

⁵ Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije, 2011

mesto - Straža, Celje - Rogatec, Dravograd - Otiški vrh, Šmarje pri Jelšah - Imeno, Ljutomer - Gornja Radgona in Lendava - Gornji Petišovci.

- Preučijo se nove regionalne povezave Tržič - Kranj, **Kočevje - Petrina/Črnomelj**, Poljčane - Slovenske Konice - Zreče, Vrhnika - Ljubljana, Jesenice - Trbiž, Lendava - Dolga vas in Ljubljana - Brnik - Kranj

V obravnavanem obdobju so bile izvedene sledeče rekonstrukcije železnic ali priprave na gradnjo:

- Na **kočevski progi** se izvaja projekt Dvig osne obremenitve na progi Grosuplje–Kočevje. Prva faza (obnova tira Grosuplje–Ortnek) bo končana v letu 2011. Predvideni sta še dve fazi in sicer obnova tira Ortnek–Kočevje ter namestitve Sv in TK naprav na celotno progi.

Gosta mreža postaj pa je idealna za razvoj primestnih prog za delovne in druge migrante, predvsem pa na relacijah:

- **med Novim mestom, Stražo, Trebnjem in Črnomljem;**
- med Celjem, Polzelo, Laškim in **Šentjernejem;**

Za tovorni tranzit, deloma pa tudi za turizem v Alpah, je pomemben soški koridor ("bohinjska proga"). Koper – Jesenice – Beljak. Za razvoj manj razvitih delov Slovenije pa: "**dolenjska**" **proga Grosuplje – Novo mesto**, ohranitev in posodobitev prog **Grosuplje – Kočevje; Trebnje – Sevnica; Novo mesto – Metlika**; Celje – Velenje; Pragersko – Središče ob Dravi.

V tem 20 letnem obdobju pa lahko razmislimo o poteku hitre proge. V nacionalnem programu razvoja slovenske železniške infrastrukture je predvidena hitra proga na delu X. koridorja v smeri Ljubljana–Zidani most–Dobova–Zagreb. Zaradi neugodnih terenskih razmer na tej relaciji bi bilo smiselno preveriti povezavo **Ljubljana – Novo mesto – Zagreb** ob koridorju avtoceste. Ta smer bi lahko bila bolj atraktivna kot povezava preko Zidanega mosta tudi za potniški promet.¹⁰

Nekatere usmeritve iz SPRS so še vedno aktualne, in sicer:

- navezovanje nacionalnih in nekaterih regionalnih središč Slovenije na daljinske železniške povezave mednarodnega in nacionalnega pomena;
 - rekonstruiranje in posodabljanje obstoječe železniške infrastrukture predvsem za zagotovitev učinkovitejše železniške povezave v smereh **Ljubljana–Novo mesto–Karlovac**, Nova Gorica–IT (V. koridor), Nova Gorica–Sežana, Nova Gorica–Tolmin–Jesenice, Maribor–Dravograd–Celovec (AT), Ormož–Čakovec (HR), Ljubljana–Kočevje, Murska Sobota–Lendava.
- regionalne železniške povezave za povezovanje regionalnih središč, državno pomembnih objektov, pomembnih turističnih in obmejnih območij;
 - ohranjanje in posodabljanje obstoječih regionalnih prog Ajdovščina–Dornberk, Kreplje–Repentabor, **Kočevje–Ljubljana**, Kamnik–Ljubljana, **Sevnica–Trebnje**, **Novo mesto–Straža**, Celje–Rogatec, Dravograd–Otiški vrh, Šmarje pri Jelšah–Imeno, Ljutomer–Gornja Radgona in Lendava–Gornji Petišovci
 - preučijo se nove regionalne povezave Tržič–Kranj, **Kočevje–Petrina/Črnomelj**, Poljčane–Slovenske Konice–Zreče, Vrhnika–Ljubljana, Jesenice–Trbiž, Lendava–Dolga vas in Ljubljana–Brnik–Kranj.

Integracija na ravni vozovnic pomeni uvedbo enotne vozovnice, ki velja znotraj določenih con, kar bo zagotavljalo potniku, da bo v primeru prestopanj med enakimi ali različnimi transportnimi načini (železnica, mestni avtobus, primestni avtobus, operater prevoza, relacija v vseh kombinacijah parov) znotraj cone oz. con, za katere je kupil vozovnico, lahko uporabljal isto vozovnico brez doplačila. Analiza, ki je bila izvedena za opredelitev con (Agencija za promet, 2008), je predlagala razdelitev Slovenije na osnovnih 9 območij (Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica, **Novo mesto** in Slovenj Gradec), ki predstavljajo

gravitacijsko zaledje večjih regionalnih središč in so določena glede na dnevno mobilnost prebivalstva in omrežje javnega potniškega prometa.

Usmeritve na področju kolesarskega prometa⁵:

- Kolesarjem, ki se vozijo v turistične namene, je potrebno ponuditi kolesarsko pot, ki poteka do turistično, kulturno in zgodovinsko zanimivih destinacij, kot na primer Bled– Bohinj, Rimske Toplice– Laško– Celje, Kras, obalno območje, **Šmarješke**, Lendavske, Ptuijske, Moravske toplice ... skupaj z ustreznimi spremljajočimi dejavnostmi, kot so izposojevalnice koles, javne kolesarnice, urejena počivališča, vidni kažipoti ...

RZPR 2006:

4.1.2.1 Cestno omrežje

Cestno omrežje bo dopolnjeno z dograditvijo dolenjske avtoceste ter izgradnjo nekaterih novih cestnih povezav, kar bo bistveno izboljšalo dostopnost in prehodnost regije.

Daljinska cestna povezava mednarodnega pomena (avtocesta) bo zgrajena na celotnem odseku skozi regijo, s tem da se sedanja hitra cesta H1 med Trebnjim in Kronovim ohrani kot regionalno pomembna povezava, kjer bo omogočen brezcestninski potek prometa. S tem se bo zagotovila ugodna prometna povezava, namenjena dnevnim migracijam v regiji med naselji Trebnje, Mirna Peč, Novo mesto, Otočec, Šmarješke Toplice, Mokronog. Primeren dostop teh in drugih naselij na sedanjo hitro cesto H1 bo zagotovljen z izgradnjo nivojskih priključkov. Poleg same avtoceste bodo urejeni tudi priključki Bič, Trebnje, Mirna Peč, Novo mesto, Dolenje Kronovo in Dobruška vas.

Kočevsko-Ribniško območje bo z dograjeno in rekonstruirano cestno povezavo čezmejnega pomena, ki bo povezala Kočevje in Ribnico z avtocesto, ustrezneje navezano na omrežje daljinskih cestnih povezav mednarodnega pomena, poleg tega pa bo rekonstrukcija obstoječe ceste Kočevje – Petrina izboljšala dostopnost zgornjega Pokolpja tudi s čezmejnimi prostorom proti Delnicam oz. Reki v Republiki Hrvaški. Z daljinsko cestno povezavo mednarodnega pomena Celje – Novo mesto – Metlika, ki se bo navezala na hrvaško avtocestno omrežje (AC križišče Novi Grad) bo Bela krajina bistveno bolj dostopna, hkrati pa bo celotna regija prometno dobro povezana s Savinjsko regijo.

Med Kočevjem in Novim mestom se bo z rekonstrukcijo obstoječe ceste vzpostavila cestna povezava nacionalnega pomena, ki je hkrati del notranjega obodnega cestnega prometnega obroča. Prav tako se med Kočevjem in Črnomljem ter Metliko z rekonstrukcijo obstoječe ceste vzpostavi cestna povezava nacionalnega pomena, kakor tudi odsek od Ivančne Gorice do Dvora ter od Soteske do Vinice. Del notranjega obodnega cestnega obroča bo tudi povezava od Novega mesta preko Kočevja proti Ribnici in Cerknici. Omenjene cestne povezave bodo omogočale učinkovito infrastrukturno povezavo med regionalnimi središči znotraj regije, kakor tudi z ostalimi regijami.

Zgrajene bodo tudi nove ceste, s katerimi se bodo izboljšale povezave znotraj regije oziroma omogočila dostopnost nekaterih krajev po ozemlju Slovenije, kar danes ponekod ni omogočeno. Nove povezave bodo:

- cestna povezava Osilnica – Kočevska Reka, (v okviru obmejnega obodnega cestnega prometnega obroča),
- **cestna povezava med Osilnico in obstoječo cesto Trava – Čabar (v okviru obmejnega obodnega cestnega prometnega obroča),**
- **cestna povezava med daljinsko cestno povezavo mednarodnega pomena (priključek Kronovo) in obstoječo cestno povezavo Novo mesto – Šentjernej (pri Mokrem Polju).**

Natančen potek tras novih cest bo določen šele po strokovnih preveritvah in nato v podrobnejši prostorski

dokumentaciji (lokacijskih načrtih), zato so v tej regionalni zasnovi označeni le koridorji predvidenih cestnih povezav.

Poleg izgradnje novih cestnih povezav bodo zaradi zagotavljanja povezanosti vseh občinskih središč s cestami regionalnega oz. nacionalnega pomena in njihove čim boljše navezave na cestne povezave mednarodnega in čezmejnega pomena rekonstruirane nekatere obstoječe ceste (korekcije horizontalnih in vertikalnih potekov, preplastitve, novogradnje kot obvozi naselij oz. ureditve ustreznih profilov cest na potekih skozi naselja), predvsem pa:

- **cestna povezava Ivančna Gorica – Žužemberk – Črnomelj – Vinica, ki bo dobila nacionalni pomen**
- **cestna povezava Ručetna vas – Štrekljevec – Jugorje,**
- **cestna povezava Novo mesto – Vavta vas – Dolenjske Toplice – Podturn,**
- **cestna povezava Žužemberk – Bič, ki bo dobila pomen regionalne povezave,**
- **cestna povezava Podpreska – Novi Kot, ki je zaradi vključenosti v obmejni obodno cestni prometni obroč ključnega pomena za razvoj JZ dela regije in bo dobila pomen regionalne povezave,**
- **cestna povezava Žuniči – Vinica – Stari trg na odseku Sinji Vrh – Stari trg.**
- **cestna povezava Novo mesto – Uršna Sela – Semič – Črnomelj.**

Hkrati se bo z izvajanjem vzdrževalnih ukrepov in režimov zagotavljalo, da se tudi stanje na drugih obstoječih prometnih povezavah ne bo poslabšalo.

Za zagotavljanje večje prometne varnosti in boljše prehodnosti se bodo v naseljih, skozi katera potekajo pomembnejše ceste, uredile obvozne ceste. Obvoznice se bodo zgradile tudi na območju preostalih naselij, kjer je prometna infrastruktura neustrezna: Šentjernej, Dolenjske Toplice, Semič, Šmarjeta, Mirna, Trebnje in Novo mesto ter drugih naselij, v katerih z obstoječim omrežjem ni mogoče ustrezno reševati prometne problematike.

Z izgradnjo novih in prenovami obstoječih cest bodo zagotovljene boljša povezanost znotraj same regije in ustrežnejše navezave na sosednje regije. Na posameznih delih regije so obsežna naravno ohranjena in predvsem zaradi naravne zgradbe doslej slabo dostopna območja, ki imajo velike dediščinske vrednosti in specifične, a pomembne razvojne potenciale na področju turizma. Zato je na teh predelih (predvsem obmejno območje in jugozahodni del Kočevsko-ribniškega območja) načrtovanje regijsko pomembnih prometnih povezav, ki posledično lahko prinesejo tudi večje vplive na okolje in naravo, omejeno na zagotavljanje dostopnosti vseh večjih središč in turističnih območij. Na ta način se bodo ti deli regije odpirali navzven na ključnih točkah, ki so bistvenega pomena za zagotavljanje možnosti zaposlovanja na omenjenih območjih, s katerimi se bodo lahko zmanjšale potrebe po migracijah.

Merila za opredeljevanje in načrtovanje cest mednarodnega, čezmejnega, nacionalnega in regionalnega pomena:

- opredelitev cestnega prometnega omrežja v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije,
- povezovanje občinskih središč, pomembnejših regijskih središč ter turističnih naselij in točk,
- zagotavljanje dostopnosti pomembnejših lokalnih in medobčinskih središč, ter središč višjega ranga, obmejnih območij in turistično pomembnih območij,
- povezava s sosednjimi regijami ter z državnim avtocestnim križem,
- navezava na cestno omrežje R Hrvaške.

V sklopu urejanja cestnega omrežja bo treba gradnjo novih in rekonstrukcije obstoječih cestnih povezav reševati skupaj s sosednjimi regijami, kar predvsem velja za ceste: Kočevje – Ribnica - Grosuplje, Ivančna Gorica – Žužemberk, Novo mesto – Celje.

Poleg navedenih bo v prihodnosti treba omogočiti tudi nekatere druge projekte, za katere trenutno še ni dosegljivih ustreznih podatkov o potrebah in možnostih, potencialnih novih investitorjih ipd., trenutno pa so v regiji vse bolj izpostavljena razmišljanja o daljinski cestni povezavi mednarodnega pomena (avtocestni povezavi) Novo mesto - Metlika /Vinica - Republika Hrvaška in cestni povezavi Grosuplje – Kočevje – Republika Hrvaška.

4.1.2.2 Železniško omrežje

Zaradi zagotovitve gospodarnejšega in skladnejšega razvoja železniškega omrežja, izboljšanja življenjskih pogojev, varstva okolja, večje izbire prometnih sredstev bo treba izvesti možne nove železniške povezave in obnovo obstoječega železniškega omrežja.

Za boljšo povezanost slovenskega in hrvaškega železniškega omrežja ter lažje dostopnosti osrednje Slovenije do Jadranskega morja in Balkana se bo zgradila nova železniška povezava Kočevje – R Hrvaška, kar pa bo še predmet usklajevanja na meddržavni ravni. Natančen potek trase bo določen šele po strokovnih preveritvah in nato z izdelano podrobnejšo prostorsko dokumentacijo (DLN). Zato je v tej regionalni zasnovi označena le smer poteka predvidene železniške proge.

Obstoječe železniške proge bodo posodobljene, in sicer:

- Daljinska železniška povezava nacionalnega pomena: Ljubljana – Novo mesto – Metlika – d.m.,
- regionalna železniška povezava: Grosuplje – Kočevje (v prvi fazi do Ortneka, z namenom povečanja hitrosti in osnih obremenitev zaradi transporta do skladišč blagovnih rezerv v Ortneku) ter
- regionalna železniška povezava: Sevnica - Trebnje.

Predvidena je tudi nadgradnja (avtomatizacija) nivojskih prehodov, zavarovanih z mehanskimi zapornicami in s cestno svetlobnimi znaki.

Industrijski tir med Novim mestom in Stražo se bo ohranil in posodobil ter bo urejen kot regionalna železniška povezava.

Kot časovno bolj oddaljen cilj bo ob naraščajočem zavedanju o pomenu železniških povezav vse bolj aktualna potreba po povezavi Bele krajine s Kočevsko-ribniškim delom regije (železniška povezava Kočevje – Črnomelj).

Z dograditvijo in posodobitvijo železniškega omrežja se bodo v regiji bistveno povečale možnosti za transport na medregionalni in meddržavni ravni, kar je zlasti pomembno za razvoj gospodarstva, predvsem pa največjih industrijskih podjetij (oskrba s surovinami in polizdelki, transport gotovih izdelkov). Poleg tega niso zanemarljive možnosti za razvoj in povečanje deleža javnega prometa. S prerazporeditvijo dela prometa, ki se bo s cestnega omrežja prestavil na železniške tire, bo povečana prometna varnost na cestah, hkrati pa se bodo zmanjšale obremenitve okolja, zlasti zraka, s polutanti.

4.1.2.3 Javni potniški promet

Med posameznimi regionalnimi središči in njihovimi zaledji se bo vzpostavil učinkovit javni potniški promet, kar bo ključno vplivalo na razbremenitev cestne infrastrukture in povečalo pomen železniški infrastrukturi, spodbujala pa se bo tudi uporaba kolesarskega in pešaškega omrežja (v ožjih urbanih in lokalnih območjih).

Središča nacionalnega, regionalnega in medobčinskega pomena se bodo razvila v prometna vozlišča za javni potniški promet (Novo mesto, Kočevje, Ribnica, Črnomelj, Metlika, Trebnje). Tu se bodo razvili potniški terminali, ki so vozlišča oziroma prestopne točke med posameznimi prometnimi sistemi in kamor se stekajo potniški prometni tokovi.

Združevanje različnih prometnih sistemov na eni točki je eden največjih problemov pri vzpostavitvi učinkovitega javnega potniškega prometa. V ta namen se bodo prilagodile in razširile avtobusne proge tako, da se bodo stikale med seboj in z železniškimi postajami ter da bodo vozni redi vlakov in avtobusov čim bolj usklajeni, tako da bo omogočeno prestopanje med njimi s čim manjšo izgubo časa za potnika. Posodobila in razširila se bo ponudba železniškega potniškega prometa, da bodo vlaki hitrejši, pogostejši, zmogljivejši in da bo vozni red usklajen z avtobusnim.

Javni potniški promet se bo v regiji razvijal na dveh ravneh: mestni oziroma medmestni ter regionalni. Mestni oziroma medmestni promet se bo prednostno razvijal na širšem območju Novega mesta, vključeval bo ožje gravitacijsko zaledje mesta (Trebnje, Mirna Peč, Šentjernej, Škocjan, Straža, Dolenjske Toplice ipd.), na območju Kočevja z Ribnico ter Črnomljo z Metliko.

Regionalna raven javnega potniškega prometa pa bo zagotavljala povezanost obmejnih, težje dostopnih in manj poseljenih območij s prometnimi vozlišči. Omogočen bo vsaj prevoz šolarjev in dijakov v šolo ter zaposlenih do delovnih mest. S tem se bo pomembno pripomoglo k ohranjanju poseljenosti teh območij ter k zmanjšanju obremenjenosti cestnega omrežja z osebnimi prevozi.

4.1.2.4 Prometni terminal

V Novem mestu kot nacionalnem prometnem vozlišču se bo uredil prometni terminal za kombinirani promet nacionalnega pomena. Razvijal se bo v povezavi z gospodarskimi conami v tem delu regije. Poleg osnovne transportne dejavnosti se bodo tu razvijale tudi vzporedne in dopolnjujoče dejavnosti, kot npr. špediterstvo, agencije, transportno posredovanje ipd. Glede na velike potrebe podjetij (Krka, Revoz) in njihovo usmerjenost v izvoz se bo ta terminal razvijal tudi kot logistično transportno središče.

4.1.2.5 Kolesarske povezave

Za izboljšanje razmer na področju kolesarskega prometa v regiji bo vzpostavljen sistem državnih in regionalnih kolesarskih povezav, ki bo temeljil na smereh, opredeljenih v prejšnjem državnem planu, dodane pa bodo nekatere regionalno pomembne povezave.

Urejene bodo kolesarske povezave, ki so že opredeljene v prejšnjem državnem planu:

- daljinska: Grosuplje – Žužemberk – Novo mesto – Kostanjevica na Krki,
- glavne: Škofljica – Sodražica – Ribnica – Kočevje – Petrina s krakoma Sodražica – Bloke in Kočevje – Stari Log – Žužemberk; Sevnica – Mokronog – Šmarjeta – Novo mesto – Metlika – Črnomelj – Vinica,
- regionalne: Dolenjske Toplice – Semič – Črnomelj ter koridor ob Kolpi od Loškega Potoka (nadaljevanje iz Starega Trga) do Žuničev, ki povezuje naselja Loški Potok, Trava, Podplanina, Osilnica, Fara, Stari trg ob Kolpi, Vinica, Žuniči in druga naselja

Ti poteki se v veliki meri navezujejo na obstoječe cestno omrežje; od konkretnih razmer na terenu se bodo kolesarske poti urejale bodisi v profilu teh cest bodisi ločeno od njih, pri čemer bodo rešitve oblikovane predvsem glede na relief in razpoložljiv prostor za razširitev cestnih profilov, pa tudi glede na kakovosti obcestnega ambientsa, odpiranje panoramskih razgledov in podobno.

Dodatne regionalne povezave bodo povezovale nekatere koridorje, predvidene v prejšnjem državnem planu, predvsem pa dopolnile omrežje na območju občine Trebnje. Dodane bodo naslednje regionalne kolesarske povezave, ki bodo v svojih koridorjih povezovala vsa pomembnejša naselja in turistično-rekreacijske točke:

- Hrib-Loški Potok – Studenec – Nova vas,
- Sodražica – Hrib – Loški Potok,

- Kočevje – Mozelj – Nemška Loka – Črnomelj,
- Žuniči – Griblje – Podzemelj,
- Metlika – Božakovo – Drašiči – Radovica - Suhor
- Semič – Jugorje,
- Novo mesto – Mirna Peč – Trebnje,
- Trebnje – Velika Loka – Čatež,
- Trebnje – Velika Loka – Veliki Gaber – Šentvid pri Stični,
- Trebnje – Dobrnič – Žužemberk,
- Trebnje – Mirna – Šentrupert – Mokronog
- Škocjan - Bučka - Sevnica
- navezave omrežja čez državno mejo v R Hrvaško

Merila za načrtovanje državnih in regionalnih kolesarskih poti:

V kategorijo regionalnih in državnih kolesarskih povezav se uvrščajo kolesarske poti, ki:

- povezujejo občinska središča, druga večja naselja, pomembnejše turistične kraje in območja ter privlačna krajinska območja in območja kulturne dediščine ter naravnih vrednot,
- s svojimi elementi zagotavljajo ugodne razmere za rekreativno kolesarjenje (ustrezen vzdolžni nagib in prečni profil)
- imajo zagotovljeno prometno varnost in imajo zmnožek števila motornih vozil in števila kolesarjev v 24 urah manjši ali enak 150.000 ter delež tovornih vozil in avtobusov manjši ali enak 10% vseh motornih vozil.

V regiji se načrtujejo predvsem kolesarske poti kot najvišja raven uslug; kolesarske poti so za kolesarje najbolj varne ter namenjene daljšemu kolesarjenju: turističnemu, rekreativnemu in medmestnim vožnjam. V naseljih se navezujejo na mestno omrežje kolesarskih stez (predvsem v naseljih; tik ob vozišču), oziroma pasov (v okviru profila vozišč cest, z opredeljenim režimom).

V regionalni zasnovi so opredeljeni le koridorji predvidenih kolesarskih povezav, ker bo njihov natančen potek določen šele po strokovnih, predvsem prometno-tehničnih in naravovarstvenih preveritvah in nato z izdelano podrobnejšo prostorsko dokumentacijo (prostorski redi občin, lokacijski načrti).

4.1.2.6 Letališča

Športno letališče v Prečni pri Novem mestu bo prenovljeno, s čimer bo urejen status letališča, in sicer kot javno letališče za mednarodni zračni promet nižje kategorije. Urejene bodo vzletno-pristajalna in vozne steze, izvedene vodnogospodarske ureditve, zagotovljena bodo potrebna tehnična sredstva in oprema ter ureditve in objekti za spremljajoče dejavnosti. Urejena bo oskrba z elektriko, vodo in gorivom, poskrbljeno bo za izboljšanje varnosti ipd.

Pri urejanju letališča Prečna se bodo upoštevale omejitve, ki jih narekujejo omejitvene ravnine letališča, ki določajo posamezne omejitve rabe prostora v ožjem in širšem območju okrog letališča (višinske omejitve, zaznamovanje objektov oziroma prepoved gradnje), in sicer: območje izključne rabe, območje nadzorovane rabe ter območje omejene rabe.

Na športnem letališču v Prilozju bo izvedeno podaljšanje sedanje vzletno-pristajalne steze in dograditev infrastrukture.

V občini Metlika je radionavigacijsko sredstvo neusmerjeni radijski oddajnik NDB - Non Directional Beacon, ki je sestavni del naprav za vodenje in nadzor zračnega prometa Slovenije ter je zato potrebno upoštevati funkcionalno zemljišče omenjene naprave.

4.1.2.7 Mejni prehodi

Mednarodni mejni prehodi bodo urejeni po standardih, ki veljajo za meje Evropske unije, kar pomeni izboljšane prometnice in urejene terminale za tovorna vozila ob prehodih za potniški in blagovni promet. V skladu s tem se bodo uredili mednarodni mejni prehodi Metlika, Vinica in Petrina. Tudi maloobmejni prehodi se bodo posodobili, uredili v prostorsko – ureditveno in arhitekturno poenotenem smislu in opremili s pripadajočo infrastrukturo. To so mejni prehodi Osilnica, Žuniči, Krasinec, Krmačina, Božakovo, Sodevci, Brezovica, Radovica, Novi Kot in Podplanina.

3.3 Usmeritve za urejanje krajine

Opredelijo se usmeritve za določitev območij prepoznavnosti na državnem in regionalnem nivoju, zelene infrastrukture in območij za katera se izdela krajinsko zasnovo.

V okviru strategije je krajina naslovljena na več načinov: kot zelena infrastruktura na državni, regionalni in lokalni ravni, ki omogoča večfunkcionalnost prostora in kakovost bivanja, kot element prepoznavnosti in identitete v podeželskih in urbanih območjih, ter kot element načrtovanja (krajinska zasnova).⁵³ (SPRS 2050)

Nabor ureditev regionalnega pomena na področju razvoja v krajini⁶:

- nahajališča naravnega kamna;
- perspektivna nahajališča mineralnih surovin;
- središča s poudarjeno turistično funkcijo;
- območja za razvoj turizma in priložnosti dejavnosti;
- območja izjemnih krajin;
- krajinski park;
- območja nacionalne in regionalne prepoznavnosti;
- prednostna območja za kmetijstvo;
- gozdovi s posebnim pomenom;
- varovalni gozdovi;
- okoljsko večplastno degradirana območja;

Naravne kakovosti slovenskega prostora predstavljajo prednost Slovenije v primerjavi z Evropo. Naravne kakovosti ugodno vplivajo na stanje okolja v Sloveniji, na bivalne kakovosti ter so osnova za ekološko naravnane dejavnosti na podeželju. Naravne kakovosti so značilne zlasti za območje Julijskih Alp, za Kamniško Savinjske Alpe in Karavanke, Snežnik, Krim in **Kočevsko**, Nanos in Trnovski gozd, porečje Ljubljanske, Soče, Drave, Mure, **Kolpe**, Dravinje in zgornji tok Save. Kot območja z naravnimi kakovostmi se štejejo tudi druga, manjša, pretežno naravno ohranjena območja na celotnem območju Slovenije.⁵

Vinogradniška območja: V smislu ohranjanja avtohtone vinogradniške poselitve (razpršena poselitve) in preprečevanje nadaljnje stihijske širitve razpršene gradnje (stanovanjske, počitniške) po kmetijskih zemljiščih je potrebno omejevati nadaljnjo nekontrolirano širitev razpršene gradnje in spreminjanje namembnosti objektov. Na vinogradniških območjih bodo opredeljeni pogoji za potrebne površine obdelanega kmetijskega zemljišča za gradnjo gospodarskega objekta, ki primarno služi kmetijski funkciji in sekundarno občasemu bivanju. Izjemoma bo, po predhodnih strokovnih preveritvah, na kmetijskih zemljiščih dovoljena gradnja

⁶ Model povezovanja prostorskega in razvojnega načrtovanja na regionalni ravni, 2018.

nekmetijskih objektov, npr. objektov za turistično rekreacijsko ali občasno turistično rabo, za dopolnilne dejavnosti in podobno. Opredeliti bo treba pravni status vinogradniških območij in zagotoviti njihovo ustrezno komunalno opremljenost. Smiselna bi bila opredelitev območij, v katerih je primarna vinogradniška funkcija (zagotavljanje pogojev za ohranitev in razvoj vinogradništva in sadjarstva, lahko v povezavi s turizmom), območij, v katerih je primarna turistična funkcija (zagotavljanje pogojev za ohranitev in razvoj zidaniškega turizma, v povezavi z vinogradništvom in sadjarstvom) in območij, v katerih se vinogradniška funkcija meša s stanovanjsko in počitniško (zagotavljanje pogojev za ohranitev bivanja v teh območjih, vendar hkrati tudi ureditev planske kategorije – območje za gradnjo, sanacija s komunalno opremo). Vprašanja urejanja vinogradniških območij, reguliranja novogradenj in sanacija obstoječih razmer vsekakor presegajo domet ene same občine, zato bi bilo treba še naprej spodbujati (že začeto) medobčinsko sodelovanje in harmonizirati načine urejanja.³

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje trajno varovanih kmetijskih zemljišč (TVKZ):

Ugotovi se možne alternative obstoječega poselitvenega vzorca (na ravni regij), urbani razvoj se usmerja v izkoriščanje notranjih rezerv naselij in prenovo obstoječega stavbnega fonda, opredeli se naselja, ki se jih razvojno omeji (do nadaljnjega ne širi) in naselja, ki se jih strateško razvija in pri teh opredeli optimalne smeri in realen obseg razvoja, pri čemer se v največji možni meri na območja s slabšim pridelovalnim potencialom (manjšo boniteto).⁷

RZPR 2006:

4.1.5 Zasnova dejavnosti in rabe prostora v krajini

Na celotnem območju regije je krajina rezultat naravnih procesov in človekovega delovanja in je opredeljena kot:

- *pretežno urbana in kmetijsko intenzivna krajina* (okolica pomembnejših naselij, kot so Novo mesto, Kočevje, Ribnica, Metlika, Črnomelj, Šentjernej, Trebnje, Mirna, Griblje, ob katerih so ravninski predeli z najboljšimi kmetijskimi zemljišči),
- *pretežno naravna krajina* (predvsem gozdna in neposeljena območja na Kočevskem delu, nad dolino Kolpe in na vrhovih Gorjancev),
- *pretežno kulturna krajina* (večinski del regije - podeželski prostor s prepletom kmetijskih, gozdnih in poseljenih površin, na katerem se v pomembnem deležu pojavljajo velike naravne kakovosti in prvine ter območja, pomembna za prepoznavnost).

Krajino regije poleg poselitve in infrastrukture pomembno določajo dejavnosti: kmetijstvo, gozdarstvo, pridobivanje mineralnih surovin, raba voda ter turizem in pristočasne dejavnosti; te se v različnih oblikah in intenzitetah pojavljajo na celotnem ozemlju regije.

Zasnova naštetih dejavnosti in rabe prostora v krajini je pripravljena ob upoštevanju najpomembnejših prednosti in omejitev, ki izhajajo iz značilnosti posameznih delov krajine.

Krajinsko zasnovo se izdelava za dolino reki Krka in Kolpe ter planoti Gorjanci in Kočevski rog.

⁷ Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiklo Slovenijo, 2015.

4. Zasnova prostorskega razvoja regije

Ključna poglavja, ki dajejo usmeritve za umeščanje v prostor. Večina vsebin se prikaže tudi kartografsko.

Privsebinah, ki segajo na območje več regij, je potrebno sodelovanje med pripravljavci RPP. Pritem lahko ključno vlogo odigra MOP, ki bo imel pregled nad pripravo vseh RPP-jev.

PROSTORSKO PLANSKI UKREPI:

- cilji in ukrepi za spodbujanje demografskega razvoja morajo biti vgrajeni v prostorske dokumente na vseh ravneh
- demografska analiza in projekcije so obvezna strokovna podlaga v postopku priprave prostorskih dokumentov na državni in regionalni ravni
- glede na demografske analize na regionalni ravni je treba pripraviti tudi analize stanja v prostoru na področju delovnih mest, razpoložljivih stanovanj in stavbnega fonda, dostopnosti do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, ki morajo postati del prikaza stanja v prostoru za pripravo občinskih prostorskih aktov
- v skladu s strateškimi zavezami se spremlja tako demografske kazalnike kot kazalnike dohodka, revščine in socialne izključenosti, kazalnik blaginje, ki jih spremlja Statistični urad RS, in se rezultate vključi v strokovne podlage za pripravo prostorskih dokumentov.⁴

Vsebine na regionalni ravni posredno določa tudi SPRS (2004), ki predvideva, da se bo pri načrtovanju razvoja regije naslednje cilje prostorskega razvoja Slovenije:

- Racionalen in učinkovit prostorski razvoj s poudarkom na koriščenju notranjih potencialov naselij in degradiranih urbanih območij ter prilagajanju prostorskim in okoljskim omejitvam (na primer izpostavljenost poplavam in drugim naravnim nesrečam) ter preudarnim ravnanjem z naravnimi viri, zlasti s pitno vodo, energijo in zemljišči.
- Razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij s poudarkom na krepitvi vloge središč v policentričnem omrežju skladno z usmeritvami strategije prostorskega razvoja Slovenije ter prispevek k večji konkurenčnosti slovenskih mest v evropskem prostoru in njihovem kvalitetnemu razvoju in privlačnosti za gospodarstvo in prebivalstvo.
- Medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij, s poudarkom na razvoju potenciala kulturne raznovrstnosti oziroma kulturne dediščine in biotske raznovrstnosti ter varovanih območij. Usmeritve za razvoj na regionalni ravni naslavljajo vsebine / ukrepe za doseganje vitalnih in urejenih mest, usklajen razvoj širših mestnih območij po strategiji prostorskega razvoja Slovenije, vitalnost in privlačnost podeželja, krepitev kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine ter prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.⁶

RZPR 2006:

Za potrebe usmerjanja prostorskega razvoja dejavnosti na območju regije je pripravljena delitev regije na razvojna območja z usmeritvami za prostorski razvoj dejavnosti.

Upoštevajoč zgoraj opredeljeno vizijo prostorskega razvoja regije in regionalnih območij je območje celotne regije namreč mogoče členiti v kategorije oziroma območja, ki se med seboj razlikujejo po stopnji in vrstah razvojnih možnosti. Hkrati so to območja, ki sovpadajo z razdelitvijo krajin v regiji:

- **pretežno urbana in kmetijsko intenzivna krajina**; to so območja v okolici pomembnejših naselij: Novo mesto, Kočevje, Ribnica, Metlika, Črnomelj, Šentjernej, Trebnje, Mirna, Griblje, ob katerih so ravninski predeli z najboljšimi kmetijskimi zemljišči,
- **pretežno naravna krajina**, ta obsega predvsem gozdna in neposeljena območja na Kočevskem delu, nad dolino Kolpe in na vrhovih Gorjancev,
- **pretežno kulturna krajina**; ta območja obsegajo večinski del regije - podeželski prostor s prepletom kmetijskih, gozdnih in poseljenih površin, na katerem se v pomembnem deležu pojavljajo **velike naravne kakovosti** in prvine ter **območja, pomembna za prepoznavnost**).

Glede na naravne in ustvarjene danosti v prostoru so oblikovana manjša, zaokrožena območja, ki so si podobna po svoji prostorski in okoljski problematiki, posledično pa tudi po socialnem oziroma gospodarskem razvoju. V njih so poudarjene različne razvojne možnosti ali pa varstveni interesi.

Za vsako območje so opredeljene temeljne usmeritve za prostorski razvoj različnih dejavnosti, predvsem pa za poselitev, kmetijstvo, gozdarstvo ter turizem in priložnostne dejavnosti in infrastrukturo; te se v različnih oblikah in intenzitetah pojavljajo na celotnem ozemlju regije, zato so usmeritve zanje v različnih kategorijah območij različne. V celotnem prostoru regije se uveljavlja minimalni prag zagotavljanja varstvenih interesov ob zagotavljanju oziroma omogočanju gospodarske učinkovitosti.

Poleg usmeritev za izvajanje dejavnosti v vseh štirih kategorijah območij v regiji se za vse vrste zavarovanih območij (naravne vrednote, kulturna dediščina in izjemne krajine, vodni viri, gozdni rezervati, varovalni gozdovi, območja za obrambo ter varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami) upoštevajo predpisane smernice in varstveni režimi. Na koncu poglavja navajamo tudi najpomembnejše usmeritve za ta območja.

Območje celotne regije se deli na razvojna območja:

- a) območja urbanih dejavnosti in intenzivnega kmetijstva,
- b) podeželje brez pomembnejših dediščinskih kakovosti,
- c) podeželje s pomembnimi naravnimi kakovostmi in prvinami prepoznavnosti,
- d) območja pretežno naravne krajine.

4.2.1 Usmeritve za območja urbanih dejavnosti in intenzivnega kmetijstva

V to kategorijo se uvrščajo ravninska območja, ki so opredeljena kot najboljša kmetijska zemljišča in območja, ki ležijo v bližini prometnic, kjer so že razvita lokalna središča in druga večja naselja. Na teh predelih regije razen redkih izjem ni območij varstva vodnih virov, objektov in območij večjih naravnih kakovosti ali območij in prvin prepoznavnosti. Zato se tu prednostno spodbujata nadaljnja poselitev in umeščanje glavnih infrastrukturnih povezav in objektov ter se oblikujejo najpomembnejša vozlišča in središča razvoja regije. Pri načrtovanju prihodnjega prostorskega razvoja na teh območjih je treba zagotavljati ohranjanje največjih naravnih kakovosti (biotsko raznovrstnost, sonaravno urejanje voda, delež naravnih prvin v naseljih in na kmetijskih površinah ipd.) in prvin prepoznavnosti prostora (omejke in obvodno zarast na ravninskih kmetijskih območjih, stik naselij s kmetijskimi površinami, gozdni robovi, temeljne značilnosti parcelne strukture, način umeščanja poselitve in pomembnejših arhitekturnih členov v prostor in podobno). Hkrati se bodo na teh območjih pri načrtovanju prostorskega razvoja poselitve, kmetijstva in drugih dejavnosti upoštevale zahteve, ki izhajajo iz različnih varstvenih režimov, tako da se bodo izvajali ukrepi za ohranjanje narave, varstvo kulturne dediščine in varstvo vodnih virov.

Poleg urbanih območij spadajo v to kategorijo tudi kmetijske površine za intenzivno pridelovanje. Zaradi varstva vodnih virov se kmetijska pridelava omeji delno pri Kočevju (Klinja vas) in v Beli krajini (pri Metliki

in Adlešičih), zaradi ohranjanja narave pa tudi na Šentjernejskem polju, na katerem je opredeljeno eno od območij Nature 2000 in na območju Radulje in Lanknice (območje pričakovanih naravnih vrednot). Ob upoštevanju omenjenih omejitev se bodo na teh območjih spodbujale gospodarsko učinkovite oblike kmetovanja, ki bodo izkoristile ugodne naravne pogoje (relief, tla) ter dostopnost. Na robovih večjih obstoječih naselij je treba omogočiti širjenje pozidave tudi na kmetijska zemljišča, kjer je to z urbanističnega vidika in z vidika vplivov na potenciala za razvoj kmetijstva smiselno, kar pa se presoja in usklajuje na nižjih ravneh planiranja, ob pripravi strategij prostorskega razvoja in prostorskih redov občin.

4.2.1.1 Poselitev

Na območjih intenzivnega urbanega razvoja je treba težiti k zgoščanju obstoječih grajenih struktur ter pri tem ustvarjati pogoje za:

- reurbanizacijo oziroma ustrezno novo, nadomestno rabo sivih con, kot so degradirana stanovanjska naselja, območja razpršene poselitve, opuščena industrijska območja,
- nastanek novih predmestnih središč,
- ustvarjanje skladnosti novih ureditev z okoliškimi rabami,
- večjo ambientalno privlačnost,
- večjo racionalnost izrabe prostora,
- večjo programsko, funkcionalno in oblikovno strukturiranje poselitvenega vzorca,
- izboljšanje infrastrukturne opremljenosti prostora,
- izboljšanje javnih transportov z naslonitvijo na cestno in železniško regionalno omrežje.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja naselij je potrebno upoštevati usmeritve:

- prednostno se za novogradnje namenjajo površine znotraj naselij (zapolnjevanje), pri čemer pa se predhodno preveri potencial teh površin kot odprtih površin v naselju, ki bi lahko prispevale k povečanju bivalnih kakovosti v naseljih (odprte javne površine – parki, igrišča, občestni prostori, trgi in podobno);
- spreminjanje namembnosti kmetijskih površin v zazidalna zemljišča je dovoljeno na obrobju zazidljivih površin poselitvenih območij v primerih, ko se takšna širitev naselja izkaže kot utemeljena z urbanističnega vidika in se s tem ne posega na zaokrožene komplekse kmetijske površine z visokim pridelovalnim potencialom,
- z zaokroževanjem obrobja poselitvenih območij je treba oblikovati nove meje urbanih struktur v odnosu do zaokroženih naravnih območij v krajini,
- dopustne so tudi zaokrožitve že pozidanih območij z novimi urbanimi strukturami ter zapolnitve neizpolnjenih robov poselitvenih območij,
- na poselitvenih območjih je treba poleg osnovne zagotavljanje tudi dodatno infrastrukturno opremljenost (omrežje telekomunikacij, plinifikacija, sistemi daljinskega ogrevanja ipd.)
- arhitektura stanovanjskih, turističnih in gospodarskih ter pomožnih objektov naj se prilagaja značilnostim urbane gradnje (prostorska razmestitev, proporci, slemena in nakloni streh, barve),
- dovoljene so spremembe namembnosti in obnova obstoječih hiš in gospodarskih objektov, ob pogoju da se upoštevajo zgoraj navedeni pogoji za arhitekturno oblikovanje,
- v že pozidanih poselitvenih območjih je dovoljena kompleksna rekonstrukcija celotnega območja z zamenjavo tipa objektov ali arhitekturnih elementov v skladu s pogoji arhitekturnega oblikovanja, ki bodo podani v prostorskem redu posamezne občine,
- v obstoječih in na novo načrtovanih naseljih se v zasnovo zelenih površin vključujejo tudi naravne vrednote in habitatni tipi, kjer pa se prepreči nova pozidava,
- na Šentjernejskem polju se gradnja objektov za potrebe kmetovanja izvaja le v sklopu naselij oz. na njihovem neposrednem obrobju, sprememba namembnosti gospodarskih poslopij izven naselja v odprti krajini pa se ne načrtujejo,
- pri novih ureditvah je potrebno ohraniti morfološke značilnosti sedanje grajene strukture,

- nova pozidava je dovoljena v območjih, ki so predvidena za širitev naselij, sicer pa le kot dopolnjevanje, zaokrožanje obstoječe strukture naselij,
- za zagotavljanje nemotenega razvoja kmetij, ki so v naseljih in zato nimajo prostorskih možnosti za obstoj in razvoj, je treba zagotoviti gradbene parcele za preselitev kmetij izven urbanih območij, s čimer se bodo povečale tudi bivalne kakovosti v naseljih,
- zagotavljati je treba zaokroženost gozdnih kompleksov ob urbanih naseljih in njihova vključitev v zelene sisteme naselij (gozdovi s posebnim namenom, parki, javna raba),
- novi stanovanjske in industrijske objekte naj se praviloma načrtuje v oddaljenosti ene drevesne višine odraslega gozda od obstoječega gozdnega roba; oddaljenost se zaradi varnosti določi v odvisnosti od posameznih lokacij in sestojev, ki so ali se bodo v času razvili na posamezni lokaciji,
- neposredno na gozdni rob je možno umestiti ureditve za potrebe rekreacije (igrišča, športna igrišča),
- ob gozdnem robu je dovoljeno načrtovati manj zahtevne in enostavne objekte oziroma infrastrukturne koridorje (prometnice, parkirišča, vodovodi,...) ter pri tem upoštevati možnost poškodb objektov zaradi padanja gozdnega drevja ali padajočih vej.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gospodarskih dejavnosti je potrebno upoštevati usmeritve:

- industrijski oziroma gospodarski objekti morajo imeti zagotovljeno infrastrukturo, še zlasti pa oskrbo s pitno in tehnološko vodo, sistemi za odvajanje in čiščenje odpadnih voda in odvoz komunalnih in morebitnih posebnih odpadkov na urejena odlagališča,
- ob obstoječih in predvidenih gospodarskih in industrijskih objektih morajo biti ustrezno urejene manipulacijske in parkirne površine,
- z zunanjimi ureditvami naj se ob večjih objektih zagotovijo drevesne in grmovne vizualne ter protihrupne bariere, katerih oblikovanje mora biti prilagojeno značilnostim stičnih območij, v primeru lokacij na robovih poselitvenih območij pa značilnostim krajinskih vzorcev v okolici;
- dovoljena je gradnja novih industrijskih in drugih proizvodnih objektov, pri čemer je treba predvideti namembnost, ki bo združljiva z opredeljenim konceptom poselitvenega območja ter z izdelanimi izvedbenimi prostorskimi akti (lokacijski načrt, prostorski red občine – regulacijski načrt).

Usmeritve za umeščanje objektov, ki lahko vplivajo na varnost zračnega prometa:

Pri graditvi, postavljanju in zaznamovanju objektov, ki utegnejo s svojo višino vplivati na varnost zračnega prometa, je potrebno predhodno pridobiti ustrezno soglasje Ministrstva za promet, Uprave Republike Slovenije za civilno letalstvo k lokaciji oziroma k izgradnji takega objekta, objekt pa je potrebno označiti in zaznamovati v skladu z veljavnimi predpisi

Med ovire za zračni promet štejejo:

- med ovire v coni letališča štejejo objekti, instalacije naprave, drevje in zvišanje okoliškega terena, kakor tudi poglobitve terena za ceste, kanale in podobno,
- zunaj cone letališča, štejejo za ovire:
- v krogu s polmerom 10 kilometrov od referenčne točke letališča – objekti, instalacije in naprave, ki so višje kot 100 metrov ali višje kot 30 metrov, pa se nahajajo na terenu, ki je več kot 100 metrov višji od referenčne točke letališča,
- objekti, instalacije in naprave, ki se nahajajo izven kroga iz prejšnje točke, in ki so višji od 30 metrov in ki stojijo na naravnih ali umetnih vzpetinah, če se vzpetine dvigajo iz okoliške pokrajine za več kot 100 metrov,
- vsi objekti, instalacije in naprave, ki segajo več kot 100 metrov od tal, ter daljnovodi, žičnice in podobni objekti, ki so napeti nad dolinami in soteskami po dolžini več kot 75 metrov,
- za ovire pod zračnimi potmi štejejo tudi objekti in naprave zunaj naselij, ki so višji od okoliškega terena za najmanj 25 metrov, če se nahajajo znotraj varovanih pasov posameznih cest, železniških prog, visokonapetostnih vodov in podobno.

Pri urejanju naselij in načrtovanju novih površin za poselitev je treba zagotavljati prostorske, gradbene in

tehnične ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno požarno varstvo in v ta namen pri načrtovanju novih površin za gospodarske dejavnosti in drugo poselitev upoštevati požarna tveganja.

4.2.1.2 Kmetijstvo

Pri načrtovanju prostorskega razvoja kmetijstva je treba upoštevati usmeritve:

- obstoječe kmetijske površine se v čim večjem obsegu ohranjajo, trajna sprememba njihove namembnosti pa se lahko izvaja na podlagi predhodnih presoj ranljivosti kmetijskih zemljišč, predvsem pridelovalnega potenciala tal, in na podlagi presoje smotrnosti ohranitve intenzivne pridelave v neposredni bližini bivalnega okolja,
- način obdelave se lahko spreminja v skladu z novimi tehnologijami, vendar je treba zagotoviti ohranitev prvih krajinske zgradbe teh območij (vzdrževanje gozdnega roba, členjenost obdelovalnih površin),
- zasipavanja močvirij v gozdnem prostoru ob spodnjem toku Temenice se ne izvajajo,
- **razen hidromelioracij, ki naj se ne izvajajo v vplivnem območju ohranjenih dobovih rastišč (Krakovski gozd) in na območju Radulje in Laknice, se spodbujajo agrooperacije, zlasti komasacije in arondacije, pri čemer pa je treba zagotavljati skladnost s krajinskimi vzorci širših območij (velikost in oblika parcel, izmenjava kultur, vegetacijske prvine med parcelami in podobno),**
- krčitve gozdna zemljišča na teh območjih naj se ne izvajajo (npr. Šentjernejsko polje in površine ob izlivnem delu Temenice), na večjih kompleksih kmetijskih površin je treba zagotoviti prostorsko izmenjavanje različnih kultur in uvedbo drevesnih in grmovnih živic ter ob tem ohranjanje vzorca parcelne strukture ter obstoječih krajinskih vzorcev,
- pri izvajanju agrooperacij, vključno z obnovami in vzdrževanji že izvedenih hidromelioracijskih sistemov, se upoštevajo značilnosti krajinskih vzorcev posameznih območij, kar je še posebej pomembno na Šentjernejskem polju in na območju Radulje in Laknice,
- sklenjene kmetijske površine na Šentjernejskem polju naj bodo prekinjene z omejkami, živicami, gozdnimi otoki in vodnimi telesi,
- za gnojenje se uporabljajo hlevski gnoj in mineralna gnojila, če sta zagotovljeni strokovna uporaba in na vodovarstvenih območjih tudi skladnost z določili odlokov o varstvu vodnih virov,
- gensko ali drugače biotehnološko spremenjenih organizmov se ne spušča v naravo.

Pri načrtovanju površin za pridelavo zelenjave se postavitve rastlinjakov predvidi na površinah, ki niso na območjih območij kulturne dediščine in naravnih vrednot ter drugih območij, pomembnih za ohranjanje narave.

4.2.1.3 Gozdarstvo

Kot posebna območja se oblikujejo območja primestnih gozdov, ki skupaj z naseljem tvorijo oblikovno in vsebinsko celoto. Zaradi lege ob naseljih ti gozdovi pomembno povečujejo kakovost bivanja. Na njihov obseg vplivajo naravne danosti (morfologija prostora) ter naselje samo s svojo vlogo v omrežju naselij, s svojo obliko, notranjo strukturo, povezavami v okoljem in s svojimi razvojnimi trendi. Območja primestnih gozdov bodo natančno prostorsko opredeljena s prostorskimi akti na nižjih ravneh.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gozdarstva je treba upoštevati usmeritve:

- ohranjati je treba lesnoproizvodno, predvsem pa biotopsko in socialno funkcijo gozdov,
- ohranjati je potrebno gozdne otoke in gozdne koridorje, pa tudi skupine gozdnega drevja in posamična drevesa, ki imajo v teh območjih velik pomen,
- pri gradnji gozdnih cest je treba zagotoviti sprotno sanacijo obcestnega prostora,
- material za vzdrževanje gozdnih cest pridobivati v legalnih površinskih kopih, vključno z reaktivacijo opuščenih kopov, s strokovno opredeljenimi načini pridobivanja in s sprotnimi sanacijskimi ukrepi,
- preprečiti je treba saditev monokulturnih nasadov,

- ohranjajo naj se nižinski gozdovi ter snujejo koridorji med njimi v intenzivni kmetijski krajini z namenom razvoja in povezovanja gozdnih ekosistemov,
- večje krčitve gozdov je treba načrtovati na podlagi presoje ekoloških in socialnih funkcij ogroženega primestnega gozda; pri največjih in občutljivih posegih mora biti izražen tudi širši interes (lokalne skupnosti, gospodarstvo, turizem, naravovarstvene organizacije),
- pri gospodarjenju z gozdom naj se ohranjajo redki biotopi in gozdni ambienti ob potokih in gozdni otoki v večjih naseljih (npr. Novo mesto),
- primestni gozdovi naj se urejajo kot integralni oziroma funkcionalno povezani deli obstoječih in načrtovanih zelenih sistemov mest,

4.2.2 Usmeritve za podeželje brez pomembnejših dediščinskih kakovosti

V to kategorijo so uvrščena podeželska območja prevladujoče kulturne krajine. Na teh območjih ni posebnih potencialov in omejitev v smislu ohranjanja narave oz. naravnih vrednot in kulturne dediščine, saj na teh območjih niso opredeljena širša zavarovana območja ali druga območja ohranjanja narave in/ali varstva kulturne dediščine. Na teh območjih torej ni pomembnejših naravnih kakovosti ali kulturnih in simbolnih prvin, pomembnih za prepoznavnost regije ali celo slovenskega prostora. Prevladujejo druga kmetijska zemljišča. Gre za pretežno poseljena območja, ki so namenjena razvoju kmetijstva, poselitve, gozdarstva, pa tudi turističnim in pristočnim dejavnostim. Tu je predviden nadaljnji razvoj podeželja brez posebnih omejitev z izjemo varstvenih režimov za posamezne manjše objekte ali prostorsko zelo omejena območja ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine ter režimov varstva posameznih vodnih virov v Podgorju (med Gabrjem in Brusnicami ter pri Stopičah), med Ribnico, Sodražico in Kopoljem, poleg tega pa še v manjših fragmentih predvsem po severnem delu regije. Usmeritve za posege v prostor zato na teh območjih niso zelo omejevalne.

Kmetijstvo je na teh zelo pomembna dejavnost, čeprav zaradi slabših talnih lastnosti nimajo dobrih pridelovalnih potencialov. Tu so razvojne možnosti brez posebnih omejitev, ki bi izhajale iz ciljev varstva večjih območij naravnih vrednot ali kulturne dediščine. Kljub temu bo zaradi omejenih pridelovalnih potencialov (razgiban relief, slaba komunalna opremljenost in dostopnost, drobno členjena parcelna struktura in majhnost kmetijskih posesti) in ponekod zaradi zahtev za varstvo vodnih virov tudi za razvoj na teh območjih treba predvideti ukrepe za prestrukturiranje kmetijstva in spodbujanje kmetovanja z iskanjem novih tržnih niš ter zagotoviti druge družbeno-ekonomske, davčne in podobne rešitve. Prav tako je treba pri obdelavi tal zagotavljati ohranjanje morebitnih naravnih kakovosti (delež naravnih prvin v naseljih in na kmetijskih površinah, raba tal, ki ohranja stopnjo biotske raznovrstnosti, sonaravno urejanje voda ipd.) in prvin, ki so pomembne za ohranjanje prepoznavnosti krajin (vrtače, delane vrtače, vinogradi s parcelno strukturo in načinom obdelave tal, steljniki).

Naselja so na teh območjih sicer tesno povezana s kmetijsko dejavnostjo, vendar se razvijajo tudi razne oblike dopolnilnih ali samostojnih dejavnosti, ki niso več neposredno vezane na primarno produkcijo. Z uveljavljanjem specifičnih razvojnih možnosti lahko pričakujemo počasnejše upadanje ali celo porast števila prebivalcev, kar se bo odrazilo v novogradnjah, prenovah, spremembah namembnosti objektov in površin ter podobnih posegih v prostor. Pri urejanju naselij je treba ohranjati prvine prepoznavnosti posameznih območij, pri čemer so je predvsem pomembno upoštevanje prostorskih razmerij pri umeščanju nove poselitve in pomembnejših arhitekturnih členov v prostor.

4.2.2.1 Poselitev

Na teh območjih je potrebno zagotavljati:

- gradnjo nekmetijskih objektov za izvajanje dopolnilnih in drugih dejavnosti, ki so pretežno povezane z družinskim podjetništvom (preoblikovanje kmečkih gospodarstev, možnost postavitve novih gospodarskih poslopij za nekmetijske dejavnosti ...),
- z dopolnitvami, dozidavami, prenovami in nadomestnimi gradnjami v obstoječih grajenih strukturah je treba zagotavljati čim bolj racionalno izrabo prostora,
- z zaokroževanjem in oblikovanjem vaškega robu je treba obstoječa poselitvena območja razmejiti glede na zaokrožena naravna območja v krajini,
- izboljšanje infrastrukturne opremljenosti prostora,
- zagotavljanje nemotenega razvoja kmetij je treba zagotoviti gradbene parcele za preselitev kmetij izven strnjanih poselitvenih območij, ki v prostorskem in funkcionalnem smislu niso več namenjena kmetijski dejavnosti in kmetije v njih nimajo zagotovljenih zadostnih prostorskih možnosti za razvoj.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja naselij je potrebno upoštevati usmeritve:

- spreminjanje namembnosti kmetijskih površin (v zazidalne) je smotno le v neposredni bližini naselij in turističnih območij, ki so predvidena za širitev,
- ohranjanje je treba obstoječo poselitev - v povezavi s kmetijsko rabo in turizmom,
- v ohranjenih naseljih je treba zagotavljati temeljno infrastrukturno opremljenost,
- v obstoječih in na novo načrtovanih naseljih se v zasnovo zelenih površin vključujejo tudi naravne vrednote in habitatni tipi, kjer pa se prepreči nova pozidava,
- arhitektura stanovanjskih, turističnih in gospodarskih ter pomožnih objektov mora slediti tipiki obstoječih stavb (prostorska razmestitev, proporci, slemena in nakloni streh, barve),
- spodbuja se obnova obstoječih (opuščenih) hiš in gospodarskih objektov, lahko tudi s spremembo namembnosti, vse pa ob pogoju, da se upoštevajo zgoraj navedene usmeritve za arhitekturno oblikovanje in da nova namembnost ni v neskladju z bivalnim okoljem v naseljih,
- pri novih ureditvah je potrebno ohranjanje morfološke značilnosti sedanje grajene strukture,
- večji gospodarski objekti za potrebe kmetijske dejavnosti naj se postavljajo v naseljih in na njihovih robovih, dislocirano iz naselij pa le ob predhodnih prostorskih preveritvah, pri čemer morata postavitve in prenova gospodarskih objektov slediti morfologiji naselij in tovrstnih objektov v okolici,
- nova pozidava se usmerja na območja, ki so predvidena za širitev naselij, sicer pa le kot dopolnjevanje, zaokrožanje obstoječe strukture naselij
- novi stanovanjske in industrijske objekte naj se praviloma načrtuje v odmiku ene drevesne višine odraslega gozda od obstoječega gozdnega roba; odmik se zaradi varnosti določi v odvisnosti od posameznih lokacij in sestojev, ki so ali se bodo v času razvili na posamezni lokaciji,
- neposredno na gozdni rob je možno umestiti ureditve za potrebe rekreacije (igrišča, športna igrišča),
- ob gozdnem robu je dovoljeno načrtovati manj zahtevne in enostavne objekte oziroma infrastrukturne koridorje (prometnice, parkirišča, vodovodi ipd.) ter pri tem upoštevati možnost poškodb objektov zaradi podiranja gozdnega drevja ali padajočih vej.
- preprečiti je potrebno vdor umazanih tehnologij v občutljiv gozdni prostor.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gospodarskih dejavnosti je potrebno upoštevati usmeritve:

- industrijski oziroma gospodarski objekti morajo imeti zagotovljeno infrastrukturo, še zlasti pa oskrbo s pitno in tehnološko vodo ter s sistemi za odvajanje in čiščenje odpadnih voda in odvoz komunalnih in morebitnih posebnih odpadkov na urejena odlagališča,
- ob obstoječih in predvidenih gospodarskih in industrijskih objektih morajo biti ustrezno urejene manipulacijske in parkirne površine,
- z zunanjimi ureditvami naj se ob večjih objektih zagotovijo drevesne in grmovne vizualne ter protihrupne bariere,
- dovoljena je gradnja novih industrijskih in drugih proizvodnih objektov, pri čemer je treba predvideti namembnost, ki bo združljiva z opredeljenim konceptom območja.

Na delih teh območij, kjer prevladujejo avtohtoni vzorci razpršene poselitve, je treba prednostno upoštevati:

- kakovosti kulturne krajine, v kateri so posamezni, predvsem pa predimenzionirani objekti vidno moteči in bistveno spreminjajo prostorska razmerja,
- obstoječi gradbeni fondi in komunalni opremljenost nezazidanih zemljišč ali pa zemljišč, katerih raba je opuščena, kot velik razvojni potencial,
- prostorske možnosti za nadomestne ali dopolnilne novogradnje v sklopu obstoječe gradnje,
- možnosti za zgoščevanje osnovnega poselitvenega vzorca zaradi racionalnejše izrabe komunalno opremljenih zemljišč bodisi za gradnjo stanovanj bodisi zaradi tehnoloških ali ekonomskih pogojev proizvodnje,
- v slabše prepoznavnih in novejših območjih razpršene gradnje je treba spodbujati zaokroževanje ter oblikovanje novih meja urbanih struktur v njihovem odnosu do zaokroženih naravnih območij v krajini, zaokroževanju pozidanih območij z novimi urbaniimi strukturami ter zapolnjevanju neizpolnjenih robov v naseljih,
- potrebo po zagotavljanju omrežja javnih služb (šolstva, zdravstva, socialnega varstva) in zagotavljanju dostopnosti do vseh vrst dejavnosti na državni, regionalni in lokalni ravni,
- velik delež avtohtonih razpršenih poselitvenih vzorcev predstavljajo zidanice; pozidava vinogradniških območij se omejuje na zidanice, postavitev počitniških objektov pa se predvidi samo na območjih, ki nimajo dediščinskih vrednosti in ki so tako opredeljena v občinskih planskih aktih,
- na območjih redke razpršene poselitve v razvojno aktivnih podeželskih območjih je treba težiti k dopolnitvam, zapolnitvam, dozidavam, prenovam, nadomestnim gradnjam in h kompleksnim rekonstrukcijam celotnih območij (tudi z zamenjavo tipa objektov).

Pri urejanju naselij in načrtovanju novih površin za poselitev je treba zagotavljati prostorske, gradbene in tehnične ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno požarno varstvo in v ta namen pri načrtovanju novih površin za gospodarske dejavnosti in drugo poselitev upoštevati požarna tveganja.

4.2.2.2 Kmetijstvo

Pri načrtovanju prostorskega razvoja kmetijstva je treba upoštevati usmeritve:

- obstoječe kmetijske površine se v čim večjem obsegu ohranjajo,
- način obdelave se lahko spreminja v skladu z novimi tehnologijami, vendar je treba zagotoviti ohranitev prvin krajinske zgradbe teh območij (vzdrževanje gozdnega roba, členjenost obdelovalnih površin),
- nove obdelovalne površine je smotrno pridobivati na površinah, kjer so predhodno ugotovljeni vsaj minimalni pogoji za pridelovanje izbrane vrste pridelka,
- na večjih kompleksih kmetijskih površin je treba zagotoviti prostorsko izmenjavanje različnih kultur in uvedbo drevesnih in grmovnih živic ter ob tem ohranjanje vzorca parcelne strukture ter obstoječih krajinskih vzorcev,
- pri izvajanju komasacij kmetijskih zemljišč in drugih agrooperacij se upoštevajo značilnosti krajinskih vzorcev posameznih območij,
- spodbujata se krčenje zaraščenih nekdanjih obdelovalnih površin ob opuščeni in manj vitalnih naseljih ter njihovo spreminjanje v obdelovalne (njivske, travniške, pašne) površine,
- na območjih, kjer ni mogoče zagotoviti nadaljnje njivske pridelave in travništva, se spodbuja uvedba nadzorovanega pašništva (drobnica in govedo), s postavitvijo ograj (električni pastir, žična ograja),
- za gnojenje se uporabljajo hlevski gnoj in mineralna gnojila, če njihova uporaba ni v nasprotju s cilji pridelovanja (npr. bio pridelki) in če sta zagotovljeni strokovna uporaba ter skladnost z določili odlokov o varstvu vodnih virov.

Pri načrtovanju urejanja trajnih nasadov in površin za pridelave zelenjave je treba upoštevati usmeritve:

- spodbuja se ureditev novih sadovnjakov in vinogradov na za to primernih legah,
- na vinogradniških območjih z značilno pozidavo ter razglednimi legami se spodbuja urejanje vinskih cest, predvsem s prenovo obstoječih prometnic,

- izbor sort sadnega drevja naj zajema tudi stare, odporne in za to območje značilne vrste na srednjih in bujnih podlagah (sejancih),
- spodbujata naj se ohranitev in obnavljanje obstoječih travniških sadovnjakov,
- spodbuja se uvedba alternativnih oblik kmetijske pridelave, npr. tržno zanimivih sort, pri čemer je treba zagotoviti členjenost pridelovalnih površin v skladu z vzorcem parcelne strukture,
- postavitev rastlinjakov je dovoljena le na legah, ki niso vidno izpostavljene.

4.2.2.3 Gozdarstvo

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gozdarstva je treba upoštevati usmeritve:

- ohranjati je treba lesnoproizvodno funkcijo gozdov, zlasti v večjih gozdnih kompleksih, in jih obvarovati pred večjimi posegi
- v predelih, ki se zaraščajo, so dane možnosti za ponovno aktiviranje kmetijstva, poselitve, pa tudi počitniških naselij,
- pri gradnji gozdnih cest je treba zagotoviti sprotno sanacijo usekov in nasipov,
- material za vzdrževanje gozdnih cest pridobivati v legalnih površinskih kopih, vključno z reaktivacijo opuščenih kopov, s strokovno opredeljenimi načini pridobivanja in s sprotnimi sanacijskimi ukrepi,
- vzdrževati je treba gozdni rob ob košenicah in senožetih, ki so pomembna prehranjevalna baza za divjad,
- na obsežnejših kmetijskih površinah naj se ohranjajo posamezni gozdni otoki in koridorji
- .dopušča naj se krčitev gozdnih jezikov ob robovih vasi za potrebe obnove oz. revitalizacije vasi.
- za kmetijstvo in poselitev naj se posega v malodonosne gozdove, ki so nastali na opuščenih, zaraščajočih se kmetijskih površinah, večje strnjene gozdne komplekse pa naj se ohrani in obvaruje pred večjimi posegi,
- odstraniti je potrebno divja odlagališča v gozdu,
- preprečiti je potrebno kakršnekoli krčitve varovalnih gozdov.

4.2.2.4 Turizem, rekreacija

Pri načrtovanju prostorskega razvoja turizma in rekreacije je treba upoštevati usmeritve:

- obstoječe ureditve za turizem in rekreacijo je treba ohranjati in izboljševati njihovo dostopnost ter komunalno opremljenost,
- spodbuja se vsebinska in prostorska širitev obstoječe turistične ponudbe, predvsem pa oblike turizma in rekreacije, povezane s kmetijsko dejavnostjo,
- v bližini turističnih točk je treba zagotoviti urejena parkirišča,
- poškodbe vegetacije, tal in reliefa na območjih turističnih in rekreacijskih ureditev je treba sproti sanirati.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja turizma na kmetiji je treba upoštevati usmeritve:

- turizem na kmetiji naj vključuje predvsem dejavnosti, ki so tradicionalne v tem območju in se dopolnjujejo s kmetijsko dejavnostjo,
- pri urejanju kmetij s turistično ponudbo je treba zagotoviti uporabo avtohtonih sadilnih in gradbenih materialov ter upoštevati značilnosti avtohtone arhitekture; dovoljena je tudi gradnja sodobno oblikovanih objektov, katerih proporci pa morajo ustrezati kakovosti lokalne arhitekture,
- kmetije s turistično dejavnostjo morajo imeti zagotovljeno ustrezno infrastrukturno opremo, predvsem pa odvajanje in čiščenje odpadnih voda.

Gradnjo sekundarnih objektov in objektov namenjenih rekreaciji in turizmu je treba ne glede na tip poselitvenega vzorca usmerjati v za to točno določena območja zaradi potreb po racionalni izrabi prostora, ohranjanju kakovosti kulturne krajine, zgoščanju gradnje v tovrstnih območjih in ohranjanju varnih pogojev in privlačnih lastnosti prostora za rekreacijo in bivanje.

4.2.3 Usmeritve za podeželje s pomembnimi naravnimi kakovostmi in prvinami prepoznavnosti

V to kategorijo se uvrščajo podeželska območja, na katerih prevladujejo druga kmetijska zemljišča (s slabšimi talnimi lastnostmi), in kjer so opredeljena območja velikih naravnih kakovosti (ekološko pomembna območja, zavarovana območja in območja, predlagana za zavarovanje) in varstva kulturne dediščine ter kulturnih in simbolnih vrednosti (izjemne krajine, posebna območja kulturne dediščine, dediščinska kulturna krajina in območja kompleksnega varstva). Na velikem delu teh območij so hkrati tudi območja varstva vodnih virov. Vsa ta območja se medsebojno prekrivajo. Zato se bodo na teh območjih uveljavljale omejitve zaradi večplastnih varstvenih ciljev, ki pa praviloma niso v medsebojnem neskladju.

Pomembna dejavnost na teh območjih je kmetijstvo, ki pa se razvija na zemljiščih s slabšimi talnimi lastnostmi; poleg tega so za ta območja značilni drobna parcelna struktura, razgiban relief in majhnost kmetijskih posesti ter na nekaterih delih opuščanje kmetovanja. Zato se bodo na teh območjih spodbujale sonaravne in druge, alternativne oblike kmetovanja s ciljem ohranjanja poseljenosti podeželja in kulturne krajine. Pri obdelavi tal se bodo ohranjale naravne kakovosti in območja izjemnih, dediščinskih kulturnih krajin ter prvine, ki so pomembne za ohranjanje prepoznavnosti krajin (vrtače, delane vrtače, steljniki, vinogradi s parcelno strukturo in načinom obdelave tal, gozdni robovi ipd). Hkrati se bo na teh območjih spodbujal razvoj turizma v odvisnosti od naravnih in ustvarjenih kvalit, predvsem pa v povezavi s kmetijstvom in ohranjanjem narave ter varstvom kulturne dediščine.

Praviloma gre za manj razvita območja s procesi depopulacije; tu se bo spodbujal razvoj poselitve z izgradnjo nove in posodobitvami obstoječe infrastrukture ter z uvajanjem različnih ukrepov, kot so omogočanje širitve naselij in posledičnimi spremembami namembnosti, načrtovanje turističnih ureditev in tudi ureditev za gospodarske dejavnosti, ki bodo zagotavljale delovna mesta v teh delih regije.

Naselja so v teh območjih tesno povezana s kmetijsko dejavnostjo. Kljub omejitvam, ki izhajajo iz ciljev varstva naravnih vrednot in kulturne dediščine, je treba na teh območjih uveljavljati specifične razvojne možnosti, ki izhajajo iz dediščinskih vrednot in iz njih izhajajočih velikih turističnih potencialov, ter zagotavljati dostopnost in komunalno oskrbo. .

Posledično lahko pričakujemo počasnejše upadanje ali celo porast števila prebivalcev, kar se bo odrazilo v novogradnjah, prenovah, spremembah namembnosti objektov in površin ter podobnih posegih v prostor. Pri urejanju naselij je treba ohranяти prvine prepoznavnosti posameznih območij, pri čemer je predvsem pomembno upoštevanje prostorskih razmerij pri umeščanju nove poselitve in pomembnejših arhitekturnih členov v prostor.

Turizem in rekreacija sta na tem območju pomembna dejavnost, ki jo je treba razvijati v povezavi s kmetijstvom in skladno s cilji varstva narave in kulturne dediščine.

4.2.3.1 Poselitev

Na delih teh območij, kjer prevladujejo avtohtoni vzorci razpršene poselitve je treba prednostno:

- upoštevati kakovosti kulturne krajine, v kateri so posamezni, predvsem pa predimenzionirani objekti vidno moteči in bistveno spreminjajo prostorska razmerja,
- upoštevati obstoječi gradbeni fond in komunalni opremljenost nezazidanih zemljišč ali pa zemljišč, katerih raba je opuščena, kot velik razvojni potencial, stavbna zemljišča pa širiti šele, če so v naselju izkoriščene vse druge možnosti za racionalno pozidavo,
- v obstoječih in na novo načrtovanih naseljih v zasnovo zelenih površin vključevati tudi območja naravnih vrednot in habitatnih tipov, kjer pa se prepreči nova pozidava,
- ohranяти in vzdrževati tradicionalne oblike ograj, plotov in opornih zidov,
- zagotavljati prostorske možnosti za nadomestne ali dopolnilne novogradnje v sklopu obstoječe gradnje,

- zagotavljati možnosti za zgoščevanje osnovnega poselitvenega vzorca zaradi racionalnejše izrabe komunalno opremljenih zemljišč bodisi za gradnjo stanovanj bodisi zaradi tehnoloških ali ekonomskih pogojev proizvodnje,
- v slabše prepoznavnih in novejših območjih razpršene gradnje spodbujati zaokroževanje ter oblikovanje novih meja urbanih struktur v njihovem odnosu do zaokroženih naravnih območij v krajini, zaokroževanju pozidanih območij z novimi urbaniimi strukturami ter zapolnjevanju neizpolnjenih robov v naseljih,
- upoštevati dejstvo, da velik delež avtohtonih razpršenih poselitvenih vzorcev predstavljajo zidanice; pozidava vinogradniških območij se omejuje na zidanice, postavitve počitniških objektov pa se predvidi samo na območjih, ki nimajo dediščinskih vrednosti in ki so tako opredeljena v občinskih planskih aktih,
- na območjih redke razpršene poselitve v razvojno aktivnih podeželskih območjih težiti k dopolnitvam, zapolnitvam, dozidavam, prenovam, nadomestnim gradnjam in h kompleksnim rekonstrukcijam celotnih območij (tudi z zamenjavo tipa objektov),
- za potrebe poselitve naj se posega v malodonosne gozdove, ki so nastali na opuščeni, zaraščajoči se kmetijskih površinah, večje strnjene gozdne komplekse pa naj se ohrani in obvaruje pred večjimi posegi,
- nove stanovanjske in industrijske objekte naj se praviloma načrtuje v odmiku ene drevesne višine odraslega gozda od obstoječega gozdnega roba, odmik zaradi varnosti se določi v odvisnosti od posameznih lokacij in sestojev, ki so ali se bodo v času razvili na posamezni lokaciji.
- ob gozdnem robu je možno načrtovati manj zahtevne in enostavne objekte oziroma infrastrukturne koridorje (prometnice, parkirišča, vodovodi,...), pri čemer je treba upoštevati možnost poškodb objektov zaradi podiranja gozdnega drevja ali padajočih vej,
- neposredno na gozdni rob je možno umestiti ureditve za potrebe rekreacije (športna in druga igrišča).

Na teh območjih je treba upoštevati potrebo po zagotavljanju omrežja javnih služb (šolstva, zdravstva, socialnega varstva) in zagotavljanju dostopnosti do vseh vrst dejavnosti na državni, regionalni in lokalni ravni,

Pri urejanju naselij in načrtovanju novih površin za poselitev je treba zagotavljati prostorske, gradbene in tehnične ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno požarno varstvo in v ta namen pri načrtovanju novih površin za gospodarske dejavnosti in drugo poselitev upoštevati požarna tveganja.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja naselij, predvsem pa na območjih, ki so zaradi velikih kulturnih in simbolnih pomenov pomembna za prepoznavnost, je treba upoštevati usmeritve:

- spreminjanje namembnosti kmetijskih površin (v zazidalne) je dovoljeno le v neposredni bližini naselij in turističnih območij, ki so predvidena za širitev, pri čemer pa je treba preprečiti uničenje redkih in ogroženih življenjskih prostorov ogroženih vrst in naravnih vrednot,
- ohranjati je treba obstoječo poselitev - v povezavi s kmetijsko rabo in turizmom,
- v ohranjenih naseljih je treba zagotavljati temeljno infrastrukturno opremljenost,
- naselja na obrobju naravnih parkov naj se urejajo (funkcionalno in oblikovno) kot vstopne točke v območje parka (Lahinja, Gorjanci, Kolpa...),
- za naselja v območju parkov je treba predvideti funkcionalne povezave glede na organizacijo vseh dejavnosti v parku;
- na območjih parkov je treba predvideti ureditev informacijskih centrov,
- širitev naselij naj ne posega na območja naravnih vrednot in v njihov vplivni pas;
- za opuščena naselja je treba določiti načine vzdrževanja sedanjih razmerij (gozdni rob, ruševine hiš in cerkva, ipd.) kot identifikacijsko prostorsko prvino in kot turistično zanimivost (za naselja: Brezovica, Planina, Komarna vas, Kleč, Topli Vrh, Koprivnik, Laze pri Koprivniku, Predgrad, Stari Breg, Kačji Potok, Stare Žage z Novo Goro, pa tudi Gričice pri smučišču Rog – Črmošnjice in Glažuta) – druga pa se prepusti nadaljnjemu zaraščanju, razen če se izkaže upravičen interes za obnovo, ob upoštevanju usmeritev varstva narave,
- dovoljene so spremembe namembnosti obstoječih opuščeni hiš in gospodarskih objektov v počitniške objekte, nova območja za počitniške objekte se ne predvidijo na naravnih vrednotah,

- prenova objektov ob spremembi namembnosti je dovoljena, vendar pa mora arhitektura stanovanjskih, turističnih in počitniških ter gospodarskih in pomožnih objektov bodisi slediti tipiki obstoječih stavb (prostorska razmestitev, gabariti, proporci, slemenja in nakloni streh, materiali, barve) bodisi upoštevati kakovostne sodobne pristope k arhitekturnemu oblikovanju, pri čemer je treba upoštevati proporce in dimenzije obstoječih objektov,
- pri novogradnjah, vključno z gospodarskimi objekti za kmetijsko dejavnost, je potrebno ohranjati morfološke značilnosti sedanje grajene strukture,
- nova pozidava je dovoljena na območjih, ki so predvidena za širitev naselij, sicer pa le kot dopolnjevanje, zaokrožanje obstoječe strukture naselij,
- postavitve večjih gospodarskih objektov za kmetijsko dejavnost je dovoljena na lokacijah, ki niso v odprti krajini, niso vidno izpostavljene, dimenzije, proporci in materiali pa morajo povzemati značilnosti tradicionalnih gospodarskih objektov na teh območjih,
- za zagotavljanje nemotenega razvoja kmetij je treba zagotoviti gradbene parcele za preselitev kmetij izven strnjenih poselitvenih območij, ki v prostorskem in funkcionalnem smislu niso več namenjena kmetijski dejavnosti in kmetije v njih nimajo zagotovljenih zadostnih prostorskih možnosti za razvoj.

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gospodarskih dejavnosti na območjih, ki so zaradi velikih kulturnih in simbolnih pomenov pomembna za prepoznavnost, je treba upoštevati gornje usmeritve za širitev naselij, poleg tega pa je treba na teh in preostalih delih teh območij upoštevati še usmeritve:

- industrijski oziroma gospodarski objekti morajo imeti zagotovljeno infrastrukturo, še zlasti pa odvajanje in čiščenje odpadnih voda in odvoz komunalnih in morebitnih posebnih odpadkov na urejena odlagališča,
- ob obstoječih in predvidenih gospodarskih in industrijskih objektih morajo biti ustrezno urejene manipulacijske in parkirne površine,
- z zunanjimi ureditvami naj se ob večjih objektih zagotovijo drevesne in grmovne vizualne ter protihrupne bariere,
- dovoljena je gradnja novih industrijskih in drugih proizvodnih objektov, pri čemer je treba predvideti namembnost, ki bo združljiva opredeljenim konceptom območja.

Pri urejanju naselij in načrtovanju novih površin za poselitev je treba zagotavljati prostorske, gradbene in tehnične ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno požarno varstvo in v ta namen pri načrtovanju novih površin za gospodarske dejavnosti in drugo poselitev upoštevati požarna tveganja.

4.2.3.2 Kmetijstvo

- Na območjih, ki so zaradi velikih kulturnih in simbolnih pomenov pomembna za prepoznavnost, in na območjih, ki imajo velike naravne kakovosti, je pri načrtovanju prostorskega razvoja kmetijstva treba upoštevati usmeritve: obstoječe kmetijske površine se ohranjajo, vzdrževati je potrebno gozdni rob ob obdelovalnih površinah in ob naseljih,
- način obdelave se lahko spreminja v skladu z novimi tehnologijami, vendar je treba zagotoviti ohranitev prvin krajinske zgradbe teh območij (vzdrževanje gozdnega roba, parcelna struktura, členjenost obdelovalnih površin),
- nove obdelovalne površine je dovoljeno pridobivati na površinah, kjer so predhodno ugotovljeni vsaj minimalni pogoji za pridelovanje izbrane vrste pridelka,
- maksimalna velikost sklenjenih njivskih parcel ne sme presegati 3 ha; izjema je območje Gotenice, kjer je dovoljena ohranitev namembnosti in strukture sedanjih površin,
- na večjih kompleksih kmetijskih površin je treba zagotoviti prostorsko izmenjavanje različnih kultur in uvedbo drevesnih in grmovnih živic ter ob tem ohranjanje vzorca parcelne strukture ter obstoječih krajinskih vzorcev,

- uvajanje novih, neavtohtonih kultur, ki bi zahtevale specifične ureditve (ukrepe) in s tem spremembo krajinskega vzorca, je dovoljeno le na površinah, ki niso vidno izpostavljene in niso na območju varovanja naravnih vrednot,
- sekanje drevesnih živih mej in osamelih dreves ter gozdnih jezikov ob naseljih je dovoljeno le v obsegu, ki bistveno ne spreminja prostorske in ekološke pestrosti,
- spodbuja naj se steljarjenje, predvsem na že obstoječih steljniških površinah in na območjih, ki so naravna vrednota (Marindolski steljniki, Draški steljniki),
- spodbujajo se komasacije in zaokroževanje kmetijskih zemljišč, vendar naj se na območjih kakovostne kulturne krajine, v izpostavljenih pogledih s pomembnejših cest, naselij in razglednih, turističnih točk zagotovijo ohranitev podobne parcelne strukture, izmenjava kultur oziroma preprečijo večje sklenjene monokulturne površine,
- spodbujajo se izboljšave kmetijskih zemljišč s pobiranjem kamenja in manjšimi izravnjavami reliefa, prav tako je dovoljeno vzdrževanje parcelnih mej in občasno čiščenje grmovnih živic na parcelnih mejah, vendar naj se ne spreminja podoba kulturne krajine (razgiban relief, terase itd.) ter ne ogrožajo naravne vrednote in biotska raznovrstnost,
- hidromelioracijski sistemi, ki so dotrajani in ob katerih je samoobnovitev narave visoka, se praviloma ne obnavljajo,
- zaščita kmetijskih površin pred divjadjo in ureditve za nadzorovano pašo se izvajajo s postavitvijo ograj (električni pastir, žična ograja), ki pa ne sme biti vidno moteča in ne sme prekiniti ustaljenih migracijskih poti prostoživečih divjih živali,
- na območjih, kjer ni mogoče zagotoviti nadaljnje njivske pridelave in travništva, je dovoljena uvedba nadzorovane paše,
- pri določitvi intenzivnosti paše in izbiri vrste ali pasme domačih živali se upošteva vpliv na habitate rastlin in živali,
- za gnojenje se uporablja hlevski gnoj in mineralna gnojila, če njihova uporaba ni v nasprotju s cilji pridelovanja (npr. bio pridelki) in če je zagotovljena strokovna uporaba
- za potrebe kmetijstva naj se posega v malodonosne gozdove, ki so nastali na opuščenih, zaraščajočih se kmetijskih površinah, večje strnjene gozdne komplekse pa naj se ohrani in obvaruje pred večjimi posegi,
- na obsežnejših kmetijskih površinah naj se ohrani posamezne gozdne otoke in koridorje.

Pri načrtovanju trajnih nasadov in površin za pridelovanje zelenjave je treba upoštevati usmeritve:

- spodbuja se je ureditev novih sadovnjakov in vinogradov,
- sklenjene površine sadovnjakov ne smejo presežati površine 4 ha,
- izbor sort sadnega drevja naj zajema stare, odporne in za to območje značilne vrste na srednjih in bujnih podlagah (sejancih),
- obstoječi travniški sadovnjaki naj se ohranjajo in obnavljajo,
- na vinogradniških območjih z značilno pozidavo ter razglednimi legami je smotno urejati vinske ceste ter v ta namen prenavljati obstoječe prometnice,
- spodbuja se uvedba tržno zanimivih vrst pri čemer pa je treba zagotoviti členjenost pridelovalnih površin v skladu z vzorcem parcelne strukture,
- postavitve rastlinjakov se predvidi le na obrobju obstoječih naselij na legah, ki niso vidno izpostavljene.

Ob upoštevanju navedenih usmeritev bo zagotovljeno ohranjanje narave, hkrati pa tudi prvin, pomembnih za prepoznavnost. Skladnost strukturne zgradbe in velike ekosistemske vrednosti tega prostora (prevladujejo kulturne krajine) so namreč rezultat uravnotežene in premišljene rabe prostora, prilagojene naravni zgradbi in naravnim procesom, kar bo z upoštevanjem zgornjih usmeritev zagotovljeno tudi v prihodnosti.

4.2.3.3 Gozdarstvo

Pri načrtovanju prostorskega razvoja gozdarstva je treba upoštevati usmeritve:

- ohranjanje naj se strnjena površina gozdnih površin in gozdov, ki so opredeljeni kot naravna vrednota;
 - monokulturni nasadi se ne izvajajo, pač pa se priporočata saditev drevesnih vrst, ki ustrezajo razmeram na rastišču, ter dodajanje plodonosnih oziroma minoritetnih drevesnih vrst,
 - ohranjati je treba lesnoproizvodno funkcijo gozdov, ki imajo to funkcijo poudarjeno,
 - na predelih, ki imajo izpostavljen naravovarstveni pomen: okolica naravnih vrednot, vidno izpostavljenih pobočjih in obrežne vegetacije, naj bo gospodarjenje podrejeno ohranjanju naravnih vrednot.
 - pri gradnji gozdnih cest je treba zagotoviti sprotne sanacije usekov in nasipov z uporabo avtohtonih vrst vegetacije,
 - material za vzdrževanje gozdnih cest pridobivati v legalnih površinskih kopih, vključno z reaktivacijo opuščenih kopov, s strokovno opredeljenimi načini pridobivanja in s sprotnimi sanacijskimi ukrepi,
 - manjši površinski kopi naj se sanirajo s spodbujanjem naravne sukcesije,
 - vzdrževati je treba gozdni rob ob košenicah in senožetih, ki so pomembna prehranjevalna baza za divjad,
 - saditev smreke se izvaja le na območjih, kjer je avtohtona in ne na območjih, kjer so objekti in območja varstva narave (npr. mrazišča),
 - pri gospodarjenju z gozdom naj se ohranjajo redki biotopi in gozdni ambienti ob potokih.
-
- dopušča naj se krčitev gozdnih jezikov ob robovih vasi za potrebe obnove oz. revitalizacije vasi,
 - odstraniti je potrebno divja odlagališča v gozdu,
 - preprečiti je potrebno kakršnekoli krčitve varovalnih gozdov.

4.2.3.4 Turizem, rekreacija

Potenciali za razvoj izletniškega turizma in rekreacije je treba razvijati ob upoštevanju usmeritev:

- ohranjati je treba obstoječe ureditve za turizem in rekreacijo ter jih nadgrajevati s komunalnim opremljanjem, prenovami in širitvami ob predhodnih prostorskih preveritvah,
- dovoljene so oblike rekreacije, kot so ogledi naravnih znamenitosti in kulturnih spomenikov, izletništvo, sprehajanje, tek - jogging, fotolov, pikniki, kolesarjenje, jahanje, smučanje na obstoječih smučiščih ipd.,
- niso dovoljene ureditve stadionov, golf igrišč in stez za motokros ter vzletišč za zmaje in padala, če bi bili zanje potrebni poseki gozdnih površin,
- v bližini turističnih točk morajo biti zagotovljena urejena parkirišča,
- obstoječa smučišča se ohranjajo na sedanjih lokacijah, širitev njihove ponudbe pa je dovoljena ob predhodnih prostorskih preveritvah,
- poškodbe vegetacije, tal in reliefa na območjih turističnih in rekreacijskih ureditev je treba sprotne sanirati
- ob tekočih in stoječih vodah se ribiška stojišča uredi le na delu obrežja, tako da pretežni del obrežja ni obremenjen,
- za območje Regijskega parka Kočevsko Kolpa, za zavarovana območja v Beli krajini in v preostalih območjih regije (na primer območje Gorjancev, reke Krke...), kjer bo koncentracija zavarovanih območij v takem obsegu, da bo potrebno zagotoviti samostojno upravljanje in vzpostavitev institucije za upravljanje, naj se načrtuje posamezne osrednje informacijske centre zavarovanih območij tudi z manjšimi ločenimi informacijskimi točkami,
- obstoječi nelegalni in moteči turistično-rekreativni objekti na območjih varstva narave se sanirajo oziroma odstranijo,
- gradnja turistično rekreacijskih objektov in njihova ureditev naj se načrtuje na območjih, kjer ni možnosti ogrožanja naravnih vrednot ali biotske raznovrstnosti.
- oblikovanje opozorilnih in razlagalnih tabel naj bo poenoteno, prilagojeno prostoru in diskretno umeščeno v prostor;

- večje turistične prireditve naj se odvijajo na za to že predvidenih lokacijah na način, ki ne bo ogrožal območij ohranjanja narave
- gradnja večjih športnih, rekreacijskih in turističnih objektov (stadioni, hoteli, vzletišča, letališča, motokros steze ipd.) se na območjih varstva narave naj ne izvaja, razen v že določenih in že dorečenih conah za te namene,
- šotorišča in kampi se naj načrtujejo in izvedejo praviloma izven območja poplavnih ravnic in le v primerih, ko je gradnja izvedljiva brez novogradenj infrastrukture in drugih zahtevnejših posegov, ki bi lahko negativno vplivali na območje varstva narave,
- na najvrednejših območjih varstva narave, ki jih bi lahko masovna turistična ponudba prizadela, se le ta doreče oz. omeji kvantitativno, kvalitativno in časovno.
- izdelava se načrt celostne ureditve vse potrebne infrastrukture zavarovanih območij narave in naravnih vrednot, ki so namenjene rekreaciji in turizmu,
- za objekte in območja varstva narave, ki bi bili lahko vključeni tudi v sklop turistične ponudbe regije, se predvidi gradnja informacijskih centrov.

Potenciale za razvoj turizma na kmetiji je treba razvijati na podlagi usmeritev:

- turizem na kmetiji naj vključuje predvsem dejavnosti, ki so tradicionalne v tem območju,
- ponudba na turistični kmetiji naj bo povezana s kmetijsko dejavnostjo ter z lesno – proizvodnimi in drugimi tradicionalnimi dejavnostmi (drobna obrt),
- ureditve rekreacijskih in/ali športnih površin, kot so npr. igrišča za tenis, golf, bazeni, ipd., niso dovoljene,
- pri urejanju kmetij s turistično ponudbo je treba zagotoviti uporabo avtohtonih sadilnih in gradbenih materialov ter upoštevati značilnosti avtohtone arhitekture,
- kmetije s turistično dejavnostjo morajo imeti zagotovljeno ustrezno infrastrukturno opremo, predvsem pa odvajanje in čiščenje odpadnih voda in odvoz oziroma recikliranje odpadkov.

Gradnjo sekundarnih objektov in objektov namenjenih rekreaciji in turizmu je treba ne glede na tip poselitvenega vzorca usmerjati v za to točno določena območja zaradi potreb po racionalni izrabi prostora, ohranjanju kakovosti kulturne krajine, zgoščanju gradnje v tovrstnih območjih in ohranjanju varnih pogojev in privlačnih lastnosti prostora za rekreacijo in bivanje.

4.2.4 Usmeritve za območja pretežno naravne krajine.

Ta kategorija območij zajema območja gozdov in visokih leg, z zelo majhnim deležem poselitve (Kočevski Rog, Goteniška Gora, Gorjanci); tu se bodo prostorske ureditve čim bolj prilagajale ciljem ohranjanja narave, saj gre za območja velikih naravnih kakovosti (ekološko pomembna območja in predvidena zavarovana območja ter Natura 2000). Ker so na teh območjih opredeljena tudi obsežna območja varstva vodnih virov, bodo upoštevane tudi iz tega izhajajoče omejitve prostorskega razvoja. Ta območja so v celoti velikega pomena za prepoznavnost regije pa tudi slovenskega prostora, zato se bodo ohranjale gozdnatost teh območij, njihova namembnost in vloga v mentalni sliki regije. Tako se ohranjajo naravne, pa tudi ustvarjene značilnosti območja s prevladujočimi naravnimi prvinami, pa tudi obstoječi elementi poselitve. Nove dejavnosti, ki bi zahtevale obsežnejše novogradnje ali bistvene spremembe namembnosti, se ne uvajajo, pri čemer se kot izjema obravnavajo nekatere ureditve za turizem in prostočasne dejavnosti ter oblike kmetovanja, ki bodo ohranile ali ponovno vzpostavile kulturno krajino posameznih predelov (košenice na Gorjancih, travišča na Kočevskem ipd.) ter s tem prispevale k ohranjanju prepoznavnosti.

Obstoječa poselitve in kmetijska raba se bosta načelno ohranjali v sedanjih okvirih. Na teh območjih je treba spodbujati kmetijsko dejavnost na obstoječih kmetijskih površinah, prav tako pa tudi turizem v povezavi s kmetijstvom in cilji ohranjanja narave, s čimer bodo tudi povečane možnosti za kakovostno bivanje. Na teh območjih se bodo lahko odvijale dejavnosti, ki ne bodo povzročale nesprejemljivih motenj v naravnih

ekosistemih, predvsem pa turizem in rekreacija v objektih in na območjih, kjer bo možen nadzor nad izvajanjem teh dejavnosti. Pri načrtovanju dejavnosti v osrednjih predelih velikih gozdnih kompleksov se bo zagotavljal ugoden življenjski prostor za visoko divjad, zveri in ostale živalske vrste; v ta namen se ne bodo dovoljevale dejavnosti, ki bi imele v tem pogledu negativen vpliv.

Na gozdnih predelih teh območij se ohranja pomen lesnoproizvodne funkcije, na najstrmejših in najbolj naravno ohranjenih predelih (tudi rezervati) pa so v ospredju druge funkcije gozda, ki so povezane z ohranitvijo naravnih ekosistemov in habitatov redkih, ogroženih in značilnih prstoživečih živalskih vrst.
4.2.4.1 Poselitev

Za opuščena naselja, kjer obstajajo potenciali za prenavo, je treba določiti načine vzdrževanja sedanjih razmerij (gozdni rob, ruševine hiš in cerkva, stavbna zemljišča ipd.) kot identifikacijsko prostorsko prvino in kot turistično zanimivost. To so naselja: Brezovica, Planina, Komarna vas, Kleč, Topli Vrh, Koprivnik, Laze pri Koprivniku, Predgrad, Stari Breg, Kačji Potok, Stare Žage z Novo Goro, pa tudi Gričice pri smučišču Rog – Črmošnjice in Glažuta. Območja preostalih opuščenih naselij se prepustijo nadaljnjemu zaraščanju, razen izjemoma, če se izkaže upravičen interes za obnavo, ob upoštevanju usmeritev ohranjanja narave. V naseljih se na območjih naravnih vrednot prepreči nova pozidava.

Poleg tega je na teh območjih potrebno:

- težiti k ohranjanju kulturno krajinske podobe, zato je potrebno razvijati le tiste proizvodnje dejavnosti, ki so generator turistično rekreativnih dejavnosti in ne spreminjajo podobe ali ekoloških kakovosti območij,
- izrazito moteče novogradnje, ki rušijo skladnost obstoječega prostora, je potrebno postopoma preoblikovati in jih v programskem in oblikovnem smislu vključiti v celotno podobo območja,
- oblikovati krajevnim posebnostim prilagojene prostorske rešitve za razvoj specializiranega kmetijstva, gozdarstva, lovstva in turizma ter drugih dopolnilnih dejavnosti,
- ohraniti poselitev v obstoječih okvirih (prenove objektov, nadomestne gradnje) oz. na robovih naselij,
- za potrebe lovske dejavnosti ohraniti in obnavljati obstoječe objekte (lovske kočice - prenočišča) ter spodbujati njihovo večnamenskost, novogradnje v ta namen pa niso sprejemljive,
- proizvodne dejavnosti se ne uvajajo (razen tistih, ki se povezujejo s kmetijsko ali gozdarsko dejavnostjo),
- na območjih parkov je treba predvideti ureditev informacijskih centrov.

Na manj razvitih in slabo naseljenih območjih, ki imajo velike dediščinske vrednosti, je treba ustvarjati pogoje za:

- zagotavljanje omrežja javnih služb (šolstva, zdravstva, socialnega varstva) in zagotavljanje dostopnosti do vseh vrst dejavnosti na državni, regionalni in lokalni ravni,
- spodbujanje novih dejavnosti povezanih z družinskim podjetništvom v okviru dela na domu (zgoščanje),
- spodbujanje novih dejavnosti, ki oblikujejo identiteto območij in tako povečujejo njihovo konkurenčnost,
- razvoj novih delovnih in nakupovalnih središč, ki so lahko dostopna in imajo zagotovljene ustrezne funkcionalne razvojne površine,
- gradnjo gospodarskih, komunalnih, turističnih ali stanovanjskih objektov tako, da bo zagotovljena potrebna prometna povezava in opremljenost prostora z ostalimi komunikacijskimi sistemi, javnimi prevoznimi sredstvi,
- ohranjanje stavbne in naselbinske dediščine ter njihova izraba v turistične in rekreativne namene (z oblikovno ustrezno prenavo),
- zagotoviti prostorske možnosti za razvoj novih turističnih ali rekreacijskih kapacitet kot samostojne dejavnosti ali kot dopolnitev osnovnih programov.

Pri urejanju naselij in načrtovanju novih površin za poselitev je treba zagotavljati prostorske, gradbene in tehnične ukrepe, s katerimi bo zagotovljeno požarno varstvo in v ta namen pri načrtovanju novih površin za gospodarske dejavnosti in drugo poselitev upoštevati požarna tveganja.

4.2.4.2. Gozdarstvo, lov

Ta območja so pokrita z obsežnimi sklenjenimi gozdovi, ki so izredno dobro ohranjeni in v katerih so ob zagotavljanju vseh funkcij gozda možni razmeroma visoki donosi lesa. Ti gozdovi imajo velik biotopski in lesnoproizvodni pomen.

Na območjih gozdnih rezervatov (razglašeni in predlagani) je treba:

- zagotavljati ohranitev rezervatov in razvoj naravnih procesov v njih,
- postopoma zagotoviti širša (vplivna) območja rezervatov, predvsem pragozdov,
- zagotoviti kontroliran obisk posebej za ta namen izbranih pragozdov oz. rezervatov in sezonsko omejiti obiskovanje,
- omogočiti študijsko oz. raziskovalno dejavnost, ki ne sme povzročati negativnih vplivov na sestoje oz. gozdni ekosistem,
- zagotoviti izvajanje ukrepov za zagotavljanje ustreznega števila oz. sestave populacij prostoživečih divjih živali.

Na območju preostalih gozdov je potrebno:

- veliki gozdni kompleksi naj se ohranijo v obstoječem obsegu, kakršnikoli posegi v ta prostor so nezaželeni,
- ohranjanje naj se strnjenost gozdnih površin in gozdov, ki so opredeljeni kot naravna vrednota ali ekološko pomembno območje ali posebno varstveno območje Natura 2000, in zagotoviti sonaravno gospodarjenje z gozdom,
- pri načrtovanju gozdnih prometnic upoštevati predvsem relief in površinski pokrov ter ekološke razmere in šele nato lastništvo,
- prometnice naj ne prizadenejo habitatov ogroženih vrst, vodnih ekosistemov in naravnih vrednot,
- gradnja nove gozdne infrastrukture (ceste in vlake) naj bo strogo podrejena varovalnim zahtevam, brežine vkopov in nasipov naj se vegetacijsko utrdijo z avtohtonimi vrstami ter redno vzdržujejo,
- material za vzdrževanje gozdnih cest pridobivati v legalnih površinskih kopih, vključno z reaktivacijo opuščenih kopov, s strokovno opredeljenimi načini pridobivanja in s sprotnimi sanacijskimi ukrepi,
- preprečiti izvedbo gozdnih plemen in pospeševati naravno sukcesijo,
- zagotoviti količino in strukturo odmrlega drevja, ki bo zagotovila življenjske pogoje za duplarje in ostale na odmrlo lesno maso vezane organizme,
- debelinska struktura gozdov naj se premakne v korist debelega drevja, lesne zaloge gozdov naj se dvignejo,
- saditev smreke se izvaja le na območjih, kjer je avtohtona in ne na območjih, kjer so objekti in območja varstva narave (npr. mrazišča),
- preprečiti je potrebno kakršnekoli krčitve varovalnih gozdov,
- odstraniti je potrebno divja odlagališča v gozdu.

Za ustrezno gojitev in nego prostoživečih divjih živali ter lov bo treba zagotoviti:

- lovsko dejavnost je v teh gozdovih treba izvajati le kot ukrepe za zagotavljanje ustreznega števila oz. sestave populacij prostoživečih divjih živali,
- izvajati je treba ukrepe za številčno ustrežnejše (manjše) populacije in vzdrževanje ravnotežja med rastlinstvom in živalstvom v gozdovih ter za boljšo kondicijo populacij (zdravstveno stanje, vitalnost, ipd.),
- dolgoročno naj se ohranja in ščiti ogrožene vrste prosto živečih živali,
- vnašanje alohtonih živalskih vrst (npr. damjak, muflon) ter gensko ali drugače biotehnološko spremenjenih organizmov se ne izvaja,
- ugotavlja naj se razseljenost neavtohtonih vrst,

- vzdrževati je treba gozdni rob s košnjo košenic in senožeti kot pomembne prehranjevalne baze za prostoživeče divje živali,
- vsi gojitveni ukrepi in lovska dejavnost se morajo izvajati ob upoštevanju določil glede preprečevanja motenj v naravnem okolju (npr. hrup, preštevilčni obiski, ipd.),
- urejanje obor se praviloma izvaja zunaj širše zavarovanih območij narave in se predvidi le v primerih, ko obore ne prekinjajo migracijskih poti divjadi ter so skladne z usmeritvami ohranjanja narave,
- preže naj se postavljajo na vidno neizpostavljenih lokacijah in zunaj območij naravnih vrednot.

4.2.4.3 Kmetijstvo

Pri načrtovanju prostorskega razvoja kmetijstva je treba upoštevati usmeritve:

- v čim večji meri je treba ohranяти obstoječe kmetijske površine,
- za potrebe kmetijstva so dovoljene krčitve zaraščenih površin, ki so v evidencah še opredeljene kot kmetijske površine oz. zemljišč na njihovih robovih,
- agrooperacije, razen krčitev zaraščenih površin ter komasacij in zaokrožitev kmetijskih zemljišč, niso dovoljene,
- intenzivno kmetijska pridelava z uvajanjem monokulturnih nasadov na sklenjenih kmetijskih površinah ni dovoljena,
- spodbujajo se ekstenzivne in alternativne oblike kmetovanja ter razvoj drugih gospodarskih dejavnosti, povezanih s kmetijstvom in gozdarstvom,
- spodbuja se uvajanje nadzorovane paše na večjih površinah travinja na obrobju sklenjenih gozdnih kompleksov,
- pri določitvi intenzivnosti paše in izbiri vrste ali pasme domačih živali se upošteva vpliv na habitate rastlin in živali,
- preprečuje se vdor paše v osrednje predele velikih gozdnih kompleksov kot osrednjih življenjskih prostorov visoke divjadi in zveri, izvaja pa naj se košnja po končanem optimalnem vegetacijskem ciklusu ogroženih vrst,
- na območjih opuščeni (kočevarskih) naselij je dovoljeno krčiti zaraščene površine, s ciljem, da se ohranijo košenice, stara sadna drevesa in biotska raznovrstnost,
- spodbuja se krčenje zaraščenih nekdanjih obdelovalnih površin ob opuščeni in manj vitalnih naseljih ter njihovo spreminjanje v obdelovalne (njivske, travniške, pašne) površine, pri čemer pa je ni dovoljeno poškodovati, uničevati in odstranjevati ostankov opuščeni naselij.

4.2.4.4 Turizem, rekreacija

Pri načrtovanju prostorskega razvoja turizma in rekreacije je treba upoštevati usmeritve:

- območja pretežno naravne krajine se tudi v prihodnje namenja le naravi prijaznim oblikam rekreacije in turizma (pohodništvo),
- ohranяти je treba obstoječo ponudbo in predvideti tudi njeno izpopolnjevanje, širitve in nove prostorske ureditve pa so dovoljene na podlagi prostorskih preveritev,
- zaželena je ureditev počivališč in namestitev opreme za zbiranje odpadkov z urejenim odvozom,
- motorni promet (osebna vozila, gozdarska mehanizacija) je treba omejiti na večje gozdne in lokalne ceste,
- zagotoviti je treba urejena parkirišča v bližini turističnih točk,
- spodbujajo se različne oblike rekreacije v naravnem okolju (ogledi, izletništvo, sprehajanje, jogging, smučarski tek, gorsko kolesarjenje, fotolov), ki ne povzročajo prekomerne obremenitve s hrupom in škodljivimi snovmi in ki ne zahtevajo posebnih ureditev,
- za potrebe spremljajočih ureditev ob smučišču Rog – Črmošnjice se izvede dodatna krčitev gozda,
- predvidi se prenova spremljajočih ureditev smučišča Sodražica (Izver) in Gospodične ter Miklavža na Gorjancih (ureditve za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, prenova objektov),

- obstoječi nelegalni in moteči turistično-rekreativni objekti na območjih varstva narave se sanirajo oziroma odstranijo,
- gradnja turistično rekreacijskih objektov in njihova ureditev naj se načrtuje na območjih, kjer ni možnosti ogrožanja naravnih vrednot ali biotske raznovrstnosti.
- oblikovanje opozorilnih in razlagalnih tabel naj bo poenoteno, prilagojeno prostoru in diskretno umeščeno v prostor;
- večje turistične prireditve naj se odvijajo na za to že predvidenih lokacijah na način, ki ne bo ogrožal naravnih vrednot, zavarovanih območij in predlaganih ekološko pomembnih območij,
- gradnja večjih športnih, rekreacijskih in turističnih objektov (stadioni, hoteli, vzletišča, letališča, motokros steze ipd.) se na območjih varstva narave naj ne izvaja, razen v že določenih in že dorečenih conah za te namene..

4.2.5 Dodatne usmeritve za posebna območja

Na celotnem območju regije se pojavljajo različne vrste zavarovanih območij oz. območij, za katere veljajo posebni režimi. V nadaljevanju povzemamo najpomembnejše vsebine iz smernic sektorjev, ki so priložene RZPR in jih je treba v celoti upoštevati pri načrtovanju dolgoročnega prostorskega razvoja regije ter pripravi občinskih prostorskih aktov.

4.2.5.1 Ohranjanje narave

Na območju JV Slovenije so opredeljene naravne vrednote lokalnega in državnega pomena, ekološko pomembna območja, posebna varstvena območja (območja Natura 2000), območja pričakovanih naravnih vrednot ter širša zavarovana območja oziroma predlogi za njihovo zavarovanje.

Naravne vrednote:

Na območju regije so opredeljene zvrsti naravnih vrednot:

- površinska geomorfološka naravna vrednota,
- podzemeljska geomorfološka naravna vrednota,
- geološka naravna vrednota,
- hidrološka naravna vrednota,
- botanična naravna vrednota,
- zoološka naravna vrednota,
- ekosistemska naravna vrednota,
- drevesna naravna vrednota.

V Naravovarstvenih smernicah so predstavljene splošne in podrobnejše varstvene usmeritve za vse naštetе zvrsti naravnih vrednot.

Območja pričakovanih naravnih vrednot

So zlasti tista območja zemeljskega površja oziroma deli geoloških plasti, ki lahko zaradi svojih značilnosti pomembno prispevajo k ohranitvi geoloških in podzemskih geomorfoloških naravnih vrednot. Na območju JV Slovenije je 7 območij pričakovanih naravnih vrednot:

- Kanižarica (nekdanje premogovniško območje),
- Idrijska prelomna cona (območje prelomne cone s pojavljanjem različnih mineralizacij, fosilov, tektonskih in geomorfoloških pojavov),
- Šentjernejski zaliv (ostanki panonskega morja z raznoliko favno in floro).
- Ortnek pri Ribnici (Ortneške plasti s permскими fosilnimi ostanki)

- Jersovec (nahajališče roženca – opuščeni del kamnoloma)
- Kraške piramide (kamnite piramide srednje triasnega apnenca, primer kraške korozije)
- Mokronog (svinčevo cinkova mineralizacija na območju opuščenega rudnika)

Priporočila glede ravnanja ob odkritju na območjih predvidenih naravnih vrednot:

- Geološki naravovarstveni nadzor nad zemeljskimi deli je potreben pri velikih posegih, ki so povezani z obsežnimi zemeljskimi deli, kot so avtoceste, železnice, plinovodi, rudarska dejavnost – odpiranje in delovanje oz. sanacija rudnikov, kamnolomov ipd;
- Pri manjših posegih (npr. manjši izkopi za individualne hiše, greznice in podobno) na OPNV, naj se investitorje seznani z morebitnim geološkim nadzorom med zemeljskimi deli;
- Glede na klasifikacijo geoloških naravnih vrednot se odkrite naravne vrednote lahko varujejo (odvisno od tipa posega oz. tipa kamnine);
- Pri površinskih kopih se v okviru možnosti ohrani in/ali zavaruje najbolj reprezentativni izdanek *in-situ*, oz. se poskrbi tudi ali vsaj za ustrezno *ex-situ* varstvo;
- Pri linijskih infrastrukturnih posegih, v cestnih in železniških usekih, se morebitne najdbe varuje *in-situ*, če to dopušča lokacija, na celotni trasi pa se poskrbi tudi ali vsaj za *ex-situ* varstvo morebitnih najdb;
- Pri izkopih za tiste vode, ki se zasujejo (npr. plinovodi, vodovodi ipd.) se najdbe varujejo *ex-situ*;
- Najdbe, ki se pojavijo pri rigolanju in oranju, se praviloma varujejo *ex-situ* v okviru ustreznih institucij;
- V primeru, da ni možno izvesti nobenega od prej opisanih načinov varstva, je obvezno natančno dokumentiranje najdb.

4.1 Zasnova omrežja naselij in njihova funkcija v regiji

Določi se mesta, druga urbana naselja in morebitna druga naselja, ki so pomembna za razvoj regije, katerim se opredeli njihova vloga ter okvirna območja za njihov dolgoročni razvoj. Pri tem bodo pomembne strokovne podlage za razvoj naselij in uskladiitev občin, katera naselja bodo imela območja za dolgoročni razvoj naselij. Hkrati se določijo tudi pomembnejša območja prenove in usmeritve za sanacijo razvrednotenih območij v naseljih. Upoštevajo se ŠMO in opredelijo povezave s sosednjimi območji in regijami - pri obmejnih regijah s sosednjimi državami.

Regionalna raven⁸:

Kot pomembne regionalne funkcije, ki se razvijajo in zagotavljajo znotraj FUO (funkcionalna urbana območja) so javne funkcije (šolstvo, zdravstvo, kultura), oskrba, stanovanjska oskrba. Za območja FUO naj se oblikujejo skupni energetske koncepti. Regionalna raven ima dober potencial za vzpostavitev boljše povezanosti med cilji javnih politik in ukrepi za njihovo uresničevanje.

V SPRS določena somestja so v praksi zaživela različno – nekatera delujejo povezano (obalno somestje), druge ne (primer Zasavje). Povezovanje med središči v somestjih oziroma med občinami je interesno – večji pri povezovanju upravnih funkcij, manjši pri drugih funkcijah. Bolj kot k dopolnjevanju funkcij občine medsebojno konkurirajo za iste funkcije. Sodelovalni potencial znotraj FUO ni uporabljen.

Načrtovanje prostorskega razvoja z uveljavljanjem policentričnega sistema (s podporo razvoju središč na različnih ravneh) je »branik« razvoja poselitve na podeželju. V nasprotnem primeru grozi nevarnost še večje centralizacije in fizične oddaljitve funkcij od podeželskih, predvsem bolj oddaljenih območij.

⁸ Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 - FUNKCIONALNA URBANA OBMOČJA, 2017.

RZPR 2006:

Poselitev JV Slovenije tvori prepleteno omrežje raznolikih poselitvenih vzorcev, ki bo tudi v prihodnje naslonjeno na policentrično urbano omrežje. To je omrežje lokalnih, lokalnih-občinskih, pomembnejših lokalnih središč ter središč medobčinskega, regionalnega in nacionalnega pomena s pripadajočimi gravitacijskimi območji. Poleg teh naselij bodo imela v urbanem omrežju pomembno vlogo tudi naselja s poudarjeno turistično funkcijo in naselja, ki jih je potrebno revitalizirati. Vsako od teh središč bo imelo v urbanem omrežju pomembno vlogo pri zagotavljanju čim bolj enakovrednih pogojev bivanja in dela v vseh delih regije. Vloge naselij v omrežju, kot so predstavljene v nadaljevanju, se lahko spreminjajo skladno z razvojem naselij, njihovo opremljenostjo z dejavnostmi in funkcijami v omrežju naselij.

Novo mesto bo kot središče nacionalnega pomena ohranilo svojo vlogo zaposlitvenega središča z največjo koncentracijo poselitve ter javnih institucij, družbenih, proizvodnih, oskrbnih in storitvenih dejavnosti. Novo mesto mora nuditi servise višjih ravni tudi preko regionalnih meja, še posebej pa obsežnim oddaljenejšim in odmaknjenim območjem, kot so Bela krajina, Temeniška in Mirnska dolina, Kočevsko, Krško-brežiško polje in Obsotelje. V ta namen bo treba v Novem mestu povečevati in posodabljati kapacitete za razvoj družbenih dejavnosti, predvsem pa zdravstva, univerze in športa, obenem pa bo treba povečati obseg površin za proizvodne, storitvene in oskrbne dejavnosti. Gravitacijsko moč Novega mesta bo treba krepiti z mrežo bližnjih, obmestnih naselij (med Otočcem, Prečno, Stražo, Dolenjskimi Toplicami). Oddaljenost med Ljubljano in Novim mestom omogoča lokacijo raznovrstnih specializiranih funkcij za gravitacijski zaledji obeh mest. Z izgradnjo dolenjske avtoceste in regionalnih navezav nanjo, s posodobitvijo železniških povezav ter z novim prometno-logističnim terminalom bo še povečalo svoj pomen kot prometno središče.

Kočevje in Črnomelj sta središči regionalnega pomena, v katerih je treba zagotoviti intenzivnejši urbani razvoj, podprt z dograditvijo infrastrukture. Pri tem imata Kočevje in Črnomelj tudi vlogo središč regionalnih območij.

Kočevje bo svojo vlogo središča regionalnega pomena nadgradilo z razvojem v središče nacionalnega pomena s povečanjem površin za proizvodne in oskrbne dejavnosti ter za stanovanja. Povečal se bo delež upravnih in družbenih dejavnosti (predvsem izobraževanja) ter izboljšali prometna in komunalna infrastruktura. Prav tako bo v Beli krajini Črnomelj z dopolnitvijo upravnih, družbenih, izobraževalnih, oskrbnih in proizvodnih funkcij ter s funkcionalnimi povezavami z Metliko in z izboljšano prometno ter komunalno infrastrukturo postopno okrepil vlogo središča regionalnega pomena in bosta še naprej ostala pomembni zaposlitveni središči.

Metlika, Ribnica in Trebnje prevzemajo vlogo središč medobčinskega pomena, s tem da se Metliki z razvojem funkcij in delovnih mest omogoči postopen razvoj v središče regionalnega pomena. V Ribnici in Trebnjem je treba vzpostaviti izobraževalne centre (srednja šola) ter še naprej razvijati kulturniško dejavnost (npr. galerija).

Žužemberk, Mirna Peč, Škocjan, Šentjernej in Kostel so pomembnejša lokalna središča, katerim bo njihovo vlogo treba okrepiti z dopolnitvijo centralnih funkcij ter dograditvijo infrastrukture. Krepitev pomembnejših lokalnih središč bo pripomoglo k zmanjševanju depopulacije in odmiranja prebivalstva ter k povečanju dostopnosti manj razvitih območij v njihovih gravitacijskih zaledjih. Z izboljšanjem infrastrukturne opremljenosti se bodo povečale tudi razvojne možnosti v gravitacijskih zaledjih regionalnih središč.

V lokalnih središčih – občinskih središčih **Sodražica, Semič, Osilnica in Loški Potok**, v katerih so opazne izrazite depopulacijske težnje, se bo zagotavljalo čim večje število delovnih mest, zagotovljene bodo boljše in nove prometne povezave, povečana bo komunalna opremljenost, s čimer se bodo dvignile razvojne

možnosti (predvsem turizem) in standard bivanja. V lokalnih središčih in naseljih v bližini mejnih prehodov bo treba pridobiti nove površine za proizvodne dejavnosti in za stanovanja ter infrastrukturna omrežja za izboljšanje komunalne opremljenosti (ob državni meji z Republiko Hrvaško), poleg tega pa bo glede na kakovostno naravno okolje treba zagotoviti možnosti za posebne oblike družbenih dejavnosti (npr. ustanove za hendikepirane in ostarele, zdravstvo ter šolstvo in kultura...).

Lokalna središča **Straža pri Novem mestu, Mirna, Šentrupert in Mokronog, Vinica, Otočec in Šmarješke Toplice**, bodo še naprej ostala pomembna zaposlitvena središča, zato bodo tudi tu zagotovljene nove površine za proizvodne in oskrbne dejavnosti ter ustrezna komunalna opremljenost.

Dolenjske Toplice imajo poleg funkcije pomembnejšega lokalnega središča tudi status vodilnega turističnega naselja v regiji, zaradi razvite zdraviliško-turistične dejavnosti, ki se povezuje s širokim zaledjem (Kočevski rog, dolina Krke, Bela krajina). Poleg tega je kraj v bližini Novega mesta, ki se mu s tem kot regijskemu središču povečuje stopnja opremljenosti. V regiji so še tri pomembnejša naselja s poudarjeno turistično funkcijo, **Otočec in Šmarješke Toplice ter Osilnica**. Na Otočcu in obeh termalnih središčih bo treba še posebej skrbno usmerjati urbani razvoj z dograditvijo infrastrukture za stanovanjske, proizvodne ter turistične dejavnosti (rekreacijsko športne, kulturne dejavnosti, širitev ponudbe s širšim zaledjem JV Slovenije - naravne in druge znamenitosti. idr. Tu je hkrati treba širiti obstoječo turistično ponudbo, ki se danes omejuje predvsem na kopališki turizem, tudi z uvajanjem novih oblik turizma in z navezavami na turistične točke v okolici naselij. Glede na to, da je v regiji edina dosedanja lokacija za kongresni turizem Otočec, bi bilo v ta namen smotno zagotoviti kapacitete tudi v drugih delih regije, npr. v Dolenjskih Toplicah, pa tudi na Kočevsko-ribniškem območju in v Beli krajini. V Osilnici se bodo povečevale prenočitvene kapacitete ter športno-rekreacijska infrastruktura v povezavi s Kolpo in Čabransko ter hribovitim zaledjem. Potencialna središča s poudarjeno turistično funkcijo so še naselja, ob ali v katerih je možno razviti turistično infrastrukturo v povezavi z izkoriščanjem geotermalne energije: **Božakovo** v občini Metlika in **Dragatuš** v občini Črnomelj, pa tudi druga naselja s takšnimi možnostmi.

V JV Sloveniji je zaradi bogate kulturne dediščine še vrsta naselij, ki so pomembna za razvoj turistične dejavnosti, ki jo je treba povezati v mrežo celovite turistične ponudbe. Pomemben delež v turistični ponudbi ima Otočec, sem pa sodijo še druga naselja z bogato kulturno dediščino: Loški potok, Stojna, Pleterje idr. V okviru varstva kulturne dediščine in turistične ponudbe bo treba posebno pozornost posvetiti prenovi mestnih in trških jeder (Novo mesto, Črnomelj, Ribnica, Metlika, Kočevje, Mokronog, Mirna, Šentrupert, Žužemberk, Šentjernej, Semič, Dolenjske Toplice, ...) ter drugih, tudi vaških naselij z ohranjeno urbano strukturo in arhitekturnimi elementi (Bela Cerkev, Božakovo, Črni potok pri Kočevju, Dolenja vas, Dolenji potok, Dolnja stara vas, Goriča vas, Hrovača, Kočevske Poljane, Korenitka, Kuželj, Ostrog, Podstene pri Kostelu, Predgrad, Prigorica, Ratje, Sela pri Šumberku, Slavski Laz, Sodji vrh, Trebelno, Stari trg ob Kolpi, Zapuže pri Kostelu, Grad Vrh, Zavinek-Kaplerjev mlin, Radulje-(Weissov mlin, Pungeršičev grad), Cerkev na Stopnem ter nekatera manjša naselja, zlasti pa vasi v izjemnih in kulturnih krajinah: Retje v Loškem potoku, Drašiči, Globodolsko polje in drugih).

Opuščena in odmirajoča naselja (predvsem Brezovica, Planina, Komarna vas, Kleč, Topli Vrh, Koprivnik, Laze pri Koprivniku, Predgrad (ki ima kot središče Poljanske doline funkcijo lokalnega središča), Stari Breg, Kačji Potok, Stare Žage z Novo Goro, pa tudi Gričice pri smučišču Rog – Črmošnjice, Črmošnjice in Glažuta kot naselje s turistično-rekreativno in izobraževalno funkcijo) se bodo prednostno revitalizirala za potrebe bivanja in razvoja turizma z izboljšano dostopnostjo in izgradnjo (vsaj minimalne) komunalne infrastrukture ter navezavo na omrežja kolesarskih in pohodniških poti ter drugih prometnic. Revitalizacija teh naselij bo prednostno potekala na območjih, ki so neposredno dostopna s pomembnejših prometnic in na lokacijah, pomembnih za razvoj turizma. Na ta način se bo zagotavljalo varstvo sklenjenih območij ohranjene narave, ki so pomembna identifikacijska prvina regije, še zlasti na Kočevsko-ribniškem območju.

Poleg predlaganega urbanega omrežja, v katerem se bodo prednostno razvijala zgoraj navedena naselja, se lahko dejavnosti usmerjajo tudi v druga naselja, pri čemer veljajo splošna merila opremljenosti naselij oziroma njihovih gravitacijskih območij za opredelitev lokalnih središč:

- popolna osnovna šola (devetletno šolanje),
- zdravstveni dom ali zdravstvena postaja (primarno zdravstveno varstvo),
- trgovina z živili in mešanim blagom (preskrba z življenjskimi potrebščinami),
- oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo (komunalna opremljenost),
- poštne storitve,
- finančne storitve (banka ali hranilnica),
- knjižnica (splošno izobraževalna ali šolska),
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti,
- gravitacijsko zaledje 5000 prebivalcev, ki pa je lahko zaradi zgodovinskih, narodnostnih, geografskih, obmejnih ali gospodarskih razlogov tudi manjše.

Preglednica: Opremljenost občinskih in pomembnejših lokalnih središč

merila opremljenosti		pomembnejša lokalna središča in lokalna središča-občinska središča										lokalna središča							
		Dolenjske Toplice	Žužemberk	Mirna Peč	Škocjan	Šentjernej	Kostel (Vas-Fara)	Loški Potok	Osilnica	Semič	Sodražica	Mirna	Mokronog	Šentrupert	Straža	Šmarjeta	Otočec	Vinica	Predgrad
SPLOŠNA MERILA																			
popolna osnovna šola		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
zdravstveni dom ali postaja		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
trgovina z živili, meš. blagom		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
komuna l. oprem.	vodovod	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	el. omrežje	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	kanalizac.	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓				
pošta		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
banka		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
knjižnica					✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓				✓	
uprava lokalne skupnosti		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	

Poleg splošnih meril je treba za naselja višje ravni upoštevati tudi zahtevnejša merila opremljenosti (število pomembnejših dejavnosti, ki jih ima regionalno središče na svojem gravitacijskem območju, naj bi bilo večje od 10):

- gravitacijsko zaledje več kot 5000 prebivalcev (za središče regionalnega pomena 20.000 prebivalcev ter 15.000 delovnih mest),

- izkazana dnevna delovna migracija prebivalstva,
- geografsko, kulturno in gospodarsko središče svojega gravitacijskega zaledja,
- poklicna in/ali srednja šola in/ali oddelek visoke šole ali fakultete,
- bolnišnica,
- omrežje javnih služb,
- telekomunikacijsko središče,
- specialne knjižnice in/ali indok center (tudi univerzitetna knjižnica),
- kulturna dejavnost (gledališče, muzej, arhiv ...),
- lokalna TV postaja in tisk,
- športno rekreacijski prostori in objekti,
- znanstveno raziskovalna dejavnost.

Preglednica: Opremljenost Novega mesta in središč regionalnega pomena

merila opremljenosti	središče nacionalnega pomena	središča medobčinskega in regionalnega pomena				
		Črnomelj	Kočevje	Metlika	Ribnica	Trebnje
SPLOŠNA MERILA						
popolna osnovna šola	✓	✓	✓	✓	✓	✓
zdravstveni dom ali postaja	✓	✓	✓	✓	✓	✓
trgovina z živili, meš. blagom	✓	✓	✓	✓	✓	✓
komunalna opremljenost	✓	✓	✓	✓	✓	✓
pošta	✓	✓	✓	✓	✓	✓
banka	✓	✓	✓	✓	✓	✓
knjižnica	✓	✓	✓	✓	✓	✓
uprava lokalne skupnosti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ZAHTEVNEJŠA MERILA						
gravitacijsko zaledje več kot 5000 prebivalcev	✓	✓	✓	✓	✓	✓
velika dnevna delovna migracija	✓	✓	✓	✓	✓	✓
geografsko, kulturno in gospodarsko središče	✓	✓	✓	✓	✓	✓
srednja, visoka šola, fakulteta	✓	✓	✓	✓		✓
bolnišnica	✓					
omrežje javnih služb	✓	✓	✓	✓	✓	✓
tk središče	✓		✓		✓	✓
specialna knjižnica, indok center	✓					✓

gledališče, muzej, arhiv	✓	✓	✓	✓	✓	✓
glasbena šola	✓	✓	✓	✓	✓	✓
lokalna TV postaja in tisk	✓	✓	✓	✓	✓	✓
športno rekreacijski prostori in objekti	✓	✓	✓	✓	✓	✓
znanstveno raziskovalna dejavnost	✓					
hotel	✓	✓	✓	✓		
kamp		✓	✓	✓		

V obeh preglednicah so s sivimi polji označene dejavnosti, ki jih v posameznem naselju še potrebno zagotoviti, zato da bo oskrba prebivalstva potekala nemoteno. S tem bo zagotovljena tudi višja kakovost bivanja, kar vpliva na prostorski razvoj v celoti.

4.1.1 Širša mestna območja

Širša mestna območja – v nadaljnjem besedilu ŠMO, so nadgradnja policentričnega urbanega sistema z jedri urbanega razvoja, ki krepijo konkurenčnost Slovenije. Razvoj širšega mestnega območja se usmerja z usklajenim ter skupnim regionalnim in prostorskim planiranjem. V RPP se širša mestna območja iz SPRS povzame in se jih podrobneje umesti v prostor – na naselje natančno. Seznam naselij vključenih v ŠMO, je priloga RPP, prikaže pa se tudi na karti 1.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Središčem in somestjem nadnacionalnega (Ljubljana, Maribor, Koper - Izola - Piran) in nacionalnega pomena (Celje, Kranj, Novo mesto, Murska Sobota, Nova Gorica - Šempeter - Vrtojba, Dravograd - Ravne na Koroškem - Slovenj Gradec, Sevnica - Krško - Brežice) so določena širša mestna območja. Širše mestno območje Nova Gorica - Šempeter - Vrtojba je opredeljeno kot čezmejno ŠMO. Znotraj ŠMO so povezave med središči in središči in njihovim zaledjem posebej intenzivne in raznotere in ponujajo, obenem pa zahtevajo posebne oblike sodelovanja in dogovarjanja. Obenem so vsa ŠMO tudi območja integriranega javnega prometa s prometnimi terminali za potniški promet.⁹

Novo mesto v sodelovanju z belokranjskimi središči tretje in četrte ravni oblikuje **Dolenjsko – Belokranjsko širše mestno območje**, znotraj katerega se vzpostavlja regionalni trg delovne sile, ki krepi konkurenčnost središča tudi v čezmejnem prostoru. Za krepitev notranje povezanosti širšega mestnega območja se izboljša prometno povezanost Bele krajine z dograditvijo cestne in modernizacijo železniške infrastrukture.⁵³

Potrebno je določiti naselja, ki so del ŠMO.

4.1.2 Druga območja funkcionalnega povezovanja

Znotraj teh območij se v regionalnem prostorskem planu načrtuje usklajen razvoj stanovanjskih območij, javnega potniškega prometa, delovnih mest, družbene infrastrukture, zagotavljanje storitev splošnega gospodarskega pomena ter zelenih sistemov. Območja se določi na naselje natančno.

Seznam naselij v drugih območjih funkcionalnega povezovanja je priloga RPP, prikaže pa se tudi kartografsko na karti 1.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

⁹ Model prostorskega razvoja Slovenije 2050, Končno poročilo, marec 2018.

V zvezi z obveznostmi za načrtovanje prometa bodo morale funkcionalne regije in/ali mesta razviti ustrezne načrte za trajnostno mobilnost v mestih (ti načrti lahko pokrivajo območje enega mesta ali več združenih mest (funkcionalne regije)). S temi načrti bo mogoče analizirati trenutno stanje prometnih sistemov ne le z infrastrukturnega, ampak tudi z operativnega in organizacijskega vidika, na podlagi ugotovitev analiz pa bodo opredeljene prihodnje potrebe. Obstoj načrtov mobilnosti je prvi pogoj za vlaganje v sisteme javnega prometa. Te načrte je treba redno pregledovati in posodabljeti; biti morajo v skladu z dokumenti na visoki ravni načrtovanja, kot je Strategija razvoja prometa.¹⁰

Model sedmih funkcionalnih regij¹¹:

- Ljubljanske (osrednjeslovenske)
- obalno kraške (s Koprom kot središčem),
- Goriške s Posočjem (z Novo Gorico kot središčem),
- Gorenjske (s Kranjem in gornje-gorenjskim somestjem),
- Savinjske (s Celjem kot središčem),
- **jugovzhodne Slovenije (z Novim mestom kot središčem)**
- severovzhodne Slovenije (z Mariborom kot središčem).

Prednosti tega modela so v doseganju še znosnega, čezmejno konkurenčnega in racionalnega spodnjega praga urbanih središč, ki lahko vzdržujejo vse potrebne regionalne funkcije in uspešno povezujejo oz. servisirajo ruralna zaledja: **Novo mesto razvija in servisira Belo Krajino; Ljubljana razvija Zasavje, Kočevsko in Loško dolino; Koper Šavrine in Notranjsko; Nova Gorica gornje Posočje, breginjski kot, Baško grapo in Cerkljansko; Celje slovensko Koroško, Kozjansko in Obsotelsko; Maribor Pomurje, Haloze in Prlekijo.** Sedem urbanih središč ima dobro dostopnost in prometno lego. Vseh sedem je na 5. ali 10. koridorju ali na njihovih križiščih s 3. prometno osjo, z osjo Dunaj – Zagreb ali osjo Italija/Trst – Reka oz. Istra.¹¹

Obroč manj razvitih, ogroženih območij Slovenije je v največji meri identičen z obmejnimi deli Slovenije, ki so slabše dostopna, gorata, gozdnata, manj poseljena, z manj delovnimi mesti, ki so območja demografske ogroženosti, staranja, nezaposlenosti, odseljavanja in opuščanja kmetijstva. Le nekaj problemskih mikroregij je, ki niso obmejne (Zasavski revirji, Baška grapa, Cerkljansko, **Suha krajina**). Zato je pomembno vprašanje, kako naj funkcionalna regionalizacija čim bolj ustvarja pogoje za njihov hitrejši razvoj. Odgovor ni v "formiranju" posebnih geografsko zaokroženih problemskih funkcijskih regij, temveč v njihovem navezovanju na močne in uspešne urbane pole, seveda znotraj Slovenije. Na ta način bi se tudi zmanjšal vpliv praviloma močnejših urbanih središč v sosednji državi (Reke, Zagreba, Gradca, Vidma, Trsta, Gorice, Celovca itd.) na obmejne problemske regije v Sloveniji.¹¹

Model funkcionalnega navezovanja obmejnih problemskih območij naj bi torej bil prometna, funkcionalna, oskrbna in vsakršna druga navezava na sedem urbanih funkcionalnih regij, in sicer:

- Bele Krajine in Gorjancev na urbano regijo Novega mesta. Zato je nujna dobra prometna povezava (s tunelom), razvoj podjetniških grozdov z jedrom v Novem mestu itd. Na obmejnem območju pa krepitev sodelovanja s hrvaškimi ozemlji in enakovredno partnerstvo Novega mesta s Karlovcem. Krepi naj se vloga železnice in sekundarne prometne turistične magistrale srednja Evropa – Karlovac – Dalmacija. **Na Gorjancih pa naj ima prednost razvoj turizma skupaj s hrvaško Žumberačko goro.**
- Kočevske, Obkolpja in Loške doline na Ljubljansko urbano regijo. Gre za na videz tvegano tezo, ki pa realno nima alternative. Kočevje z Ribnico na Dolenjskem je bistveno prešibko subregionalno središče,

¹⁰ Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030.

¹¹ Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij.

da bi zmoglo tvoriti kakšno izrazito funkcionalno regijo. Območje se s Kočevsko cestno magistralo in železnico izrazito navezuje na Ljubljano. Zato so nujne posodobitve obeh prometnic in "izvoz" nekaterih urbanih funkcij iz Ljubljane v ta del Slovenije. To problemsko območje bo krepila tudi prečna prometnica med Dolenjsko in Notranjsko kot tudi navezave na hrvaško avtocestno omrežje (Reka – Zagreb). Obkolpje ima vse pogoje za razvoj sonaravnega turizma, kočevska regija pa tudi sicer za razvoj gozdarstva, živinoreje, lovskega turizma itd. Snežniško pogorje pa za razvoj poletnega in zimskega gorskega turizma z odličnim zaledjem v Kvarnerskem zalivu. Pomen navezave Kočevske z Obkolpjem na osrednjo Slovenijo je tudi v tem, da bi zaradi njene oddaljenosti in pomanjkanja delovnih mest zlahka padla v gravitacijo hrvaških obmejnih območij (bližina prometne osi Zagreb – Reka) po vstopu Hrvaške v EU.¹¹

4.1.3 Središča v policentričnem urbanem sistemu

Za ta naselja se pripravijo podrobnejše usmeritve za njihovo urejanje in razvoj. Pri tem se ureja še vsebine opredeljene v podpoglavjih.

V preglednici se prikaže središča do 4. ravni in druga naselja pomembna za razvoj regije. Vsasredišča se prikaže tudi na karti 1.

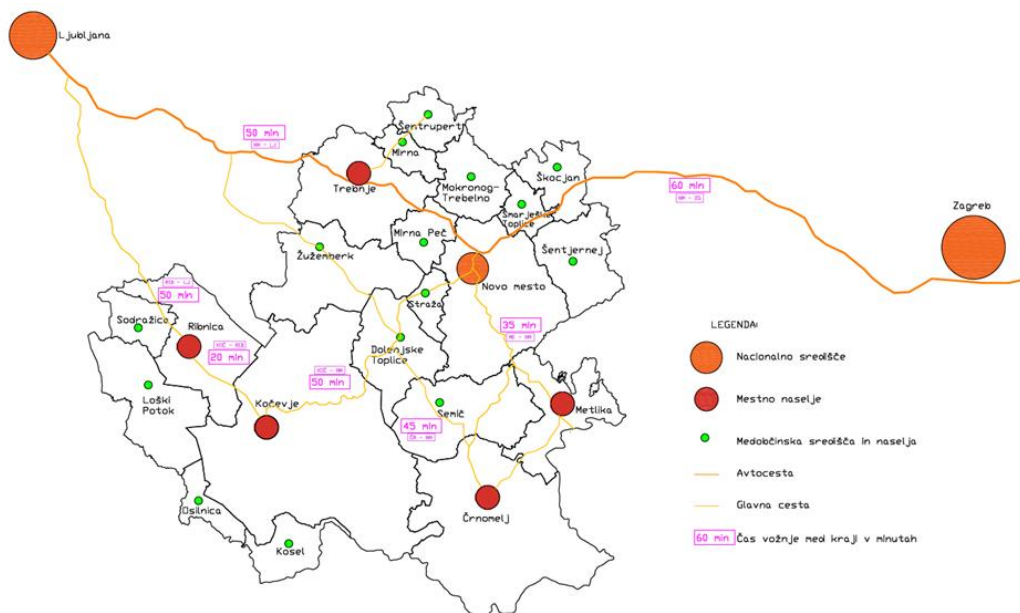
Središča I. ravni

Središča II. ravni

Središč III. ravni

Za središča III. ravni se podrobneje opredeli nabor storitev, ki so prilagojene regionalnim razmeram ter potrebam prebivalcev in gospodarstva.

Središča IV. Ravni

Druga naselja pomembna za razvoj regije

V RPP se država in občine glede na razvojne cilje regije, opredeljena prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti ter predlog zasnove omrežij družbene in gospodarske infrastrukture dogovorijo za opredelitev morebitnih drugih naselij, pomembnih za razvoj regije. Taka naselja se lahko opredelijo na tistih prednostnih območjih za razvoj posameznih dejavnosti, ki so od središč višjih ravni (I. – IV. ravni) oddaljena več kot 20 km po cestnem omrežju, imajo podeželsko zaledje in so pomembna z vidika oskrbe prebivalcev teh območij s storitvami

splošnega pomena. Naselja, pomembna za razvoj regije imajo vsaj 1.500 prebivalcev, so sedež občine z vsaj 2.000 prebivalci, imajo popolno osnovno šolo, primarno zdravstveno oskrbo (zdravstvena postaja) ter so gospodarsko pomembna (indeks delovne migracije > 96 - zmerno delovna občina).

Kot središča **druge ravni** se razvija tista urbana naselja, ki imajo vsaj 15.000 prebivalcev, potenciala za razvoj storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena, imajo razviti potencial za razvoj intermodalnih prometnih vozlišč, mestnega in primestnega javnega potniškega prometa ter pomembno prispevajo pri oskrbi prebivalcev v podeželskih gravitacijskih zaledjih. Središča druge ravni so Celje, Kranj, **Novo mesto**, Ptuj, Nova Gorica, Murska Sobota, Slovenj Gradec in Velenje. Središča II. ravni v širših mestnih območjih se glede na razporejenost prebivalstva in dejavnosti ter naravne značilnosti prostora se povezujejo s središči nižje ravni in se razvijajo kot medsebojno funkcijsko povezana urbana naselja na osnovi povezovanja in dopolnjevanja storitev splošnega pomena.⁵³

Kot središča **tretje ravni** se razvijajo središča: Krško, Trbovlje, Kamnik, Jesenice, Domžale, Škofja Loka, Izola, Postojna, **Kočevje**, Ravne na Koroškem, Brežice, Idrija, **Črnomelj**, Tolmin in Dravograd. V središčih III. ravni se razvija storitve, oskrbne in druge dejavnosti (storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena) za oskrbo prebivalcev teh središč ter oskrbo prebivalcev v gravitacijskih zaledjih središč, ki so pogosto podeželska, obmejna, odmaknjena, gorska in oddaljena od glavnih prometnih koridorjev. Središča III. ravni so primerna lokacija za terciarno in sekundarno raven zdravstvene oskrbe, visokošolsko izobraževanje, sodne in upravne institucije, specializirano socialno varstvo ter javne raziskovalne institucije. **Nabor storitev, prilagojenim regionalnim razmeram in potrebam prebivalcev in gospodarstva se podrobneje opredeli v regionalnem prostorskem planu.**⁵³

Kot središča **četrte ravni** se razvijajo: Gornja Radgona, Zagorje ob Savi, Hrastnik, Ajdovščina, Logatec, Vrhnika, Grosuplje, Litija, Ilirska Bistrica, Žalec, Laško, Šentjur, Rogaška Slatina, Sevnica, **Metlika**, **Trebnje**, **Ribnica**, Slovenske Konjice, Slovenska Bistrica, Ljutomer, Ormož, Lendava, Radovljica, Bled, Tržič, Cerknica, Radlje ob Dravi, Ruše, Lenart v Slovenskih Goricah, Piran, Sežana. Središča IV. ravni zagotavljajo najmanj zdravstveni dom oziroma zdravniško oskrbo na primarni ravni in teritorialno organizacijo državne uprave; središča tretje ravni, ki so oddaljenejša od središč višjih ravni, pa tudi srednjo šolo in okrajno sodišče.⁵³

Naselja, pomembna za razvoj regije imajo vsaj 1.500 prebivalcev, so sedež občine z vsaj 2.000 prebivalci, imajo popolno osnovno šolo, primarno zdravstveno oskrbo (zdravstvena postaja) ter so gospodarsko pomembna (indeks delovne migracije > 96 - zmerno delovna občina).⁵³

Širša mestna območja so območja intenzivnega funkcionalnega povezovanja. Funkcionalna povezanost zahteva reševanje skupnih razvojnih problemov in izzivov z okrepljenim sodelovanjem občin znotraj širšega mestnega območja, regionalnih akterjev in države z usklajenim načrtovanjem in izvajanjem infrastrukturnih in drugih razvojnih projektov. Zaradi tesne funkcionalne povezanosti širšega mestnega območja z osrednjim mestom, ki je običajno središče I. ali II. ravni, so nosilke urbanega razvoja na širših mestnih območjih mestne občine. Zelena infrastruktura je ključen element za ohranjanje krajinskih elementov v širših mestnih območjih, ki so pomembni za vidika zagotavljanja kakovosti bivanja, identitete prostora, možnosti za rekreacijo v naravnem okolju, varstva okolja, narave, voda in tal; nanjo se navezujejo zeleni sistemi mest in drugih urbanih naselij. Širša mestna območja so območja integriranega javnega potniškega prometa z vozlišči javnega potniškega prometa, lociranimi v središčih. Središča so prometno povezana s svojim funkcionalnim zaledjem. Razvija se oblike trajnostne mobilnosti, ki slonijo na intermodalnosti, povezovanju tirnega in cestnega javnega potniškega prometa, kolesarjenja in osebnega motornega prometa. Prednostno se razvija železniško infrastrukturo. Na širšem mestnem območju se zagotavlja usklajenost prometnega in prostorskega načrtovanja, še zlasti v primeru širitve in prenove naselij ali umeščanja večjih generatorjev prometa (npr. poslovne cone ali nakupovalna središča).⁵³

V središčih policentričnega urbanega sistema se zagotavlja zadostno število stanovanj in zagotavlja površine za stanovanjsko gradnjo. Prednostno se jih zagotavlja s prenovo razvrednotenih območij ali s prenovo obstoječih stanovanjskih območij nizke gostote. Večja območja namenjena za stanovanjsko oskrbo z javnimi najemnimi stanovanji se umešča v središča do IV. ravni. Prednostna območja za stanovanjsko oskrbo (v nadaljnjem besedilu PROSO) se načrtuje v regionalnem prostorskem planu usklajeno z načrtovanjem potrebnih sprememb in prilagoditev javnega potniškega prometa, v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa, in celostno prometno strategijo ob upoštevanju regionalnih demografskih projekcij. Stanovanjska območja se načrtuje z upoštevanjem bližine raznolikih delovnih mest, opremljenostjo s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena.⁵³

4.1.3.1 Območja za dolgoročni razvoj naselij - ODRN

Območje za dolgoročni razvoj se določi v regionalnem prostorskem planu naseljem do IV. ravni ter drugim naseljem, pomembnim za razvoj regije in sicer takrat, ko naselje, kljub ukrepom prenove in notranjega razvoja, prostorsko ne more zagotoviti opravljanja vloge središča, opredeljenega v policentričnem urbanem sistemu poselitve. Utemeljitev potrebe mora jasno izhajati iz preveritve trendov gospodarskega razvoja v zadnjem 15 letnem obdobju, stanja in projekcije rasti prebivalstva za 15 letno obdobje, potrebe po novih javnih najemnih stanovanjih ter opredelitve učinka na funkcionalne povezave v širšem mestnem in gravitacijskem območju, upošteva usmeritve za širša mestna območja.

Območja se prikaže na karti 3.1, v besedilu pa se območja na kratko opiše in se argumentira njihovo izbiro.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Izkušnje iz prakse kažejo, da se v strokovnih podlagah opredeljene površine za dolgoročni razvoj naselij v praksi ne realizirajo vedno – ali zaradi spreminjanja razvojnih potreb ali zaradi različnih omejitvenih dejavnikov ali zaradi novonastalih razmer v prostoru. To je treba upoštevati pri določanju ODRN, saj so ta območja po ZUreP-2 podlaga za odločanje nosilcev urejanja prostora o rabi prostora in določanje pravnih režimov na teh območjih. Sicer je mogoče pričakovati, da bo (še zlasti zaradi zelo omejujočih določil, vezanih na TVKZ) zelo povečan pritisk na pozidavo površin v naseljih in na njihovih obrobjih, ki so pogosto pomembne prvine zelenih sistemov, urbane strukture naselij in prepoznavnosti širšega krajinskega prostora.⁶⁹

Pomembna določitev predvsem zaradi 305. člena ZUreP-3.

4.1.3.2 Usmeritve za ohranjanje in izboljšanje prepoznavnosti naselij

Določijo se podrobnejše usmeritve za ohranjanje prepoznavnosti naselij. Usmeritve za to poglavje bodo bolj jasne, ko se zaključi naloga UZ in KZ, ki se izdeluje na UIRS in jo financira MOP. Vsebinsko za to poglavje se črpa iz obveznih strokovnih podlage urbanistična zasnova.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Ustrezno predstavljeno v osnutku SPRS 2050, dodelati na ravni regij.

4.1.3.3 Območja, za katera se izdela urbanistično zasnovo

ZUreP-2 kot obvezno strokovno podlago opredeljuje urbanistično zasnovo. V tem poglavju se na kratko opiše za katera naselja se izdela Urbanistična zasnova, argumentira izborna naselja, tersenashemi prikaže območja, za katera je izdelana urbanistična zasnova. Celotna strokovna podlaga je priloga RPP.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Izdela se za poenotene in značilne arhitekturne regije, kot so Dolenjska, Belokranjska in Ribniško-Kočevska.

4.1.4 Podeželje

Za usmerjanje prostorskega razvoja razlikujemo naslednje kategorije podeželja:

- podeželje v zaledju mest in urbanih naselij
- podeželje na gorskih ter odmaknjenih in obmejnih območjih:
 - podeželje na gorskih območjih v notranjosti
 - podeželje na odmaknjenih in obmejnih gorskih območjih
 - podeželje na odmaknjenih in obmejnih nižinskih območjih

Območja se definira na naselje natančno. Seznam naselij s kategorijo podeželskega naselja je priloga RPP, prikaže pa se tudi na karti 1.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Izdelava:

Usmeritev za podeželje brez pomembnejših dediščinskih kakovosti

Usmeritev za podeželje s pomembnimi naravnimi kakovostmi in prvinami prepoznavnosti

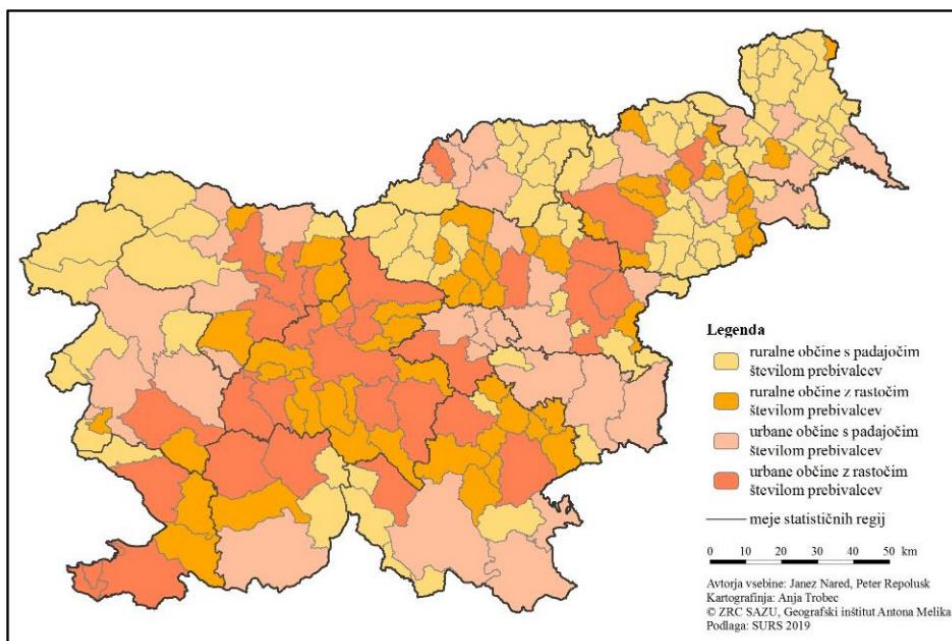
Usmeritev za območja pretežno naravne krajine

V statistični regiji jugovzhodna Slovenija so urbane in ruralne občine tipa 2 na Ribniško-Kočevskem in v Beli krajini, na dolenskem delu prevladujejo občine tipa 1.

Preglednica 69: Občine v statistični regiji jugovzhodna Slovenija po demografsko homogenih območjih (* občini smo zamenjali DHO; razlogi so navedeni v preglednici številka 2).

ruralno 1	Šentjernej (119), Škocjan (121), Dolenjske Toplice (157), Mirna Peč (170), Žužemberk (193), Mokronog - Trebelno (199), Straža (203), Šmarješke Toplice (206), Šentrupert (211), Mirna* (212)
ruralno 2	Loški Potok (66), Osilnica (88), Semič (109), Kostel (165), Sodražica (179)
urbano 1	Novo mesto (85), Ribnica (104), Trebnje (130)
urbano 2	Črnomelj (17), Kočevje (48), Metlika (73)

Vir preglednice:⁴⁵

Vir karte:⁴⁵

Podeželje oblikujeta dva, z vidika varstva okolja, problemska tipa poselitvenih območij:

1. **Zgostitvena območja**, kjer se mestna naselja širijo z naselitvenimi sateliti na območje podeželja. V slovenskem prostoru se zgostitvena območja postopoma oblikujejo na obsežnem, že starem urbaniziranem območju Ljubljanske kotline, na Dravsko-Ptujskem polju, Celjski kotlini, ob slovensko-italijanski meji od Pirana pa tja do Goriških Brd ter nasploh vzdolž "slovenskega cestnega križa".
2. **Območja praznjenja** so območja z močnim razseljevanjem oziroma depopulacijo, izrazitim staranjem populacije, degradacijo kulturne krajine. To se kaže predvsem v vzhodni Sloveniji (Kozjansko, Dravinjske gorice, Haloze, Slovenske gorice, Goričko), v predalpskem hribovju (Zasavsko hribovje, Kozjak, obronki Pohorja, obrobje Slovenjegraške kotline, Škofjeloško-Cerkljansko hribovje) in **na podoljih Dolenjske** in gorsko višinskih območjih.¹²

Regionalni kontekst in možnosti prihodnjega razvoja podeželskih območij so prikazane v obliki treh scenarijev:

- a) agrocentrični scenarij je usmerjen k odkliku od zgolj proizvodnje hrane proti multifunkcionalni industriji, k zagotavljanju javnih dobrin na podeželju in diverzifikaciji dejavnosti – npr. predelava hrane, rekreacija, turizem. Podeželje opredeli kot t. im. »consumption countryside«, pomemben je premik od kmetijske politike, ki podpira modernizacijo kmetijstva k poudarjanju razvoja podeželja in kmetih kot skrbnikov podeželskega okolja.
- b) ruralno – urbani scenarij osvetljuje vzročno posledične povezave in procese, ki vodijo k diferenciaciji in povečevanju razlik med dostopnimi in odročnimi ter redko poseljenimi podeželskimi območji.
- c) Globalizacijski poudarja pomen povečane povezanosti in liberalizacije globalnega trga. To vključuje prostorsko segmentacijo trga dela s poceni delovno silo na nekaterih območjih, ter na drugi strani mesta in obmestna območja, ki prinašajo dobro plačane zaposlitve. Strukturne spremembe, kot so zmanjševanje deleža kmetijstva in povečanje deleža servisnih dejavnosti v gospodarstvu, so posledica globalizacije.¹³

Lokalna skupnost v skladu z usmeritvami SPRS 2050 in regionalnih prostorskih planov opredeli podeželska

¹² Nacionalni program varstva okolja.

¹³ Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave SPRS 2050: Podeželje in zelena infrastruktura, 2017.

naselja s potencialom za razvoj turizma v povezavi s primarnimi dejavnostmi ali biotsko raznovrstnostjo in krajino.⁵³

4.1.5 Romska naselja

Romske naselbine³: pri tem vprašanju gre za resen družben problem, ki ga ni mogoče rešiti samo s prostorsko-načrtovalskimi ukrepi. Prostorske preveritve so pokazale, da novih lokacij za romske naselbine v MO Novo mesto ni, pač pa obstajajo možnosti za racionalnejše ureditve znotraj obstoječih naselbin in za njihove določene širitve (predvsem Brezje).

- Brezje in Žabjak: KS Bučna vas nasprotuje širitvam naselij in poziva k prostorskemu urejanju oz. zmanjšanju naselja Žabjak. Smiselna in prostorsko možna je širitev naselja Brezje (v okviru katere se bodo zagotovile lokacije za preselitev objektov iz Žabjaka) na prostor proti regionalni cesti in RTP Hudo. Na območju naselja Žabjak je predvideno dolgoročno urejanje gospodarske cone Zahod. Za načrtovanje širitve in ureditve naselja Brezje je treba izdelati ustrezen prostorski akt.
- Šmihel: KS Šmihel nasprotuje širitvi naselja in poziva k prostorskemu urejanju. Smiselna je ohranitev naselja v obsegu ureditvenega načrta in območja stavbnih zemljišč na jugu, vendar gradnje v naselju že uhajajo izven okvira UN oz. stavbnega zemljišča. Možna je manjša širitev naselja proti severu z ohranitvijo gozdne bariere med naseljem in šolskim območjem Šmihel. Možna je tudi širitev naselja proti jugu, ohranitvijo kmetijskih površin in z zasaditvijo kot bariero med naseljem in predvideno južno povezovalno cesto. Uredita se nivojski železniški prehod, in priključevanje na regionalno cesto.
- Ruperč vrh: Smiselna je ohranitev naselja v obsegu ureditvenega načrta, vključno s komunalno ureditvijo in ureditvijo dostopne poti.
- Otočec: Predvsem zaradi nekompatibilnosti s turističnim območjem Otočec je smiselna preselitev naselja na drugo lokacijo, odstranitev objektov in renaturacija območja oz. ureditev v okviru kompleksa Otočec, ob sodelovanju lokalne skupnosti in nosilca razvoja gospodarstva (Terme Krka).
- Jedinščica: Smiselna je ohranitev naselja v sedanjem obsegu oz. delna širitev proti severu (potencialni prostor za preselitev romskih naselij oziroma objektov z drugih lokacij), za kar je treba izdelati ustrezen prostorski akt. Pri tem pa bo potrebno preveriti predvsem omejitve zaradi obstoječega daljnovoda.
- Graben - Ragovo: Glede na ureditev univerzitetnega kompleksa v Drgančevju bo nujna preselitev na drugo lokacijo in odstranitev objektov ter renaturacija oz. ureditev v skladu z določili, ki veljajo za urejanje gozda s posebnim namenom Drgančevje. Možnost preselitve je v okviru legalizacije in širitve že omenjenih romskih naselbin, ob sodelovanju lokalne skupnosti kot nosilca razvoja univerzitetne dejavnosti.
- Gotna vas - Ukrat: Z vidika prostorskega urejanja bi bila smiselna ohranitev in ureditev naselja, vendar ob upoštevanju načrtovanega poteka vzhodne obvozne ceste.

Strategija reševanja romske tematike v Mestni občini Novo mesto za obdobje 2013-2020.⁴⁸

Ukrep: ustanovitev Medobčinske službe za reševanje romske tematike, ki bo združevala vse občine JV Slovenije, katere imajo tam živeče pripadnike romske skupnosti v iskanju skupnih rešitev s ciljem priprave regijske strategije reševanja romske tematike z namenom boljše prepoznavnosti romske problematike po posameznih občinah.

V povprečju je v Prekmurju družbenoekonomski položaj romskega prebivalstva boljši kot na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini oziroma preostalih okoljih, kjer ti prebivalci živijo.⁶³

V preostalih delih Slovenije, kjer številčnejše in strnjeno živi romsko prebivalstvo (ponekod v Posavju, na Dolenjskem in v Beli krajini), je stanje velikokrat povsem drugačno. Tako v nekaterih naseljih še niso zagotovljene niti osnovne življenjske dobrine (voda, elektrika, kanalizacija), čeprav sta bila sprejeta Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) in Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2010–2015 (v nadaljnjem besedilu: NPUR 2010–2015), ki je poseben sklop ukrepov namenil prav temu področju.⁶³

Slabe bivanjske razmere, še posebej v jugovzhodni Sloveniji, nenehna odrinjenost na družbeni rob in družbeni vzorci v posameznih skupinah oziroma skupnostih pa prispevajo k njihovi odvisnosti od denarnih socialnih pomoči.⁶³

Na podlagi dejanskega stanja lahko ugotovimo, da so naselja ali deli naselij, kjer večinsko živijo pripadnice in pripadniki romske skupnosti, nekakšna specifična problemska območja, s specifičnimi in izrazito šibkimi socialnimi razmerami, za katere so potrebi raznovrstni usmerjeni in usklajeni ukrepi in programi, ki bodo ciljno reševali več izzivov hkrati. Ti potrebni ukrepi so lahko integracijski, nadaljevalni in tudi razvojni, odvisno od potreb v regiji (npr. različne potrebe v Prekmurju, na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini ter v večjih mestih; v Prekmurju je treba na primer v osnovnošolskem in srednješolskem izobraževanju nekaterim učencem oziroma dijakom nuditi dodatno učno pomoč, ponekod na Dolenjskem in Posavju pa se še vedno spoprijemajo z velikimi izzivi, kako zagotoviti vključenost romskih otrok v osnovnošolsko izobraževanje). Razlike niso samo med regijami, ampak so tudi med lokalnimi skupnostmi v regiji ali celo med naselji ali deli naselij v okviru ene lokalne skupnosti. Prav iz teh razlogov je za doseganje napredka na tem področju poleg vladnih ukrepov nujno ukrepanje na lokalni ravni, pri čemer je ključno izhodišče dejansko stanje v posameznem (mikro) okolju.⁶³

Urejanje romskega naselja Žabjak – Brezje: (aktivnosti MGRT, MO, DRSI in Mestne občine Novo mesto) MGRT in Razvojni svet razvojne regije Jugovzhodna Slovenija sta dne 7. 11. 2017 podpisala Dogovor za razvoj razvojne regije Jugovzhodna Slovenija. V omenjenem Dogovoru sta se dogovorila o izvedbi in financiranju projekta Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak – Brezje. Gre za projekt MO Novo mesto. Vrednost celotnega projekta je 3,65 mio EUR. Od tega zneska država zagotavlja 3,1 mio EUR. Projekt je v izvajanju in bo končan do konca leta 2020.⁶⁴

MO Novo mesto je v zvezi z urejanjem tega romskega naselja poročala, da so bili pri pripravi prostorskega načrta za prenovo največjega nelegalnega romskega naselja Žabjak vključeni vsi zainteresirani deležniki, posebej tudi krajan v vplivnem območju naselja, ki so sooblikovali rešitve. Prenova se je v letu 2018 tudi pričela. Zgrajena je bila večnamenska stavba Skupnostnega centra, ki je v prostor umeščena na osrednjo lokacijo pri uvozu v romsko naselje Brezje. Je v gravitacijskem središču Žabjaka in Brezij, postavljena pa je na degradirano zemljišče, ki je v naravi plato, na katerem so se pred tem odlagali odpadki in parkirali odsluženi avtomobili. Poleg Skupnostnega centra je bila izvedena komunalna prenova širšega območja, ki je obsegala rekonstrukcijo priključka kategorizirane občinske javne ceste, ob kateri je bil med obstoječim vrtcem in novim Skupnostnim centrom zgrajen pločnik za pešce. Rekonstrukcija ceste je bila izvedena tako, da je omogočen krožni promet za šolske avtobuse, urejeno je avtobusno postajališče, zgrajena pa je tudi javna razsvetljava. Izkušnje prve faze prenove romskega naselja so izjemno pozitivne, stanovalci prenovo sprejemajo in v okviru svojih možnosti pri njej sodelujejo.⁶⁴

Na podlagi vprašanja Urada vlade RS za narodnosti (UN) glede interesa po sodelovanju občin z UN v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji preko nadaljevanja in nadgradnje dela Nacionalne platforme za Rome – SIFOROMA3«, skozi katerega lahko UN občini nudi podporo pri oblikovanju lokalnega akcijskega načrta za vključevanje Romov in/ali pri vzpostavitvi in oblikovanju multidisciplinarnega tima, so interes izrazile občine Rogašovci, Cankova, Kuzma, Tišina, Puconci, Lendava, **Kočevje**, Ribnica in Novo mesto.⁶⁴

Občina Trebnje je sprejela Strategijo reševanja romskega vprašanja v Občini Trebnje za obdobje 2014–2020. Strategija je prikaz večletnega prizadevanja občine za vzpostavitev primernih bivanjskih razmer v romskem naselju Vejar in aktivnosti za zagotovitev osnovne infrastrukture. Tako je občina leta 2010 pričela pridobivati gradbena dovoljenja za nelegalne gradnje na podlagi projektov za pridobitev gradbenega dovoljenja. Občina je izvedla parcelacijo zemljišč in pridobila projektno dokumentacijo za 35 stanovanjskih objektov. Od teh jih je leta 2011 34 pridobilo gradbena dovoljenja. S tem so bili ustvarjeni pogoji za individualne priključke na primarne infrastrukturne vode.⁶⁴

Občina Črnomelj je julija 2017 sprejela Program ukrepov za Rome v Občini Črnomelj za obdobje 2017–2021. V Programu ukrepov za Rome v občini Črnomelj za obdobje 2017-2021, so predvideni ukrepi priprave projektov za prostorsko in komunalno urejanje romskih naselij v občini (projektne dokumentacije, pregled obstoječe dokumentacije, izdelava novih projektov in projektne dokumentacije) in njihovo izvajanje (npr. fekalna kanalizacija za romsko naselje Drenovec; fekalna kanalizacija in čistilna naprava za romsko naselje Lokve; prometna ureditev romskega naselja Lokve ob RI-216/1178; prometna ureditev romskega naselja Drenovec ob RI218/1214; prometna ureditev romskega naselja Kanižarica – Jama ob RI-217/1209; prometna ureditev romskega naselja Kanižarica ob RI-218/1214; prometna in komunalna ureditev novega dela romskega naselja Kanižarica; odkup zemljišča v romskem naselju Lokve).⁶⁴

Občina Metlika nima sprejetega podrobnega področnega programa, izvaja pa ukrepe za večjo vključenost pripadnikov romske skupnosti. Romska tematika je vključena v različne programe in ukrepe občine, ki se nanašajo na posamezna vsebinska področja: predšolsko, osnovnošolsko in izobraževanje odraslih, komunalno opremljanje naselij itd. ⁶⁴

Občina Semič ima sprejeto Strategijo razvoja Občine Semič do leta 2020, kjer so zajeti tudi projekti s področja predšolskega, osnovnošolskega in izobraževanja odraslih ter ureditve romskega naselja Sovinek. Občina bo novo strategijo sprejemala leta 2020, vanjo pa bo vključila predvsem urejanje infrastrukture v preostalih romskih naseljih v občini (Vrčice, Blatnik, Srednja vas, Črmošnjice).⁶⁴

Regijski projekt Prostorsko-komunalna ureditev romskega naselja Žabjak Brezje⁶⁵:

(Največje romsko naselje v JV Sloveniji in največje nelegalno romsko naselje v Sloveniji)

- Projekt je prednostno namenjen zagotovitvi možnosti dostopa do minimalne komunalne opreme v romskih naseljih, kar je povezano z zagotavljanjem človekovih pravic in posebnih pravic romske skupnosti. Projekt bo prispeval k zmanjšanju obremenitev okolja (čiščenje odpadnih voda), prispeval k ciljem prostorskega razvoja regije in ciljem razvoja človeškega potenciala (okrepitev integracije romske skupnosti), ki bo posledično učinkovitejše izvajanje javnih programov integracije, zato bo neposredno vplival na doseganje vseh ciljev, ki jih je regija sprejela v okviru RRP.
- Območje projekta je prepoznano kot degradirano urbano okolje. S projektom bodo opravljeni ključni vzroki prostorske degradacije območja, s čimer bodo doseženi strateški cilji na področju prostorskega razvoja regije.
- Na ravni regije Jugovzhodna Slovenija je bilo v okviru sprejemanja regionalnega razvojnega programa za obdobje 2014-2020 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija ugotovljeno, da so neurejena romska naselja razvojna ovira. V tem okviru je SWOT analiza pokazala na nevarnost prepočasnega urejanja romske problematike, zlasti kar se tiče bivalnih razmer Romov in nevarnost odsotnosti državne strategije na tem področju.

Urejanje romskega naselja Žabjak – Brezje⁶⁴:

- izvedena je bila parcelacija gradbenih parcel po določilih prostorskega akta, ki ga je za prenovo romskega naselja julija 2018 sprejel Občinski svet Mestne občine Novo mesto (na 6 ha površine);
- izvedena je bila parcelacija zemljišč, ki so nujno potrebna za izgradnjo primarnega voda javnega vodovoda, dela javne kanalizacije in dela ločene kombinirane steze za pešce in kolesarje, ki je bila potrebna za odkup zemljišč ob obstoječi Mirnopoški cesti;
- na podlagi izvedene parcelacije zemljišč so bila odkupljena zemljišča, ki so nujno potrebna za izgradnjo primarnega voda javnega vodovoda, dela javne kanalizacije in dela ločene kombinirane steze za pešce in kolesarje ob obstoječi Mirnopoški cesti;
- izdelana je bila PZI projektne dokumentacije za projekt "Gradnja objektov občinske gospodarske javne infrastrukture v območju preplastitve Mirnopoške ceste", ki obsega odsek primarnega

- voda javnega vodovoda in odsek javne kanalizacije v območju preplastitve Mirnopoške ceste;
- zgrajen je bil nov objekt – Skupnostni center Brezje, s pripadajočo zunanjo in komunalno ureditvijo. Zunanje dimenzije objekta so 6,05 x 17,10 m, skupna površina pa 103,59 m². Obsega večji prostor za izvajanje programov, hodnik, manjšo pisarno in čajno kuhinjo. Objekt je pripravljen za izvajanje projektne pisarne za izvedbo projekta Prostorsko komunalne ureditve romskega naselja Žabjak Brezje. Primeren je tudi za izvajanje programov uspešnejšega vključevanja. Zasnovan je tako, da je možna enostavna širitev v kasnejših fazah. Izvedena je tudi zunanja ureditev za izvajanje dela programov na prostem in igro otrok. Gradbena parcela obsega 2.194,00 m²;
- pri objektu za izvajanje projektnih aktivnosti je bil zgrajen prostor za avtobusno postajališče, ki omogoča varen prevoz otrok v šolo;
- izvedena je bila nova javna razsvetljava od priključka občinske ceste z oznako JP 799526 na državno regionalno cesto R3-651/1198 Trebnje – Novo mesto (Bučna vas) do obstoječega vrtca na naslovu Brezje 8, Novo mesto (dolžina je 160 m1);
- izvedena je bila popolna rekonstrukcija priključka občinske ceste z oznako J P 799526 na državno regionalno cesto R3-651/1198 Trebnje – Novo mesto (Bučna vas). (1x, dolžine 50 m1);
- izvedena je bila rekonstrukcija občinske ceste z oznako JP 799526, ki obsega rekonstrukcijo priključka v dolžini 50 m1, od priključka do vrtca pa pločnik do obstoječega vrtca na naslovu Brezje 8, Novo mesto. Skupna dolžina rekonstrukcije obsega 160 m1.⁶⁴

4.2 Zasnova prednostnih območij za razvoj posameznih dejavnosti

Občine se dogovorijo in uskladijo prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti regijskega pomena npr.: razvoj turizma, športa in rekreacije, območja za intenzivno kmetijsko pridelavo. Določijo in uskladijo se vsebine, ki izhajajo iz 4. odstavka 70. člena ZUreP-2. Prav tako se načrtuje območja za PROSO in omrežje pomembnejše družbene infrastrukture. Pri družbeni infrastrukturi mora biti poudarek na tistem, kar je pomembno za regijo, lahko tudi drug lokalne ureditve, ki so pomembne za občino – 5. odstavek 70. člena ZUreP-2.

Zdraviliška območja, Krka, Kolpa, Gorjanci, Kočevski rog, logistične dejavnosti ob glavnih prometnicah, multimodalna vozlišča, gospodarske cone

Območje Novega mesta predstavlja glavno gospodarsko območje regije s številnimi gospodarskimi in poslovnimi conami. Gospodarske cone regionalnega pomena se razvijajo v Kočevju, Črnomlju, Trebnjem, Ribnici, Metliki in Mirni Peči, prioriteto ob glavnem železniškem in cestnem omrežju. Preverijo se možnosti vključitve letalskega prometa na letališčih v Straži in v Prilozju v splošne namene ter za razvoj multimodalnih gospodarskih (logističnih) središč. Razvoj energetske infrastrukture sledi potrebam oskrbe središč in drugih naselij regije v povezavi s sosednjimi regijami.

Dejavnosti, ki so najpomembnejše za regijo so proizvodnja farmacevtskih preparatov, predelovalne dejavnosti avtomobilske industrije, kmetijstvo in turizem. Vsem naj se zagotavlja ustrezne prostorske pogoje delovanja in razvoja v smislu povezanosti in povezanosti z GJL.

Kmetijstvu je potrebno omogočiti, da se s prostorsko-načrtovalskimi ukrepi, kot so komasacije, agromelioracije in širitev večjih gospodarstev, kjer je interes, razvija in prispeva k doseganju prostorskih ciljev regije. Ohranjati morajo značilne kulturne agrarne krajine (npr. Kočevsko, suha travnišča, vinorodni okoliš, spodnja dolina reke Krke s Šentjernejskim poljem). Za Dinarski svet Raduljskega hribovja, Suhe krajine, Male gore, Kočevskega roga in Poljanske gore, Velike gore, Stojne in Goteniške gore ter Bele krajine je značilno, da imajo pretežno sklenjena območja kmetijskih površin, ki obkrožajo gozd, imajo drobno parcelno strukturo, prilagojeno oblikovanosti reliefa. Gre za razgibana, gričevnata in krajinsko pestra območja, kjer je obdelovanje zemlje oteženo, kraje pa dodatno ogrožajo demografske spremembe.

Za ohranitev vinogradniških območij v vinorodnih okoliših Dolenjska in Bela krajina je potrebno omejevati nadaljnjo nekontrolirano širitev razpršene gradnje in spreminjanje namembnosti objektov, a tesno v povezavi s stanovanjskimi območji. Potrebna je prostorska in bivalna opredelitev do vprašanj romske problematike, družbenega položaja in naselij, v katerih živijo, ter krepitev skupnega programa, ki poteka na državni ravni. Jugovzhodna Slovenija ima po številu in površini največ funkcionalno degradiranih območij, za katere je potreben podroben načrt sanacije in usmerjanja razvoja, tudi za umeščanje obratov za proizvodnjo OVE.

Prednostna območja za razvoj turizma sta zdraviliški območji Dolenjskih Toplic in Šmarjeških Toplic, obrečna prostora Krke (Otočec) in Kolpe, smučarski center Gače, ter vinorodna okoliša v povezavi z zidaniškim turizmom, ki je najbolj značilen na Dolenjskem in v Beli krajini.

4.2.1 Omrežje pomembnejše družbene infrastrukture

Izdela se zasnovo omrežij pomembnejše družbene infrastrukture. Družbena infrastruktura so prostorske ureditve za izvajanje storitev splošnega pomena in splošnega gospodarskega pomena zlasti na področju zdravstva, socialnega varstva, izobraževanja, javne uprave, sodstva, kulture, raziskav in pošte. Stem se zagotavlja pravično dostopnost do teh storitev za prebivalstvo in gospodarstvo v skladu s konceptom prostorskega razvoja. Območja se določi glede na zahtevano raven opremljenosti središč policentričnega urbanega sistema. Pred poseganjem na nove površine se daje prednost prenovi in reaktivaciji opuščanih in neizkoriščenih stavb in zemljišč v naseljih.

ZDRAVSTVO⁶²:

- V regiji izstopa število zdravnikov na 100.000 prebivalcev, ki je pomembno nižje od slovenskega povprečja, podobno velja tudi za medicinske sestre/zdravstvene tehnike. Iz tega rezultira tudi višje število prebivalcev na posameznega zdravnika, medicinsko sestro ali zdravstvenega tehnika.
- Tudi število bolnišničnih postelj na 100.000 prebivalcev je v regiji pomembno nižje od slovenskega povprečja, stopnja hospitalizacij zaradi bolezni na 1000 prebivalcev je višja, vendar pa je pomembno nižje trajanje hospitalizacij zaradi bolezni, kot je v Sloveniji.
- Prav tako je v regiji nižje povprečno trajanje hospitalizacij zaradi poškodb, kot to velja za slovensko povprečje, je pa stopnja hospitalizacij zaradi poškodb na 1000 prebivalcev višja.
- Tudi glede prvih kurativnih obiskov na 1000 prebivalcev, so ti pri populaciji stari od 0 do vključno 64 let, pomembno višji kot so v Sloveniji, medtem ko je stopnja prvih kurativnih obiskov prebivalcev starih 65 let in več nekoliko nižja kot v Sloveniji.
- Prav tako je višja stopnja preventivnih pregledov pri predšolskih otrocih (populacija stara od 0 do vključno 5 let) kot v Sloveniji.

V regiji JV Slovenija sekundarno zdravstveno varstvo izvaja Splošna bolnišnica Novo mesto, ki je ena večjih bolnišnic v državi. Delno pokriva tudi potrebe občin v spodnjem Posavju (Krško, Brežice, Sevnica). Sekundarno zdravstveno varstvo za prebivalce Kočevsko-ribniškega območja se izvaja v Kliničnem centru v Ljubljani.²

Primarno zdravstveno varstvo v regiji izvaja šest zdravstvenih domov z zdravstvenimi postajami ter koncesionarji (Zdravstveni dom Črnomelj, Zdravstveni dom Kočevje, Zdravstveni dom Metlika, Zdravstveni dom Novo mesto, Zdravstveni dom Ribnica in Zdravstveni dom Trebnje).²

Po podatkih Lekarniške zbornice Slovenije (www.lzs.si) je v letu 2019 na območju statistične regije 25 lekarn. Lekarne so v Dolenjskih Toplicah, Loškem Potoku, na Mirni, v Mirni Peči, Mokronogu, Novem mestu (6), Straži, Šentjerneju, Škocjanu, Šmarjeških Toplicah, Trebnjem, Žužemberku, Črnomlju (2), Metliki, Semiču in na Vinici

ter na območju Kočevsko-ribniškega 3 lekarne (lekarne so v Kočevju, Ribnici in Sodražici).²

ZDRAVSTVENI STATISTIČNI LETOPIS SLOVENIJE 2019

8 VIRI V ZDRAVSTVU

8. Tabela 11: Javni zdravstveni zavodi po statističnih regijah, Slovenija, 2019

Zavodi	Pomurska	Podravska	Koroška	Savinjska	Zasavska	Posavska	Jugovzhodna Slovenija	Osrednjeslovenska	Gorenjska	Primorsko-notranjska	Goriška	Obalno-kraška	SLOVENIJA
ZDRAVSTVENI DOMOVI	4	5	4	8	4	4	6	10	6	3	5	4	63
Lokacije	37	68	16	53	10	23	33	95	55	15	59	30	494
BOLNIŠNICE	1	3	1	3	1	1	1	6	4	1	2	3	27
Splošne bolnišnice	1	1	1	1	1	1	1		1		1	1	10
Specialne bolnišnice		1		2				2	2	1	1	2	11
Klinike		1						4	1				6
LEKARNE	1	4	1	4	1	3	3	2	1	1	2	1	24
Lokacije	16	41	16	38	10	13	21	58	26	10	16	13	278
DRUGI JAVNI ZDRAVSTVENI ZAVODI													
Transfuzijska medicina	1			1		1		1				1	5
Lokacije	1	2		1		1		1				1	7
Javno zdravje		1						1					2
Lokacije	2	3	2	3	1		2	6	2		2	2	25
SOCIALNI ZAVODI	5	9	3	10	4	4	7	22	9	3	9	7	92
Lokacije	10	21	5	15	4	6	13	37	10	3	14	10	148

Viri: Evidenca gibanja zdravstvenih delavcev in mreža zdravstvenih zavodov - RIZDDZ (NIJZ 16)

Vir:⁷⁰

Posodobitve na področju socialno varstvenih programov bodo usmerjene na zagotavljanje (enakomerne) regijske dostopnosti programov (usklajene tudi s specifičnimi situacijami in potrebami v posameznih lokalnih – regionalnih okoljih). Za sledenje potrebam v različnih lokalnih okoljih pri pripravi nacionalnih izvedbenih načrtov in za zagotavljanje prenosa informacij o aktivnostih na lokalno raven, ministrstvo, pristojno za socialne zadeve, na vsakem **območnem centru za socialno delo** imenuje **kontaktno osebo za nacionalni program socialnega varstva**. Naloge kontaktne osebe na CSD so spremljati potrebe po socialnovarstvenih storitvah in programih na območju ter spremljati izvajanje nacionalnega izvedbenega načrta na območju, ki ga pokriva območni CSD. Območni CSD lahko oblikuje manjši tim z nalogo celostnega spremljanja stanja v regionalnem okolju.⁶⁸

Na področju **SOCIALNEGA VARSTVA** v regiji delujejo²:

- Centri za socialno delo (CSD) v Črnomlju, Metliki, Kočevju, Novem mestu, Ribnici in Trebnjem,
- Domovi za starejše občane (DSO) v Črnomlju, Kočevju, Loškem Potoku (enota DSO Grosuplje), Metliki, Novem mestu, Ribnici, Trebnjem, Šmarjeti (enota DSO Trebnje) in Penzion Sreča d.o.o. v Šmarjeških Toplicah,
- Varstveni delovni centri v Črnomlju z enotama v Črnomlju in Vinici, Želva Podjetje za usposabljanje in zaposlovanje invalidov, d.o.o. Ljubljana –enota v Kočevju, VDC Novo mesto, ki deluje v Novem mestu na dveh lokacijah in v Trebnjem, v Ribnici deluje enota Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič, Draga pri Igu; Sonček – zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije so. P., enota v Novem mestu,

- Posebni socialno varstveni zavod Prizma Ponikve, enota Sodražica,
- Društvo za življenje brez nasilja.

IZOBRAŽEVANJE:

2020/21		
		Število učencev na oddelek (redni program)
Matične in samostojne osnovne šole	Jugovzhodna Slovenija	19,1
Podružnice	Jugovzhodna Slovenija	9,5

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0972111S.px/table/tableViewLayout2/>

V regiji JV Slovenija po podatkih MIZŠ (vir: www.mizs.gov.si) v šol. letu 2018/2019 predšolsko vzgojo izvaja 34 otroških vrtcev, od tega v MO Novo mesto 8, v Črnomlju 4, v Trebnjem 3, v Šentjerneju in Žužemberku po 2, v občinah Dol. Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog – Trebelno, Ribnica, Semič, Sodražica, Straža, Šentrupert, Škocjan, Šmarješke Toplice pa po 1 vrtec. V tem šolskem letu je bilo **v vrtec vključenih** 6.408 otrok, kar pomeni **79,2% vseh predšolskih otrok** (slovensko povprečje znaša 80,5) in 7,8 % več kot v šolskem letu 2013/2014. Vključenost otrok v vrtce se povečuje v vseh starostnih obdobjih (prvo in drugo starostno obdobje). Število otrok v vrtcih se zvišuje, vendar ne zaradi večjega števila rojenih (število rojstev namreč v povprečju v zadnjih treh letih počasi upada), ampak predvsem zato, ker se povečuje delež otrok, ki jih starši vpišejo v vrtec.²

V regiji deluje 65 osnovnih šol, od tega 4 šole oz. zavodi s prilagojenim programom. V osnovno šolo že nekaj let vstopajo številnejše generacije otrok kot pred leti. Število osnovnošolcev se tako že nekaj let zvišuje, srednješolcev pa je z vsakim letom manj, prav tako tudi študentov terciarnega izobraževanja. V šolskem letu 2018/19 je bilo v redni in prilagojeni osnovnošolski program v regiji vključenih 13.552 otrok, to je 426 otrok več, kot jih je bilo vpisanih v letu poprej. **Število osnovnošolcev tako še naprej narašča.** Številčno šibkejše generacije otrok, rojene pred cca. 15 leti, počasi zapuščajo osnovnošolske klopi, v šole pa prihajajo številčno močnejše generacije. Generacija letošnjih prvošolcev je precej večja od generacije letošnjih devetošolcev. Ta trend pa se bo čez čas spet začel obračati, kajti rodnost v Sloveniji v zadnjih nekaj letih ponovno upada, tako da se bo v naslednjih letih vpis otrok v šolo nekoliko zmanjševal, številčno močnejše generacije pa bodo v višjih razredih osnovne šole.²

V regiji JV Slovenija imamo šest srednješolskih centrov: Ekonomska šola Novo mesto, Gimnazija Novo mesto, Gimnazija in srednja šola Kočevje, Center Biotehnike Novo mesto, Srednja šola Črnomelj in Šolski center Novo mesto.²

V regiji terciarno izobraževanje izvajajo Univerza v Novem mestu (Fakulteta za zdravstvene vede, Fakulteta za ekonomijo in informatiko, Fakulteta za poslovne in upravne vede, Fakulteta za strojništvo), Fakulteta za industrijski inženiring Novo mesto, Fakulteta za informacijske študije v Novem mestu, Fakulteta za organizacijske študije v Novem mestu ter Visoka šola za upravljanje podeželja Grm Novo mesto. Del terciarnega izobraževanja je tudi višješolsko strokovno izobraževanje, ki je bolj praktično usmerjeno in ga izvajajo na Ekonomski šoli v Novem mestu, na Centru Biotehnike in turizma Novo mesto ter v Šolskem centru Novo mesto. **Ponudba študijskih programov v regiji se je v zadnjih desetih letih močno okrepila**, kar pomeni razvojno prednost regije in možnost večjega prilagajanja študijskih vsebin potrebam gospodarstva v regiji.²

Vseh dijakov v Jugovzhodni Sloveniji je bilo v šolskem letu 2020/2021 **4968** (SURs).

Preglednica: Študenti terciarnega izobraževanja v Jugovzhodni Sloveniji po statistični regiji stalnega prebivališča študijsko leto 2020/2021 (Vir: SURS).

prebivališče	Višje strokovno	Visokošolsko strokovno (1. bolonjska stopnja)	Magistrsko (2. bolonjska stopnja) - po končani 1. bolonjski stopnji	Doktorsko (3. bolonjska stopnja)
Pomurska	48	6	-	-
Podravska	16	13	6	3
Koroška	4	5	-	1
Savinjska	15	45	7	1
Zasavska	19	37	6	1
Posavska	187	222	24	3
Jugovzhodna Slovenija	624	550	108	20
Osrednjeslovenska	110	281	37	12
Gorenjska	4	31	11	1
Primorsko-notranjska	7	12	1	1
Goriška	8	5	2	1
Obalno-kraška	13	7	1	-
stalno bivališče neznano ali v tujini	54	36	5	36

V regiji delujejo **štiri ljudske univerze** (CIK Trebnje, RIC Novo mesto, LU Kočevje, ZIK Črnomelj) , ki nudijo različne programe izobraževanja odraslih (splošno izobraževanje in učenje odraslih, izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni odraslih in izobraževanje in usposabljanje za potrebe trga dela).²

Preglednica: Študenti terciarnega izobraževanja s stalnim prebivališčem v Jugovzhodni Sloveniji, študijsko

Jugovzhodna Slovenija (prebivališče)		
Višje strokovno	Podravska (študij)	7
	Savinjska (študij)	10
	Zasavska (študij)	5
	Posavska (študij)	2
	Jugovzhodna Slovenija (študij)	624
	Osrednjeslovenska (študij)	181
	Gorenjska (študij)	16
	Primorsko-notranjska (študij)	3
	Obalno-kraška (študij)	2
Visokošolsko strokovno (1. bolonjska stopnja)	Podravska (študij)	58
	Koroška (študij)	8
	Savinjska (študij)	11
	Posavska (študij)	18
	Jugovzhodna Slovenija (študij)	550
	Osrednjeslovenska (študij)	782
	Gorenjska (študij)	21
	Goriška (študij)	7
	Obalno-kraška (študij)	100
Visokošolsko univerzitetno (1. bolonjska stopnja)	Podravska (študij)	54
	Posavska (študij)	3
	Jugovzhodna Slovenija (študij)	1
	Osrednjeslovenska (študij)	1266
	Gorenjska (študij)	1
	Goriška (študij)	18
	Obalno-kraška (študij)	72
Magistrsko (2. bolonjska stopnja) - po končani 1. bolonjski stopnji	Podravska (študij)	54
	Koroška (študij)	3
	Savinjska (študij)	6
	Posavska (študij)	7
	Jugovzhodna Slovenija (študij)	108
	Osrednjeslovenska (študij)	853
	Gorenjska (študij)	26
	Goriška (študij)	14
	Obalno-kraška (študij)	42
Doktorsko (3. bolonjska stopnja)	Podravska (študij)	4
	Jugovzhodna Slovenija (študij)	20
	Osrednjeslovenska (študij)	130
	Goriška (študij)	1
	Obalno-kraška (študij)	4

leto 2020/2021

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/0955075S.px/table/tableViewLayout2/>

STANJE IN ZNAČILNOSTI SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA V JUGOVZHODNI REGIJI¹⁴:

Leta 2012 je stopil v veljavo Zakon o socialnem podjetništvu, ki socialno podjetništvo opredeljuje kot trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali trajno opravljanje drugih dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja, s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti. Po zakonu lahko pravna oseba nepridobitnega značaja (društvo, zavod, ustanova, gospodarska družba, zadruga itd.) registrira socialno podjetje v dveh različnih tipih, in sicer kot tip A, ki se navezuje na dejavnost, ki jo socialno podjetje izvaja, ali kot B, glede na ciljno skupino, ki jo socialno podjetje zaposluje. Seveda so mogoči tudi mešani tipi, torej socialno podjetje izvaja eno izmed socialno podjetniških dejavnosti in hkrati zaposluje ranljivo skupino. Nepridobitna pravna oseba začne poslovati kot socialno podjetje, ko pridobi status socialnega podjetja in z vpisom dostavka »socialno podjetje« ali z okrajšavo »so. p.« v register oz. javno evidenco.

Na osnovi podatkov Regionalnega stičišča nevladnih organizacij JVS je bilo v letu 2014 v regiji JV Slovenije 1830 nevladnih organizacij. Iz baze podatkov Regionalnega stičišča nevladnih organizacij v naši regiji ni možno določiti, koliko nevladnih organizacij zaposluje oziroma koliko jih ima minimalno enega zaposlenega in ustvarjajo minimalno 50 % prihodkov iz tržne dejavnosti.

MESTNA OBČINA NOVO MESTO: 505 ČRNOMELJ: 204 METLIKA: 117 TREBNJE: 159 RIBNICA:
116 KOČEVJE: 198 STRAŽA: 36 DOLENJSKE TOPLICE: 49 MIRNA: 30 ŠENTRUPERT: 28 KOSTEL:
17 ŠENTJERNEJ: 94 MIRNA PEČ: 24 ŠMARJEŠKE TOPLICE: 37 ŠKOCJAN: 31 ŽUŽEMBERK: 46
MOKRONOG – TREBELNO: 31 SEMIČ: 54 OSILNICA: 6 SODRAŽICA: 26 LOŠKI POTOK: 22

Glede na podatke portala AJPES imamo v JV Sloveniji 21 zadrug (2020).

Največ zadrug, tj. 5, imamo na območju Mestne občine Novo mesto, občina Kočevje ima na svojem območju 4 zadruge, po 2 zadrugi imajo občine Trebnje, Metlika in Ribnica. Občina Črnomelj ima 1 zadrugo. Ostale občine JV Slovenije nimajo zadrug, ki bi za leto 2014 na AJPES predložila obrazec o letnem poročilu delovanja zadruge.¹⁴

Na področju JV Slovenije je bilo vzpostavljenih 8 invalidskih podjetij. 4 podjetja so v Mestni občini Novo mesto, po 1 podjetje pa je v naslednjih občinah: Trebnje, Šentjernej, Semič in Črnomelj. Podatke smo pridobili na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki je vzpostavilo Register invalidskih podjetij v RS.¹⁴

Ankete:

Anketirana podjetja so v zelo različnih fazah rasti. 67% podjetij je v zreli fazi, medtem ko jih je 25% v zagonski (startup) fazi. Večina podjetij ne zaposluje ranljivih skupin (58%), 17% vprašanih zaposluje invalide, isti odstotek velja za zaposljivost mladih brezposelnih oz. iskalci zaposlitve ter 8% dolgotrajno brezposelne. Anketirana podjetja so podala svoje mnenje tudi o tem, katera področja oz. dejavnosti naj bi imela v regiji največji potencial za razvoj socialnega podjetništva. Odgovori so sledili tako:

- Turizem
- Spodbujanje rabe obnovljivih virov energije in razvoj zelene ekonomije
- Ekološka pridelava in predelava hrane
- Trgovina, ki prodaja izdelke majhnih lokalnih proizvajalcev po načelu "pravične trgovine"
- Kultura in ohranjanje tehnične ter kulturne dediščine
- Socialno in družinsko varstvo ter varstvo invalidov
- Ohranjanje narave, urejanje in varstvo okolja, zaščita živali.

Anketirani **potencialni** socialni podjetniki so bili v povprečju stari 29 let in imajo univerzitetno

¹⁴ Stanje in značilnosti socialnega podjetništva v Jugovzhodni regiji (SLOHRA SOCIONET).

(67%) ter magistrsko izobrazbo. Svojo prihodnost pa vidijo v turizmu, izboljševanju kompetenc brezposelnih ter v recikliranju odpadnih materialov.

Z vidika razvoja socialnega podjetništva na lokalnem nivoju je treba izpostaviti, da zakon predvideva tudi aktivno vlogo občin pri načrtovanju in izvajanju politik razvoja socialnega podjetja. Občine lahko, skladno z določbami Zakona o socialnem podjetništvu in zakona, ki ureja spodbujanje skladnega regionalnega razvoja, načrtujejo, financirajo in izvajajo politike razvoja socialnega podjetništva na območju občine oziroma na ravni razvojne regije.¹⁴

Največ sredstev za socialno podjetništvo v prejšnji finančni perspektivi s strani države je bilo namenjeno preko razpisa za spodbujanje razvoja socialnega podjetništva, ki ga je MDDSZ objavil v 2009 in 2012. Skupaj so v okviru obeh razpisov za 26 potrjenih projektov namenili okoli 6,5 mio EUR, od tega je bila večina sredstev iz Evropskega strukturnega sklada. Ključna usmeritev razpisov je bila zagotavljanje zaposlovanja ranljivih skupin, medtem ko je bil podjetniški vidik odmaknjen v ozadje, kar pa je problematično z vidika zagotavljanja (ekonomske) trajnosti projektov. Z regionalnega vidika so bila dodeljena sredstva izrazito skoncentrirana na osrednjeslovensko regijo oz. Ljubljano, saj je bilo kar polovica vseh upravičencev iz te regije. Pet upravičencev je bilo iz Pomurja, dva iz Gorenjske, po en upravičenec pa iz Posavja, Podravja, Savinjske in Jugovzhodne regije.¹⁴

Pregled virov je pokazal, da se v Sloveniji v zadnjih letih podporno okolje za socialno podjetništvo hitro razvija. Opredelimo lahko tri ključne nivoje podpornega okolja: država, občine in (nevladne) organizacije, ki delujejo na področju promocije, zagovorništva in spodbujanja socialnega podjetništva.¹⁴

Podporne organizacije: Na vprašanje kdo so po njihovem mnenju ključni deležniki pri razvoju socialnega podjetništva v regiji, so odgovorili tako: 1. Država in lokalne skupnosti (občine) 2. Regionalna razvojna agencija, Zavod za zaposlovanje, Podjetniški inkubatorji ter tehnološki parki, nevladne organizacije, Lokalna akcijska skupina, Območno gospodarska in obrtno-podjetniška zbornica 3. Območna kmetijsko svetovalna služba. Panoga, ki ima največ potenciala za razvoj socialnega podjetništva, je po mnenju podpornih organizacij turizem. Takoj za njim sledita ekološka pridelava hrane ter spodbujanje rabe obnovljivih virov energije in razvoj zelene ekonomije.¹⁴

Demografski podatki občin JV Slovenije kažejo, da je potreba po ukrepih za zaposlovanje ranljivih skupin velika, saj je odstotek starejših ljudi, ljudi z nizkimi dohodki, etničnih skupin in migrantov v občinah glede na ostale regije v Sloveniji visok. V regiji smo prepoznali kar nekaj institucij, ki bi lahko delovale kot podporniki socialnega podjetništva, in sicer: Razvojni center Novo mesto d.o.o., Lokalna akcijska skupina Dolenjska in Bela krajina, RIC NM, RIC BK, Obrtna zbornica NM, Obrtna zbornica Metlika, Obrtna zbornica Črnomelj, Zavod za zaposlovanje, Gospodarska zbornica Dolenjske in Bela krajine, Regijsko stičišče nevladnih organizacij JVS ter lokalne skupnosti.¹⁴

Preglednica: Evidenca socialnih podjetij⁶⁰

Socialno podjetje	Občina	Glavna dejavnost	Datum ustanovitve
Zadruga Drevored, vzdrževanje javnih površin, z.b.o., socialno podjetje	Novo mesto	81.300 (Urej.in vzdrž.zelenih površin in okolice)	12.03.2015
Zadruga Zakladi Kočevske, lokalna samooskrba, z.o.o., socialno podjetje	Kočevje	70.220 (Dr.podjetniško in poslovno svetovanje)	10.11.2015
Inkubator zadruga, izobraževanje, usposabljanje, svetovanje, storitve in razvoj za	Novo mesto	72.110 (Raz.-razv.dej.v biotehnologiji)	10.06.2016

zaposlovanje na področjih hrane in okolja, z.o.o.so.p			
MLADINSKI CENTER BIT, zavod za drugo izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje, socialno podjetje	Črnomelj	85.590 (D.n.izobraževanje,izpop.in usposab.)	16.06.2016
URBAN DESIGN GROUP, notranja oprema, trgovina in storitve, d.o.o., socialno podjetje	Novo mesto	74.100 (Oblikovanje,aranžerstvo,dekoraterstvo)	30.06.2016
Ixodo Idea, zavod za ohranjanje kulturne dediščine so.p.	Kočevje	91.030 (Varstvo kulturne dediščine)	2.06.2016
Izbor festival, podjetje za prireditve in organizacijo, d.o.o., socialno podjetje	Novo mesto	82.300 (Organiziranje razstav,sejmov,srečanj)	7.07.2016
Eko pospeševalnik, usposabljanje, mentorstvo in inkubator za socialna podjetja, zadruga z omejeno odgovornostjo, socialno podjetje	Šentjernej	85.590 (D.n.izobraževanje,izpop.in usposab.)	7.07.2016
Stanovanjska kooperativa Tovarna, z.b.o., so.p.	Novo mesto	68.200 (Odd.in obrat.lastnih ali najetih neprem.)	8.07.2016
Festival lesa, organizacija dogodkov in trženje, z.o.o., so.p.	Kočevje	82.300 (Organiziranje razstav,sejmov,srečanj)	17.08.2016
Lintvern, zavod za razvoj trajnostnega turizma, so.p.	Metlika	91.030 (Varstvo kulturne dediščine)	13.07.2016
Lesna zadruga Loški Potok z.b.o., so.p.	Loški Potok	02.400 - Storitve za gozdarstvo	16.12.2016
EkoPavček, Zavod za tradicionalne in inovativne pristope v kmetijstvu, živilstvu, turizmu in predelavi lesa, socialno podjetje	Trebnje	72.190 (Raz.-razv.dej.na dr.podpr.narav.,tehnol.)	13.11.2018
Zavod za razvoj turizma Kočevski rog, socialno podjetje	Kočevje	72.200 (Raz.-razv.dej.v družbos.in humanistiki)	7.05.2019

 Vir: <https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij>

KULTURA:

Dediščina Slovenije je pomemben in nedeljiv del lokalne, regionalne, nacionalne in evropske identitete, predstavlja kakovost življenjskega okolja in je ključni vir uravnoteženega razvoja regij ter Republike

Slovenije.⁷⁶

Uresničevanje teh ciljev se v skladu z mednarodnimi pogodbami, evropskimi priporočili in Ustavo RS zagotovi na ravni države, regij in lokalnih skupnosti. Načelo celostnega ohranjanja naj se upošteva v sektorskih politikah, ukrepih in aktivnostih, povezanih z dediščino.⁷⁶

Preglednica: Vključevanje dediščine v razvojne in sektorske politike, zakonske in razvojne dokumente ter prostorske akte na državni, regionalni in občinski ravni

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Zagotavljanje sprejemanja odločitev na vseh ravneh (od politik do projektov) na podlagi vrednotenja njihovih vplivov na dediščino.	MK, MJU, Vlada, druga ministrstva	DC.1. RC.1.RC.2. RC.3. ZC.1.ZC.3.
Vključevanje dediščine v prostorske akte na državni, regionalni in občinski ravni.	MK, MOP, ZVKDS, občine	DC.1.DC.2. DC.4. RC.1.RC.2. RC.4.
Vključevanje dediščinskih vsebin v evropske in nacionalne razvojne programe ter strateške dokumente države, regij in občin.	MK, SVRK, občine, druga ministrstva	DC.1.DC.2. DC.3.DC.4. RC.1.RC.3. RC.4. ZC.3.ZC.4.

Vir: ⁷⁶

2015			
	Stalne razstave	Občasne razstave	Obiskovalci - skupaj
Jugovzhodna Slovenija	30	84	79804

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/1072945S.px/table/tableViewLayout2/>

Pobude in predlogi ZVKDS OE Novo mesto:

- Ugotavljamo, da poteka vključevanje kulturne dediščine v turistične produkte regije neusklajeno, stihijsko in nepovezano. Pogrešamo več sodelovanja z nami s strani občin in lokalnih društev /.../ velika pomanjkljivost območij kulturne dediščine, ki so vključena v turistično ponudbo, je tudi ta, da niso opremljena z najnujnejšo osnovno turistično infrastrukturo, npr. s parkirišči in toaletnimi prostori.
- Izkušnje in stanje na terenu kažeta, da je kakovostno in številčno največ dediščine ohranjene na obmejnih in demografsko (npr. Suha krajina, Podgorje, Trebelno) ogroženih območjih. Hkrati pa je za tovrstna območja značilno, da je dediščina tudi najbolj izpostavljena propadanju in je zaradi tega vidika najbolj izpostavljeno območje ob Kolpi, zlasti njen dolinski del v srednjem in zgornjem toku. Gre za dediščinsko izredno zanimivo in pestro območje, ki pa se zaradi slabih ekonomskih pogojev vse bolj prazni in gospodarsko stagnira. Takšno stanje ogroža ohranjanje kulturne dediščine. Po nekaterih naših raziskavah v desetih letih na območju, ki ga pokriva novomeška območna enota ZVKDS povprečno izgine oz. propade približno 10-15 % dediščine, nadaljnjih 30-35 % dediščine pa postane skrajno ogrožene. Trend je še posebej katastrofalen ravno na obmejno in demografsko ogroženih območjih. Brez posebnih in namenskih finančnih sredstev, ki bi jih namenili za ta območja, trenda propadanja kulturne dediščine ne bo možno zaustaviti. V tovrstnih območjih se je po svetu na področju varovanja in ohranjanja dediščine

razvil model ekomuzejev, s katerimi poskušajo revitalizirati demografsko, socialno in ekonomsko najbolj ogrožena območja.

- Ugotavljamo slabo povezovanje kulturnih potencialov v regiji. Kot smo že navedli zgoraj, kulturna dediščina ne pozna občinskih mej. Njena specifičnost je, da jo je treba obravnavati celostno in celovito. Na ravni regije je zato nujno, da se določijo skupni cilji in prioritete na področju kulturne dediščine, saj je ta zelo številčna in raznolika. Ker vso dediščino ni možno ohraniti, so skupni cilji v regiji glede njenega varovanja in ohranjanja nujni. /.../ po naši oceni je treba v novem programskem obdobju nadaljevati s projekti regionalnega značaja, ki so bili načrtovani, začetni ali delno realizirani v prejšnjem programskem obdobju, npr. Muzejski center na Dvoru pri Žužemberku, Regionalni čebelarški center Lanšprež, Revitalizacija območja gradu Klevevž, Hiša dediščine v Beli Cerkvi v povezavi z arheološkim območjem Vinjega vrha, Arheološki park Marof v Novem mestu, Regionalni muzej na prostem v Šentjernej, Kompetenčni center za tradicionalno obdelavo lesa v Deželi kozolcev v Šentrupertu, Interpretacijski center Stara šola v Preloki, Sprejemni center za obiskovalce na Jurjevi domačiji, revitalizacija mokronoškega trga z obnovo Strelovega turna, revitalizacija gradu Mirna, vzpostavitev arheološkega interaktivnega in multimedijskega muzeja v Trebnjem. /.../ Ugotavljamo tudi, da so posamezni predeli s strani Dolenjskega muzeja (osrednje regionalne institucije za premično dediščino) slabo obravnavani, npr. Suha krajina, Mirnska dolina, Temeniška dolina.
- *Dodatno: tabela Seznam pobud oz. predlogov razvojnih projektov na področju kulturne dediščine za obdobje 2021-2027 (ureditev jedra Šentruperta, obnova Barbove graščine na Veseli Gori,...).*

Dušan Štepec, ZVKDS OE NM:

Priložnost: zasnova treh regionalnih muzejev na prostem (Dolenjska, Bela krajina in Kočevsko-ribniško območje), bo generirala: povezovanje in skupno upravljanje "in situ" ohranjenih objektov dediščine, promoviranje tradicionalnih tehnologij, znanj in veščin, ohranitev najpomembnejših spomenikov s prenosom muzeja na prostem, kakovosten turistični produkt s področja dediščinskega turizma, nove zaposlitve – 5.000 obiska generira eno zaposlitev, promocija trajnostnega življenja in gospodarjenja, kompetenčni center – certificiranje izvajalcev obnove kulturne dediščine, raziskovalni in dokumentacijski center, izobraževanje in vzgoja – izkustveno učenje.

Predlog zasnove – pogoji: organizacijski pogoji, finančni pogoji za postavitev muzejev na prostem, kadrovski in finančni pogoji za delovanje regionalnega muzeja na prostem, prostorsko-tehnični pogoji za postavitev muzeja na prostem, upravljavski pogoji.

V *Priročniku za interpretacijo dediščine*⁸⁰ je predstavljen shematski prikaz temeljnih komponent tradicionalnega muzeja in ekomuzeja, na katerem so vidne njune temeljne razlike:

Tradicionalni muzeji: zbirka, zgradba, obiskovalci

Ekomuzeji: dediščina, območje, skupnost

Pregled ključnih investicij v javni kulturni infrastrukturi v državni lasti¹⁵:

- **Zgodovinski arhiv Ljubljana-Enota Novo Mesto in ZVKDS - Grad Grm v Novem mestu:**
Za opravljanje temeljne dejavnosti arhivi potrebujejo ustrezne poslovne prostore in depoje za hrambo gradiva. Brez tega, še zlasti brez depojev, arhivi naloge opravljajo le v omejenem obsegu, vedno bolj je ogroženo tudi varstvo arhivskega gradiva kot kulturnega spomenika. Prostori, ki jih uporabljajo nekateri arhivi za svojo dejavnost so neustrezni, z neprimernimi klimatskimi razmerami, oziroma so zapolnjeni z gradivom. V letu 2010 je MK odkupilo grad Grm, kjer imata že sedaj prostore javna zavoda

¹⁵ Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014 – 2017.

– ZAL in ZVKDS. Prostore je nujno potrebno adaptirati, zaradi prostorske stiske pa je predvidena tudi nadomestna gradnja za depoje. V letu 2014 se bo zagotovila projektna dokumentacija (ocenjena vrednost celotne investicije v EUR: 10.000.000, predviden začetek del 2015).

Javni sektor je najbolj odgovorni nosilec izvajanja kulturnih dejavnosti, katerih namen je uresničevanje javnega interesa v okviru javne službe na področju kulture oz. izvajanja dejavnosti na način javne službe v zadostnem obsegu. Za zagotavljanje javne službe so odgovorne država, lokalne skupnosti in do ustanovitve pokrajin tudi regije kot razvojne povezave občin ter izvajalci javne službe; vsi morajo uporabnikom zagotavljati javne kulturne dobrine, ki bodo zadovoljile pričakovanja strokovne in širše kulturne javnosti. Uresničevanje oz. uveljavljanje javnega interesa načrtuje in udejanja kulturna politika, ki jo oblikujejo in uveljavljajo v okviru vseh teh sektorjev za to pooblaščen nosilci kulturne politike: Državni zbor RS, Državni svet RS, Vlada RS in v okviru vlade ministrstvo, pristojno za kulturo, javni skladi in javne agencije, pristojni organi na regionalni ravni (pogojno) in pristojni organi lokalnih skupnosti. Državni zbor, Državni svet in Vlada v sodelovanju s civilno družbo oblikujejo kulturno politiko in skrbijo za njeno uresničevanje in izvajanje, javni skladi in javne agencije udejanjajo kulturno politiko na nacionalni ravni; pristojni organi regij in občin jo oblikujejo na lokalni in tudi na regionalni ravni (regijski razvojni sveti in župani ter občinski oz. mestni sveti). Na pokrajinski oz. regijski ravni delujejo pokrajinski javni zavodi (muzeji, likovne galerije, dramska gledališča, arhivi itd.), vendar glede na velikost Slovenije ni smiselno, da bi bili ustanovljeni v vseh regijah za vsa področja. Delujejo praviloma po mestnih občinah, ki so finančno najmočnejše in povečini že sofinancirajo javne zavode, ki so po svojem značaju in pomenu širšega dosega, ne glede na to, kako se imenujejo.¹⁶

4.2.2 Prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo - PROSO

Prednostna razvojna območja za stanovanjsko oskrbo (v nadaljnjem besedilu PROSO) se načrtuje v regionalnem prostorskem planu usklajeno z načrtovanjem potrebnih sprememb in prilagoditev javnega potniškega prometa (glej poglavje o JPP), v bližini prometnih vozlišč in prestopnih točk javnega potniškega prometa in celostno prometno strategijo, ob upoštevanju demografskih projekcij (strokovna podlaga). Stanovanjska območja se načrtuje z upoštevanjem bližine raznolikih delovnih mest, opremljenostjo s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Pri opredelitvi PROSO se upošteva metodologijo, pripravljeno v okviru CRP projekta (Pogačar idr., 2016). Območja se prikaže na karti 1.

Temeljna izhodišča Strategije prostorskega razvoja Slovenije za opredelitev PROSO so¹⁷:

- umeščanje PROSO v urbana naselja (njihova poselitvena območja*) – središča nacionalnega in regionalnega (medobčinskega) pomena ter urbana naselja, ki imajo posebno vlogo (obmejna naselja, naselja ob prometnih križiščih/vozliščih, naselja, ki imajo potencialne za razvoj kot prihodnja središča širšega območja ali pomembna gospodarska središča);
- umeščanje PROSO v primestna naselja (urbana območja), ki so prometno (z javnim potniškim prometom) dobro povezana z urbanim središčem in ponujajo zadostno raven opremljenosti s centralnimi funkcijami;
- umeščanje PROSO v širša mestna območja, ki zajemajo območje mestne občine in območje več lokalnih skupnosti, ki jo obkrožajo, ali večje število med seboj sodelujočih in učinkovito povezanih središč

Zato potrebo po novih območjih za stanovanjsko oskrbo omenjajo v skoraj vseh Trajnostnih urbanih strategijah (Novo mesto, Nova Gorica, Maribor, Ljubljana).

Na področju cestnega prometa so za opredelitev PROSO ključni naslednji ukrepi:

-ureditev mestnih omrežij (tu so mišljene predvsem obvozne ceste) v Celju, Kopru, Mariboru, **Novem**

¹⁶ Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2018 – 2025.

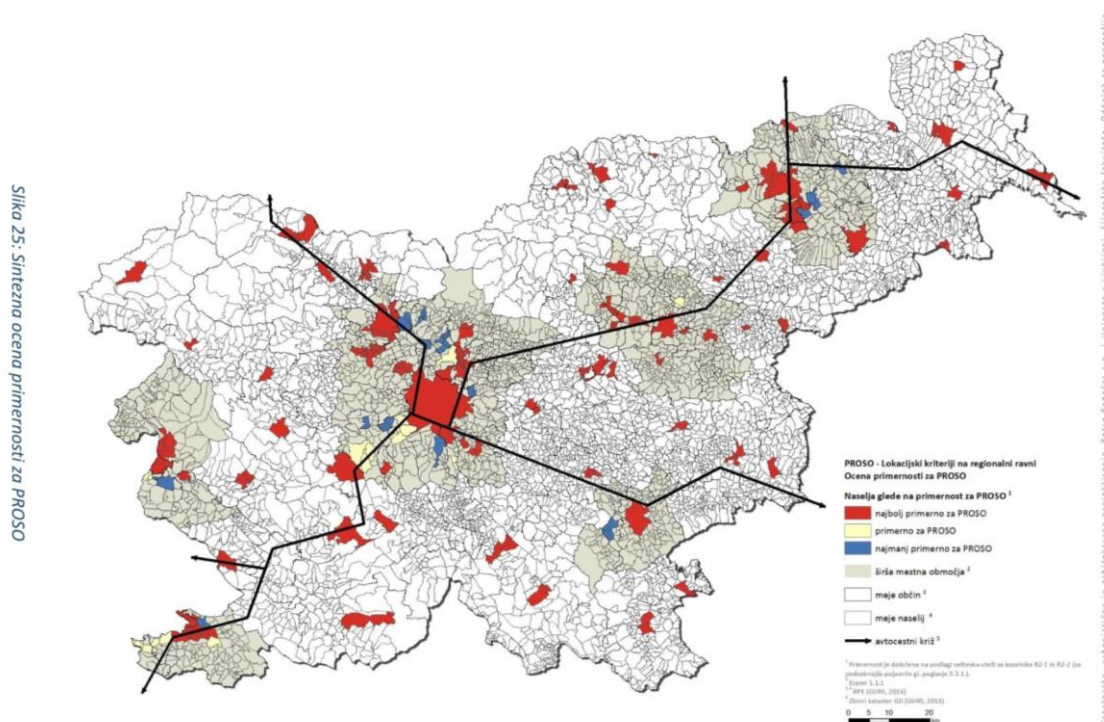
¹⁷ Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO, 2016.

mestu, Novi Gorici in Škofji Loki;

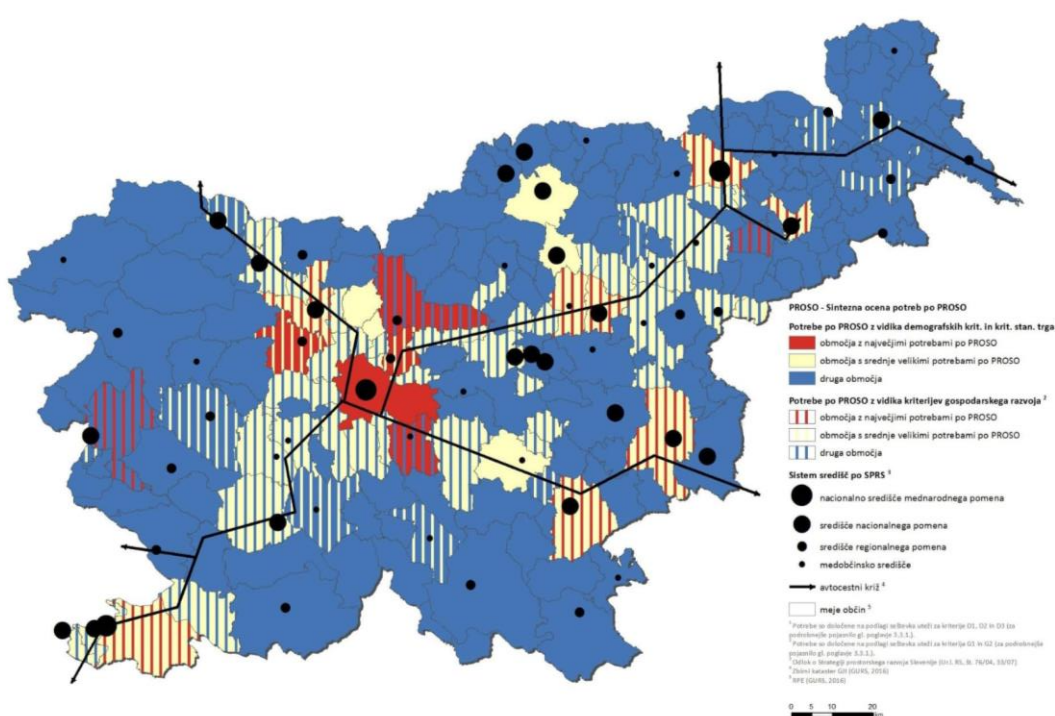
- povezave naslednjih naselij in območij z Ljubljano: Bohinj in Bled, Predel, Bovec, Tolmin in Cerkno, **Kočevje**, Škofja Loka in Medvode;

- povezavo **Bele krajine z Novim mestom**;

Regionalna raven opredeljuje tista širša območja (tipe območij glede na poselitveno in gospodarsko strukturo), ki izkazujejo potrebo po PROSO zaradi velikega povpraševanja po stanovanjih (večja mesta, manjša središča, ki imajo konkurenčno gospodarstvo) ali zaradi usmerjanja poselitve za doseg ciljev prostorskega in gospodarskega razvoja (obmejna središča, nacionalna in regionalna središča). Regionalna raven opredelitve PROSO pomeni tudi povezavo med stanovanjsko politiko in usmeritvami za razvoj poselitve, ki jih prinaša OdSPRS.

Slika 20: Sintezna ocena potreb po PROSO

Po **strukturi prebivalcev**¹⁷ so občine z:

največjimi potrebami po PROSO: Šentrupert, Trebnje, Ribnica, Škocjan, Mirna Peč, Žužemberk, Šentjernej.

srednje velikimi potrebami po PROSO: Novo mesto, Dolenjske Toplice, Straža, Sodražica, Šmarješke Toplice, Mokronog-Trebelno.

Po **razpoložljivosti stanovanj**¹⁷ so občine z:

največjimi potrebami po PROSO: /

srednje velikimi potrebami po PROSO: Šentrupert, Trebnje, Novo mesto, Kočevje.

Po **dostopnosti stanovanj**¹⁷ so občine z:

največjimi potrebami po PROSO: /

srednje velikimi potrebami po PROSO: Novo mesto.

Z vidika **demografskih kriterijev in kriterijev stanovanjskega trga**¹⁷ so občine z:

največjimi potrebami po PROSO: /

srednje velikimi potrebami po PROSO: Šentrupert, Trebnje, Novo mesto.

Z vidika indeksa delovne migracije (G1-1) ima največjo gospodarsko moč (indeks delovne migracije 116 ali več) 18 izrazito delovnih občin. Daleč najvišjo vrednost indeksa delovne migracije ima Trzin (I = 322), nad I = 150 pa še občine Šempeter-Vrtojba (I = 193), Kidričevo (I = 192), Ljubljana (I = 185), Nazarje (I = 183), Murska Sobota (I = 182), Zreče (I = 159), Gornja Radgona (I = 156) in **Novo mesto** (I=153).¹⁷

Največjo gospodarsko moč glede na sedež največjih poslovnih skupin in podjetij z lestvice TOP 101 (G1-2) ima občina Ljubljana, v kateri je sedež več kot tretjine največjih poslovnih skupin in podjetij v Slovenji. Glede

na število podjetij sledijo občine Kranj, Koper, Škofja Loka, **Novo mesto**, Celje in Maribor. 1-3 sedežev največjih poslovnih skupin in podjetij je še v 32 občinah. V teh občinah so večinoma tudi središča nacionalnega ali regionalnega pomena.¹⁷

V najvišji razred glede na rast števila delovnih mest (G1-3) se uvršča 8 občin. Med letoma 2011 in 2015 so relativno največ delovnih mest pridobile občine **Semič**, Odranci, Komenda, Cirkulane, Dol pri Ljubljani, **Mirna Peč**, **Sodražica** in Markovci. Število delovnih mest se je skoraj podvojilo v občini **Semič**, v občini Odranci pa se je število zaposlenih povečalo za polovico. V večini teh občin so se v zadnjih letih razvila nova območja proizvodnih dejavnosti.¹⁷

Območja s srednje velikimi potrebami po PROSO so glede na gospodarsko moč tudi v nekaterih perifernih območjih, ki pa imajo močnejša (industrijska) središča (Železniki, Cerknica, **Ribnica**, **Semič**, Nazarje).¹⁷

Ocena prostorskega potenciala za razvoj gospodarskih dejavnosti (G2-2). Glede na uporabljeno metodologijo je najvišjem razredu z več kot 100 ha plansko pripravljenih površin 16 občin: Ljubljana (364 ha), Celje (342 ha), Murska Sobota (skoraj 274 ha), Sežana (234 ha), Krško (230 ha), Maribor (226 ha), **Novo mesto** (214 ha), Kidričevo (184 ha), Kranj (142 ha), Žalec (134 ha), Domžale (122 ha), Koper (120 ha), Ilirska Bistrica (117 ha), Jesenice (117 ha), **Trebnje** (111 ha) in Brežice (105 ha).¹⁷

Z vidika **gospodarskih potencialov**¹⁷ so občine z:

največjimi potrebami po PROSO: Novo mesto

srednje velikimi potrebami po PROSO: Črnomelj, Mirna Peč, Ribnica, Metlika, Šentrupert, Šentjernej.

Skupna ocena potreb po PROSO na regionalni ravni je kombinacija potreb glede na demografske kriterije in kriterije stanovanjskega trga ter potreb glede na kriterije gospodarskega razvoja. Skozi kombinacijo obeh vidikov je poudarjen zlasti pomen največjih središč (Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj, Koper, **Novo mesto**, Krško in Ptuj) kot potencialnih nosilcev nadaljnjega razvoja stanovanjske gradnje. Nadpovprečno visoke potrebe izkazujejo tudi nekatera druga središča (Velenje, Slovenj Gradec, in **Trebnje**, z gospodarskega vidika pa tudi Nova Gorica), nekatere občine ožjega zaledja Ljubljane (izstopata zlasti Domžale in Škofja Loka, v manjši meri pa tudi Kamnik, Cerklje na Gorenjskem, Komenda in Grosuplje) ter Žalec in Kidričevo (slednje zgolj z gospodarskega vidika). Z demografskega, manj pa z gospodarskega vidika izstopa tudi večina drugih občin na širšem mestnem območju Ljubljane. Srednje do nizke potrebe je možno zaznati zlasti v območjih ob avtocestnem križu, še bolj izrazita pa je korelacija med območji, ki ne izkazujejo potreb, in slabšo dostopnostjo do avtocestnega križa oziroma drugimi neugodnimi razvojnimi dejavniki (hribovita območja, obmejna območja).¹⁷

4.2.3 Prednostna območja za gospodarski razvoj

Prednostna območja za gospodarski razvoj se določijo v skladu z usmeritvami SPRS in RRP. Poleg tega je potrebno upoštevati tudi evidenco poslovnih con (MGRT, 2019) in evidenco degradiranih območij FDO in DUO. Območja se prikaže na karti 3.1. V besedilu se za posamezna območja podrobneje opredeli kakšna vrsta gospodarskih dejavnosti se lahko tam izvaja.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Pri razvoju gospodarskih con se poleg družbeno ekonomskih pogojev, zagotovljenega zaledja kapitala in znanja na področju visoke tehnologije ter usposobljenosti delovne sile v gravitacijskem območju, upošteva tudi prostorske kriterije, in sicer: vloga središča v urbanem sistemu, razpoložljivost stanovanj in dostopnost s trajnostno mobilnostjo do predvidenih lokacij gospodarskih con; optimalna povezava s prometnim in energetskega omrežjem, prednostno železnico, ter z drugo gospodarsko javno infrastrukturo opremljenostjo; oddaljenost in velikost že obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov; prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti okolja, podnebnih sprememb ter naravne in kulturne krajine ter možnosti prenove obstoječih razvrednotenih zemljišč.⁵³

Prednostna območja za koncentracijo gospodarskih, proizvodnih ali drugih poslovnih dejavnosti se v skladu s kriteriji, navedenimi v prejšnjem odstavku določijo v okviru širših mestnih območij v središčih I. ali II. ravni, izjemoma pa v središčih III. in IV. ravni, ki že imajo večja sklenjena industrijska ali proizvodna območja (20 ha). Prednostna območja za gospodarski razvoj se prioriteto poiščejo v okviru notranjega razvoja urbanih naselij zlasti v okviru prestrukturiranja razvrednotenih območij ali površin obstoječih gospodarskih in poslovnih con. Območja za gospodarske dejavnosti, pri katerih je pomembna racionalna transportna oddaljenost med surovinsko bazo in uporabniki, kot je npr. pri predelavi lesa, se lahko poiščejo tudi v središčih IV. ravni ali v drugih naseljih, pomembnih za regijo, v kolikor je možno zagotoviti prevoz po železnici.⁵³

Najpomembnejše ugotovitve o problemih dosedanjega gospodarskega razvoja Mestne občine so naslednje³:

- Neugodna gospodarska struktura, v kateri imajo prevelik vpliv na gospodarsko stanje občine velike in srednje družbe, ter premajhno število malih in mikro podjetij in samostojnih podjetnikov, katerih število se sicer letno povečuje, vendar je še vedno njihovo število na 10.000 prebivalcev manjše kot je poprečje za Slovenijo,
- Premalo razvite razvojno raziskovalne dejavnosti (univerzitetno raziskovalno središče in tehnološki park so leta 2006 šele v nastajanju in/ali izgradnji),
- Pomanjkanje komunalno opremljenih lokacij za razvoj gospodarskih in storitvenih dejavnosti: mestna občina ima kot gospodarsko propulzivno območje veliko povpraševanje po nakupu zemljišč za gradnjo poslovnih, proizvodnih in drugih objektov ob minimalnem številu komunalno opremljenih lokacij, ki bi jo lahko prodala investitorjem.

Gospodarsko poslovne cone so organizirane v 19 občinah regije JV Slovenija (občini Kostel in Osilnica nimata gospodarsko poslovnih con). Po stanju na dan 24. 9. 2019 je v regiji **skupna površina zemljišč, namenjenih gospodarsko poslovnim conam, 1.007,2 ha**, od tega je **542,5 ha že zasedenih**, kar predstavlja dobrih 46 % vseh razpoložljivih zemljišč. Velikosti gospodarsko poslovnih con so zelo različne, od največje, TRIS Kanižarica v občini Črnomelj, ki meri dobrih 115 ha do najmanjše, Sela 2 v občini Dolenjske Toplice, ki meri 0,695 ha. Od skupaj 77 gospodarsko poslovnih con je 7 že polno zasedenih, medtem ko je 13 con še povsem nezasedenih.²

POSLOVNE CONE¹⁸: (*opomba: vir RRP 14-20 (po podatkih osnutka 21-27 je 77 GPC))

Dokončane (29):

1. Poslovno industrijska cona Cikava
2. Obrtno industrijska cona Livada
3. Poslovno storitvena cona Mačkovec
4. Poslovna cona Podbrežnik
5. Komunalno urejanje zemljišč obrtne cone Fibran
6. IC Dolenja vas - Mirna Peč
7. Proizvodno servisna cona Vrtača - PSC Vrtača
8. Industrijsko storitvena cona Sejmišče Šentjernej
9. Proizvodna in komunalna servisna cona Šentjernej - sever
10. Poslovna cona Riko
11. Poslovna cona Inles
12. Poslovna cona Ugar
13. Poslovna cona ob servisni cesti
14. Poslovna cona Fipis
15. Poslovna cona Jelendol
16. Poslovna cona Prigorica

¹⁸ Smiselno dopolniti z bazo podatkov SPIRIT

17. GC Zalog
18. Cona Vinica
19. Poslovna cona ob Belokranjski cesti
20. Gospodarska cona Danfoss_Belt
21. Industrijska cona proti Vražjemu kamnu
22. Cona Komet Rosalnice
23. Beti Metlika
24. Poslovno storitvena cona "Pri Lidlu"
25. Obrtna cona Trebnje T6-2
26. PIC Mirna
27. Poslovna cona Kočevje (P5/P2)
28. Poslovna cona Kočevje (P5/P3)
29. Poslovna cona Kočevska Reka (P7/P1)

Poslovne cone **v gradnji** so naslednje (12):

1. Gospodarska cona Na Brezovici,
2. NCG nadomestna gospodarska cona,
3. Gospodarska cona Zahod,
4. Podjetniški inkubator Kostel 1. Faza,
5. TSG Dolenje Kronovo - v pripravi,
6. Poslovna cona Riko – Nova,
7. Tehnološko razvojno industrijsko središče Kanižarica (TRIS Kanižarica),
8. Gospodarska cona Otovec,
9. Poslovna cona Mrtvice (P2/P1),
10. Poslovna cona Kočevje (P5/P1) 25,5 ha,
11. Poslovna cona Kočevje (P5/P1) 62 ha,
12. Poslovna cona Predgrad.

Načrtovane (17):

1. Poslovno storitvena cona Mačkovec 2,
2. Oskrbno storitvena cona Brezovica,
3. Gospodarska cona Mirna Peč ,
4. PC Mokro polje (novo: Gospodarska cona Mokro Polje),
5. Proizvodno servisna cona Šentjernej,
6. Območje sejemske dejavnosti,
7. Obrtno industrijska cona Sejmišče v Žužemberku,
8. Servisno obrtna cona Jama pri Dvoru,
9. Obrtno - industrijska cona Hinje,
10. Obrtno - industrijska cona Ajdovec,
11. Poslovna cona Puščava,
12. Industrijska cona Trebnje,
13. Poslovno logistična cona Bič,
14. Ureditvene enote - Možna širitev Industrijske cone Trebnje,
15. Ureditvene enote - Možna širitev Obrtne cone Trebnje,
16. Ureditvene enote - Poslovno logistična cona Grm - AC priključku Trebnje vzhod,
17. PC Loški potok.

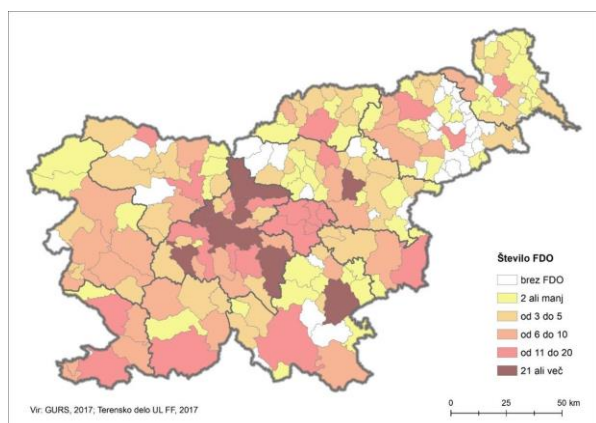
[Primerjalna matrika poslovnih con](#) (2007)

[Več](#) (velikost, zasedenost, opremljenost, poslovna dejavnost, ...)

Za uspešno reševanje problematike poslovnih con in subjektov inovativnega okolja predlagamo naslednje korake⁶¹:

1. Določitev prioriternih con na nacionalnem, regionalnem in medobčinskem nivoju. Skozi nalogo smo na podlagi kazalnikov predlagali prioritete cone, naloga pristojnih ministrstev pa je, da to potrdijo in začnejo upoštevati v bodočih razpisih pri podeljevanju finančnih spodbud.
2. Vsaka statistična regija naj bi imela vsaj eno cono nacionalnega pomena in eno ali več con regionalnega pomena. Tako bi lahko v luči novih regionalnih prostorskih in razvojnih načrtov uravnoteženo razvijali statistične regije in jih skozi močnejše poslovne cone pripeljali delovna mesta in razvojne potencialne. Večje cone lahko tudi lažje izvajajo industrijsko simbiozo in principe krožnega gospodarstva.
3. Medobčinsko sodelovanje. Ena od rešitev problema velikega števila majhnih con in nezmožnosti širitve le-teh je tudi povezovanje con na medobčinskem nivoju ali umeščanje con medobčinske pomembnosti v tisto občino, ki izkazuje najboljše prostorske, gospodarske, okoljske in druge pogoje. Že sedaj določeno število con leži ob meji sosednje občine. Tu bi bila potrebna bolj proaktivna vloga pristojnih ministrstev, ki bi preko hitrejšje menjave zemljišč in finančnih spodbud omogočila tako povezovanje in alokacijo.⁶¹

Funkcionalno degradirana območja (FDO)¹⁹: (Največja (ha) in največ jih je v JV)⁴⁹

Največ FDO, ki so večje od 10 ha je v Jugovzhodni Sloveniji (10) in Posavski statistični regiji (10), kjer je sicer po številu najmanj FDO (le 40). Po velikosti FDO tudi sicer izstopa Jugovzhodna Slovenija, saj je tu tudi največ FDO med 5 in 10 ha ter FDO od 2 do 5 ha.⁴⁹

Najobsežnejša tipa FDO v statistični regiji Jugovzhodni Sloveniji sta industrijska in infrastrukturna območja (37,9 % ali 189,73 ha). Iz odgovorov občin je moč razbrati, da je največja ovira za obnovo degradiranih območij v lastništvu. Bodisi lastniki nimajo sami dovolj finančnih sredstev za obnovo, bodisi gre za preveč razpršeno ali mešano lastništvo. Obnovo zavirajo tudi neuspešni poskusi za kandidiranje na finančna sredstva tako na domačih kot mednarodnih javnih razpisih. Pomemben delež imajo tudi FDO prehodne rabe. Tudi v teh primerih je največja ovira za obnov območja lastništvo in pomanjkanje finančnih sredstev. Izkazane težave se vidijo tudi predvidenega časovnega okvira za reaktivacijo FDO. Za 47 % območij se ne ve kdaj bodo lahko pristopili k prenovi, kar je v primerjavi z drugimi statističnimi regijami, kjer je takšnih odgovorov preko 60 % (Posavska, Pomurska in Gorenjska statistična regija) ter kar preko 80 % (Podravska statistična regija), precej bolj spodbuden podatek. Spodbuden je tudi podatek, da za kar 38 % FDO predvidevajo prenovo v srednjeročnem obdobju 2–5 let.⁴⁹

¹⁹ Smiselno dopolniti z bazo podatkov SPIRIT

Povzetek odgovorov občin glede načrtovanje obnove FDO: po skupinah odgovorov v statistični regiji Jugovzhodni Sloveniji⁴⁹:

1 Kljub sprejetim načrtom prenove so še vedno težave z investitorji in pomanjkanjem financ. Težave se kažejo tudi zaradi sporov solastnikov zemljišč. V takšnih primerih si občine želijo, da bi lahko uporabile institut razlastitve ali imele na razpolago kakšen drug ukrep, saj zaradi posameznikov trpi razvoj celotnega območja. Kjer je sprejet tudi občinski podrobni prostorski načrt (OPPN) so dane vse možnosti za pričetek urejanja območja. Težave se lahko pojavijo tudi zaradi opremljanja območja z gospodarsko javno infrastrukturo (GJI).

2 Kdaj se bo pričela obnova območja, je lahko odvisno le od volje lastnikov in njihovega interesa. Občine si pogosto želijo, da bi bile same lastnice FDO, saj bi tako lažje pridobili sredstva na razpisih in tudi začeli z obnovo. V nekaterih primerih se čaka tudi na sprejem OPPN. V primerih suma na okoljsko degradacijo je obnova območja še otežena, saj je treba najprej ta sum preveriti, nato pa v primeru njegove potrditve območje pred pričetkom obnove okoljsko sanirati.

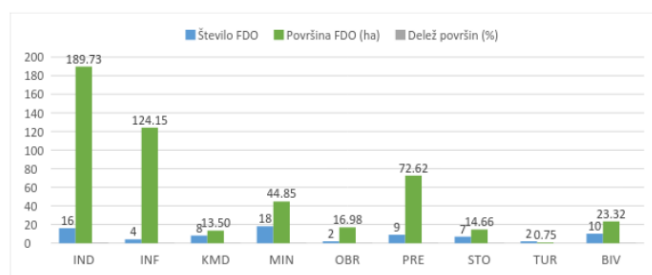
3 Območja FDO so lahko delno še v funkciji, zato obnova na preostalem delu ni mogoča. Tudi tu se pojavlja problem lastništva. Občine se ne vtikajo v dejavnosti na območjih, kjer nimajo solastniškega deleža. Občine pogosto tudi nimajo sredstev za vlaganje v obnovo FDO.

4 Na teh območjih se srečujejo predvsem s težavami podjetij v stečaju, problemom solastništva, kjer se lastniki med seboj ne morejo dogovoriti o obnovi FDO, nezainteresiranimi lastniki, finančnimi težavami lastnikov, ki so obremenjeni s hipotekami ter odporom civilne družbe, ki si ne želi predlagane dejavnosti.

Med obravnavanimi statističnimi regijami Vzhodne kohezijske regije le statistična regija JV Slovenija izkazuje več aktivnosti na področju sanacije degradiranih območij. Analiza odgovorov je pokazala tudi razlike med statističnimi regijami. Ponekod se tako s sanacijo FDO spopadajo uspešneje, drugod vidijo več ovir. V vseh statističnih regijah je najmanj sanacij predvidenih v roku dveh let, največ odgovorov s strani občine pa je bilo, da se ne ve, kdaj bodo pogoji ustrezni za sanacijo. Tako kar v štirih od sedmih obravnavanih statističnih regijah za več kot 60 % površin FDO ne vedo kdaj jih bo mogoče sanirati. Le v Gorški statistični regiji in Jugovzhodni Sloveniji menijo, da bodo lahko več kot 35 % površin FDO sanirali v obdobju 2 – 5 let, v Zasavski statistični regiji pa približno enak delež površin v obdobju 5 do 10 let.⁴⁹

V statistični regiji Jugovzhodna Slovenija srečujejo z večjimi izzivi pri reaktivaciji FDO, saj je primernih ali srednje primernih FDO za reaktivacijo le dobrih 40 %.⁴⁹

Slika: Število in vsota površin FDO po različnih tipih degradiranih območij v statistični regiji Jugovzhodni Sloveniji⁴⁹

Preglednica: Zbirni prikaz odgovorov občin glede načrtovane sanacije FDO v statistični regiji Jugovzhodna Slovenija⁴⁹

Statistična regija	1 imamo že sprejet načrt za območje	2 imamo načrte, ideje, realizacija pa še ni definirana	3 nimamo pravih oprijemljivih načrtov, zgolj pobude	4 nimamo nobenih načrtov, ni nobenih možnosti sprememb, razvoja	Skupna vsota
JUGOVZHODNA SLOVENIJA	6	24	15	10	55

Preglednica: Lastniška struktura po površini, deležu površin in številu FDO v JV⁴⁹

Struktura lastništva FDO	Površina FDO (ha)	Delež površin (%)	Število FDO
državno	25,10	5,01	6
občinsko	26,49	5,29	7
zasebno	339,55	67,83	37
zasebno; državno	3,17	0,63	2
zasebno; državno; občinsko	13,09	2,61	5
zasebno; občinsko	70,98	14,18	10
ni opredeljeno	22,19	4,43	9
Skupna vsota	500,56	100,00	76

Priporočila za regionalno raven⁵⁰:

Priporočilo 1: DUO prepoznati kot prednostno strateško področje ukrepanja

Razvojne regije z večjimi in problematičnimi DUO ter pritiski na naravno okolje, naj DUO prepoznajo kot strateško temo in koncept usmerjanja razvoja v naslednjih desetletjih. Pri tem je pomembno, da se: - doseže konsenz med vsemi župani in ključnimi razvojnimi deležniki razvojne regije; - koncept racionalne rabe in prednostne prenove pred posegi na nezazidana zemljišča umesti med cilje RPP in OPN.⁵⁰

Priporočilo 2: Pripraviti ustrezne strokovne podlage za Regionalni prostorski plan

Razvojne regije morajo do konca leta 2022 pripraviti regionalne prostorske plane, pri tem pa DUO predstavljajo ključna območja, kamor se bo usmerjal prihodnji razvoj. Nujno je takoj pristopiti k izdelavi strokovnih podlag, in sicer: - podrobnejših analiz obstoječih DUO v regiji (realni obseg površin, DUO glede na strateški pomen za regijo, ocene izvedljivosti glede na lastništvo in stroške prenove, tipi A,B,C...); - oceni potreb občin in države ter drugih javnih deležnikov po prostoru za javne naložbe in vrste načrtovanih javnih naložb (opportunity analize); - oceni demografskih gibanj in specifičnih potreb vezanih na bodoče bivanjske potrebe (starejši in prazne stanovanjske hiše, potrebe in tipi stanovanjske gradnje za mlade...) Podpora pri uporabi in prenosu celovitega upravljanja z degradiranimi območji v prakso I Izvedensko poročilo 103 - oceni potreb gospodarstva po tipu in obsegu površin za razvoj; - k prepoznavanju območij s sumom na potencialno degradacijo v regiji.⁵⁰

Priporočilo 3: Določiti koordinatorja za prostor/ DUO in vzpostaviti regijsko koordinacijo občinskih urbanistov, developerjev/razvijalcev območij (in večjih lastnikov)

Tako kot na nacionalni je tudi na regionalni ravni potrebno začeti razvijati profesionalne kadre in vzpostaviti sistem koordinacije in komunikacije z občinsko ravno (občinski urbanisti) in drugimi ključnimi deležniki v regiji (predvsem glavni developerji/razvijalci in večji strateški lastniki DUO). Vsaka RRA že ima osebo zadolženo za prostorski razvoj, zato je smiselno, da le ta pridobi dodatne kompetence in digitalna orodja za usmerjanje in koordiniranje prostorskega razvoja DUO območij v regiji. Regionalni prostorski/DUO koordinator naj spodbudi imenovanje občinskih urbanistov, med njimi vzpostavi stalno koordinacijo kot platformo za skupno načrtovanje, usklajevanje prostorskih načrtov občin, medsebojno učenje in izmenjavo praks.⁵⁰

Priporočilo 4: Sistematično vključevanje DUO tematik v prijave na različne projekte

– razvoj kadrov, pridobivanje strokovnih podlag in prenos tujih praks RRA-ji v sodelovanju z različnimi slovenskimi in evropskimi partnerji razvijajo in vstopajo v različne razvojne projekte financiranje iz virov EU. Glede na obseg problematike DUO bi bilo smiselno načrtno vključevati aktualne teme degradiranih površin v razvojne projekte in skoznje sistematično graditi tudi lastne kadre, ki bodo v nadaljevanju lahko prevzeli ne le regijsko DUO koordinacijo in promocijo ampak tudi izvedbo posameznih nalog pri konkretnih prenovah. Teme in kompetence se lahko odlično povezujejo, kot npr.: - regionalna kampanja za prenove (zero land take koncept) in krepitev kadrov na področju komuniciranja; - strokovne podlage za scenarije prihodnjega razvoja z oceno suma novih degradiranih površin in krepitev kompetenc prostorskega načrtovanja in razvoja scenarijev; - integracija, ažuriranje in nadgradnja DUO podatkovnih baz na regionalni ravni za potrebe načrtovanja in promocije DUO – krepitev IT kapacitet RRA.⁵⁰

Priporočilo 5: Piloti – akcija!

Prenova DUO se ves čas dogaja, še posebej na tržno zanimivih DUO. Manj zanimiva DUO terjajo javno intervencijo. Izkušnje kažejo, da ni smiselno čakati na nacionalne programe in okvire, ampak začeti delovati v prostoru z vidnimi ukrepi, ki so v danem trenutku možni.⁵⁰

4.2.4 Večja nakupovalna središča

Nakupovalna središča večja kot 5.000 m² se uredijo v središčih policentričnega urbanega sistema I. in II. ravni, v sklopu intermodalnih vozlišč za potniški promet, s povezavo na sisteme obstoječega in načrtovanega javnega železniškega in avtobusnega prevoza. Prestrukturiranje obstoječih nakupovalnih območij se opredeli v skladu z razvojno vizijo v regionalnem prostorskem planu in vizijo razvoja širšega mestnega območja, s poudarkom na dostopnosti s trajnostno mobilnostjo. Do obstoječih nakupovalnih središč se izboljšajo povezave za trajnostna potovalna sredstva. Kartografsko se vsebine prikaže na karti 3.1, pri čemer so predvidene naslednje kategorije:

- Nova nakupovalna središča
- Prestrukturiranje obstoječih nakupovalnih središč
- Obstoječa nakupovalna središča – izboljšanje dostopnosti s trajnostnim oblikam mobilnosti Obseg:

4.000–6.000 znakov s presledki.

Qlandia Novo mesto (Supernova)

Mercator center Bršljin (Supernova)

STOP SHOP (Žabja vas, Novo mesto)

BTC (Bršljin Novo mesto)

4.2.5 Usmeritve za razvoj turizma

Na podlagi akcijskega programa SPRS, v katerem so določena tudi posebna območja za turizem, se v RPP podrobneje opredeli strateške opredelitve za razvoj teh območij. Lahko se jih tudi shematizirano prikaže v besedilu.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Jugovzhodna Slovenija (RDO Jugovzhodna Slovenija): Regijo so sestavljale 3 geografsko povezane enote: Dolenjska (Novo mesto, Šentjernej, Šmarješke Toplice, Dolenjske Toplice, Škocjan, Straža, Mirna peč, Miren, Trebnje, Šentrupert, Mokronog, Žužemberk), Kočevsko-Ribniško (Kočevje, Ribnica, Sodražica, Loški potok, Kostel, Osilnica) in Bela krajina (Semič, Črnomelj, Metlika) – slednji enoti sta zdaj v

makroregiji Ljubljana & Osrednja Slovenija, Dolenjska pa ostaja v Termalni Panonski Sloveniji.²⁰

Z namenom odprtja prostora za usmerjeno tržno komuniciranje in razvoj produktov mora vsaka makro destinacija ustvariti tržne načrte z jasnim tržnim pozicioniranjem ter na podlagi definiranih karakterjev, scenarijev, leitmotiva (vodilni motiv), doživetij in produktnih struktur. Takšni načini trženja, prilagojeni vsaki makro destinaciji, posebej omogočajo oblikovanje pragmatičnih tržnih sistemov, potrebnih za komuniciranje na trgu, predvsem za širjenje sporočila, po katerem je regija znana.¹⁸

Temeljna prostorska usmeritev za razvoj turizma je, da ne odpira novih območij za turizem, še posebej ne v naravno ohranjenih območjih in mirnih conah narave, ter na ogroženih, občutljivih ali vododeficitarnih območjih, kot so kraška območja južne in jugovzhodne Slovenije ter na severovzhodu. Razvoj turistične infrastrukture naj se prostorsko osredotoči na območja, kjer je že zagotovljena ključna turistična infrastruktura (27 turističnih destinacij), pri čemer se njen nadaljnji razvoj osredotoči na razbremenjevanje, prenovu in modernizacijo obstoječih turističnih kapacitet v smislu večanja kakovosti nastanitev, storitev in programov, zmanjševanje rabe vode in odpadkov ter izboljšanje infrastrukture ter storitev za trajnostno mobilnost tudi za zadnji kilometer.¹⁸

Za različne turistične namene so zanimive reke Soča, zgornji deli Save, **Krka, Kolpa**, Ljubljanica, Savinja, druge manjše reke ter Bohinjsko, Blejsko, Cerkniško jezero in jezera antropogenega nastanka, nastala na primer z zaježitvami ali zaradi rudarjenja. Njihovi potenciali za različne namene ter omejitve se opredelijo in uskladijo v okviru regionalnega prostorskega plana.¹⁸

Preglednica: Prenočitvene zmogljivosti po nastanitvenih obratih

			Število ležišč - SKUPAJ
2020	Jugovzhodna Slovenija	Nastanitveni obrat - SKUPAJ	8225
		1 Hoteli in podobni nastanitveni obrati	2531
		1.1 Hoteli	1710
		1.2 Moteli	z
		1.3 Penzioni	z
		1.4 Gostišča	z
		1.5 Prenočišča	265
		2 Kampi	1940
		2.1 Kampi	1940
		3 Drugi nastanitveni obrati	3754
		3.1 Apartmajska naselja	z
		3.2 Mladinski hoteli	z
		3.3 Turistične kmetije z nastanitvijo	z
		3.4 Zasebne sobe, apartmaji, hiše	1309
		3.5 Planinski domovi in koče	145
		3.6 Počitniški domovi	1141
		3.7 Drugi nastanitveni obrati	72
		3.8 Začasne nastanitvene zmogljivosti in marine	412

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2164529S.px/table/tableViewLayout2/>

Preglednica: Prihodi in prenočitve domačih in tujih turistov po skupinah nastanitvenih obratov

²⁰ Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma, 2017.

				Prihodi turistov	Prenočitve turistov
2020	Jugovzhodna Slovenija	Skupina nastanitvenega obrata - SKUPAJ	Domači	97157	356790
			Tuji	20014	49461
		Hoteli in podobni nastanitveni obrati	Domači	40779	189253
			Tuji	13322	31089
		Kampi	Domači	28273	87494
			Tuji	2331	4990
		Drugi nastanitveni obrati	Domači	28105	80043
			Tuji	4361	13382

Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/-/2164532S.px/table/tableViewLayout2/>

(Skromne hotelske kapacitete, predlog usmeritve):

Največ nočitev in prihodka se, kot rečeno, ustvarja v hotelih. Hotelske kapacitete so na splošno skromne in z majhnimi koncentracijami. Ker Slovenija nima velikih mest ali svetovno znanih turističnih središč, nimamo niti enega kraja z več kot 5.000 posteljami. Med 1.000 in 5.000 posteljami imajo Portorož, Ljubljana in Bled, ki po kapacitetah močno izstopajo. V kategoriji z nad 1.000 hotelskimi posteljami pa spadajo še Kranjska gora, Maribor, Rogaška Slatina, Čatež ob Savi, Izola. Med 500 in 1.000 hotelskimi posteljami (kar bi torej pomenilo 1 - 2 velika hotela ali nekaj manjših) imajo Bohinj, Mariborsko Pohorje, Bovec, Nova Gorica, Laško, Strunjan, Koper, Ankaran, Podčetrtek, Radenci, Postojna.⁵

Iz zgornjih podatkov izhaja, da so glede na policentrični urbani sistem in na zeleno vlogo regijskih središč izrazito premajhne kapacitete v Celju in Novem mestu, delno pa ta ocena velja tudi za Kranj, Ptuj in Brežice/Krško. V teh središčih bi se lahko bistveno bolj razvijal urbani, poslovni, sejamski, kongresni turizem.⁵

Avtodomski turizem ima v Sloveniji velik potencial zaradi raznolike in bogate naravne krajine, prijaznosti domačinov in ohranjenega avtentičnega načina življenja na podeželju. Razvitost panoge je relativno nizka. Prek grajenja lokalne mreže potencialnih ponudnikov turističnih storitev in povezovanja z akterji na nacionalnem nivoju (STO - Slovenska turistična organizacija) ter vključenostjo v Mrežo avtodomskih postajališč Slovenije je možno nadaljevati nadaljevati njen razvoj. Trenutno je Slovenija skromno opremljena s postajališči za avtodome (PZA). Njihova obiskanost v letu 2009 po številu prihodov turistov po občinah je bila sledeča: Ljubljana 630, Banovci 300, Čatež ob Savi 2.400, Moravske toplice 500, Podčetrtek 360, Ptuj 277, Ankaran 1.200, Dovje-Mojstrana 120, Kobarid 200. (npr. v Kranjski gori, Solčavi-Logarski dolini, Postojni). Ni jih v večini večjih slovenskih mest, čeprav je PZA nujna oprema regijskih središč nacionalnega pomena, in bi potemtakem morali biti v Mariboru, Celju, Novem mestu, Novi Gorici, Murski Soboti, Slovenj Gradcu, Brežicah itd. - predvidoma na obrobju mest, v privlačnem okolju.⁵

PZA Novo mesto:

Novo mesto (Topliška cesta)
Pri Belokranjcu
Dolenjc
Stara vrtnarija Grm-Novno mesto
Dom Vahta

Ostali [avtokampi](#) na območju Dolenjske in Bela krajine, ter Osrednje Slovenije (Kočevsko-ribniška subregija).

V urbanem turizmu močno prednjači Ljubljana, sledita ji Maribor in Nova Gorica (igralništvo). Razvidno je, da Celje in **Novo mesto, ki sta središči nacionalnega pomena, nimata bistvenih turističnih kapacitet ali pa**

so te premajhne. Od regionalnih središč imajo vsaj skromne kapacitete Ptuj, Murska Sobota, Velenje, in Slovenj Gradec. Pravih kapacitet za urbani turizem (poslovni, sejamski ipd.) pa ni v Brežicah in Krškem, **Kočevju** in še kje. Kapacitete Kopra so vključene kot turizem obmorskih krajev, za somestje Radovljica-Bled-Jesenica pa v kategorijo gorskih krajev. Urbani turizem bi lahko razvijala mesta, kot so Škofja Loka, Kamnik, Kostanjevica na Krki, Vipavski Križ idr., ki pa imajo sedaj zanemarljivo ponudbo!

Zdraviliški turizem: Dolenjske Toplice in Šmarješke Toplice.

Med ostalimi turističnimi kraji izstopata še Lipica (249 ležišč v hotelih) ter **Otočec (190 ležišč v hotelih in 65 v motelu).**⁵

Iz zgornjih podatkov izhaja, da so glede na policentrični urbani sistem in na želeno vlogo regijskih središč **izrazito premajhne kapacitete v Celju in Novem mestu**, delno pa ta ocena velja tudi za Kranj, Ptuj in Brežice/Krško. V teh središčih bi se lahko bistveno bolj razvijal urbani, poslovni, sejamski, kongresni turizem.⁵

Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017 – 2021, Slovenijo kot turistično destinacijo produktno deli na štiri makro regije (destinacije). Na območju regije Jugovzhodna Slovenija se stikata termalno-panonska in osrednjeslovenska makro destinacija. Tukaj se prepletajo urbani mestni utrip, neokrnjena narava, vodna bogastva Krke in Kolpe, razgibane vinske gorice, kulturna dediščina z arheologijo, termalni vrelci ter vrhunska kulinarika. Na regijskem nivoju aktivnosti vodilne destinacije Dolenjska (Novo mesto, Šmarješke Toplice in Dolenjske Toplice) koordinira Razvojni center Novo mesto d.o.o., vodilno destinacijo Bela krajina koordinira Razvojno informacijski center Bela krajina, destinacijo Kočevsko pa Javni zavod za turizem in kulturo Kočevje.²

Kočevarska naselja Gričice, Topli Vrh, Komarna vas, Brezovica, Blatnik in Planina se bodo prednostno revitalizirala za potrebe bivanja ter razvoja turizma, športa in rekreacije z izboljšano dostopnostjo in izgradnjo vsaj minimalne komunalne infrastrukture. Revitalizacija Toplega Vrha je namenjena tudi za potrebe kmetijstva, Blatnika pa za jahalni turizem (brez konjereje). V smučarskem središču z naselji Gričice ter Črmošnjice s Srednjo vasjo in bližnjimi naselji je že obstoječ in tudi načrtovan intenziven turistični razvoj, tako nastanitvenih kapacitet (apartmaji, hoteli ipd.) kot športno rekreacijske infrastrukture (smučišča, vlečnice, smučarske skakalnice ipd.). Revitalizacija mora vključiti tudi prezentacijo stavbne dediščine Kočevarjev, zlasti ob partizanski magistrali.⁵⁹

Na območju turistično počitniškega naselja Gričice in letno zimskega turistično rekreacijskega centra ter Črmošnjic in Srednje vasi bo občina razvijala intenzivnejše oblike zimskega in letnega turizma tudi z izkoriščanjem termalne vode. Na območju Črmošnjic se bodo razvijale prenočitvene in gostinske zmogljivosti (hoteli, penzioni, apartmaji) ter oskrbne dejavnosti, Črmošnjice so vstopna točka v območje Kočevskega Roga, omogočen bo tudi nov neposreden dostop na smučišče. Razvoj rekreativnega turizma bo povezan tudi z razvojem zdravstvenega turizma v Dolenjskih Toplicah.⁵⁹

4.3 Zasnova omrežja gospodarske javne infrastrukture^{21 22}

4.3.1 Prometna infrastruktura

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Za razvoj urbanih naselij in reševanje prometne problematike je nujna večja usklajenost in hkratnost prometnega in urbanističnega/prostorskega načrtovanja. Zagotavljanje mobilnosti prebivalstva zahteva dobro prometno povezanost in organizacijo prometa, tako na ravni naselij kot na regionalni ravni in znotraj širših mestnih območij in drugih območij funkcionalnega povezovanja. To naj se upošteva pri

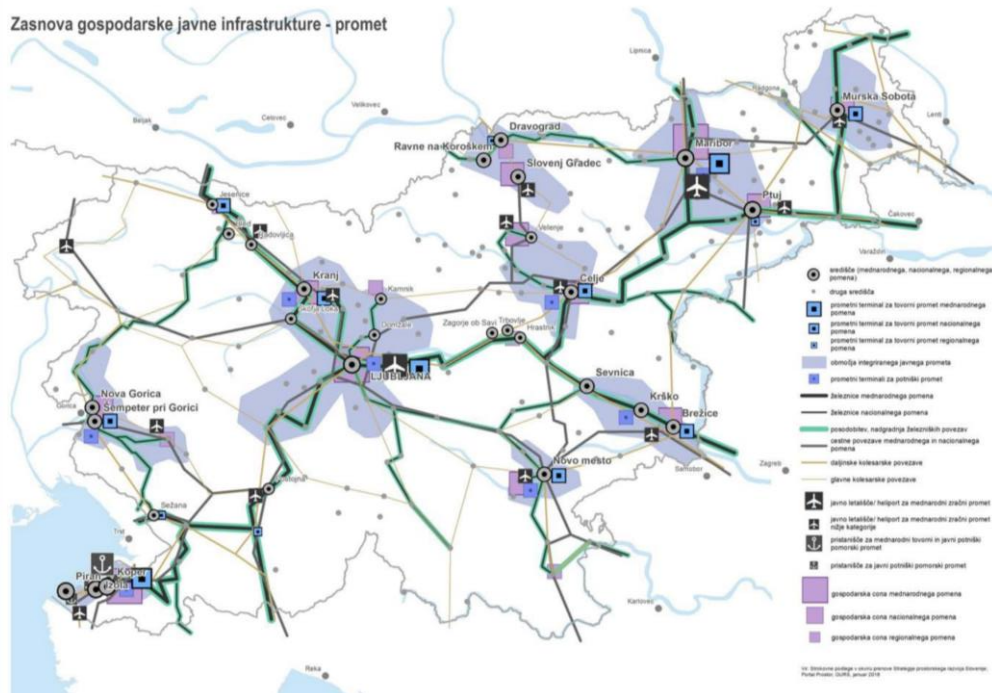
²¹ SPRS 2050

²² Pripombe na SPRS 2050

podpoglavjih.

Obstoječi ukrepi učinkovite rabe energije (URE) v prometu: Spodbujanje trajnostnega prometa na splošno: Vzpostavitev trajnostnega načrtovanja prometa v slovenskih občinah s pomočjo izdelanih strateških dokumentov - celostnih prometnih strategij (CPS). Spodbujanje izdelave CPS, ki bodo določile nabor ukrepov trajnostne mobilnosti na nivoju občine ali regije. Finančna sredstva za izdelavo CPS za občine, ki strategij še nimajo, bo v obdobju 2017-2018 razpisal Eko sklad iz sredstev Sklada za podnebne spremembe.²³

Slika 15: Zasnova gospodarske javne infrastrukture - promet

4.3.1.1 Cestno omrežje

V RPP se prikaže obstoječe stanje in predvidene trase novih cestnih povezav, morebitne pre Kategorizacije cest, itd. Pripravi se vsaj predhodno vrednotenje možnih variant. Uskladijo se vsi pomembnejši koridorji in morebitne obvoznice, pri čemer je pomemben prispevek tudi nosilcev urejanja prostora.

Kartografski prikaz na karti 2.1.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Bela krajina je slabše navezana na regijska središča oziroma je njihova dostopnost zaradi nižjih potovalnih hitrosti in vremenskih razmer otežena. Z večjo dostopnostjo bosta zagotovljeni možnost za prihodnji razvoj in ustrezna povezanost regij v gospodarskem smislu. Na tem območju je v zimskih razmerah treba izboljšati dostopnost čez Gorjance. Treba je zagotoviti primeren standard dostopnosti do središč regionalnega pomena ter do jedrnih središč in jedrnega oziroma celovitega prometnega omrežja. Ukrep predvideva pripravo projekta, ki upošteva dejanske potrebe prometnega sistema. Predvideno je, da se kar najbolj uporabi in rekonstruira oziroma nadgradi obstoječa prometna infrastruktura. Le v posameznih primerih oziroma tam, kjer na obstoječi infrastrukturi ni mogoče zagotoviti ustreznega standarda, se preučijo možnosti pripraviti projekt zunaj nje. Pri umeščanju v

²³ Akcijski načrt za energetske učinkovitost do leta 2020 (AN URE 2020).

prostor in projektiranju je treba upoštevati ukrep Ro.33.²⁴

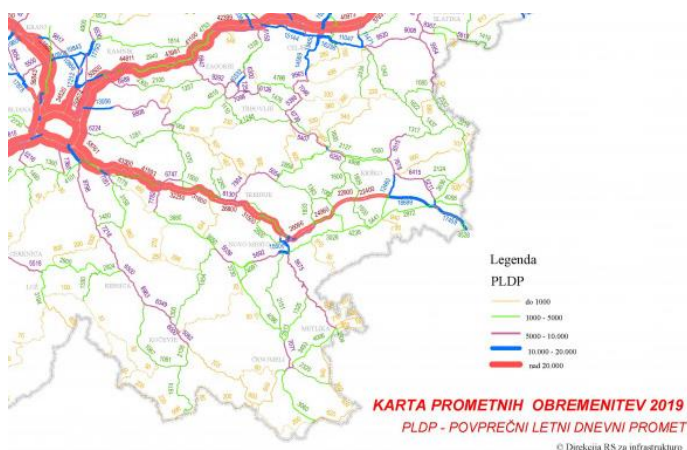
Mestno območje Novo mesto: Analizirane so bile razmere na sedanjem cestnem omrežju leta 2030, in sicer v popoldanskih koničnih urah na povprečni delovni dan. Na nekaterih delih omrežja nastajajo zgostitve prometa in zastoji. S tem so povezane tudi čezmerne emisije v bivalnem okolju. Preprečevanje, zmanjševanje ali blaženje vplivov na okolje, še zlasti na bivalnih območjih, zaradi dejavnosti, povezanih s prometom, je eden od glavnih strateških ciljev. Ukrep predvideva izvedbo obvozne ceste, s katero se ustvari ustrezna možnost za pretočnost daljinskega in ciljno-izvirnega prometa v mestu. Z ukrepom se zagotovijo tudi ustrežnejše razmere v bivalnem okolju. Pri umeščanju v prostor in projektiranju je treba upoštevati ukrep Ro.33.²²

Kočevje: Posamezna območja Slovenije so slabše povezana z regijskimi središči oziroma je tam dostopnost zaradi nižjih potovalnih hitrosti otežena. Treba je zagotoviti primeren standard dostopnosti do središč regionalnega pomena ter do jedrnih središč in jedrnega oziroma celovitega prometnega omrežja. Ukrep predvideva pripravo projekta, ki upošteva dejanske potrebe prometnega sistema. Predvideno je, da se kar najbolj uporabi in rekonstruira oziroma nadgradi obstoječa prometna infrastruktura. Gre predvsem za posege vanjo. Le v posameznih primerih oziroma tam, kjer ustreznega standarda ni mogoče zagotoviti na obstoječi infrastrukturi, se preučijo možnosti priprave projekta zunaj nje. Poleg cestne obstaja proti Kočevju železniška infrastruktura. Pri pripravi ukrepa je treba upoštevati obe prometni sredstvi in ugotoviti, kako bi lahko zadostili ciljem hitrejše in boljše dostopnosti. Predvsem je treba preučiti, ali bi posodobitev železniške infrastrukture v celoti zadostila tem ciljem ali je treba končne predloge ukrepov iskati na cestni in železniški infrastrukturi z upoštevanjem učinkovitejše izvedbe javnega prevoza. Pri umeščanju v prostor in projektiranju je treba upoštevati ukrep Ro.33.²²

Povezava Štajerska – Dolenjska: Povezava med Štajersko in Dolenjsko je zagotovljena mimo Ljubljane s potekom avtoceste. Posledično velik del prometa med Štajersko in Dolenjsko poteka po daljši poti, kar povzroča uporabnikom dodatne stroške. Obremenjuje tudi ljubljanski prometni obroč in še okolje zaradi emisij. Obstoječe ceste med Celjem in Novim mestom ne ponujajo ustreznega standarda dostopnosti. Neposredna povezava med Celjem in Novim mestom bo skrajšala potovalno pot med regijama. Treba je preučiti možnost uporabe obstoječe infrastrukture, ki jo je treba posodobiti za hitrosti 90 km/h, kjer to ne bo mogoče, pa z zgraditvijo nove ceste. Pri umeščanju v prostor in projektiranju je treba upoštevati ukrep Ro.33.²²

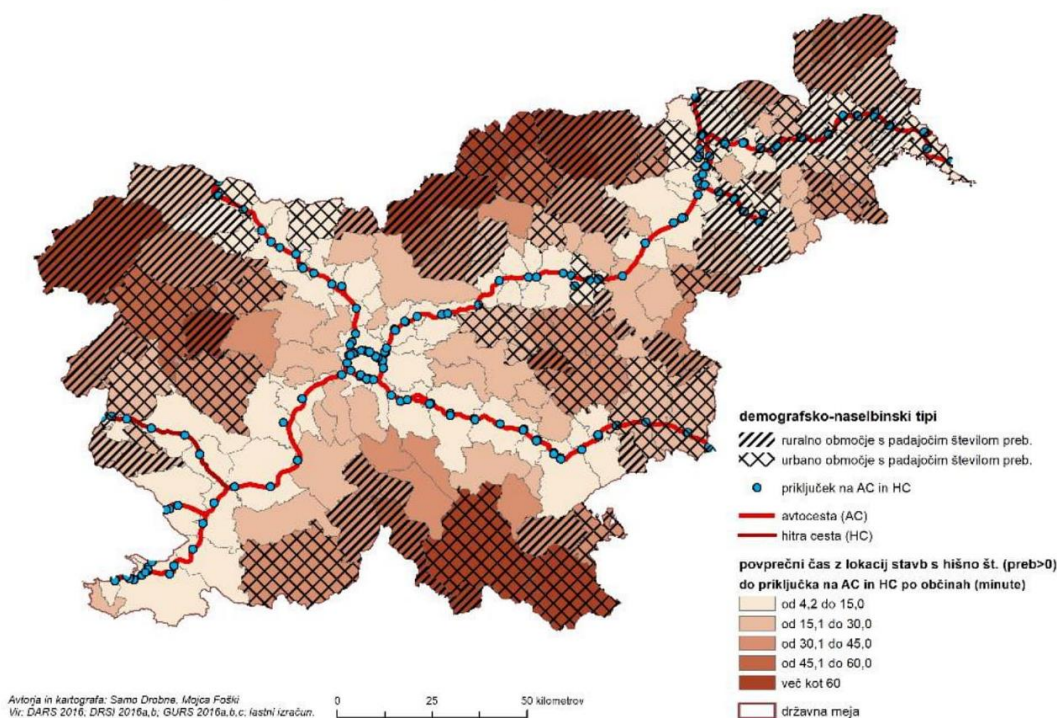
Analiza pokaže, da živi (oz. bi živelo po izgradnji tretje osi) večina Slovencev znotraj 15 minutne dostopnosti do priključka na AC ali hitro cesto z motornim vozilom. Ta zelo dobra dostopnost pomeni, da so vzdolž vseh glavnih koridorjev urbanizacije pogoji za okoli 30-45 minutno dostopnost do regijskih oz. večjih zaposlitvenih središč. Vsi ostali prebivalci Slovenije (razen spodaj naštetih) pa imajo vsaj 30 minutni dostop do priključka kar pomeni 45–60 minut do večjega regijskega središča. Tudi ta izohrona omogoča znosne delovne, šolske, nakupovalne in druge migracije (dostopni čas je v daleč največji meri do 45 minut). Izjeme, kjer je dostopni čas do priključka na AC ali hitro cesto nad 30 minut, pa so: Kočevsko, Pokolpje, Kozjansko, Ribniško in Lovrenško Pohorje, osrednji del Kozjaka, Goričko, južni del Prlekije, zgornje Posočje do Kanala, Cerkljansko, Baška grapa, zahodni del Škofjeloškega hribovja, Bloška planota, Loška dolina (Haloze bodo po izgradnji AC ustrezno dostopne). Opisano narekuje modernizacijo cest do Kočevja in Fare, ceste Kočevje – Črnomelj, izgradnjo "četrte" prometne osi Škofja Loka – Tolmin, itd. Delno pa bi izboljšano dostopnost lahko dosegli s hitrejšimi in bolj frekventnimi železniškimi povezavami po bohinjski in kočevski progi ter po železnici Murska Sobota – Hodoš (kar predlagamo med usmeritvami železniškega prometa).⁵

²⁴ Strategija razvoja prometa v RS do 2030.

Vir: https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavu/DRSI/Dokumenti-DRSI/SECIA/PLDP/PLDP_2019_karta.jpg

Slika 34: Povprečni dostopni časi z lokacij stavb s hišno številko in vsaj enim prebivalcem s stalnim prebivališčem do najbližjega priključka na avtocesto oziroma hitro cesto po občinah RS koncem leta 2015 (Drobne 2016, 11) in demografsko-naselbinski tipi s padajočim številom prebivalcev.

Dostopnost z avtom do splošne bolnišnice v Jugovzhodni regiji je med najvišjimi med statističnimi regijami. Prav tako je slaba tudi dostopnost do storitev, saj je čas dostopa do priključka na AC ali HC v povprečju 30 minut, kar je precej več kot v drugih regijah.⁶⁷

Načrtovane prostorske ureditve:

S tem državnim prostorskim načrtom se načrtujejo ureditve, ki so povezane z novogradnjo državne ceste od avtoceste A2 Ljubljana–Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline, ki jo sestavljajo²⁵:

²⁵ Uredba o DPN za državno cesto od avtoceste A2 Ljubljana–Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline.

- hitra cesta od avtoceste A2 Ljubljana–Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline (v nadaljnjem besedilu: hitra cesta), ki se načrtuje kot 3. razvojna os za povezavo med avtocesto Ljubljana–Obrežje in Belo krajino,
- povezovalna zahodna obvozna cesta Novega mesta (v nadaljnjem besedilu: zahodna obvoznica), ki se načrtuje kot obvoznica, s katero se povežejo državne ceste in s tem zagotovi prometna razbremenitev središča Novega mesta,
- povezovalna cesta Šentjoška cesta (v nadaljnjem besedilu: Šentjoška cesta),
- povezovalna cesta Maline–Jugorje.

4.3.1.2 Železniško omrežje

Potniški železniški promet je obravnavan v ločenem poglavju o JPP, zato je potrebno te dve poglavji medsebojno uskladiti. V tem poglavju se obravnava infrastrukturni vidik – železniške povezave, vozlišča, nadgradnje prog, nove proge, itd.

Kartografski prikaz na karti 2.1.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

V Strategiji prostorskega razvoja Slovenije so predvideni naslednji ukrepi na področju železniške infrastrukture⁵:

- Dograditev in posodobitev železniške infrastrukture za zagotovitev učinkovitejše železniške povezave v smereh **Ljubljana - Novo mesto - Karlovec**, Nova Gorica - IT (V. koridor), Nova Gorica - Sežana, Nova Gorica - Tolmin - Jesenice, Maribor - Dravograd - Celovec (AT), Ormož - Čakovec (HR), **Ljubljana - Kočevje**, Murska Sobota - Lendava.
- Ohranjanje in posodabljanje obstoječih regionalnih prog Ajdovščina - Dornberk, Kreplje - Repentabor, **Kočevje - Ljubljana**, Kamnik - Ljubljana, Sevnica - Trebnje, **Novo mesto - Straža**, Celje - Rogatec, Dravograd - Otiški vrh, Šmarje pri Jelšah - Imeno, Ljutomer - Gornja Radgona in Lendava - Gornji Petišovci.
- Preučijo se nove regionalne povezave Tržič - Kranj, **Kočevje - Petrina/Črnomelj**, Poljčane - Slovenske Konice - Zreče, Vrhnika - Ljubljana, Jesenice - Trbiž, Lendava - Dolga vas in Ljubljana - Brnik - Kranj

V obravnavanem obdobju so bile izvedene sledeče rekonstrukcije železnic ali priprave na gradnjo:

- Na **kočevski progi** se izvaja projekt Dvig osne obremenitve na progi Grosuplje–Kočevje. Prva faza (obnova tira Grosuplje–Ortnek) bo končana v letu 2011. Predvideni sta še dve fazi in sicer obnova tira Ortnek–Kočevje ter namestitve Sv in TK naprav na celotno progi.

Gosta mreža postaj pa je idealna za razvoj primestnih prog za delovne in druge migrante, predvsem pa na relacijah:

- med **Novim mestom, Stražo, Trebnjem in Črnomljem**;
- med Celjem, Polzelo, Laškim in **Šentjernejem**;

Za tovorni tranzit, deloma pa tudi za turizem v Alpah, je pomemben soški koridor ("bohinjska proga"). Koper – Jesenice – Beljak. Za razvoj manj razvitih delov Slovenije pa: "**dolenjska**" **proga Grosuplje – Novo mesto**, ohranitev in posodobitev prog **Grosuplje – Kočevje; Trebnje – Sevnica; Novo mesto – Metlika**; Celje – Velenje; Pragersko – Središče ob Dravi.

V tem 20 letnem obdobju pa lahko razmislimo o poteku hitre proge. V nacionalnem programu razvoja slovenske železniške infrastrukture je predvidena hitra proga na delu X. koridorja v smeri Ljubljana–Zidani most–Dobova–Zagreb. Zaradi neugodnih terenskih razmer na tej relaciji bi bilo smiselno preveriti povezavo

Ljubljana–Novo mesto – Zagreb ob koridorju avtoceste. Ta smer bi lahko bila bolj atraktivna kot povezava preko Zidanega mosta tudi za potniški promet.

Nekatere usmeritve iz SPRS so še vedno aktualne, in sicer:

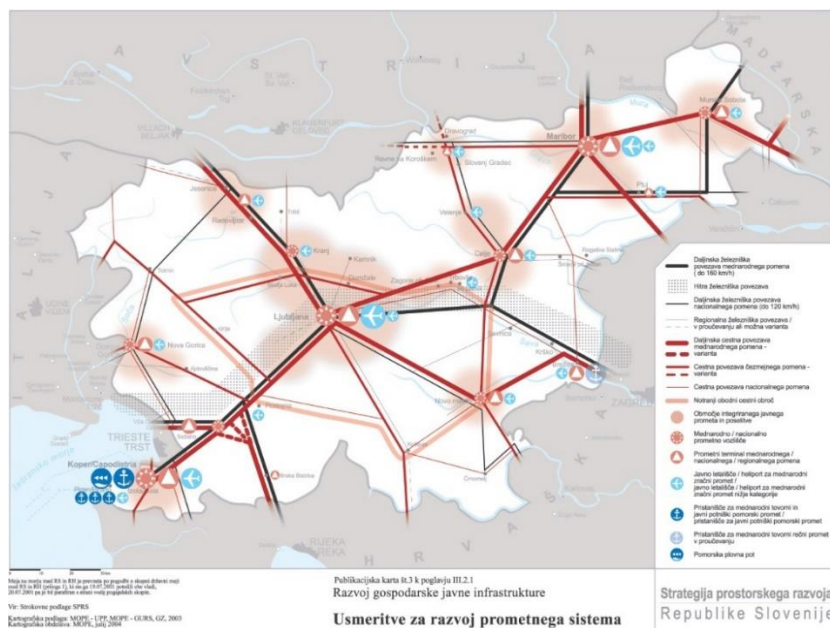
- navezovanje nacionalnih in nekaterih regionalnih središč Slovenije na daljinske železniške povezave mednarodnega in nacionalnega pomena;
 - rekonstruiranje in posodabljanje obstoječe železniške infrastrukture predvsem za zagotovitev učinkovitejše železniške povezave v smereh **Ljubljana–Novo mesto–Karlovac**, Nova Gorica–IT (V. koridor), Nova Gorica–Sežana, Nova Gorica–Tolmin–Jesenice, Maribor–Dravograd–Celovec (AT), Ormož–Čakovec (HR), Ljubljana–Kočevje, Murska Sobota–Lendava.
- regionalne železniške povezave za povezovanje regionalnih središč, državno pomembnih objektov, pomembnih turističnih in obmejnih območij;
 - ohranjanje in posodabljanje obstoječih regionalnih prog Ajdovščina–Dornberk, Kreplje–Repentabor, **Kočevje–Ljubljana**, Kamnik–Ljubljana, **Sevnica–Trebneje**, **Novo mesto–Straža**, Celje–Rogatec, Dravograd–Otiški vrh, Šmarje pri Jelšah–Imeno, Ljutomer–Gornja Radgona in Lendava–Gornji Petišovci
 - preučijo se nove regionalne povezave Tržič–Kranj, **Kočevje–Petrina/Črnomelj**, Poljčane–Slovenske Konice–Zreče, Vrhnika–Ljubljana, Jesenice–Trbiž, Lendava–Dolga vas in Ljubljana–Brnik–Kranj.

4.3.1.3 Vozlišča, prometni terminali za tovorni promet in transportna logistika

Regijski intermodalni centri (razvoj transportne logistike) se navezujejo na središča I. in II. ravni oziroma v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja. Železniške postaje in postajališča se na prestopnih točkah v središčih, kjer so prometni tokovi največji, preoblikujejo v sodobna vozlišča (intermodalna stičišča). Intermodalne prometne terminale v okviru pristanišč in letališč se usklajeno povezuje z železniškim sistemom in cestami najvišje ravni.

V RPP se regijske intermodalne centre določi in jih kartografsko prikaže na karti 2.1.

Slika: Prostorske usmeritve za razvoj intermodalnega prometnega omrežja v povezavi s poselitvijo

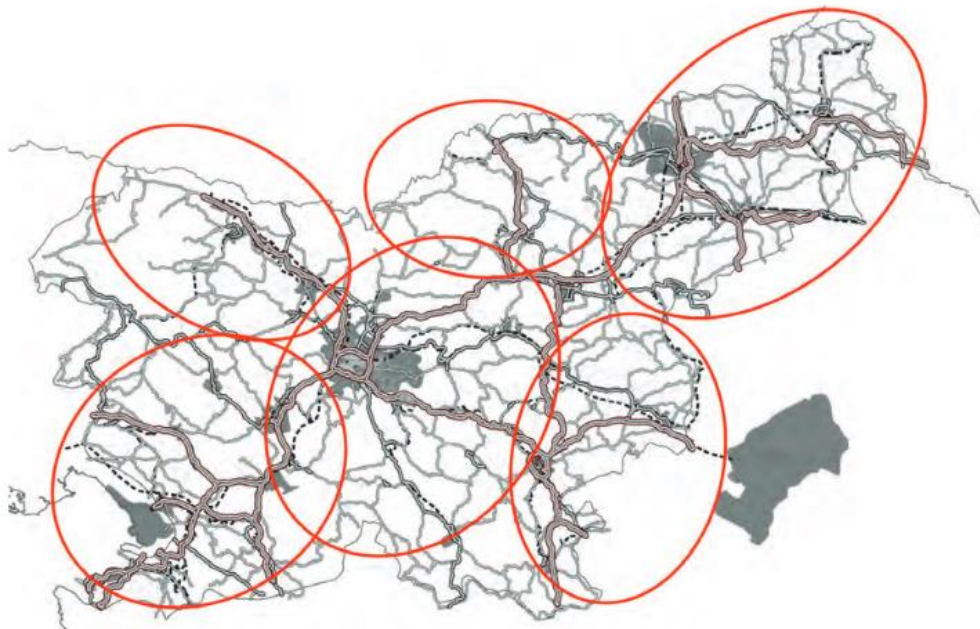

Prednostna območja intermodalnih vozlišč za tovorni (tudi potniški) promet⁸¹:

- Glavne vstopne/izstopne točke v državo z železniško infrastrukturo:

Sežana/Koper, Nova gorica, Jesenice, Dravograd/Ravne, Maribor, Murska
Sobota, Ormož, Dobova, **Metlika/Črnomelj, Kočevje**

Slika: Prometno gravitacijska območja, za katera so določeni posebni problemi in ukrepi

Vir:¹⁰

Jugovzhodna Slovenija zajema spodnjeposavsko statistično regijo in del statistične regije jugovzhodna Slovenija (Bela krajina). Glavno težavo jim povzročata dostopnost območja Bele krajine do regionalnega središča Novo mesto in avtocestno omrežje (3. razvojna os).¹⁰

4.3.1.4 Zračni promet

Zasnova letališč in heliportov ter kratek opis posameznih ureditev.

Točkovni kartografski prikaz na karti 2.1.

Obseg: 2.000–4.000 znakovspresledki.

Regija je v zračni razdalji do 100 km povezana s tremi mednarodnimi letališči: Ljubljana, Zagreb in Trst. Bolj oddaljena in priljubljena mednarodna letališča so v Benetkah, Budimpešti, na Dunaju in Münchnu.²

V regiji so štiri letališča, ki so manjša in služijo večinoma osebnim letalom. Nahajajo se v Novem mestu (1.200 m steza), Prilozju (520 m steza), Novih Lazih (300 m steza) ter Ribnici (270 m steza) (Vir: Kontrola zračnega prometa 2018).²

Za letališče Novo mesto – Prečna, katerega večji del se nahaja v občini Straža in je v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije navedeno kot letališče regionalnega pomena, je potrebno z občinama Novo mesto in Straža zagotavljati prostorske možnosti za razvoj kot javnega letališča/heliporta za mednarodni promet nižje kategorije.³

Približno 600 m zahodno od ŠRP Češča vas se nahaja Letališče Novo mesto – Prečna, ki ga upravlja Aeroklub

Novo mesto uporablja kot športno-turistično letališče za letenje motornih in jadralnih letal, modelarstvo, šolanje motornih in jadralnih pilotov ter padalcev in druge letalske aktivnosti. Letališče ima pomemben vpliv na razvoj turizma, športa in rekreacije. Hkrati se mu kot obstoječemu letališču še naprej ohranja njegova funkcija. V prihodnosti bo predvsem potrebno rešiti zemljiško-knjižne razmere, dovoljenja za objekte in obratovanje, vprašanje prehodov čez letališko stezo in drugo.⁷¹

Prilozje, Metlika⁷²:

Darko Zevnik, župan Občine Metlika, Matjaž Starašinič, predsednik Aerokluba Bela krajina, in Ivan Kralj, predstavnik podjetja ATAR d.o.o. (novi lastnik zemljišč na območju vzletišča Prilozje), so podpisali dogovor o sodelovanju za uresničitev skupnih ciljev na področju razvoja športno turističnega vzletišča Metlika – Prilozje.

Podpisniki dogovora si bodo prizadevali za celovit razvoj vzletišča s poudarkom na naslednjih ciljih:

- podaljšanje vzletno pristajalne steze;
- ureditev in nadgradnja pripadajoče letališke infrastrukture;
- vzpostavitev statusa letališča;
- vključitev letalstva in padalstva v turistični potencial Bele krajine.

Za doseg ciljev si bodo prizadevali za optimalno uporabo finančnih mehanizmov iz državnih, evropskih in ostalih virov.⁷²

4.3.1.5 Vodni promet

Izdela se zasnovo plovnih poti, rečnih in morskih pristanišč. Pri ureditvah na morju se je potrebno uskladiti s pomorskim prostorskim načrtom.

Točkovni in linijski kartografski prikaz na karti 2.1.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Po predhodnem dogovoru je bilo ugotovljeno, da se na območju reke Kolpe obravnava turistična pot na Kolpi, ki sega od vasi Fara v občini Kostel pa do Metlike. V ta namen je bil opravljen terenski pregled vseh potencialnih turističnih točk v priobalnem pasu vodotoka in oblikovan nabor turističnih točk. Ob Kolpi se uredijo dostopna mesta za izvajanje ribolova, urejena naravna kopališča, urejena vstopno/izstopna mesta za plovila, območja namenjena parkiranju motornih vozil, območja za kampiranje, lokacije za taborjenje in piknik prostore.⁷³

Na območju reke Krke pa se obravnavajo štirje krajši odseki vodnih poti. Prvi odsek poteka od Mačkovca do Otočca (TP 4), drugi odsek poteka skozi Novo mesto (TP 3), tretji odsek poteka od Soteske do vasi Loke (TP 2) in četrti odsek od Fužine do Soteske (TP 1). Ob Krki bodo določena območja za urejena vstopno/izstopnih mest za plovila, območja namenjena parkiranju motornih vozil in lokacije za piknik prostore.⁷³

Na območju reke Krke pa se obravnavajo štirje krajši odseki vodnih poti. Prvi odsek poteka od Fužine mimo Žužemberka do Dvora (TP 1), drugi odsek poteka od Soteske do vasi Loke (TP 2), tretji odsek poteka po rečnem okljuku skozi Novo mesto (TP 3) in četrti odsek od Mačkovca do Otočca (TP 4). Ob Krki bodo določena območja za urejen vstop/izstop iz reke za plovila, območja namenjena parkiranju motornih vozil in lokacije za piknik prostor.⁷³

Plovna območja in plovni režim (Zakon o plovbi po celinskih vodah, Ur. l. RS, št. 30/2002) lahko določi lokalna skupnost in obsega predvsem: • določitev plovbnega območja in orisni prikaz območja, kjer je dovoljena

plovba za gospodarske, turistične, športne in rekreacijske namene, z upoštevanjem nevarnosti naraslih voda ali drugih izjemnih razmer; • določitev skrbnika plovbnega območja; • določitev vrste plovil in njihovega pogona; • določitev in označitev pristanišč ter vstopno izstopnih mest glede na vrsto plovbe; • določitev upravljalca pristanišča oziroma vstopno izstopnega mesta; • prikaz območja kopalnih voda; • določitev časa, v katerem je dovoljena plovba; • prepoved plovbe zaradi specifičnosti območja, neprimerne časa ali nevarnih razmer; • druge pogoje, ki zagotavljajo varstvo človeškega življenja in okolja.⁷³

Dostop do reke na prodnatih nabrežjih je naravno urejen tako, da omogoča vstop in izstop s kajaki, kanuji in čolni. Kjer so nabrežja strmejša se uredi dostop do reke s stopnicami, na posameznih mestih pa bo potrebno namestiti plavajoče ploščadi, ki se prilagajajo višino vode. Dostop do vstopno-izstopnih točk se uredi z naravnimi materiali na mestih, kjer pričakujemo veliko frekvenco prehodov. Dostopne poti morajo biti dovolj široke, da omogočajo prehod z rafti in mini-rafti.⁷³

Vodotoka Krka in Kolpa sta z organizacijskega vidika slabo upravljana. Le v občinah Kostel, Črnomelj in Novo mesto je organizacijsko urejeno turistična raba vodotokov z akti lokalne samouprave, vendar pa je učinkovito izvajanje določil odlokov in nadzor nad tem pomanjkljiv. V občini Novo mesto je upravljavec plovbnega območja organ Mestne občine Novo mesto, pristojen za gospodarske javne službe. Upravljavec vstopno-izstopnih mest je Agencija za šport Novo mesto, ki izvaja izbirno gospodarsko javno službo urejanja s pristanišči oziroma vstopno izstopnimi mesti. Nadzor oz. redarsko službo za kaznovanje kršitev, ki jih določa Odlok o določitvi plovbnega režima na reki Krki pa izvaja organ Mestne občine Novo mesto, pristojen za nadzor. V Odloku o rabi in varovanju dostopnih mest za športno plovbo ob reki Kolpi, ki ga je sprejela občina Kostel, pa je določen upravljavec vstopno-izstopnih točk in območja vstopno-izstopnih točk.⁷³

V okviru projekta »Heritage Trails Net« se na reki Kolpi in Krki vzpostavi plovni režim. Zakon o plovbi po celinskih vodah (Ur. l. RS, št. 30/2002) pravi, da lahko pristojne lokalne skupnosti s splošnim aktom določijo plovni režim celinske vode, vendar pa je reka Kolpa mejna reka, tako da mora biti omenjeni akt potrjen tudi z mednarodnim sporazumom med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško.⁷³

Na reki Krki predlagamo ureditev nadzornega organa, ki vključuje predstavnike vseh občin. Naloge skupnega organa so nadzor nad delom upravljavcev posameznih plovnih poti, določanje skupnih potreb in oblikovanje predlogov razvojnih dejavnosti. Tako skupen organ skrbi za skupno zunanjo podobo plovnih poti in izvajanje določil plovnih režimov na reki Krki. Občine pa sprejmejo občinske akte, za vsako plovno pot oz. režim določa: • plovno območje in stopnjo zahtevnosti plovbe, • upravljavca plovbnega območja; • vrste plovil in njihovega pogona; • ostale vrste turistične rabe; • določitev časa, v katerem je dovoljena plovba; • nadzor in kazenske določbe.⁷³

Ključne ugotovitve problemske analize urejanja rekreacijske rabe reke Kolpe in Krke so, da na območju predlaganih plovnih poti plovba ni celovito urejena, prav tako ni urejeno upravljanje z rekreacijsko infrastrukturo, kar se odraža v njenem pomanjkljivem vzdrževanju in varovanju. Pogosti so konflikti med različnimi interesnimi skupinami (lokalne skupnosti, turistični ponudniki, lastniki zemljišč, strokovnimi institucijami, itd.). Pomembna ovira pri vzpostavitvi celovitega sistema urejanja rekreacije pa je tudi nejasnost lastniških razmerij in pogosto nespoštovanje zasebne posesti pod pretvezo širše, javne koristi.⁷³

Zato predlagamo, da se upravljanje rekreacijske rabe prične urejati v sledečih korakih: • pričeti je potrebno z uskladitvijo dejavnosti/aktivnosti v območju in pripraviti režime upravljanja; • sledi oblikovanje in sprejetje občinskih odlokov in meddržavnega sporazuma v primeru rabe mejne reke Kolpe; • na podlagi določil odloka se opravi izbor upravljavca in pripravi načrt upravljanja rekreacijske rabe reke Kolpe in Krke; • sledi stalno izvajanje upravljanja in razvoj dejavnosti v območju.⁷³

Pogoj za vzpostavitev in ureditev plovnih poti po reki Kolpi in Krki so tudi ustrezne prostorske ureditve, ki imajo

podlago v občinskih prostorskih načrtih. **Zato je potrebno, da se v občinske prostorske načrte, ki se večinoma že pripravljajo, v strateški in izvedbeni del vnesejo ustrezna merila in pogoji za izvajanje rekreacijske rabe ob, na in v vodotokih.**⁷³

Glej tudi: Odlok o določitvi plovbnega režima na reki Krki - <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20141884>

4.3.1.6 Javni potniški promet

Na regionalni ravni je za zmanjševanje odvisnosti od osebnih prevoznih sredstev in z njimi povezanimi negativnimi posledicami, potrebno razvijati predvsem javni potniški promet. Kjer je to mogoče, se za povezovanje naselij višje stopnje centralnosti razvija predvsem železniške povezave, na katere se navezujejo medkrajevne avtobusne povezave – železniška infrastruktura je podrobneje obravnavana v ločenem poglavju. V RPP se načrtuje infrastrukturna vozlišča in prostorske ureditve, namenjene urejanju javnega potniškega prometa. V tem sklopu se določi pomembnejša intermodalna središča, v katerih je potrebno tudi usklajevati vozne rede. Glede na strokovne podlage, se določi tudi območja, kjer je potrebno raven uslug JPP izboljšati. Poseben poudarek se da zbirnim središčem P+R, pri čemer je potrebno prihod na zbirna središča omogočati tudi pešcem in kolesarjem.

Kot strokovna podlaga je potrebno izdelati analizo dostopnosti z JPP (obstoječo in načrtovano), kar je podlaga za umeščanje drugih dejavnosti. Območja z dobrim dostopom do JPP se upošteva pri določitvi PROSO.

Vsebine se prikaže na karti 2.2.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Največja **gostota (avtobusnih in železniških) postajališč** (R2-1) na kvadratni kilometer se nahaja v 13 obmestnih (stičnih) naseljih. V širšem mestnem območju Ljubljane so to Smrjene-Gradišče (občina Škofljica), stično naselje Medvode (zajema tudi naselja Zgornje Pirniče, Verje, Vaše, Spodnje Pirniče, Ladja, Goričane) in Trzin. V širšem mestnem območju Maribora so to Spodnje Hoče in Šentilj v Slovenskih Goricah, v širšem mestnem območju Celja Štore, Prebold (stično naselje), Vojnik (stično naselje) in Šempeter v Savinjski dolini. V širšem mestnem območju Kopra se v najvišjo kategorijo uvrščata naselji Ankaran (stično naselje) in Sveti Anton, v širšem mestnem območju Nove Gorice pa naselji Prvačina (stično naselje) in Miren (stično naselje). **V širšem mestnem območju Novega mesta ni naselja, ki bi se pri analiziranem kazalniku uvrščal v najvišjo kategorijo.**¹⁷

Promet znotraj regije temelji na uporabi osebnih vozil, javni potniški promet je slabo razvit in neučinkovit. Neučinkovitost javnega potniškega prometa izhaja iz njegove slabe organiziranosti, pa tudi iz poselitvene strukture, neugodne za organizacijo javnega potniškega prometa, s številnimi majhnimi in prostorsko razpršenimi naselji. To pomeni, da se izboljšanja javnega potniškega prometa ne moremo lotevati z enakimi sredstvi na območju celotne regije, temveč bi bili za to potrebni različni ukrepi, predvsem na problematskih območjih kot so Kočevsko z Obkolpjem, Bela krajina in Suha krajina. Pri tem velja izpostaviti problematiko pomanjkljive infrastrukture za trajnostno mobilnost: mreža kolesarskih poti (znotraj naselij in med naselji), pločniki, avtobusna postajališča, pasovi za javni potniški promet ipd.¹

4.3.1.7 Kolesarska omrežja

V RPP se določi prednostne koridorje kolesarskega omrežja, ki služi dnevni migraciji, in se ga navezuje na stanovanjska območja, območja generatorjev dnevne mobilnosti (npr. vrtci, šole, večja zaposlitvena območja, trgovska središča) ter postajališča javnega potniškega prometa in parkirne površine za motorna vozila. Ta omrežja se lahko prekrivajo z državnim kolesarskim omrežjem.

Regionalno pomembnejše kolesarske povezave se prikaže na karti 2.2.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Seznam državnih kolesarskih povezav:

Daljsinske kolesarske povezave:

Dobrovnik-Murska Sobota-Ptuj-Rogaška Slatina-Podčetrtek-Brežice-Novo mesto-Črnomelj-Metlika
(Zdraviliščna kolesarska pot)

Glavne kolesarske povezave:

Ljubljana-Škofljica-Žužemberk-Novno mesto

Kočevje-Dvor

Sevnica-Mokronog-Trebnje-Novno mesto

Regionalne kolesarske povezave:

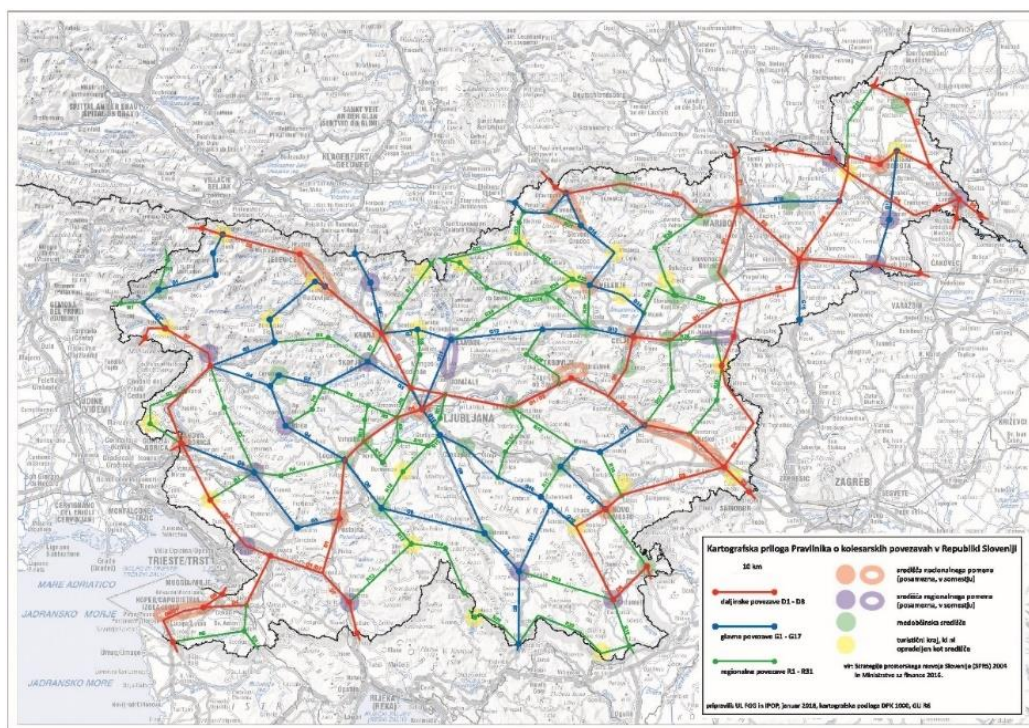
Litija-Mirna-Mokronog-Otočec

Trebnje-Žužemberk

Novno mesto-Metlika

Kočevje-Črnomelj-Vinica

Vinica-Petrina-Osilnica

Vir: <https://www.gov.si/teme/cestna-infrastruktura/>

4.3.1.8 Omrežje pešpoti

Zasnova omrežja pešpoti obsega planinske in tematske pešpoti v urbanih in podeželskih območjih, ki se povezujejo v omrežje pešpoti in na evropske pešpoti E6 in E7, ter kulturne poti, ki potekajo skozi Slovenijo. Omrežje pešpoti se razvija v turističnih območjih in se povezuje s kolesarskim omrežjem. Z njimi se zagotavlja povezovanje privlačnih krajinskih območij med seboj, pri njihovem umeščanju pa skrb za varnost pešcev

oziroma pohodnikov. Lokalne pešpovezave se v RPP ne obravnavajo.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Razširjena slovenska planinska pot

Evropska pešpot E7

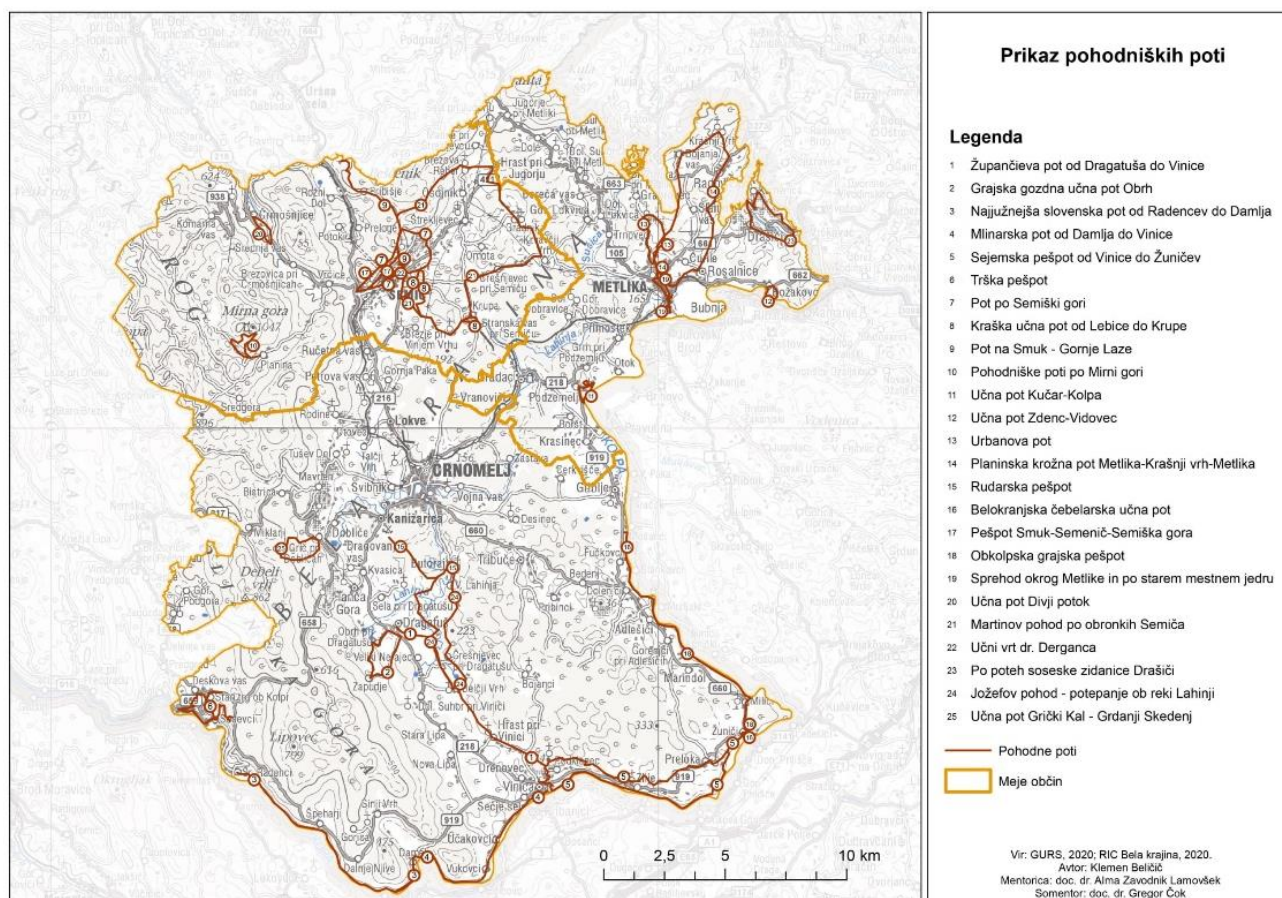
(Trdinova pot, Pot kurirjev in vezistov NOB)

Evropske pešpoti, ki prečkajo Slovenijo

PODATKI Zavod za gozdove Slovenije

----- EVROPSKA PEŠPOT

Slika 25: Prikaz pohodniških poti

4.3.1.9 Digitalna povezanost

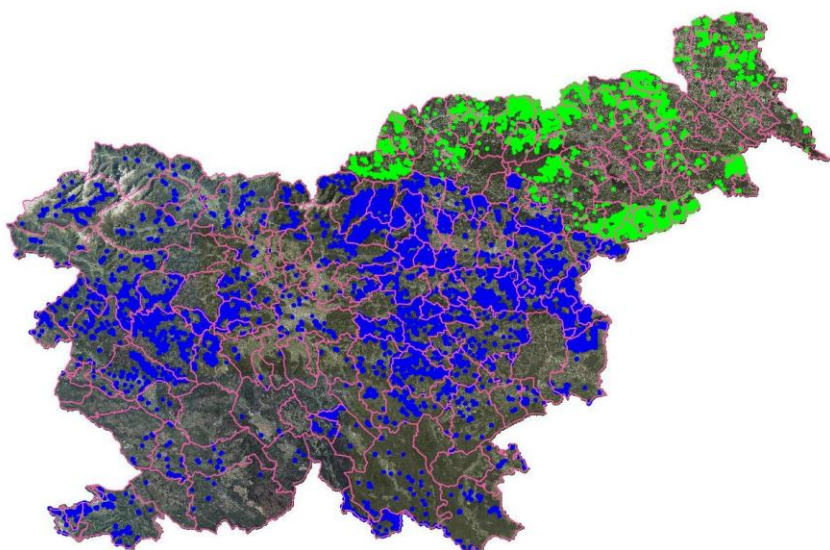
Trenutno je še velik del podeželja v regiji (kohezijski) brez širokopasovne povezave, zato je izziv izgraditi omrežje, ki bo zagotavljalo povezovanje v novo dostopno omrežje, ki bo omogočalo hitrosti, večje od 1 Gb/s, oziroma celo do 10Gb/s, kar bi bistveno pripomoglo k zmanjšanju razvojnega razkoraka med različnimi območji regije. Poseben izziv predstavlja uvajanje mobilne tehnologije 5G za zagotovitev brezžične povezljivosti z visoko podatkovno hitrostjo in majhno zakasnitvijo, ki naj bi pospešila razvoj "pametnih" tehnologij, aplikacij in storitev v številnih sektorjih.⁵⁶

Preglednica: Pokritost gospodinjstev

sr_uime	Jugovzhodna Slovenija
gosp_bb_delez	93,69
gosp_optika_delez	77,57
gosp_kabel_delez	23,73
gosp_baker_delez	72,07
gosp_wifi_delez	9,94
gosp_vsaj_30_delez	85,47
gosp_vsaj_100_delez	80,2
gosp_vsaj_1000_delez	0
gosp_ts_delez	82,49

gosp_ts_optika_delez	52,67
gosp_tm_delez	29,35
gosp_t2_delez	17,32
gosp_a1_delez	9,03
podj_bb_delez	95,63
podj_vsaj_30_delez	88,77
podj_vsaj_100_delez	83,55
podj_vsaj_1000_delez	0,08

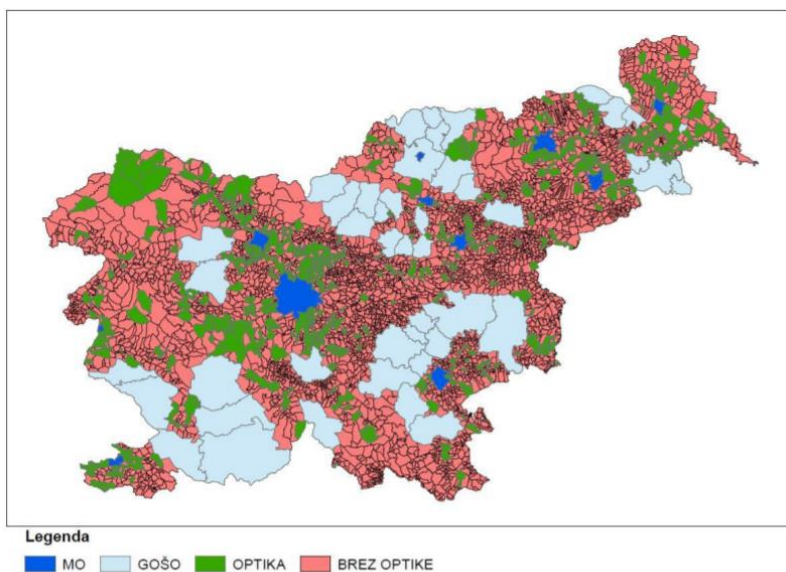
Vir: <https://gis.akos-rs.si/HomePublic/OPTPogledResult/slo>

Prikaz pokritosti Slovenije s širokopasovnim internetom, Vir: ⁵⁷

Gospodinjstva iz skupno 29 občin (Luče, Brežice, Rečica ob Savinji, Mozirje, Gornji Grad, Ljubno, Izola, Preddvor, Cerklje na Gorenjskem, **Osilnica**, Idrija, Kamnik, Koper, Moravče, Zagorje ob Savi, Brda, Hrastnik, Kostanjevica na Krki, **Kostel**, Ivančna Gorica, Lukovica, Radeče, Šmartno pri Litiji, Piran, **Škocjan**, Kanal, **Ribnica**, Žiri in **Sodražica**), ki doslej niso imela širokopasovne povezave in kjer ni bilo tržnega interesa za izgradnjo širokopasovne infrastrukture, bodo to infrastrukturo kmalu dobile in s tem tudi možnost izkoriščanja številnih priložnosti, ki jih omogočajo sodobne digitalne tehnologije.⁵⁷

Geografski pregled obstoječe infrastrukture in izvzetih območij je prikazan na Sliki 3. Tržni interes bo testiran na območjih brez obstoječe infrastrukture, ki bi omogočala hitrosti nad 100 Mb/s. Ta območja so označena: "BREZ OPTIKE" (v roza barvi) in predstavljajo potencialne bele lise oziroma območja, na katerih bodo lahko soinvestirana javna sredstva.

Slika 3: Geografski pregled obstoječe infrastrukture in izvzetih območij

Vir: ⁵⁸

Dobra povezanost regije je ključna za uspešen razvoj gospodarstva in skladen razvoj regije. Pri tem je ključna zagotovitev hitrih širokopasovnih povezav na celotnem območju regije.²

Trije največji slovenski mobilni operaterji s svojim omrežjem zagotavljajo pokritost prebivalstva z 4G/LTE omrežjem v več kot 98 %. Zaradi razgibanega reliefa regije Jugovzhodna Slovenija in predelov, kjer ni večjih zaselkov, ostajajo območja brez signala mobilne telefonije (Vir: Pokritost mobilnih omrežij Telekom Slovenije, 2019).²

V občinah Mokronog-Trebelno, Šentrupert, Mirna Peč, Trebnje, Mirna in Žužemberk je bilo v letu 2013 zgrajeno odprto širokopasovno omrežja elektronskih komunikacij, ki naročnikom omogoča dostop do sodobnih telekomunikacijskih rešitev, večjih hitrosti interneta, IP telefonije in IP televizije.²

Določena območja oziroma občine regije JV Slovenija (Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Straža, Šentjernej, Škocjan in Šmarješke Toplice), ki trenutno še niso pokrita z optično infrastrukturo, so se povezale v okviru projekta RuNe s ciljem zgraditi hitro širokopasovno optično infrastrukturo vsem uporabnikom, ki bodo izkazali interes na teh območjih.²

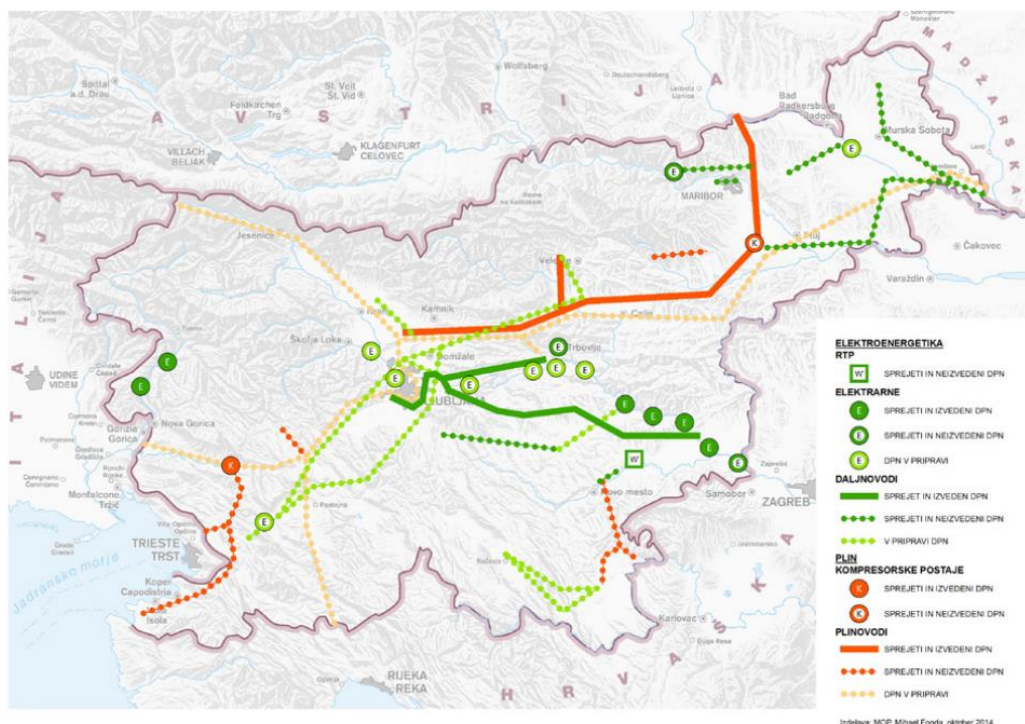
4.3.2 Energetska infrastruktura

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

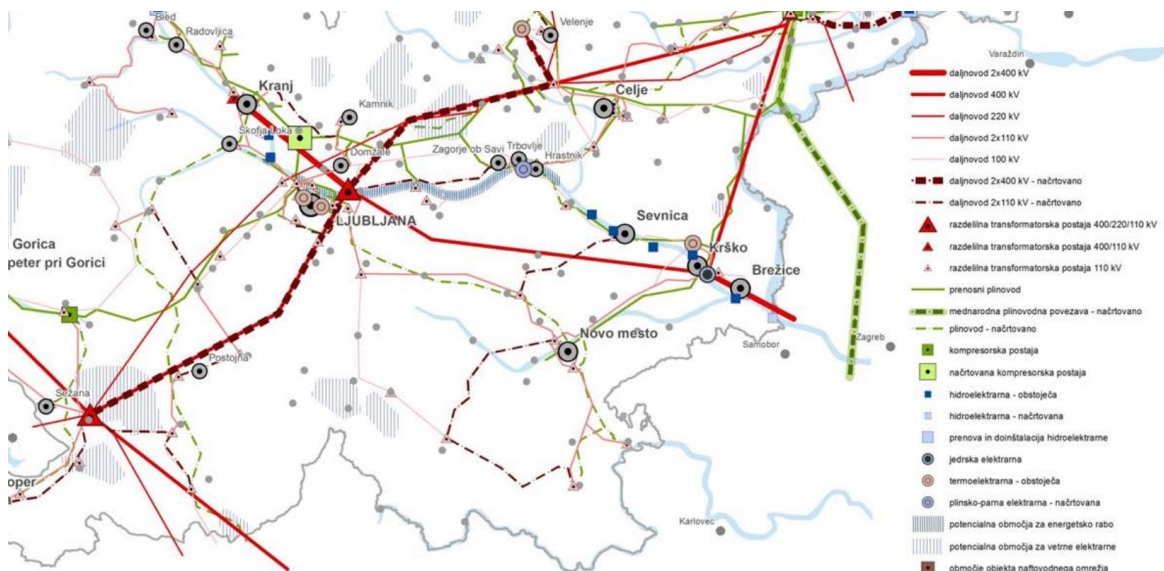
Energetsko oskrbo se vključuje v energetske zasnove regij, mest in lokalnih skupnosti kot strokovne podlage za regionalne prostorske plane in občinske prostorske plane. Pri tem se izhaja iz sprejetega Nacionalnega energetskega in podnebne načrta in regionalnega energetskega koncepta (strokovna podlaga). To se upošteva pri umeščanju infrastrukture, opisane v spodnjih podpoglavjih.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Slika 16: Sprejeti in izvedeni DPN za državne ureditve s področja energetike, Slovenija, 2004–2014

Vir: MOP - DzPGS
Kartografska podlaga: Arhiv MOP
Kartografska obdelava: MOP - DzPGS

Vir karte: ²⁵

Slika: Zasnova gospodarske javne infrastrukture – energetika⁹

Po letu 2000 je rast porabe električne energije naraščala od 3 do 4 % na letni ravni. Napovedi, izdelane v letu 2007, so napovedovale izreden, do 4-odstoten letni porast odjema električne energije na območju Dolenjske in Bele krajine, kar pomeni, da se bo današnja končna moč podvojila v 18-ih letih! Vse to potrjuje potrebe po novih investicijah v distribucijsko omrežje na tem območju. Največja poraba je v ožjem območju Novega mesta - skoraj 55 % vse porabe na naši distribucijski enoti Novo mesto, in kjer se izkazujejo največje potrebe po dodatni naročeni moči /.../ Z izgradnjo novih 110 kV distribucijskih vodov DV Grosuplje-Trebnje (I. 2010-2012),

DV Bršljin-Gotna vas (l. 2010-2013) in DV Kočevje-Črnomelj (l. 2016-2018) bo omogočena dvostranska elektroenergetska oskrba obstoječih in novih razdelilnih transformatorskih postaj 110/20 kV.²⁶

Na področju energetskih državnih ureditev so bile z DPN v prostor umeščene trase linijskih objektov – daljnovodi in plinovodi, razdelilne transformatorske postaje (RTP) in elektrarne ter kompresorske postaje na plinovodnem omrežju. Med pomembnejšimi dosežki v tem obdobju velja izpostaviti gradnjo HE na spodnji Savi, kjer so DPN poleg energetske infrastrukture kompleksno obravnavali tudi reševanje problematike varovanja pred poplavami ter načrtovanje lokalne infrastrukture.²⁷

Sprejeti, vendar še neizvedeni DPN predstavljajo velik potencial za javne investicije na različnih – predvsem infrastrukturnih področjih. Nizek delež izvedenosti DPN pa kaže tudi na težave z zagotavljanjem finančnih sredstev za izvedbo teh investicij, saj ravno pomanjkanje sredstev zavira izvedbo načrtovanih in potrebnih investicij.²⁵

Glede na večino izbranih kazalnikov se kažejo kot najslabše razvita območja Nazarje–Mozirje, Radlje ob Dravi **Ribnica–Kočevje** in Tolmin, kar je verjetno posledica slabše naravno-geografske lege ter velike oddaljenosti od največjih urbanih središč, s tem pa posledično tudi slabše infrastrukturne opremljenosti, manj razvitega gospodarstva, šolstva, zdravstva ... Na drugi strani pa sta najbolj razviti območji Ljubljana in Maribor, pri čemer se Ljubljana ne uvršča v sam vrh po vseh kazalnikih. Presenetljivo visoko se uvrščata Murska Sobota, ki ima sicer veliko strukturnih in razvojnih težav (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja 2005) in Ptuj. Podatki kažejo na to, da imata obe območji zelo velik potencial za razvoj z nadaljnjimi vlaganji v zmogljivejšo IKT infrastrukturo in storitve, z ustreznimi vlaganji v R&R ter z intenzivnim povezovanjem z gospodarstvom.²⁵

- Evropski svet tudi ugotavlja, da vključevanje vse večje količine nestalnih obnovljivih virov energije zahteva bolj medsebojno povezan notranji energetski trg in ustrezno podporo, ki bi jo bilo treba usklajevati na regionalni ravni.³⁷
- Regionalni oziroma lokalni programi podpor električni energiji proizvedeni iz obnovljivih virov energije še ne obstajajo.³⁷

4.3.2.1 Elektroenergetski sistem

V RPP se določi potencialne posodobitve in nadgradnje prenosnega omrežja (400, 200, 110 kV povezave ter RTP in TR).

Obstoječe in načrtovano omrežje in infrastruktura se prikaže na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Na podlagi rezultatov razvojnih analiz je mogoče sklepati, da se je v razvojnem načrtu predvsem treba posvetiti vlaganju v dele elektroenergetskega omrežja med Dolenjsko in Posavjem, severne in južne Primorske, med Koroško ter Savinjsko dolino in dela Štajerske.²⁸

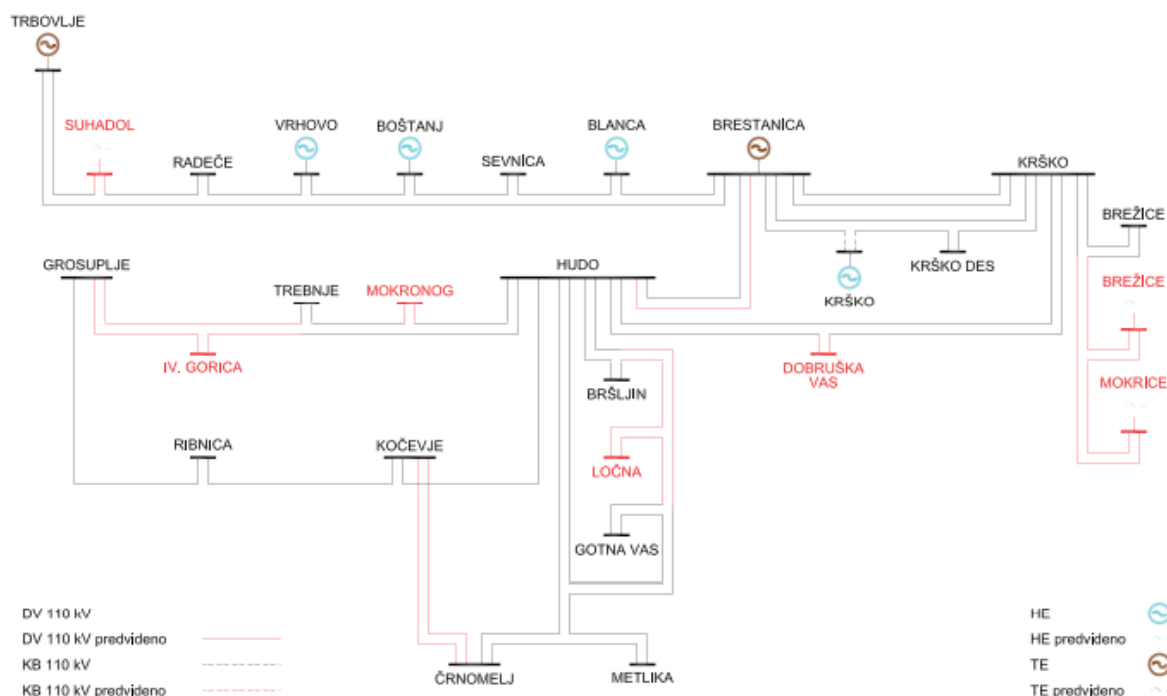
Na območju Dolenjske, Bele Krajine in Posavja je bilo v preteklih letih izvedenih vrsto pomembnih vlaganj, ki so pomembno prispevala k dvigu nivoja zanesljivosti obratovanja tega dela omrežja Slovenije. V nadaljevanju je za zagotovitev dolgoročno zanesljivega obratovanja 110 kV omrežja pomembna izgradnja DV 2 x 110 kV Grosuplje–Trebneje z vključitvijo nove RTP 110/20 kV Ivančna Gorica. Omenjeni RTP in odsek na trasi med Trebnjim in Ivančno Gorico je že zgrajen in obratuje, medtem ko je drugi del odseka med Grosupljem in Ivančno Gorico še pred začetkom gradnje in bo predvidoma zaključen v letu 2027. Celoten daljnovod bo območje

²⁶ Elektroenergetska oskrba Dolenjske in Bele krajine, GZDBK.

²⁷ Poročilo o prostorskem razvoju, 2016.

²⁸ Razvojni načrt prenosnega sistema RS za obdobje 2021-2030, ELES.

tesneje povezal z območjem osrednje Slovenije ter povečal varno in zanesljivo obratovanje. Na obravnavanem območju sta v naslednjem desetletnem obdobju predvideni dve novi RTP 110/20 kV. Pred zaključkom izgradnje in vključitvijo v 110 kV omrežje v letu 2021 je RTP 110/20 kV Dobruška vas, ki bo z dvosistemskim 110 kV povezovalnim vodom vključena v DV 2 x 110 kV Krško–Hudo. Povečane obremenitve in slabšo kakovost oskrbe odjemalcev z električno energijo je že danes mogoče zaslediti tudi na območju Mokronoga, zaradi česar v prihodnje ne bo več zagotovljeno rezervno in normalno napajanje po 20 kV povezavah. Zaradi navedenega je Elektro Celje predvidel gradnjo nove RTP 110/20 kV Mokronog, ki bo vključena v en sistem daljnovodne povezave med RP Hudo in RTP Trebnje. V ta namen bo do leta 2025 treba zgraditi tudi nov povezovalni dvosistemski daljnovod od RTP Mokronog do mesta vključitve. Obravnavano območje bo deležno tudi dveh rekonstrukcij. Prva bo predvidoma v letu 2025 zajemala DV 110 kV Brestanica–Hudo, kjer je načrtovana popolno obnova obstoječega enosistemskega daljnovoda, predvsem v smislu povečanja obratovalne zanesljivosti in odprave ozkega grla tega dela 110 kV omrežja. Druga rekonstrukcija je namenjena obnovi DV 110 kV Kočevje–Hudo, ki je že povsem dotrajan in izveden z vodniki preseka 120 mm². Daljnovod bo do leta 2026 celovito obnovljen, omogočal pa bo večjo zanesljivost delovanja in ustrežnejšo prenosno zmogljivost. Z zgraditvijo HE Mokrice bo zaključena gradnja spodnjeseavske verige HE in s tem pomemben delež pri povečanju električne energije iz OVE. Za vključitev HE Mokrice, ki je predvidena v letu 2025, bo treba zgraditi nov povezovalni dvosistemski 110 kV vod, ki bo vključen v DV 2 x 110 kV Krško–Brežice. V prihajajočem desetletnem obdobju bo po načrtih proizvodnih podjetij proizvodni bazen na območju srednje Save okrepljen z dvema novima hidroelektrarnama. Tako naj bi leta 2026 prešla v obratovanje HE Suhadol, ki bi bila priključena s priključnim vodom v DV 2 x 110 kV Brestanica–Trbovlje. V letu 2029 naj bi sledila še izgradnja HE Trbovlje. Za njeno vključitev v 110 kV omrežje je predviden priključni 110 kV daljnovod v DV 2 x 110 kV Trbovlje–Beričovo. V primeru znatnega povečanje rasti odjema električne energije, stopnje elektrifikacije in bistvenega vključevanja količine OVE v omrežje, skladno z določili NEPN, Elektro Ljubljana predvideva tudi, da bo treba predčasno izvesti dokončanje povezave med RTP Ivančna Gorica in RTP Grosuplje ter izvesti povezavo med RTP Kočevje in RTP Črnomelj.²⁶

Slika 5.10: Predvideni razvoj 110 kV omrežja na območju Dolenjske, Bele Krajine in Posavja do leta 2024

Vir: Načrt razvoja prenosnega omrežja Republike Slovenije od leta 2015 do leta 2024, ELES.

4.3.2.2 Hidroenergetika

Predstavijo se območja obstoječih in načrtovanih hidroelektrarn. Lahko se prikažejo lokacije načrtovanih hidroelektrarn, ali pa se samo označi vodotoke, kjer je hidroenergetski potencial še neizkoriščen in bi ga bilo smiselno izkoristiti.

Prikaže se kot točkovni in linijski prikaz na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

4.3.2.3 Oskrba s toplotnoenergijo

Prikaže se obstoječe sisteme daljinskega ogrevanja in predvidi nova območja za daljinsko ogrevanje, lahko tudi kot manjši sistemi.

Obstoječe in načrtovano omrežje se prikaže na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

4.3.2.4 Oskrba z električno energijo iz jedrskih elektrarn

Samo za regije, kjer je to relevantno.

Opiše in kartografsko se prikaže obstoječo jedrsko elektrarno in njeno navezavo na elektroenergetsko prenosno omrežje. Obravnava se morebitne nove lokacije jedrskih elektrarn. Obstoječe jedrske elektrarne se prikaže na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

4.3.2.5 Vetrna energija

Za potencialna območja velikih vetrnih elektrarn nad 10 MW oziroma vetrnih polj se na podlagi podrobnejših preveritev v okviru regionalnega prostorskega plana opredeli prioritetni vrstni red izdelave državnih prostorskih načrtov.

Prostorske možnosti in omejitve (zlasti vetrni potencial, navezava in zmogljivosti prenosnega omrežja, potrebe uporabnikov) za postavitve srednjih, malih in mikro vetrnih elektrarn se preverijo v regionalnih in lokalnih energetske konceptih (strokovna podlaga) ter se ob upoštevanju drugih

pogojev in omejitev s področja varstva narave, kulturne dediščine, voda, zdravja, bivalnega okolja in sprejemljivosti v lokalnem okolju določijo v prostorskih aktih na regionalni in lokalni ravni.

Točkovni prikaz na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Preverijo se možnosti za postavitve vetrnih elektrarn na potencialnem območju Velike gore.⁵²

4.3.2.6 Energija sonca

Na podlagi regionalnega energetskega koncepta, ter ob upoštevanju drugih pogojev in omejitev s področja kulturne dediščine, varstva narave, bivalnega okolja, prepoznavnosti krajine ter sprejemljivosti v lokalnem okolju, se določi območja za večje sončne elektrarne.

Točkovni prikaz na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Sončna naprava Eldes se nahaja v vasi Desinec /.../ Elektrarna stoji na 7 hektarjih travnate površine kar je označeno na sliki znotraj rdeče črte. Na površini je postavljenih 35 konstrukcij skupne dolžine 3.350 metrov.

Na to konstrukcijo je pritrjenih 10.800 sončnih modulov, kar znaša 16.200 m² površine monokristalnih modulov. Konstrukcija ima 135 DC omaric oziroma razsmernikov, prav tako pa imajo podjetja v lasti 2 transformatorja (na sliki obarvana z rumeno barvo). Okoli elektrarne je postavljena 1.400 metrov dolga in 2 metra visoka zaščitna ograja proti vandalizmu in zaradi varnosti (na sliki obarvana z modro črto). Kot je bilo predhodno omenjeno, je bila elektrarna zgrajena v treh fazah, zato imajo elektrarne posameznih faz tudi različne inštalirane moči: Eldes 1 ima 880,88 kWp, Eldes 2 nanese 704,00 kWp in pri Eldes 3 je inštalirna moč 809,60 kWp. Skupna inštalirana moč znaša 2.394,48 kWp.⁷⁸

Slika: Zračni posnetek sončne elektrarne Eldes⁷⁸

Slika: Zračni posnetek sončne elektrarne v Kanižarici (4 MVA)

Slika: Zračni posnetek sončne elektrarne v Zorencih

Predlagamo, da se nove večje sončne elektrarne prednostno umešča na območja FDO. Če lastnosti območja FDO (ekspozicija, osončenost) niso primerne za ustrezno izkoriščanje sončne energije, se jih umesti na zazidljiva zemljišča, saj si prizadevamo za ohranjanje kmetijskih zemljišč, kjer je to smiselno in s tem lokalnih razvojnih možnosti. Pri analizi FDO, ki jo predlagamo kot strokovno podlago za pripravo RPP, se naredi analizo njenih geografskih lastnosti, kot so ekspozicija, naklon, senčenje, količina sončnega obsevanja v različnih delih dneva in letnih časov, ipd. S tem se lahko opredeli elemente za določitev površin, ki so prednostno najbolj primerna za postavitev novih sončnih elektrarn.

4.3.2.7 Plinovodno omrežje

Predvidi se širitev plinovodnega omrežja v območja, ki do sedaj še niso pokrita (Obala, Postojna - Jelšane, Bela Krajina) in mednarodno prenosno plinsko povezavo z Madžarsko. Spodbuja se vključevanje obnovljivih plinov v plinovodna omrežja.

Obstoječe in načrtovano omrežje se prikaže kartografsko na karti v 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Desetletni razvojni načrt prenosnega plinovodnega omrežja za obdobje 2018 - 2027

Statistična regija	Občine z ODS	Potencialno priključljive lokalne skupnosti in potrebna infrastruktura		
		Uporaba obstoječe MRP	Novogradnje: priključni plinovodi in MRP	Novogradnje: daljši sistemski plinovodi, priključni plinovodi in MRP
2	Koroška	Dravograd, Mežica, Muta, Prevalje, Ravne na Koroškem, MO Slovenj Gradec	Mislinja	Muta, Vuzenica, Radlje ob Dravi
3	Podravska	Hoče - Slivnica, MO Maribor, Miklavž na Dravskem polju, Ormož, MO Ptuj, Rače - Fram, Ruše, Slovenska Bistrica, Selnica ob Dravi, Središče ob Dravi, Starše, Sentilj	Dornava, Gorišnica, Markovci, Duplek, Hajdina, Kidričevo, Majšperk, Pesnica, Oplotnica, Videm	Lenart
4	Savinjska	MO Celje, Laško, Polzela, Prebold, Radeče, Rogaska Slatina, Rogatec**, Slovenske Konjice, Šentjur, Štore, Šoštanj, MO Velenje, Vojnik, Zreče, Žalec	Braslovče, Šmartno ob Paki, Kozje, Ljubno, Nazarje, Mozirje, Podčetrtek, Šmarje pri Jelšah, Vransko	
5	Zasavska	Hrastnik, Zagorje ob Savi	Trbovlje	
6	Spodnje-posavska	Brežice, Krško, Sevnica		
7	Osrednje-slovenska	Brezovica, Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Domžale, Ig, Kamnik, Komenda, Litija, MO Ljubljana, Logatec, Log - Dragomer, Medvode, Mengeš, Škofljica, Trzin, Vodice, Vrhnika	Borovnica, Horjul, Lukovica, Moravče	Grosuplje, Ivančna gorica, Velike Lašče
8	Notranjsko-kraška			Cerknica, Ilirska Bistrica, Pivka, Postojna
9	Gorenjska	Bled, Cerkle na Gorenjskem, Jesenice, MO Kranj, Naklo, Gorje, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Trzin, Žirovnica	Kranjska Gora	Žiri
10	Goriška	Ajdovščina, Nova Gorica, Šempeter - Vrtojba, Vipava	Miren - Kostanjevica, Renče Vogrsko	Kanal
11	Obalno- kraška	Sežana**		Hrpelje - Kozina, Ankaran, MO Koper*, Izola, Piran
12	Jugovzhodna Slovenija	MO Novo mesto	Dolenjske Toplice, Straža	Šentjernej, Škocjan
Skupaj	Obstoječe stanje: 81 občin z distribucijskim omrežjem	Možno povečanje pokritosti s plinovodnim omrežjem za 68 potencialno priključljivih občin		

*Občina že ima izbranega ODS.

**ODS je priključen na sistem v sosednji državi.

4.3.2.8 Geotermalna energija in toplotaokolja

Podrobnejše preveritve se zagotovi v regionalnih energetske konceptih (strokovna podlaga). V tem poglavju se na kratko povzame ugotovitve. V primeru načrtovane oskrbe s toplotno energijo se to lahko opiše v

poglavju 4.3.2.3 in prikaže na karti 2.3.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

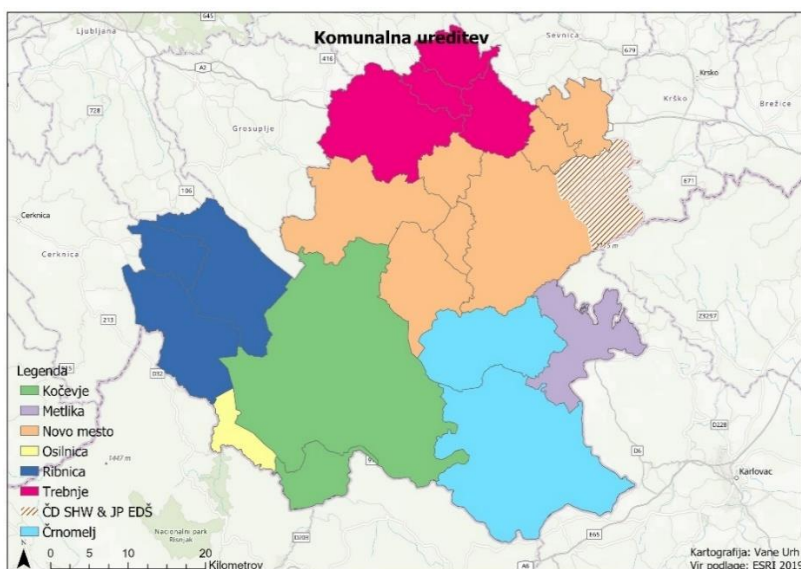
4.3.3 Lokalne gospodarske javne službe s področja varstva okolja

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

V regionalnem prostorskem planu se obvezno uskladijo in določijo prostorske ureditve lokalnega pomena, ki segajo na območje več občin ali vplivajo na območje več občin (prostorske ureditve, ki so neposredno namenjene opravljanju lokalnih javnih služb s področja varstva okolja), zlasti s področij oskrbe s pitno vodo, odvajanja in čiščenja komunalne in padavinske odpadne vode, zbiranja in obdelava določenih vrst komunalnih odpadkov ter odlaganje ostankov predelave ali odstranjevanja komunalnih odpadkov.

Obseg: 2.000–4.000 znakov spresledki.

Komunalna podjetja na območju JV Slovenije: Komunala Novo mesto, Komunala Metlika, Komunala Črnomelj, Hydrovod in Komunala Trebnje.

Vir:²

V letu 2020 bomo veliko pozornosti namenili strategiji podjetja za obdobje 2020-2025, optimizaciji telemetrije, predaji komunalne infrastrukture iz naslova projektov Hidravlične izboljšave in Suhokranjski vodovod v poslovni najem, problematiki prevzema embalaže.²⁹

Če je bilo leto 2015 ocenjeno kot leto sprememb, bi lahko letu 2016 rekli leto za konsolidacijo. Strategija podjetja, ki je bila sprejeta v letu 2015 in je podprta tudi z novo organizacijsko shemo se je izkazala za uspešno in zato tudi v prihodnjem obdobju ne bo bistveno spreminjala. Še vedno ostajajo v strategiji tri glavne točke³⁰:

- *Komunikacija z uporabniki
- *Zniževanje vodnih izgub
- *Širitev dejavnosti

Uspešnost poslovanja je prikazana za dejavnost ravnanje z odpadki skupaj, kjer je združeno tako zbiranje in odvoz komunalnih odpadkov, kakor tudi prevoz na regijsko deponijo ter obdelava in odlaganje na regijskem

²⁹ Letno poročilo Komunale Novo mesto d.o.o., 2020.

³⁰ Letno poročilo Komunale Črnomelj, 2016.

odlagališču CeROD.²⁸

	Skupna obremenitev v aglomeracijah (PE)	Stopnja priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje (JKO)	Stopnja priključenosti na komunalne čistilne naprave (KČN)
Slovenija	2.084.546	81,88	79,24
Jugovzhodna Slovenija	136.863	70,75	70,59

Preglednica 1: Stopnja priključenosti na javno kanalizacijsko omrežje in na komunalne čistilne naprave v %, 2018 (Vir: IJSVO, CRP))²

V regiji še vedno predstavljajo izziv območja razpršene poselitve, kjer je vodooskrba nezadostna in neurejeno odvajanje komunalnih voda v manjših naseljih pod 2000 PE. Regijo poleg tega zaznamuje razgiban kraški teren, dostopnost do podeželskih naselij velikokrat otežujejo karakteristike terena, ki posledično povečujejo vrednost investicije v izgradnjo JKO (ekonomsko projekt ni upravičen), kar se v veliki meri rešuje z izgradnjo malih komunalnih čistilnih naprav oziroma greznic.²

4.3.3.1 Oskrba zvodo

Kartografsko se prikaže vodne vire in vodovodno omrežje. Predvidi se širitve vodovodnega omrežja in uporaba novih vodnih virov, kjer je to relevantno. Vsebine se prikaže kartografsko na karti 2.4.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Trenutno vodarskih strokovnih osnov za izdelavo občinskih načrtov ni. Občine so prepuščene same sebi, da se znajdejo kakor vejo in znajo, pri tem pa tvegajo izdelavo gradiva, ki mogoče v bodoče nebo uradno potrjeno. Podatkov o turističnih potencialih vodotokov ni. Razvoj je prepuščen lokalnim razmeram in dogovorom, oziroma iznajdljivosti posameznih občin. Osnov za medobčinske dogovore ni. Možnosti, ki jih podaja Natura 2000 v tem oziru niso izkoriščene. Dokumenti, na osnovi katerih je bila izvedena zaščita posameznih območij za razglasitvijo Natura 2000, niso ustrezno pripravljeni, tako da že povzročajo konflikte v prostoru.⁵ Usmeritve (oskrba s pitno vodo)⁵:

- S hidrotehničnimi ukrepi izravnati vodni režim, ki jih narekujejo klimatske spremembe, zlasti ob velikih padavinah in sušah, predvsem z akumulacijami, namakalnimi sistemi, izgradnjo magistralnih vodovodov v vododeficitarnih območjih (obalno-kraška regija, Prekmurje, Haloze, Suha in Bela Krajina, Kozjansko).

V Sloveniji je delež prebivalcev, ki je priključen na javno vodovodno omrežje, sicer visok, vendar pa je zaskrbljujoča oziroma problematična zanesljivost oskrbe s pitno vodo predvsem v količinskem in kakovostnem smislu. Na vododeficitarnih območjih Obale, Krasa, **Kočevskega, Bele Krajine, Suhe Krajine**, Kozjanskega, Haloz, Slovenskih goric in Goriškega je razvoj v prostoru otežen zaradi omejenosti vodnih virov. Izpostavljenost vodnih virov je predvsem zaradi intenzivne kmetijske rabe velika, rezervni vodni viri za primer onesnaženja pa niso aktivirani. Zato so v smislu izvajanja operativnih nalog v zvezi z oskrbo s pitno vodo pomembne ključne naloge⁵:

- zagotovitev ustrezne infrastrukture za oskrbo s pitno vodo;
- ohranitev naravnih virov pitne vode;
- izboljšanje kakovosti podzemne in površinske vode kot vira pitne vode;
- izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalcev;
- izboljšanje javne oskrbe s pitno vodo.

Z operativnim programom oskrbe s pitno vodo so bili predvideni ukrepi na državni ravni, ki temeljijo na⁵:

- povezovanju vodovodnih sistemov (Pomurje, **Bela Krajina**, Goriško...)
- zagotavljanju rezervnih vodnih virov (za sisteme nad 50.000 prebivalcev)
- sanaciji nezadostnih virov oziroma zagotavljanju zadostne količine pitne vode (oskrba obale z vodo),

- aktivna zaščita vodnih virov pred onesnaženji.

Na občinski ravni so bili predvidni ukrepi v manjšem obsegu, ki obsegajo predvsem⁵:

- zmanjševanje vodnih izgub v sistemih,
- povezovanje pri upravljanju vodovodnih sistemov,
- nadzor vodovodnih sistemov,
- sanacija in upravljanje vaških vodovodnih sistemov,
- sanacija starih bremen v okolju lokalnega značaja,
- zagotovitev rezervnih vodnih virov (za sisteme do 50.000 prebivalcev).

Usmeritve⁵:

- regionalizacija vodnih virov in vodooskrbnih sistemov, uskladitev z operativnimi programi
- ureditev problematike vodo-oskrbe, ki je ni moč reševati na lokalnem nivoju, uskladitev z operativnimi programi
- izhodišča za izvedbo / umeščanje v prostor, uskladitev z operativnimi programi in ostalimi sektorji
- akcijski plan izvajanja, uskladitev z operativnimi programi.

Rinža in Temenica: Slabo ekološko stanje.³¹

Na področju izvajanja oskrbe s pitno vodo potekata dva velika projekta, in sicer »Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske«, ki ga koordinira Komunala Novo mesto, in »Oskrba s pitno vodo Suhe krajine«, pri katerem sodelujemo po potrebi z upravljavskim nadzorom, pogodbeno izvajamo provizorije, prevezave in priključke. Projekt »Hidravlična izboljšava vodovodnega sistema na območju osrednje Dolenjske« predstavlja ukrepe za zagotavljanje dolgoročne varne oskrbe s pitno vodo na območju petih občin, Novo mesto, Šentjernej, Škocjan, Straža in Šmarješke Toplice. Osnovni obseg projekta je zajemal izgradnjo 39.354 m cevovodov, od tega hidravlična izboljšava cevovodov v dolžini 29.761 m ter novogradnja cevovodov (povezave na obstoječe omrežje) v dolžini 9.395 m. Poleg tega obsega tudi izgradnjo 2 vodarn, 6 vodohranov (3 nove, 2 rekonstrukcije, 1 nadgradnja), 6 prečrpališč (od tega 3 v okviru vodohranov) in 1 črpališča (na vrtini).²⁷

Projekt Oskrba s pitno vodo Suhe krajine je namenjen reševanju problematike oskrbe s pitno vodo na območju občin Dobropolje, Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Kočevje in Žužemberk. V okviru projekta bo v naslednjih letih izvedena nadgradnja in hidravlična izboljšava obstoječih vodovodnih sistemov s priključitvijo novih prebivalcev na javno vodovodno omrežje ter zagotovitev novih vodnih virov in s tem zagotovitev varne ter zdrave oskrbe s pitno vodo. Zaradi občasne oporečne kakovosti pitne vode na zajetjih, neustreznih kapacitet vodovodnega sistema in nepovezanosti v celovit sistem, se bo z vključitvijo 5 novih vodnih virov in hidravlično izboljšavo sistema vzpostavil celovit sistem oskrbe s pitno vodo na območju vključenih občin.²⁷

Mnenje Nacionalnega laboratorija za zdravje okolje in hrano je, da se varnost oskrbe s pitno vodo v primerjavi s preteklostjo izboljšuje. V prid temu mnenju navajajo²⁸:

- vključitev naprave za pripravo vode v vodovodni sistem Črnomelj,
- da je bilo na vodovodnemu sistemu Črnomelj, Semič in Vinica obnovljeno več primarnih cevovodov (zamenjava azbestno cementnih cevi s cevmi iz nodularne litine - investicija se še izvaja). V vodovodnemu sistemu Vinica bo po prevezavi na vodovodni sistem Črnomelj ostalo v uporabi le še 144 metrov azbestno-cementnih cevi,
- da se je število okvar in vodne izgube na primarnih cevovodih zaradi obnov cevovodov zmanjšale,
- da so vodne izgube znane in se spremljajo mesečno,
- da se na terenu izvaja enkrat letno pranje vodohranov in izpiranje cevovodov.

³¹ Količinsko stanje podzemnih voda v Sloveniji, NUV 2022-27.

Opredelitev tveganja: - zniževanje vodnih izgub (Redno spremljanje in izvajanje programa, rekonstrukcije kritičnih cevovodov) in nedoseganje planiranih prodanih količin na storitvah in na omrežnini (Pisno obveščanje možnih uporabnikov o obvezi po priključitvi Ukrepanje komunalnega nadzornika).²⁸

4.3.3.2 Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Kartografsko se prikaže kanalizacijsko omrežje in lokacije komunalnih čistilnih naprav. Predvidi se lahko posodobitve ali novogradnja.

Vsebine se prikaže kartografsko na karti 2.4.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Na področju odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v regiji so bile v tem obdobju izvedene večje investicije v vseh treh subregijah, in sicer¹:

- v subregiji Bela krajina hidravlična izboljšava vodovodnih sistemov, vključno z odvajanjem in čiščenjem komunalne odpadne vode,
- v okviru reševanja problematike čiščenja komunalne odpadne vode se je v okviru projekta Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju reke Krke zagotavljalo sredstva za kanalizacijske vode in čistilne naprave večjih kapacitet in sicer v Kočevsko-ribniški ter Dolenjski subregiji.
- poleg navedenih sklopov realiziranih projektov so bili preko RRP financirani manjši vodooskrbni sistemi ali deli sistemov, ki so izboljšali situacijo povečini na celotnem območju regije.

Občina bo dogradila sisteme odvajanja in čiščenja odpadne vode tako, da bo v Novem mestu, Češči vasi, Gabrju, Gornji Težki vodi in Zajčjem vrhu pri Stopičah dogradila kanalizacijsko omrežje in v drugih večjih naseljih zagotovila izgradnjo centralnih kanalizacijskih sistemov s čistilnimi napravami, najprej v večjih naseljih Birčna vas, Stranska vas, Jama, Jurka vas, Gorenje Karteljevo, Petelinjek, Uršna sela in Potov vrh nato pa še v ostalih naseljih po operativnem programu. Na preostalih območjih bo občina zagotovila nadzorovano individualno odvajanje in čiščenje odpadne vode.³

V letu 2019 smo v upravljanje dobili še 1 novo črpališče odpadnih voda. Tako je imela Komunala Novo mesto d.o.o. konec leta 2019 v upravljanju 88 črpališč odpadnih voda. V letu 2019 je bilo vgrajenih več črpališč (predvsem v občini Škocjan), a še niso bila predana v upravljanje. Črpališča se gradijo predvsem zaradi širitev omrežij v reliefno razgibanem terenu.²⁷

Pri samem vzdrževanju črpališč smo naleteli na naslednje bistvene pomanjkljivosti²⁷:

- ČRP Žaga - več okvar mehanskega predčiščenja, v črpališču je zaznati velik vnos peska, dotrajane črpalke
- ČRP Loka - dotrajana el. napeljava, posledično odpovedi el. motorjev ter krmiljenja, ni SCADA povezave
- ČRP Brod - izredno velik dotok, pogoste okvare mehanskega prečiščenja, preliv v reko Krko
- ČRP Cikava - neurejen dostop, dotrajane črpalke, vodi, potrebno prečiščenje ter večji volumen
- ČRP Dolž - mašenje črpalk, potrebno pred čiščenje
- ČRP Šmihel 1 - mašenje črpalk, potrebno predčiščenje

Kot tudi v preteklih letih ugotavljamo izredno slabo stanje najstarejših kanalov (nestabilnost, pronicanje fekalij), kjer so uporabljene betonske cevi. Potrebno bo izvajati obnovo v čim večjem obsegu, seveda v okviru namenskih sredstev lastnika infrastrukture. Smiselno je ločevanje meteornih ter fekalnih voda, saj so obstoječi kanali pogosto preobremenjeni, ob večjih deževjih občani opozarjajo na fekalije v vodotokih.²⁷

Komunala Novo mesto d.o.o. ima v upravljanju 19 čistilnih naprav. Družba razpolaga s specialnim vozilom za odvoz blata iz manjših čistilnih naprav in ostalo opremo z vozili za vzdrževanje elektro in strojne opreme čistilnih naprav. V tabeli so prikazane količine prečiščenih vod po posameznih čistilnih napravah v letih 2015-2019.²⁷

V letu 2018 smo bili uspešni na razpisu za vstop v podporno shemo za kogeneracijo, ki ga razpisuje Agencija za energijo. Tako smo v drugi polovici leta 2018 pričeli s črpanjem sredstva namenjenih za uporabo obnovljivih virov energije, natančneje za SPTE (soproizvodnja toplote in električne energije) naprave.²⁷

Ker je CČN Novo mesto ena najmodernejših čistilnih naprav v Sloveniji, je izredno zanimiva tudi na področju raziskovanja. V letu 2013 smo tako začeli s sodelovanjem z Inštitutom Jožef Štefan v projektu ARRS, ki vključuje raziskave prisotnosti zdravilnih učinkovin v odpadnih vodah ter možnost njihovega čiščenja. V letu 2016 smo s sodelovanjem nadaljevali v novem raziskovalnem projektu na temo monitoringa odpadnih voda, kjer se spremlja prisotnost izbranih t.i. novih organskih onesnažil ter nekaterih humanih metabolitov oziroma transformacijskih produktov. V letu 2019 smo spomladi in poleti sodelovali v SCORE projektni nalogi določanja biomarkerjev prepovedanih drog v odpadnih vodah. V maju in juniju smo sodelovali tudi v študiji prisotnosti prepovedanih drog, alkohola in tobaka v slovenskih izobraževalnih institucijah, ki je bila izvedena na Odseku za znanosti o okolju, Institut Jožef Stefan.²⁷

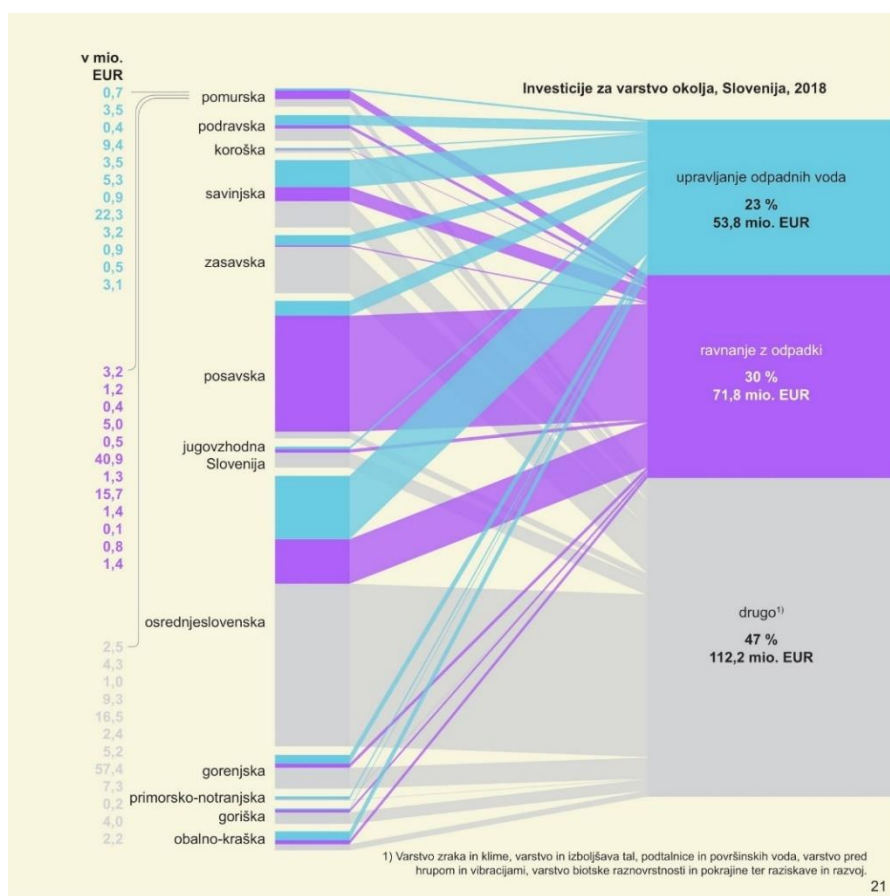
Tveganje²⁸: Izvedba programa izvajanja storitve, vezane na obstoječe greznice in MKČN do septembra (Delo v izmenah, nabava novega specialnega vozila).

4.3.3.3 Ravnanje z odpadki

Kartografsko se prikaže lokacije centrov za ravnanje z odpadki, predvidi se morebitne sanacije in zaprtje obstoječih deponij in lokacije novih deponij. Obenem se določijo lokacije potencialnih sežigalnic odpadkov.

Vsebine se prikažejo kartografsko na karti 2.4.

Obseg: 2.000–4.000 znakovs presledki.

Letna količina komunalnih odpadkov na prebivalca, nastalih v Jugovzhodni regiji, je bila druga najnižja (445 kg na prebivalca, to je 64 kg manj od povprečja v celi Sloveniji). Manj odpadkov na prebivalca je nastalo le v koroški regiji, in sicer 22 kg manj.³²

V regiji imamo centralno deponijo CEROD in zbirne centre za odpadke v Trebnjem, Črnomlju in Kočevju. CILJI⁵:

- Ravnanje s komunalnimi odpadki se zagotavlja na treh ravneh, in sicer na lokalni, regijski oziroma medobčinski in državni. Dopolnilno omrežje manjših centrov je predvsem posledica že obstoječih povezav in dopuščanja možnosti za različne ravni povezovanja lokalnih skupnosti za ravnanje z odpadki.
- Na lokalni ravni se zagotavlja izvajanje ločenega zbiranja komunalnih odpadkov na izvoru, zbiranje in, glede na naravne, prostorske, transportne – logistične in druge razmere, lahko tudi naknadno sortiranje, recikliranje in ponovno uporabo nekaterih ločeno zbranih frakcij odpadkov, trženje sekundarnih surovin in predelavo biološko razgradljivih odpadkov.
- Na regijski oziroma medobčinski ravni se v okviru tako imenovanih regijskih centrov za ravnanje z odpadki le-te naknadno sortira, zagotovi njihovo obdelavo in predelavo, recikliranje in ponovno uporabo ločeno zbranih frakcij odpadkov, trženje sekundarnih surovin, mehansko in biološko obdelanih biološko razgradljivih odpadkov, pripravo odpadkov za termično obdelavo in odlaganje preostankov odpadkov iz teh procesov. Za uresničitev ciljev na področju ravnanja z odpadki se regijske centre organizira prostorsko racionalno, zlasti z vidika gravitacijskih območij in transportnih možnosti. Za ravnanje z odpadki se organizira centre prvega, drugega in tretjega reda. V regijske centre prvega reda se vključuje tudi ravnanje z živalskimi odpadki z visokim tveganjem, drugimi organskimi odpadki in nevarnimi odpadki.

³² Regija Jugovzhodna Slovenija, SURS.

- Na državni ravni se načrtuje toplotna obdelava preostankov odpadkov in odlaganja preostankov po toplotni obdelavi odpadkov v dveh ali največ treh energetske naprave s hkratnim izkoristkom energije tako, da se zagotovi pokritost Slovenije.
- Prostorske ureditve za termično obdelavo odpadkov se načrtuje tako, da se zagotavlja priključitev na obstoječa energetska omrežja, to je elektroenergetski sistem in plinovodni sistem, možnost izkoristka toplotne energije za daljinsko ogrevanje ali v gospodarske namene. Prostorske ureditve za sosežig odpadkov se načrtuje kot gospodarske objekte in naprave na območjih z možnostjo navezave na železniško prometno omrežje in zagotovljenimi prostorskimi možnostmi za odlaganje preostankov po termični obdelavi odpadkov.
- Za zbirna območja ravnanja s komunalnimi odpadki se oblikuje zaokrožena funkcionalna območja s pripadajočimi centri za ravnanje z odpadki. Območja za ravnanje z odpadki se določijo na osnovi zadostnega števila potencialno vključenih prebivalcev, homogene notranje transportne povezanosti, čim krajše transportne razdalje, obstoječega odlaganja oziroma ravnanja z odpadki.
- Centre prvega reda ali regijske centre za ravnanje z odpadki, ki so najvišja oblika združevanja pred toplotno obdelavo, se glede na vključenost prebivalstva (90.000 in več prebivalcev) predvideva v Pomurju, Podravju, Savinjski, **Dolenjski**, Ljubljani z okolico, Gorenjski, Severni Primorski in na Obali.⁵

Za zadostitev osnovnim potrebam po ločenem zbiranju odpadkov je ocenjeno, da je treba imeti v državi praviloma vsaj en zbirni center na občino, pri večjih občinah tudi več.⁵

Projekt CeROD je regijski projekt ter ena ključnih razvojnih in investicijskih nalog Mestne občine Novo mesto kakor tudi širšega dolenjskega, belokranjskega in posavskega območja s podporo Republike Slovenije in Evropske unije. Na področju ravnanja z odpadki projekt združuje sodelujoča območja v funkcionalno regijo, kar je eden redkih, če že ne edinstven primer v Sloveniji. Regijski pristop ima pozitivne vplive zlasti na delitev investicijskih stroškov realizacije projekta, na racionalnejše in kvalitetnejše upravljanje, kar znatno vpliva tudi na ceno ravnanja z odpadki. V sklopu projekta bo obratovalo tudi sodobno odlagališče odpadkov, ki bo s kapaciteto preko milijona m³ zadostovalo potrebam regije za dobo 25-30 in morda celo več let.³³

Projekt CeROD je pričel nastajati konec devetdesetih let prejšnjega stoletja kot posledica pomanjkanja prostora za odlaganje odpadkov na obstoječem Odlagališču nenevarnih odpadkov Leskovec. S sprejetjem Nacionalnega programa varstva okolja (NPVO), Strateških usmeritev Republike Slovenije na področju ravnanja z odpadki ter na osnovi direktiv in drugih dokumentov EU, je vlada Republike Slovenije izdala vrsto podzakonskih aktov s področja ravnanja z odpadki. Glavni usmeritvi sprejetih predpisov sta zmanjšati količino odloženih odpadkov na odlagališča in vzpostavitev regijskih centrov za ravnanje z odpadki.³¹

Predmet investicije (2006) je izgradnja mehansko biološke naprave za obdelavo (MBO) odpadkov iz področja Dolenjske, Posavja in Bele krajine ter izgradnja čistilne naprave za čiščenje onesnažene vode. Izgradnja nove zgradbe za obdelavo odpadkov v Leskovcu (MBO), se še ni pričela, ker investitorji (10 občin družbenic Cerod-a iz Dolenjske in Bele krajine, brez Občine Šentjernej) še niso sprejeli dokončne odločitve o izvedbi investicije in občine še niso sklenile pogodbe o medsebojnem sodelovanju pri sofinanciranju in izvedbi investicije.³⁴

Stanje 2021: podpisali pogodbo za drugo fazo gradnje Centra za ravnanje z odpadki Dolenjske v Leskovcu. Objekt za mehansko in biološko obdelavo komunalnih odpadkov s tehnološko opremo, zunanjo ureditvijo in komunalno infrastrukturo bo gradilo novomeško gradbeno podjetje CGP, stal bo sedem milijonov evrov (Vir: Dolenjski list).

Na regijski ravni, ki jo je treba zaradi odsotnosti regionalnega nivoja lokalne samouprave izvajati ali na

³³ Predstavitev in poročilo realizacije projekta CeROD, 2009.

³⁴ Poročilo o aktivnostih na Cerod: MONM, 2016.

medobčinskem ali pa na državnem nivoju, je prvenstveno treba vzpostaviti mrežo regijskih centrov 1. reda. V SPRS so bila podana gravitacijska območja, ki so bila v operativnih programih nadalje razdeljena na manjša območja. Določenih je 15 možnih lokacij za regijska odlagališča glede na prostorsko umestitev z namenom, da vsako od izbranih regijskih odlagališč prevzame približno enako obremenitev zaradi odlaganja obdelanih komunalnih odpadkov pri čim manjših zunanjih okoljskih stroških, ki nastanejo zaradi transporta preostankov obdelave komunalnih odpadkov od centrov ravnanja s komunalnimi odpadki do regijskega odlagališča, čim manjšo okoljsko ogroženost ter čim manjše vplive na ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine.⁵

Slovenija dolgoročno ne bo mogla izpolnjevati postavljenih okoljskih ciljev glede ravnanja z odpadki brez termične obdelave. Prvi objekt (za potrebe savinjske regije) je zgrajen v Celju. Gradnja podobnih objektov je lahko sicer regijska ali nadregijska, odvisno od količin odpadkov, namenjenih termični obdelavi in pogojev distribucije proizvedene toplotne energije. V RS bi bila zato smiselna umestitev objektov termične obdelave v regijah z več kot 200.000 prebivalci in to v večjih mestih, kjer je izkazana izrazita potreba po toplotni energiji in je zato smiselno razmišljati o nadregijskem konceptu objektov termične obdelave (na primer za osrednjeslovensko - Ljubljana in severovzhodno Slovenijo - Maribor). Enake napake, kot je bila storjena z določanjem centrov 1. reda, ne bi smeli storiti tudi pri objektih za termično obdelavo. Za to področje je sicer po zakonu odgovorna država, zato mora država prva storiti potrebne korake za izvedbo teh projektov ter zagotoviti umestitev v prostor oziroma izhodišča zanj.⁵

Usmeritve za področje ravnanja s komunalnimi odpadki torej narekujejo aktivnosti na treh ravneh⁵:

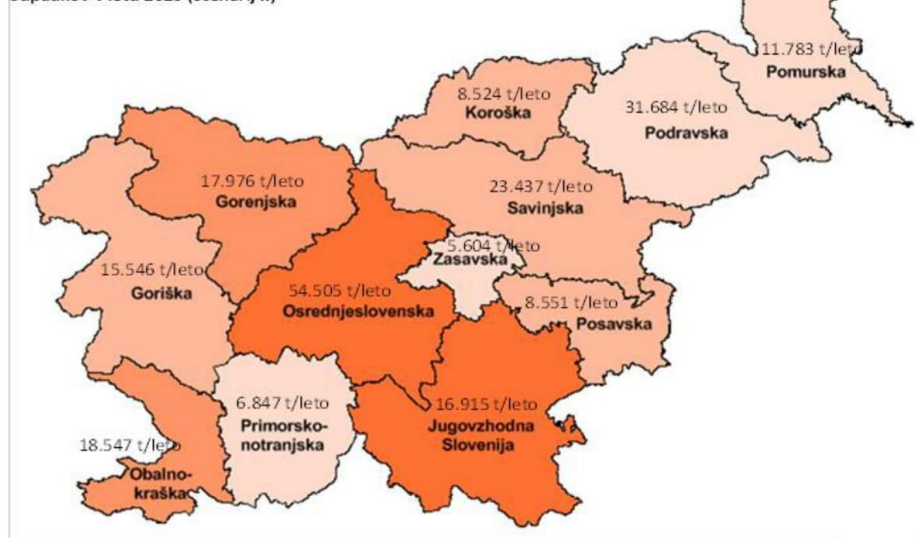
- Lokalna (občinska) raven: zbiranje komunalnih odpadkov, zagotavljanje čim boljšega ločevanja odpadkov na izvoru, naknadno sortiranje, preprostejši postopki obdelave in predelave odpadkov (na primer stiskanje, kompostiranje v kopah na prostem in podobno) ter oddajanje posameznih frakcij v nadaljnjo predelavo v skladu s predpisi.
- Regijska (medobčinska) raven - centri 1. reda (le izjemoma 2. reda): naknadno sortiranje, obdelava odpadkov (kompostarne, mehansko-biološka obdelava,...), oddajanje določenih zvrsti odpadkov v nadaljnjo predelavo v skladu s predpisi, recikliranje in ponovna uporaba ločeno zbranih frakcij odpadkov, odlaganje preostankov odpadkov ter priprava odpadkov za termično obdelavo, termična obdelava preostankov odpadkov s proizvodnjo energije na nivoju regije in odlaganje preostankov po termični obdelavi.
- Nadregijska raven (omrežje regijskih centrov): termična obdelava preostankov odpadkov na nadregijskem nivoju (pokrivanje potreb več regij) z izrabo energije in odlaganje preostankov po termični obdelavi.

V sektorju splošna komunala na območju osmih občin skrbijo za zbiranje in odvoz odpadkov iz 11.779 zabojnikov. Storitve zbiranja in prevoza komunalnih odpadkov neposredno izvaja javno podjetje Komunala Novo mesto d.o.o.. Prevoz, obdelavo in odlaganje preostankov obdelave ali odstranjevanje komunalnih odpadkov pa opravlja podjetje CeROD d.o.o. Novo mesto.²⁷

Tudi v letu 2019 se je nadaljevala agonija zaradi neprevzemanja posameznih skupin komunalnih odpadkov. Še vedno primarni problem predstavlja mešana komunalna embalaža, preprosto iz razloga, ker ta skupina predstavlja največji delež, saj je teh odpadkov skoraj tretjina v kategoriji ločeno zbranih frakcij. Zaloga teh odpadkov je bila ob koncu leta 183 ton, kar je malo manj kot enomesečna količina, ki jo zberemo na območju osmih Dolenjskih občin.²⁷

Tveganje: Visoka cena obdelave in odlaganja na Cerodu (Čimprejšnja odločitev Občin o pričetku izvedbe investicije za MBO na Cerodu).²⁸

Potrebna zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov v letu 2020 (scenarij II)

Slika 32: Potrebna zmogljivost naprav za mehansko biološko obdelavo mešanih komunalnih odpadkov, scenarij II (vir: MOP- model OP)

4.4 Zasnova zelenega sistema regije

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

Zeleni sistem regije predstavlja zeleno infrastrukturo na regionalni ravni. Načrtuje se v okviru regionalnega prostorskega plana, upošteva usmeritve za zeleno infrastrukturo na državni ravni. V okviru načrtovanja zelenega sistema regije se zagotovi njegovo povezanost z drugimi regionalnimi zelenimi sistemi in z zelenimi sistemi naselij. Opredeli se obstoječe krajinske elemente, s katerimi se zagotavlja ekološka povezanost ekosistemov, pogoje za njihovo ohranjanje in usmeritve za vzpostavljanje manjkajoče povezlivosti.

V okviru zelenega sistema regije je potrebno opredeliti tudi ločitveni zeleni pas med naselji. To je pas zemljišč na katerih se ohranja kmetijsko, gozdno ali vodno rabo prostora z namenom preprečevanja zraščanja naselij in fragmentacije prostora, zagotavljanja migratornih poti za prostoživeče živalske vrste in zagotavljanje drugih ekosistemskih storitev.

Poglavja je potrebno uskladiti z dognanji iz naloge UZ in KZ, ki se izdeluje na UIRS in jo financira MOP. Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

RPP, ki opredeljuje zeleni sistem z ZI (zeleno infrastrukturo), je akt, ki načrtuje ZI kot obliko sodelovanja med občinami in državo. Zurep-2 ponovno uvaja prostorsko strateško načrtovanje na regionalni ravni. Predviden je sprejem RPP, ki je pripravljen na podlagi strategije in njenega akcijskega programa, razvojnih dokumentov drugih državnih resorjev ter razvojnih ciljev EU. RPP se pripravlja za območje razvojne regije v skladu s predpisi s področja skladnega regionalnega razvoja. Sprejemanje akta praviloma koordinira regionalna razvojna agencija in ga sprejmejo župani v razvojnem svetu regije, in sicer po predhodni potrditvi vlade in praviloma izvedenem postopku celovite presoje vplivov (CPVO). V RPP se morajo poleg zasnov prostorskih ureditev državnega pomena v posamezni razvojni regiji uskladiti in določiti pomembnejše prostorske ureditve lokalnega pomena, ki imajo vpliv na vse občine v razvojni regiji, med katere zakon eksplicitno uvršča »zasnovo zelenega sistema regije«. Četudi zakon zelene infrastrukture ne navaja izrecno, je le-ta smiselno vsebovana v zelenem sistemu.⁵¹

O pravni ureditvi ZI v klasičnem smislu danes ne moremo govoriti, saj pojem ni pravno opredeljen in se nanj

ne vežejo pravne posledice. Za razliko od gospodarske javne infrastrukture, ki jo sistemsko definira zakonodaja s področja urejanja prostora in ji pravne posledice določajo drugi predpisi, ZI nima neposrednih pravnih posledic. Nima pravnih posledic niti po pravu EU za razliko od npr. območij Natura 2000, ki tvorijo celovit materialno in procesno pravni instrument. Zato so vprašanja prostorskega načrtovanja, urejanja in upravljanja ZI pravnopolitične oziroma programske narave in se rešujejo prek različnih drugih pravnih instrumentov. Gre za instrumente v pristojnosti bodisi državne ravni bodisi lokalne ravni oziroma se pristojnosti ene in druge oblasti med seboj dopolnjujejo. Prepletanje pristojnosti je najpogostejše prav v procesnopravnih položajih.⁵¹

Primer umetnega območja ZI je akumulacijsko jezero pri Kočevski Reki, ki je prepoznano kot prehranjevalni habitat orla belorepca, okoliški gozd pa je gozdni rezervat. Jezero je privlačna ribiška točka, vse skupaj pa atraktivna rekreacijsko-turistična točka. Po drugi strani pa je območje tudi območje Natura 2000 zaradi številnih habitatov in vrst. V primeru odstranitve akumulacije bi lahko izgubili določeno biotsko raznovrstnost in nekatere ES, bi pa po drugi strani zaradi obnovljene naravne hidromorfologije voda povečali habitat za ciljne ribje vrste, kot sta mrenič (*Barbus meridionalis*) in velika nežica (*Cobitis elongata*).⁵¹

Karta prepoznane ZI lahko služi kot podlaga za⁵¹:

- statistiko občin: kolikšen delež občine prekrivajo prepoznana območja ZI, kolikšna je zaloga vrednosti ES v občini; na tej osnovi bi npr. lahko posodobili odmerjanje okoljskega prispevka.
- karto Slovenije: kolikšen delež površine ima npr. vrednost prepoznane ZI > 75 %; ta podatek lahko neposredno vpliva na cene zemljišč in nepremičnin.
- krajinsko zasnovo: stopnja prepoznane ZI na območju je lahko zelo uporabna podlaga za prostorsko načrtovanje, med drugim nakazuje, kam je smiselno širiti zelena območja in kje je mogoče omiliti prehod med sivimi in zelenimi območji.
- omejitve v prostoru: svetlo obarvana območja nakazujejo območja, kjer so pritiski večji in kjer je, če želimo ohraniti kakovost bivanja, posege v prostor treba skrbno zasnovati in ovrednotiti njihovo smiselnost.
- oceno stanja okolja na mikro- in mezoravni, kar lahko uporabimo kot strateško orodje in dober argument pri pogajanjih s sosednjimi državami in EU, na mikroravni pa tudi s sosednjimi občinami.
- strateško odločanje, sodelovanje med občinami in kot podpora pri razvoju.

Karta prepoznane ZI prav tako nakazuje potencialne zelene in modre koridorje, služi pa lahko tudi kot osnova za načrtovanje le-teh: na osnovi karte ZI lahko celostno ovrednotimo, kako in kje bi bilo najbolje zasnovati zelene in modre koridorje v prostoru, da bi na nekem območju izboljšali stanje biotske raznovrstnosti in/ali zalogo ES.⁵¹

Ogrodje zelenega sistema v Jugovzhodni Sloveniji tvori povezan sistem območij Nature 2000. Na območje regije delno ali v celoti sega prek 30 takih območij, med obsežnimi so: Kočevsko, Kočevsko – Kolpa, Gorjanci – Podgorje, Krakovski gozd, Gradac, Krka, Veliko bukove, Metlika, Bela Krajina. Na območjih Natura 2000 se zagotovijo pogoji za ohranjanje ugodnega stanja habitatov. Strategija prostorskega razvoja Slovenije 2004 je opredelila krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi pomembna na nacionalni ravni. Na območju regije so: Dolina Kolpe pod Starim trgom, Dolina Soteska – Stare Žage, Gorjanci – Podgorje, Loški Potok, Mirenska dolina, Otočec in Bela Krajina. Krajinska območja predstavljajo potencial za turistične ali prostočasne dejavnosti, kjer je mogoče oblikovati kakovostne in raznolike in regionalno prepoznavne turistične produkte, zato se v strategiji razvoja regije smiselno upošteva tudi usmeritve za prednostna območja za razvoj posameznih dejavnosti, ki so pomembna za razvoj regije. V urbanih naseljih se izkoristi možnosti mešane rabe kmetijskih in gozdnih površin za rekreacijske namene. Pri prostorskem urejanju kmetijskih zemljišč in kmetijskega prostora se upošteva usmeritve za ohranjanje ekološke povezljivosti, varstvo habitatov in voda ter krajinske prepoznavnosti.⁵² (Usmeritve za pripravo strategije razvoja regije s področja prostorskega in urbanega razvoja JV SLO, 2019.)

Za izboljšanje prepoznavnosti naselij in krajine ter omogočanje ekološke povezljivosti se vzpostavi ločitvene

zelene pasove med naselji kot del zelenega sistema naselja v navezavi na zeleni sistem regije. Zeleni pasovi lahko vključujejo gozdove, vodni in obvodni prostor ter kmetijske površine v ekstenzivni rabi in varovana območja narave. Širino ločitvenih zelenih pasov se določi glede na vlogo zelenega pasu za ekološko povezljivost (migracijske poti divjih živali), rekreacijsko vlogo, klimatsko vlogo (prevetrenost), oblikovno podobo krajine, vendar naj ne bodo ožji od 200 metrov (10001 metrov za migracijske poti divjih živali).⁵³

4.4.1 Območja prepoznavnosti

Določite območja prepoznavnosti, za katerase izdelakrajinskozasnovo. Obseg:
2.000–4.000 znakov s presledki.

Vinogradniška območja

Gorjanci

Kočevski rog

Krka

Kolpa

4.4.2 Zavarovana območja narave in območja kulturne dediščine

Poda se usmeritve za razvoj na območjih zavarovanih območij narave in območij kulturne dediščine. Za posamezne pomembnejša območja in objekte kulturne dediščine se lahko poda podrobnejše usmeritve.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Naravno ohranjena območja so predvsem gozdovi Julijskih Alp s predgorjem, Karavank ter Kamniško/Savinjskih Alp, osrednjega dela Pohorja, osrednjega dela Trnovske planote, Nanosa in Hrušice, Javornika in Snežnika, **Gorjancev ter kočevske gozdove, predele ob Muri, Dravi in Kolpi in ob drugih slovenskih rekah.**⁵

Usmeritve⁵:

- Ponovno analizirati stanje in trende ter ovrednotiti območja nacionalne prepoznavnosti, ki so opredeljena v SPRS (68 krajinskih območij) ter izdelati prostorske načrte in načrte upravljanja s katerimi se zagotavlja ohranjanje tistih bistvenih krajinskih značilnosti, ki krajine opredeljujejo kot dediščino.

Za Jugovzhodno Slovenijo je značilna visoka stopnja naravne ohranjenosti prostora (prostrani gozdove Kočevski rog, Gorjanci, Ajdovska planota, dolina reke Krke in Kolpe s pritoki Čabranko in Lahinjo, Kočevsko-ribniško polje,...). Za ta prostor je značilna velika biotska raznovrstnost ter prisotnost redkih in ogroženih rastlinskih in živalskih vrst.²

Med naravnimi vrednotami prevladujejo kraške jame, brezna, hidrološka dediščina kraških izvirov in vodotokov, gozdna dediščina z pragozdnimi ostanki, gozdnimi rezervati ter drevesnimi velikani. Veliko naravnih vrednot ima spomeniški, rezervatni in znanstveno-raziskovalni ter izobraževalni pomen, ki je zanimiv za interpretacijo tudi širši javnosti.²

Kot širši zavarovani območji sta zavarovana Krajinski park Kolpa in Krajinski park Lahinja. Poleg varstva narave imajo zavarovana območja pomembno vlogo tudi za trajnostni razvoj.²

V regiji je opredeljenih 38 območij Natura 2000, ki obsegajo več kot 40% območja JV Slovenije (v Sloveniji 35%). Prekrivajo ključne ekosisteme regije, ki so v večji meri že opredeljeni kot naravne vrednote ali širša zavarovana območja. V njih se zagotavlja varstvo redkih in ogroženih živalskih in rastlinskih vrst ter življenjskih prostorov.²

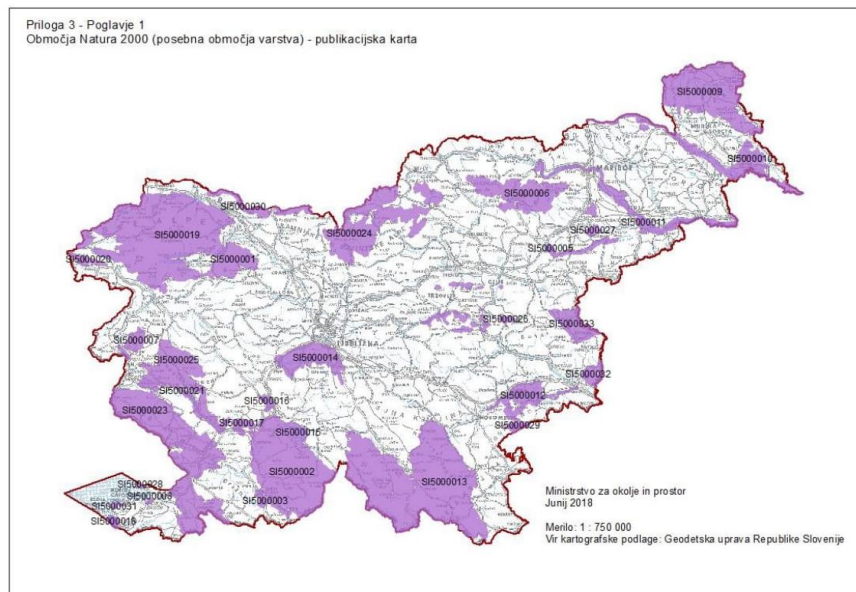
Posebna varstvena območja regije JV Slovenija v Naturi 2000 so²:

- Bela krajina: Bela krajina, Bezgovka, Dobličica, Gorjanci – Radoha, Gornji kal, Gradac, Kolpa, Lahinja, Metlika, Petrišina jama, Stobe – Breg, Veliko Bukovje,
- Ožja Dolenjska: Krka, Krka s pritoki, Kotarjeva prepadna, Petanjska jama, Bobnova jama, Vrhtrebnje – Sv. Ana, Koprivnica, Slugova jama, Kostanjeviška jama, Krakovski gozd – Šentjernejsko polje, Krakovski gozd, Temenica, Vejar, Šumberk, Mirna, Gabrje – Brusnice, Čatež, Ajdovska planota, Radulja, Gorjanci – Radoha,
- Kočevsko – ribniško: Kočevsko, Mateča voda in Bistrica, Ribniška dolina, Rinža, Dolenja vas pri Ribnici.

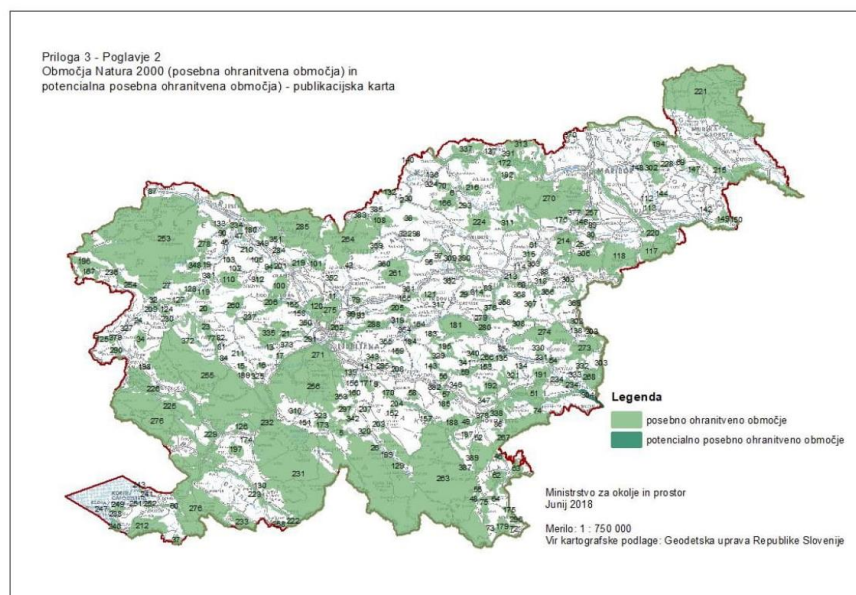
Jugovzhodna Slovenija	Število območij	Površina območij (km ²)	Povprečna velikost posameznega območja (km ²)	Delež površine regije
Zavarovana območja	61	59	1	2,2
Natura 2000	52	1364	26,2	51
Ekološko pomembna območja (EPO)	43	1711	39,8	64

Preglednica 2: Število in delež zavarovanih območij v regiji (Vir: ZVNRS, 2019)²

Priloga 3 - Poglavlje 1: Območja Natura 2000 (posebna območja varstva) – publikacijska karta

Priloga 3 – Poglavlje 2: Območja Natura 2000 (posebna ohranitvena območja in potencialna ohranitvena območja) – publikacijska karta

4.4.3 Naravni viri

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

V teh podpoglavjih se poda usmeritve za trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri. Med njimi je še posebej potrebno skrbeti za strateška območja za kmetijstvo, ki so pomembna za prehransko varnost ter lokalno oskrbo s kakovostno hrano.

Obseg: 2.000–4.000 znakov spresledki.

Sonce, voda, zemlja, prst, gozd, favna, mineralne surovine – opis + umestitev v zasnovo prostora

4.4.3.1 Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo kmetijskih zemljišč

Kmetijska zemljišča, ki so zaradi svojega pridelovalnega potenciala, obsega in zaokroženosti strateškega pomena za državo, se prednostno ohranjajo in uporabljajo na način, da se dolgoročno ohranja njihova trajna rodovitnost za pridelavo hrane. Opredelijo se naslednje kategorije kmetijskih območij:

- izjemno pomembna
- zelo pomembna
- pomembna kmetijska območja

Izpostavi se razvojne možnosti kmetijstva, težavna območja, itd.

Kartografski prikaz na karti 4.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

V Vzhodni Sloveniji se je nahaja 70,74 % kmetijskih gospodarstev (49.448), v Zahodni Sloveniji pa 29,26 % (20.454). Največ kmetijskih gospodarstev se nahaja v podravski (10.990), v savinjski (10.274) in v jugovzhodni statistični regiji (8.141), daleč najmanj pa v zasavski (1.674).³⁵

Usmeritve⁵:

- Organizirati razvoj velikih, tržno uspešnih kmetij in se s prostorsko načrtovalskimi ukrepi aktivno vključevati v procese komasacij, agromelioracij, v širitev velikih gospodarstev, površin za agroživilsko proizvodnjo ipd. Širitev kmetij zlasti omogočiti na robu vasi ali drugih urbano-ruralnih naselij.
- Omogočiti, da je pomembnih dopolnilna dejavnost na kmetih gozdarstvo in omogočiti prostorske ureditve v ta namen (žage, odlagališča hlodovine, kotlovnice na lesne odpadke).
- Omogočiti in z ukrepi prostorskega načrtovanja podpirati, da se ponovno usposobijo kmetijske površine v zaraščanju na ravninskih in rodovitnih površinah in preprečiti ogozdovanje novih kmetijskih površin. Pridobiti nove kmetijske površine na območjih dolgotrajne opustitve – primer **Kočevske**.
- Ohranjati in premišljeno posodabljati značilne kulturne agrarne krajine – zlasti na Krasu, v **vinorodnih goricah**, v alpskem sredogorju, na planšarijah itd.
- Pravočasno urejati kmetijski prostor za razmere, ki jih prinašajo podnebne spremembe in – hkrati z njimi – naravne ujme: protipoplavni ukrepi, zagotovitev vode za gospodinjstva, živino in namakanje v vodo-deficitarnih območjih, ukrepi proti toči, zmrzali, vodni eroziji, zemeljskim in snežnim plazovom itd. V večji meri graditi vodne zadrževalnike in daljinske – magistralne vodovode (Kozjansko, Obalno-kraška regija, Haloze, Prlekija, **Suha in Bela Krajina** ...).
- Zagotoviti varstvo in varnost kmečkim prebivalcem in njihovim dejavnostim pred škodo, ki jo povzroča prosto živeča divjad.
- Stimulirati razvoj lokalnih agroživilskih verig in lokalno značilnih produktov (pridelava, predelava, trženje).
- V planskih aktih striktno določati kot kmetijsko rabo tal območja zaraščanja ali območja sovpadanja kmetijskih zemljišč 1. in 2. kategorije ter gozda.

Lokalna samooskrba¹⁴:

Kmetijska proizvodnja je še vedno pomemben del družbenega proizvoda regije. Regija ima še vedno

³⁵ Splošne značilnosti Slovenije in slovenskega kmetijstva, 2020.

desetino vseh kmetijskih zemljišč Slovenije. Zaradi opuščanja kmetijske proizvodnje se je veliko kmetijskih zemljišč zaraslo z gozdom. Skoraj polovico kmetijskih gospodarstev regije proizvaja kmetijske pridelke le za lastno potrebo. Kljub temu, da predstavljajo v regiji kvalitetna zemljišča za kmetijsko proizvodnjo le tretjino vseh kmetijskih površin, bi se lahko regija v večji meri oskrbovala s kmetijskimi proizvodi (vrtnine, sadje, krompir...) in na ta način prispevala k ohranjanju kulturne krajine). Lokalna oskrba v regiji ni na zadostni ravni. Prihaja do neskladij med ponudbo in povpraševanjem, zlasti zaradi sezonskih nihanj (npr. pridelava zelenjava v poletnih mesecih, ko šolski prehrambeni obrati ne delujejo). Z zelenimi javnimi naročili, v kateri mora javni sektor (šole) v prehrano vključiti lokalno pridelano hrano se situacijaboljšuje. Kot rešitev in dodatni vzvod za pospešitev lokalne prodaje bo potrebno v prihodnjem obdobju, kar je tudi eden izmed aktivnosti v okviru programa/projekta Lokalna oskrba na območju JVS (RRP 2014–2020), je izgradnja logističnega centra za trženje lokalno pridelane zelenjave, ki lahko tudi deluje po sistemu socialnih podjetij. Obstajajo tudi pobude za oblikovanje verige »kmet-šef kuhinje organizator centralne nabave« - direktna povezava gostincev s kmetijami. V okviru programa LAS DBK, Leader, sta bili oblikovani blagovni znamki Pridi in Dobrote Dolenjske, lepo število izdelkov domače obrti pa je bilo razvitih tudi v projektih, ki so jih izvajali nosilci iz Bele krajine. Vsem razvitim izdelkom je skupna lokalna avtentičnost, butična izdelava in možnost nadaljnjega razvoja. Temu mora biti prilagojena tudi prodaja teh izdelkov, in sicer za to prilagojenih prodajnih mestih. Tako izdelava teh izdelkov, kot nadaljnja prodaja odpirata možnosti razvoja socialnega podjetništva.

Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane³⁴ določa območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali celovitega razvoja podeželja in krajine.

Izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (v nadaljnjem besedilu: izjemno pomembna območja), ki so prikazana v prilogi 1, ki je sestavni del te uredbe, so tista, za katera so značilna ravninska območja sklenjenih kmetijskih površin, rahlo valovita ravninska območja na prehodu iz ravnine v gričevnato oziroma hribovito zaledje ter zaokrožena območja kmetijskih površin na rečnih terasah, obrobjih kotlin, podoljih, kraških poljih, uvalah. Zaradi velikih sklenjenih kmetijskih površin v ravnini so območja izjemno primerna za pridelavo poljščin ter omogočajo najširši izbor kmetijskih tehnologij in ekonomsko učinkovito kmetijstvo.³⁴

Območja velikih ravninskih kompleksov, so tista, za katera so značilna izrazito ravninska območja sklenjenih kmetijskih površin velikega obsega, ki so hkrati tudi območja največje zgojitve poselitve, največjih razvojnih pritiskov in omejitev zaradi varovanja vodnih virov. Tradicionalna kulturna krajina je na teh območjih v veliki meri razvrednotena zaradi urbanizacije, linijske infrastrukture in agrarnih operacij.³⁶

Ta območja v Sloveniji so zlasti Sorško polje, Kranjsko-Šenčursko polje, Bistriška ravnina, Ljubljansko polje, Vipavska dolina, **Šentjernejsko polje, vzdolž spodnjega toka Kolpe**, Krško-Brežiško polje, vzdolž Obsoteljske ravnice, osrednji del Savinjske doline – Celjska kotlina, Dravsko polje, Ptujsko polje, Apaško polje, Mursko polje, Ravensko, Dolinsko.

Območja ožjih izravnav, so tista, za katera so značilna uravnana dna oziroma ožje doline večjih rek. Deli dolin so krajinsko ohranjeni, predvsem vzdolž rek, deli pa so zaradi urbanizacije degradirani. Praviloma gre za območja lokalne koncentracije poselitve, tako gručaste kot razpršene.³⁴

Ta območja v Sloveniji so zlasti doline Soče, Save Bohinjske in Save Dolinke, Poljanske in Selške Sore, srednje Save, **Krke**, Dravinje, Mislinje.

³⁶ Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za RS

Območja večjih zaplat, so tista, za katera so značilna bolj ali manj sklenjena območja kmetijskih površin, ki obkrožajo gozd ter drobna parcelna struktura, prilagojena oblikovanosti reliefa. Gre za reliefno razgibana, gričevnata območja ter krajinsko pestra območja ohranjene kulturne krajine, ki so prepletena z gozdno krajino. V to kategorijo so uvrščena tudi nekatera kraška polja, kjer opredeljeno območje že nakazuje zaplato. Poselitev na teh območjih je raznolika, na kraškem svetu predvsem gručasta, v severozahodni Sloveniji tudi razpršena.³⁴

Ta območja v Sloveniji so zlasti Kras, Podgrajsko podolje, južni obronki Ljubljane, **Dolenjsko gričevje, Bela krajina**, Kozjansko, južni obronki Pohorja, del Slovenskih goric, Radgonsko-Kapelske gorice.

Območja gozdov in območij nad gozdno mejo, so tista, za katera so značilna velika sklenjena gozdna območja, večja območja ostankov nižinskih gozdov, visokogorski pašniki in ostala gorska območja nad gozdno mejo. Na območjih prevladujejo naravne krajinske prvine, vzdržujejo se tudi varovalni gozdovi.³⁴

Ta območja v Sloveniji so zlasti alpski svet, Snežnik z Javorniki, **Kočevski rog**, Pohorje.

V predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč se uvrstijo zemljišča, ki so pomembna zaradi lokalnih značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč, še zlasti³⁷:

- a) njivske terase (**Dolenjsko podolje**, Ilirsko bistriško območje, **Šmihel pri Žužemberku** ipd.);
- b) flišne terase (Izola, Goriška brda, Izolski amfiteater, Škalce, Slovenske gorice ipd.);
- c) vrtače (območje primorskega in **dolenjskega krasa** ipd.);
- č) mokri travniki (Šturmovci, **Lahinja**, Radensko polje, Ljubljansko barje, Cerkniško jezero, Jovsi ipd.);
- d) kraški pašniki (Kras, Lipica ipd.);
- e) planine (Zajamniki, Velika planina ipd.);
- f) stelniki (**Draščiki stelniki**, **Marindolski stelniki** ipd.);
- g) območja posebne njivske strukture (Bitnje, Globodol, **Retje v Loškem potoku**, Studenčice ipd.);
- h) visokogorske kmetije (celki na Koroškem ipd.).

Za doseganje ekonomske moči je ključna krepitev celotnih agroživilskih verig, čemur je bil dan poudarek v vseh dosedanjih strateških dokumentih, zelenega premika pa še vedno ni bilo. Okoljsko in ekonomsko vzdržna, stabilna pridelava je danes bolj kot kadarkoli prepoznana kot nujna za vzpostavitev in dolgoročno delovanje sklenjenih verig vrednosti manjšega ali večjega obsega. Zato si bomo prizadevali za vzpodbujevalno podporno okolje, a brez osvojitve vrednot povezovanja in medsebojnega zaupanja s strani deležnikov, bodo učinki omejeni. Tudi zato je potrebno iskati vzvode stabilnih vertikalnih povezav med posameznimi sektorji in okrepiti horizontalno sodelovanje v sektorjih, ter rešitve za specifična kmetijska gospodarstva glede na naravne danosti pridelovalnih območij v smislu regionalno in sektorsko prilagojenega razvoja. Istočasno je pomembno učinkovito upravljanje vzdolž celotne verige oskrbe s hrano, vključno z distribucijo varne hrane do končnega uporabnika, ob upoštevanju poštenih trgovinskih praks in izboljšanja sedanjega stanja kmetov v verigi. Živilska industrija naj v prihodnosti krepí svojo vlogo odjemalca surovin lokalnega porekla in dobavitelja hrane prepoznane kakovosti z višjo dodano vrednostjo.³⁸

V sklopu priprave regionalnih prostorskih planov se na širših mestnih območjih in na drugih območjih funkcionalnega povezovanja kmetijstvo usmerja v podporo oskrbi prebivalstva s kvalitetno in lokalno pridelano hrano. Podeželska območja z večjim deležem produktivnega gozda se usmerjajo v razvoj gozdno-lesnih verig kot podporo trajnostni gradnji in razvoju celovitih in visokokakovostnih lesnih proizvodov ob podpori zelenega javnega naročanja.⁵³

Prostorske možnosti za razvoj kmetijskih gospodarstev se prednostno poišče v okviru obstoječih podeželskih naselij in vasi (npr. razširitev na površine opuščene kmetije oziroma druga stavbna zemljišča), izjemoma pa kot

³⁷ Pravilnik o podrobnejših pogojih za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč ter o podrobnejši vsebini strokovnih podlag s področja kmetijstva.

³⁸ Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021.

prestavitev kmetijskega gospodarstva na novo lokacijo. Najprimernejša raven za celovito preveritev potrebnosti, dolgoročne perspektivnosti in prostorskih možnosti za predstavitev kmetijskih gospodarstev je regionalni prostorski plan.⁵³

4.4.3.2 Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo gozdov

Gledena funkcije gozdov se opredeli njihovo vlogo in pomen ter usmeritve za njihovo upravljanje.

Gozd se tudi vključuje v zeleni sistem regije. Po SPRS razlikujemo gozdove:

- na ravninskih območjih
 - v širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja
 - izven širših mestnih območjih in drugih območjih funkcionalnega povezovanja
- na odmaknjenem in gorskem podeželju
- na ogroženih območjih

Prikaže se na karti zelenega sistema.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Območje regije JVS Slovenije je bogato z gozdovi. V okviru OE Kočevja in OE Novo mesto predstavljajo gozdovi 16,06% površine slovenskih gozdov. Regija ne izkorišča v zadostni meri možnosti, ki jih daje lesna biomasa (sistemi za daljinsko ogrevanje na lesno biomaso so redki), sončne energije in uporabe drugih možnosti obnovljivih virov energije (npr. geotermalne energije). V naslednji finančni perspektivi bo ena izmed regijskih programov Razvoj lesnih centrov v regiji JVS. Program vključuje izgradnjo in ureditev treh regijskih biolesnih centrov Snežnik Kočevska Reka, Novoles Straža in Izgradnja lesno predelovalnega centra Puščava. Program poleg investicijskih, vključuje tudi mehke vsebine v smislu izdelave lesenih izdelkov. Možnosti ustanavljanja socialnih podjetij so tako v primarni fazi zbiranja in izdelava izdelkov iz sekancev kot v nadaljevanju izdelava drobnih lesenih izdelkov...¹⁴

Priporočilo: V podporo optimalni rabi lesa in učinkoviti rabi energije bi bilo smiselno pristopiti k ustanovitvi verig oskrbe z lesno biomaso (na nivoju regij) in logističnih centrov za lesno biomaso.³⁹

Številčnost divjadi na nekaterih območjih ni usklajena s trenutnimi prehranskimi sposobnostmi okolja. Neusklajena razmerja med gozdom in divjadjo ponekod (predvsem na **Kočevskem**, Notranjskem in Gorenjskem) otežujejo naravno obnovo gozda in povzročajo škodo zaradi lupljenja letvenjakov in drogovnjakov, preštevilna parkljasta divjad in divji prašič pa povzročata škodo tudi na kmetijskih površinah.⁴⁰

V Republiki Sloveniji se največ lesa v energetske namene porabi v gospodinjstvih, večji sistemi so še v lesnopredelovalni industriji, imamo pa tudi nekaj daljinskih sistemov za ogrevanje celih naselij (Gornji Grad, **Kočevje**, Nazarje, Preddvor, Solčava, Vransko, Železniki). Pomemben segment pri rabi lesne biomase so manjši daljinski sistemi - mikrosistemi ogrevanja večjih zgradb (javne zgradbe - šole, vrtci, občinske zgradbe) ali manjših skupin individualnih hiš.⁴¹

OE Novo mesto⁴²:

³⁹ Osnetek akcijskega načrta za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 (AN OVE), 2017.

⁴⁰ Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa 2017–2021.

⁴¹ Resolucija o nacionalnem gozdnem programu.

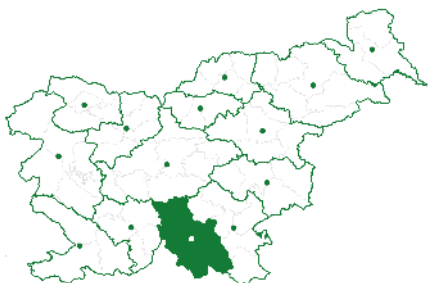
⁴² Zavod za gozdove Slovenije.

Temeljni problemi pri gospodarjenju z gozdovi v OE Novo mesto:⁴⁰

- Neuravnoteženost razvojnih faz kaže na neprimernost gospodarjenja, predvsem v smislu prepočasnih in nenačrtnih obnov.
- Zaraščanje kulturne krajine je ena glavnih značilnosti in problemov območja. V zadnjih 35 letih se je površina gozdov v območju povečala za 16.500 ha, s čimer se je gozdnatost dvignila z 52% na 63%. Proces zaraščanja je bil še posebej intenziven v zadnjem obdobju, z opuščanjem obdelovanja kmetijskih površin pa mu še ni videti konca.
- Pritiski urbanizma na gozd se povečujejo. Izvaja se gradnja avtoceste, želje po krčitvah pa so močne tudi na robovih urbanih centrov, predvsem Novega mesta, Trebnjega in Črnomlja.
- Neurejene razmere na tržišču lesa. Množica lesnih trgovcev občasno povzroča nepregledno stanje na lesnem trgu, ki vpliva na nepremišljene odločitve zasebnih lastnikov pri prodaji lesa.
- Drobnolastniška posest je temeljni problem, zaradi katerega je gospodarjenje v znatnem delu zasebnih gozdov nerentabilno. Pojav ima neposreden vpliv na nekatere druge probleme:
- Nizka lesna zaloga zasebnih gozdov 228 m³/ha je kljub več desetletnemu naraščanju še vedno globoko pod optimalnim stanjem.
- Slaba negovanost zasebnih gozdov - skrb za gozdove je pogosto povezana z gozdarsko tradicijo posameznih predelov, najslabša je v predelih novo nastalih gozdov, ki so pogosto nujno potrebni nege.
- Slaba izkoriščenost rastiščnega potenciala - ugodne rastiščne razmere omogočajo višjo proizvodnjo kakovostnejšega lesa. V državnih gozdovih so rastišča v popolnosti izkoriščena, v zasebnih pa komaj 70%.

OE Kočevje⁴⁰:

Prevladujejo **državni gozdovi** s površino 53.702 ha, zasebnih gozdov je 37.655 ha, ostalih 215 ha. Lastnikov gozdov je 13.451, povprečna velikost zasebne gozdne posesti je 2,8 ha.

OE Brežice:

Občine Škocjan, Mirna, Mokronog-Trebelno, Šentrupert?

Gozdnogospodarski načrti:

- https://www.gov.si/assets/Ministrstva/MKGP/DOKUMENTI/GOZDARSTVO/Gozdnogospodarski-nacrti/Kocevje/d5230b2fe3/06_KOCEVJE_2011-2020.pdf
- https://www.gov.si/assets/Ministrstva/MKGP/DOKUMENTI/GOZDARSTVO/Gozdnogospodarski-nacrti/Novo-mesto/01afaee0e/07_NOVO_MESTO_2011-2020.pdf

4.4.3.3 Usmeritve za trajnostno rabo in varstvo voda

Vodotoki in ostale vodne površine so del zelenega sistema. Glede na stanje v regiji se poda usmeritve za trajnostno rabo ter sanacijo in aktivno zaščito vodnih virov.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

(Sava: Mirna na Dolenjskem, Krka, Kolpa (vode I. reda))⁴³

Mejni odseki rek z republiko Hrvaško so Mura od Gibine do sotočja Krke in Mure, Drava od Zavrča do Središča, Sotla od izvira do izliva v Savo, Bregana od Gabrovice do izliva v Savo, Kolpa od Osilnice do Rakovca, Čabranka od izvira do sotočja s Kolpo.⁴¹

Glede na skupno oceno hidromorfološke kakovosti in spremenjenosti je bolj obremenjeno VO Donave z najbolj obremenjenimi VTPV v porečju Mure, Srednje Save in Spodnje Save. Morfološko so najbolj obremenjena VTPV v porečjih Mure, Savinje in Srednje Save, najmanj pa v porečjih Zgornje Save in Kolpe. Zaradi spremembe vzdolžne povezanosti so najbolj obremenjena VTPV v porečjih Spodnje Save in Srednje Save, najmanj pa v porečju Zgornje Save.⁴¹

Seznam kopalnih voda, ki je določen s predpisom, ki ureja upravljanje kakovosti kopalnih voda, za VO Donave zajema skupno 20 kopalnih voda, pri čemer se jih 30 % nahaja v zgornjem delu porečja Save (kopalne vode na Blejskem in Bohinjskem jezeru ter na Šobčevem bajerju) in 70 % v spodnjem delu porečja Save (kopalne vode na reki Krki in Kolpi).⁴¹

Porečje Save obsega 83 od skupno 155 VTPV, ki so določena ki so določena s predpisom, ki ureja določitev in razvrstitev vodnih teles površinskih voda. Od tega je 6 VT določenih kot MPVT, 2 VT pa sta umetni (UVT). Na porečju Save se nahajajo tudi 3 VTJ. Največji delež porečja pokriva VTPV Krka povirje – Soteska, in sicer zavzema 9,4 % površine vseh VTPV na tem porečju.⁴¹

Predlagamo, da se v bodoče državni monitoring podzemne vode dopolni z vsemi monitoringi zavezancev, ki se izvajajo v državi, predvsem na ključnih kraških podzemnih vodonosnikih. Posamezne referenčne lokacije bi bilo potrebno izbrati na belokranjskem plitvem krasu, zgornjem toku Krke, Kočevskem polju, Stični, Ljubljani in Reki. Prav tako predlagamo, da bi bilo potrebno določiti standarde kakovosti (normative) in vrednosti praga

⁴³ Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021.

za posamezne kemijske parametre oz. ključna onesnaževala (nitrati, fosfati, pesticidi, težke kovine, organska onesnaževala, ...), ki so ustrezna tudi za določanje ugodnega stanja ohranjenosti EOPV, saj trenutna zakonska izhodišča izstopajoče jamske biodiverzitete še ne pokrivajo v zadovoljiv meri.⁴¹

Termalna voda predstavlja vir za številne dejavnosti zdravilstva in turizma, zato je njihova trajnostna raba in upravljanje bistvenega pomena na številnih območjih Srednje Evrope in JV regije.⁴⁴

Za različne turistične namene so zanimive Soča, zgornji deli Save, Krka, Kolpa, Ljubljana, Savinja, druge manjše reke ter Bohinjsko, Blejsko, Cerkniško jezero in jezera antropogenega nastanka, nastala na primer z zajezitvami ali zaradi rudarjenja. Njihovi potenciali za različne namene in omejitve se opredelijo in uskladijo v okviru regionalnega prostorskega plana. Pri načrtovanju umetnih ojezeritev ali zajezitev se preverijo možnosti za večnamensko rabo, npr. za turizem in rekreacijo ob upoštevanju omejitev, ki jih take zajezitve imajo zaradi izvornega namena (energetska raba, zadrževalnik) ali sekundarnega namena (npr. ohranjanje narave).⁵³ Vodno telo podzemne vode obravnavane regije - Dolenjski kras - se nahaja v sedimentnih kamninah in nevezanih sedimentih na ozemlju porečij Krke in Kolpe. Na območju prevladujejo apnenčaste in dolomitne kamnine mezozojske starosti s kraško poroznostjo, ki so zelo, srednje in malo zakrasele. Delež kmetijskih in grajenih območij na površini vodnega telesa znaša 31,8 %. Telo je zelo visoko do izredno visoko ranljivo.⁵⁴

Za območje dela Suhe krajine, Bele krajine in Kočevsko-ribniškega dela regije se kaže nezadostna vodooskrba. Na območju regije prevladujejo kraški izviri s posameznimi kapacitetami do 10 l/s. Značilnost teh izvirov je, da nanje vplivajo površinske vode, zato se ob deževju voda kali, hkrati pa se ji močno poslabša bakteriološka slika. V preteklem desetletju je večje število kraških izvirov za uporabo javnega vodovoda nadomeščeno z zajemanjem vode iz vrtin, ki segajo v dolomitne vodonosnike z medzrnsko, razpoklinsko poroznostjo. Tako na te vode običajno ni direktnega vpliva površinskih voda, kvaliteta vode iz teh vodonosnikov je običajno konstantna.⁵⁴

Za ustrezno reševanje problema onesnaževanja podzemne vode kot virov pitne vode se v prvi vrsti kaže potreba po ustreznem odvajanju in čiščenju odpadne vode, saj odpadne komunalne vode predstavljajo enega izmed ključnih vzrokov onesnaženosti podzemnih voda, zlasti na značilnem kraškem površju Jugovzhodne Slovenije. Tako je prednostno potrebno urediti ustrezno komunalno infrastrukturo za naselja, kjer se pojavljajo vodna zajetja z vodovarstvenimi območji.⁵⁴

V regiji je nekaj manjših vodnih zadrževalnikov (jezer), ki jih želijo občine urediti za turistične namene, med njimi sta bila izpostavljanja Kočevsko-rudniško jezero v občini Kočevje ter Štritsko jezero v občini Škocjan.⁵⁴

Na območju regije Jugovzhodne Slovenije se nahajajo kopalna območja na reki Krki in Kolpi. Na reki Krki sta registrirani kopalni območji: Žužemberk in Straža, medtem ko je na reki Kolpi registriranih 10 kopalnih voda: Primostek, Podzemelj, Dragoši-Griblje, Pobrežje-Fučkovci, Adlešiči, Učakovci-Vinica, Damelj, Radenci, Sodevci in Prelesje-Kot.⁵⁴

4.4.3.4 Usmeritve za varstvo in oskrbo z mineralnimi surovinami

Mineralne surovine so neobnovljivi naravni vir, s katerimi se gospodari tako, da je zagotovljena uravnotežena oskrba ter ohranjena dostopnost do mineralnih surovin za prihodnje generacije. Na regionalni ravni je potrebno opredeliti strateško pomembne lokacije mineralnih surovin in sanirati manjše in nelegalne kope.

Določi se lokalitete strateških, gospodarsko pomembnih in avtohtonih, pogostih oziroma ostalih mineralnih surovin. Nove objekte se odpira le v primerih, če gre za večje povečanje potreb v državi, ki jih ni

⁴⁴ Poročilo o analizi rešitev za trajnostni razvoj zdraviliških območij.

mogoče zadostiti z že odprtimi objekti na območju gospodarne transportne oddaljenosti ali rabo recikliranih sekundarnih virov. V varovanih območjih so dopustne lokacije izkoriščanja redkih in edinstvenih mineralnih surovin, npr. granitov, tonalitov in marmorjev, če gre za občasne odvzeme, namenjene prenovi kulturnedediščine.

Podatki se prikazujejo ploskovno na karti 4.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Po podatkih rudarske knjige⁷⁴ imamo v regije naslednje pridobivalne prostore:

- Občina Sodražica: Mala gora 2 (dolomit);
- Občina Ribnica: Kot pri Ribnici in Prigorica (dolomit);
- Občina Kočevje: Mala gora (apnenec), Kočevska reka, Mozelj, Laze, Koprivnik (vse dolomit);
- Občina Črnomelj: Suhor 2 (apnenec), Hrast pri Vinici S in Hrast pri Vinici J2 (dolomit);
- Občina Semič: Vrčice 2, Brezovica K2, Topli vrh (dolomit);
- Občina Metlika: Bereča vas (dolomit);
- Občina Dolenjske Toplice: Soteska (dolomit);
- Občina Šentjernej: Cerov Log (dolomit), Polhovica-Prapreče (kremenov pesek in prod);
- Občina Žužemberk: Vrh pri Križu (dolomit);
- Občina Trebnje: Vrhpeč (apnenec);
- Občina Mirna: Jersovec II (roženec);
- Občina Mokronog-Trebelno: Dolenje Laknice (dolomit).

Pridobivanje mineralnih surovin bo občina usmerjala na obstoječe kope, predvsem Zalog (opekarska glina) in Štebih (kremenov pesek) pri Birčni in Stranski vasi ter perspektivno nahajališče pri Uršnih selih, in dolgoročno perspektivna nahajališča kremenovega peska Ušivec in Kremenjak pri Stranski oz. Birčni vasi ter Vrhi pri Leskovcu; vse te lokacije je treba predhodno še utemeljiti z ustreznimi strokovnimi podlagami. Na vseh pridobivalnih območjih bo treba izvajati sanacijo sočasno s pridobivanjem in zagotoviti končno sanacijo pridobivalnih območij na podlagi sanacijskih načrtov in programov ter s spremljanjem izvajanja sanacijskih ukrepov, bodisi z vzpodbujanjem naravne sukcesije, bodisi z novo, ustrežnejšo namembnostjo, kar so tudi sanacijski ukrepi za preostale, nelegalne površinske kope v občini.³

Načrtovanje v območjih mineralnih surovin (81. člen)⁴⁵:

- Število objektov se na regionalni ravni določi glede na okoljska, gospodarska in družbena merila, ki vključujejo tudi geološko ustreznost, zadostno količino zaloga, dovolj veliko letno proizvodnjo, funkcionalno povezanost z uporabniki, transportni radij prodaje, vidno neizpostavljenost območij, primerno oddaljenost od poselitve.

V Sloveniji so mineralne surovine za gradbeništvo surovine lokalnega/ regionalnega pomena, saj je transportni radij večinoma znatno manjši kot 100 km.⁴³

IZVAJANJE DRŽAVNE RUDARSKE STRATEGIJE⁴⁶:

Načela izvajanja strategije Programske usmeritve temeljijo na načelih trajnostnega razvoja. Načela delimo na splošna in specifična. Specifična: gospodarska: konkurenčnost (pomeni tudi preprečevanje monopola na podlagi rudarskih pravic; vsaka pokrajina/regija ali večji kraj mora imeti najmanj dve možnosti oskrbe različnih nosilcev rudarske pravice s konkurenčno mineralno surovino za gradbeništvo)(cilja 1 in 2) (programske usmeritve I, IV, VI, VII, VIII). Mesta lokacij izkoriščanja tehničnega kamna (apnenca in dolomita) ter prodaja in peska lahko prilagodimo okoljskim in družbenim zahtevam.

⁴⁵ Uredba o prostorskem redu Slovenije.

⁴⁶ Državna rudarska strategija, 2018.

Cilji⁴⁴:

- zmanjšanje števila lokacij mineralnih surovin z majhno proizvodnjo na občinski ravni in vzpostavitev regijskih centrov preskrbe s povečano proizvodnjo, in sicer z omejitvijo izdaje novih koncesij in omejevanjem podaljševanja obstoječih koncesij, kar omogoča lažji nadzor tudi nad okoljskimi vplivi.

4.5 Obramba, zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Splošen opis poglavja in podpoglavij.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

4.5.1 Obramba

Prostor je eden najpomembnejših dejavnikov pri zagotavljanju obrambe države, zato se območja, ki imajo zaradi svojih posebnih naravnih lastnosti strateški pomen za obrambo države, praviloma ohranja v primarni, to je gozdni ali kmetijski rabi – ta območja je potrebno določiti v RPP. Prav tako se določi lokacije morebitnih novih objektov obrambnega sistema. Po drugi strani se predvsem urbana območja, ki so trenutno namenjena obrambi – npr. stare vojašnice lahko nameni drugim dejavnostim.

Območja se prikaže na karti v merilu 50:000.

Obseg: 2.000–4.000 znakov s presledki.

Kapacitete v vojašnici Novo mesto.

Strateške rezerve Slovenije (hrane, goriv, zdravil itd.) so ustrezno policentrično razporejene in na varnih lokacijah. Pomembno je, da se poleg cestnih ohranjajo tudi železniške povezave do njih (primer **Straže pri Novem mestu** in Ortneka).⁵

Usmeritve:

Slovenija naj bolje izkoristi in trži svoj izjemno gozdnat prostor, zlasti tam, kjer je prostor tudi gorat in slabo poseljen, **za vojaško usposabljanje širšega pomena in specialnosti (npr. na Kočevskem)**. Razvija naj specifične "niše", kjer ima komparativne prednosti (v gorskem svetu – Pokljuka, Bohinjska Bela, centri za razminiranje itd.). Lokacije in dejavnosti vojske naj se povezujejo z dejavnostmi varstva ter ukrepanja pri naravnih in tehnoloških nesrečah (skupno koriščenje nekaterih površin, objektov, infrastrukture).⁵

Obrambne dejavnosti v MONM se bodo razvijale ob upoštevanju perspektivnih območij izključne rabe (Trška gora, vojašnica Novo mesto, Prečna, Poganski Boršt in Pri Turnu) in območja nadzorovane rabe za področje obrambe (Poganski Boršt). Obrambne dejavnosti na teh lokacijah ne smejo povzročati negativnih vplivov na okolje, ki bi presegali dovoljene ravni oziroma zmanjševali potenciale za druge rabe in dejavnosti v prostoru.³

4.5.2 Zaščita in varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami

Posebno pozornost je potrebno nameniti preventivnemu ravnanju in ukrepom, zlasti na področju prostorskega načrtovanja, upravljanju z vodami, prevozu nevarnih snovi, gradnj stavb, itd. V tem poglavju se glede na specifiko regije opredeli problematična področja in poda preventivne ukrepe zaščite pred naravnimi nesrečami.

Za uspešno izvajanje nalog zaščite, reševanja in pomoči se načrtuje in uporablja območja, namenjena delovanju sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in zagotavlja možnosti za razvoj teh območij.

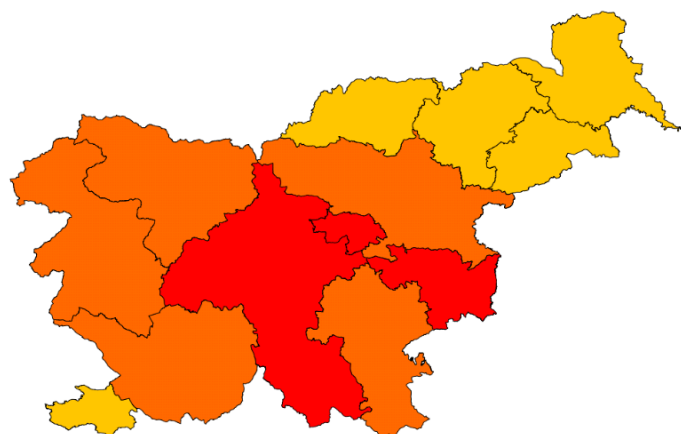
Kartografski prikaz v merilu 1:50.000.

Obseg: 4.000-6.000 znakov s presledki.

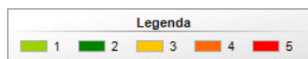
Dolenjska regija je uvrščena v 4 razred ogroženosti zaradi potresa, od tega so tri občine v 5 razredu ogroženosti (Črnomelj, Novo mesto, Trebnje) in dvanajst občin v 4 razredu ogroženosti (Dolenjske Toplice, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog-Trebelno, Semič, Straža, Šentjernej, Šentrupert, Škocjan, Šmarješke Toplice in Žužemberk). Upoštevan je bil kriterij, da vsi ali del prebivalcev občine živi na območju VIII EMS ali več. Temeljna razlika med občinami, uvrščenimi v 4 in 5 razred ogroženosti, je v številu prebivalcev določene občine. Pri tem je bilo kot mejnik upoštevano število 9000 ljudi.⁷⁷

Vse občine dolenjske regije so zavezane k izdelavi celotnega načrta zaščite in reševanja ob potresu.⁷⁷

Slika 5: Potresna ogroženost regij v RS

© QGIS 2013

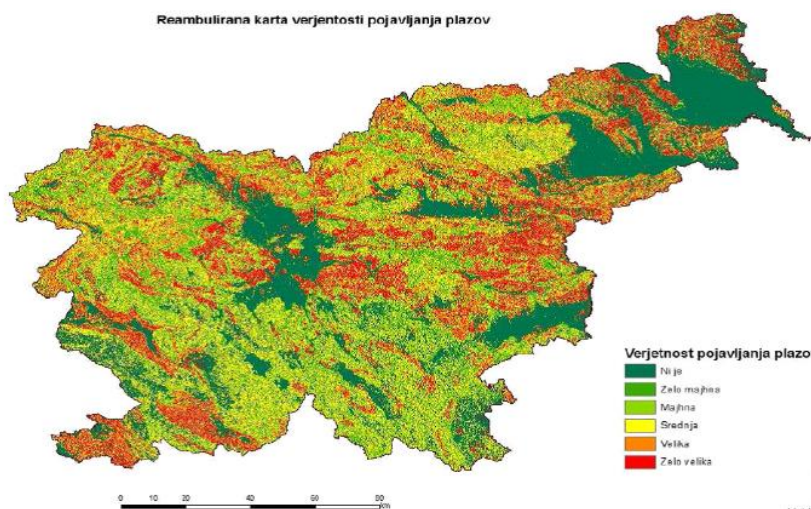

zelo majhna, 2- majhna, 3- srednja, 4- velika 1, 5- zelo velika

Vir:⁷⁷

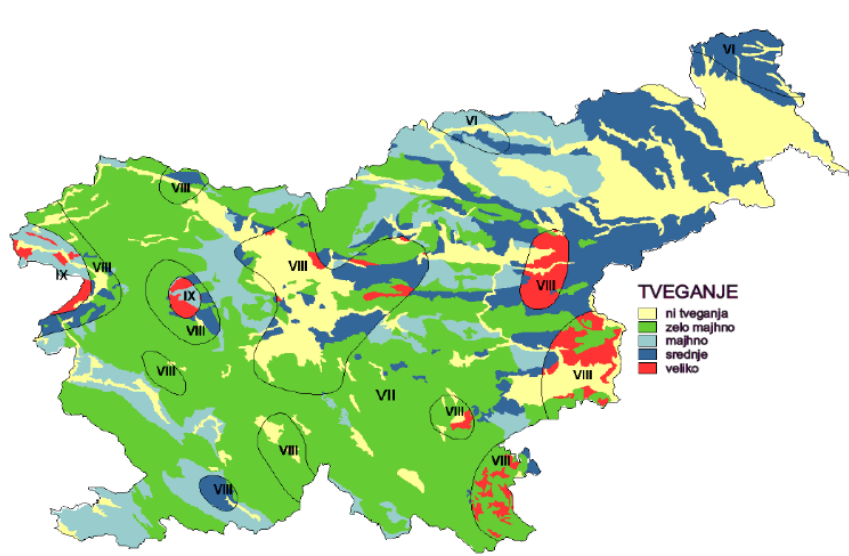
Slika: Karta verjetnosti pojavljanja plazov

Reambulirana karta verjetnosti pojavljanja plazov

Vir:⁷⁷

Slika 8: Karta tveganja nastanka plazov zaradi potresov. Avtorja: Ribičič, M., Vidrih, R. (Vir: ARSO, spletna stran). Na karti je upoštevana še stara seizmična karta Slovenije iz leta 1987

Vir:⁷⁷

Urejanja prostora na območjih potencialnih naravnih in drugih nesreč. Na poplavnih območjih (obvodne ravnice ob Krki, dolvodno od Otočca ter ob izlivnem delu Temenice) so prepovedane vse dejavnosti in vsi posegi v prostor, ki imajo lahko ob poplavi škodljiv vpliv na vode, vodna in priobalna zemljišča ali povečujejo poplavno ogroženost območja, razen posegov, ki so namenjeni varstvu pred škodljivim delovanjem voda.³

Za opredelitev poplavnih območij v občini bo potrebna še uskladitev s pristojnim sektorjem in pridobitev ustreznih strokovnih podlag. Erozijska območja v občini so glede na državne baze podatkov sicer zelo obsežna, vendar pa spadajo v kategorijo, ki zahteva le običajne protierozijske ukrepe. V občini ni območij, ki bi bila ogrožena zaradi dejavnosti, ki se ukvarjajo s proizvodnjo in skladiščenjem nevarnih snovi. Na območja znotraj in v bližini koridorjev prevoza nevarnih snovi na cestnem omrežju je potrebno razvoj naselij načrtovati in urejati na način, da prebivalci in njihovo premoženje niso ogroženi. Pri načrtovanju prostorskega razvoja naselij se je treba izogibati območjem, ki so ogrožena zaradi nesreč z nevarnimi snovmi ali drugih nesreč (promet, vojna)³.

V regiji se pojavlja problematika poplavljanja večjih rek, in sicer reke Krke, Kolpe in Rinže ter manjših vodotokov, Radeščica (Dolenjske Toplice), Mežnarjev studenec (Loški Potok), Suhor, Obrh (Metlika), Temenica, Potok (Straža), Radulja (Šmarješke Toplice), ki so jih izpostavile posamezne občine. S pomočjo ekoremediacij lahko uravnavamo vodne količine, kar je zelo pomembno pri uresničevanju preventivnih protipoplavnih ukrepov. Zasaditev obrežne drevesne vegetacije ob potokih in rekah, revitalizacije vodotokov (obnova reguliranih vodotokov) omogočajo zadrževanje vode in s tem preprečevanje poplav v spodnjem delu toka reke, potoka.⁵⁴

Porečje Krke: Krka je izrazito kraška reka, v zgornjem toku teče po globoko vrezani dolini, zato ob njem skoraj ni poplavnih območij. V spodnjem toku pod Otočcem se spremeni v značilno nižinsko reko, kjer se odpre široka in prostrana ravnina, na kateri so vzdolž Krke in levih pritokov obsežna poplavna območja. Poplave se pojavljajo večkrat letno, včasih tudi do več kot desetkrat. Ko ob poplavah voda doseže 4m, take poplave trajajo tudi do 3 dni, redkeje pa več kot 10. Tovrstne redne poplave se razlijejo le po bližnjih travnikih do 300 m na vsako stran reke in ne povzročajo veliko škode, saj so najbližji deli poplavne ravnice skoraj neposeljeni, poplavne vode pa tečejo razmeroma mirno in po

nekaj dneh tudi odtečejo. Pogoste so tudi hujše poplave, ki lahko naredijo veliko škodo na kmetijskih zemljiščih in segajo tudi do naselij. Zaradi nasipanja finega mulja ob poplavah se poplavna ravnica počasi zvišuje, tako da se reka v zadnjih desetletjih ob poplavah razlije bolj na široko kot nekoč in ogroža naselja.⁵⁵

Dolino Krke razdelimo na tri poplavna območja⁵⁵:

- poplavno območje med Sotesko, Meniško vasjo in Dolenjim Gradiščem /142 ha,
- poplavno območje med Selom, Češčo vasjo in Srebrničami /244 ha,
- največje poplavno območje pod gradom Struga pri Gorenjem Kronovem do Krške vasi /5793 ha.

Porečje Mirne: Mirna je reka v jugovzhodni Sloveniji, desni pritok Save. Največje poplavno območje je v razširjenem delu Mirnske doline dolvodno od Mirne. Kljub obsežnejšim melioracijam je najnižji del dolinskega dna ostal mokrotin in izpostavljen občasnim poplavam, najobsežnejše poplavno območje pa je pod Slovensko vasjo in pod Martinjo vasjo, kjer je široko tudi kilometer in več, nadaljuje pa se tudi ob spodnjem toku pritokov po stranskih dolinah navzgor. Mirno in deloma njene pritoke so v tem delu regulirali že pred drugo svetovno vojno, tako da zdaj teče po ravni umetni strugi, izkopali so tudi številne osuševalne jarke, vendar so najnižji deli ostali mokrotni in se večinoma uporabljajo kot travniki. V dolini Mirne so redne poplavne vode še do nedavnega zalile skoraj 4% površja, v kotlinskem delu celo 17%. Z melioracijami se je nevarnost poplav precej zmanjšala, vendar se ob izrednem neurju voda razlije v prav takem obsegu kot nekdanj. Najobsežnejši poplavni svet je v Mirensko Mokronoški kotlini. Širok je do 1km, najširši je na mestih, kjer se v kotlino iztekajo stranske doline. Mirna je imela največji pretok avgusta 1984.⁵⁵

Porečje Kolpe: Kolpa je mejna reka med Slovenijo in Hrvaško, desni pritok Save na Hrvaškem. Kolpa je v zgornjem in srednjem toku deloma kraška in deloma 'navadna', nekraška reka. Vseh poplavišč ob Kolpi je okoli 1250 ha, od tega redne poplave zavzemajo 635 ha. Večji poplavni območji ob reki sta med Gribljami in Primostkom ter pri Metliki med Križevsko vasjo in Bubnjarci. Višina Kolpe se ob poplavah dvigne lahko za več metrov.⁵⁵

Dolina Temenice.

4.6 Posebna območja inpodročja

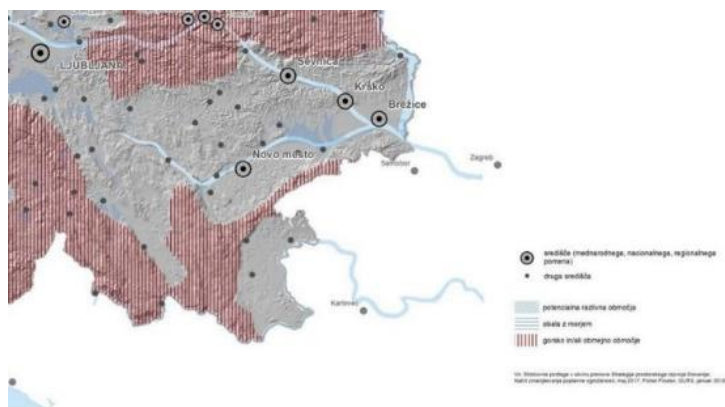
Splošen opis poglavja in podpoglavij.

Obseg: 2.000–4.000 znakov spresledki.

4.6.1 Odmaknjena, gorska in obmejna problemska območja

Specifike prostorskega razvoja odmaknjenih, gorskih in obmejnih problemskih območij naj se upoštevajo pri pripravi regionalnih prostorskih planov. Za ta območja se razvijajo novi modeli upravljanja, ki temeljijo na teritorialnem dialogu med lokalnimi, regionalnimi in lokalnimi deležniki upravljanja prostora. Opredelijo se upravljavski in prostorski ukrepi.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Najvišji delež slovenskih obmejnih problemskih območij imajo statistične regije goriška, jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjska – hribovita in gorata ter redko poseljena območja.⁴⁷

Demografsko ogrožena območja: kočevsko-belokranjsko območje vključuje večino občin zahodnega in južnega dela statistične regije jugovzhodna Slovenija vzdolž državne meje s Hrvaško – Sodražica, Loški Potok, Osilnica, Kostel, Kočevje, Semič, Črnomelj in Metlika.⁴⁵

Glede na določbe prvega odstavka 24. člena zakona in merila iz 2. in 3. člena te uredbe ter ob upoštevanju najnovejših razpoložljivih podatkov o vrednostih meril **se med obmejna problemska območja uvrstijo občine:** Ajdovščina, Apače, Bistrica ob Sotli, Bohinj, Bovec, Brda, Brežice, Cankova, Cerklje, Cirkulane, Črenšovci, Črna na Koroškem, **Črnomelj**, Divača, Dobrovnik, **Dolenjske Toplice**, Dornava, Dravograd, Gorje, Gornji Grad, Gornji Petrovci, Grad, Hodoš, Hrpelje - Kozina, Ilirska Bistrica, Jezersko, Kanal, Kobarid, Kobilje, **Kočevje**, Komen, Kostanjevica na Krki, **Kostel**, Kozje, Kranjska Gora, Kungota, Kuzma, Lendava, Loška dolina, **Loški Potok**, Lovrenc na Pohorju, Luče, Majšperk, Makole, **Metlika**, Mežica, Miren - Kostanjevica, Moravske Toplice, Muta, Ormož, **Osilnica**, Pesnica, Pivka, Podčetrtek, Podlehnik, Podvelka, Poljčane, Postojna, Preddvor, Prevalje, Puconci, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Renče - Vogrsko, Ribnica na Pohorju, Rogaška Slatina, Rogašovci, Rogatec, Ruše, Selnica ob Dravi, Semič, Sežana, Slovenj Gradec, Solčava, Središče ob Dravi, Sveta Ana, Sveti Tomaž, Šalovci, **Šentjernej**, Šmarje pri Jelšah, Tišina, Tolmin, Tržič, Velika Polana, Videm, Vipava, Vuzenica, Zavrč, Žetale in Žirovnica.⁴⁸

Bela krajina je razen na vzhodni (gorjanski ali žumberški) strani vezana na tok mejne reke Kolpe, reke kraškega značaja. Območje je redkeje poseljeno in vezano močnejše na robni pas med nizkimi ravniki in rečnimi dolinami na eni ter vzpetim gričevjem in pobočji Gorjancev in Roga. Območje je na lokalno-regionalni ravni simetrično, širše pa tudi, če štejemo še vključenost in vplivnost Novega mesta. Prisotne so manjšinske skupnosti (Romi, Srbi, Nemci), ki so maloštevilne in imajo skromen družbeni učinek, pri varovanju arhitekturne dediščine pa je to primerno upoštevati.⁴⁹

Gorjanci oziroma Žumberak tvorijo kraški, hribovit do gorat, redko naseljen in gozdnat predel simetričnega značaja, ki razen gozdnih poti praktično nima mejnih prehodov. Gozdno bogastvo je ključni vir gospodarskega razvoja nižjega zaledja v dolini Krke. Kočevsko, Pokolpje in Snežnik tvorijo eno daljših in sorazmerno homogenih obmejnih in čezmejnih območij. V večjem delu spremlja globoko in ozko dolino Kolpe, ki večinoma deluje kot učinkovito, ozko mejišče; v zahodnem delu pa je prav dolina stičišče in zato učinkuje kot povezovališče. Predel je redko naseljen, izrazito gozdnat, hribovit do gorat, precej kraški. Manjšine, čeprav maloštevilčne, predstavljajo pomembno sestavino na segmentu dediščine. Gozdni potencial je velik, izjemen tudi v evropskem merilu, s prisotnostjo velikih zveri dinarskega gorskega sistema, ohranjenostjo habitatov

⁴⁷ Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2019.

⁴⁸ Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij.

⁴⁹ Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 : gorska in obmejna območja, 2016.

in pogojev zanje pa predstavlja posebnost tudi širše. Enako velja tudi za Čičarijo s Slavnikom, ki zamejuje celinski del Slovenije proti morju.⁴⁷

Regija Jugovzhodna Slovenija v preteklem obdobju do leta 2009 ni izkazovala velikih razvojnih problemov kot celota, kasneje je izstopalo problemsko območje Pokolpje, in zato je bilo ustanovljeno območno razvojno partnerstvo s programom ukrepov vlade. V obstoječem RRP za obdobje 2007-2013 je bilo podrobno analizirano stanje, vzroki in nakazane možnosti, da regija naredi pomembne premike na področju gospodarskega prestrukturiranja, tehnološkega razvoja, izobraževanja, razvoja turizma in izboljšanja kvalitete življenja pod dobrim sloganom: »Regija znanja in enakih razvojnih možnosti!«.¹

Odmikajo se realizacije slovenskih avtocestnih povezav s hrvaškimi v Istri in na Kvarnerju, zamuja izgradnja avtoceste proti Gruškovju, ne izvajajo se nove daljnovidne povezave proti Madžarski in Italiji, premalo smo iniciativni in prodorni pri izgradnji plinovodov, nadalje v sodelovanjih na področjih turizma ter varstva narave na obeh tromejeh, ob Sotli, na Pokolpju, Tržaško-komenskem Krasu, Gorjancih oz. Žumberačkem gorju, Kozjaku, območju Snežnik - Risnjak itd. K razmeroma šibkemu sodelovanju nedvomno prispeva tudi slab odnos do tujih investicij, do nakupov nepremičnin s strani tujcev. Enakovredno vključevanje Slovenije v evropski prostor bi pomenilo tudi konkurenčno ponudbo zemljišč za gospodarske dejavnosti raznih vrst v industrijskih in podjetniških conah, ki bi jih gradbeno-tehnično in komunalno uredila država oz. regije.²⁵

Slovenija se razvija kot izrazito policentrična država in je v tem pogledu bolj decentralizirana od večine evropskih, kaj šele svetovnih držav. Poleg glavnega mesta – Ljubljane so se sicer manj, a še vedno v duhu policentrizma razvijala središča nacionalnega pomena – Maribor, Celje, Novo mesto, Koper z obalnim somestjem, v nekoliko manjši meri tudi Kranj, Nova Gorica, Velenje, Ptuj, medtem ko se Postojna in zlasti Murska Sobota nista razvili v ustrezni meri. Somestja, ki naj bi nadomestila pomanjkanje večjega mesta kot središča regije, se, razen na obali, niso dovolj razvila ali funkcionalno povezala (Krško-Brežice-Sevnica, Jesenice-Radovljica, Dravograd, Ravne na Koroškem-Slovenj Gradec, Hrastnik-Trbovlje-Zagorje ob Savi). Urbani sistem se racionalizira in tudi koncentrira. Bolj se razvijajo mesta v osrednji Sloveniji in vzdolž avtocestnega križa, manj pa mesta izven obeh prostorsko razvojnih osi (to so zasavska mesta, mesta na Kočevskem, Koroškem, v Beli krajini, na Notranjskem, Zgornjem Posočju). Strnjeno grajena mestna območja se prebivalstveno ne povečujejo, vendar pa urbanizacija izrazito narašča v okolici večjih mest v obliki suburbanizacije, izrazito v ljubljanski in obalni urbani regiji, manj pa v mariborski, gornji gorenjski, savinjski (celjski), novogoriški in novomeški urbani regiji. Velenje, Ptuj, Postojna, Murska Sobota s svojo gravitacijo ne dosegajo ravni središč nacionalnega pomena (150.000 prebivalcev). Na področju regionalnega razvoja se ni uresničila prioriteta oz. potreba po drugi ravni lokalne samouprave, tj. uvedbi pokrajin. Razlogi so bili zlasti politični in kasneje gospodarska kriza, ki je odrinila pobude o pokrajinizaciji v prihodnost. Določeno vlogo pri uvedbi pokrajin ima tudi evropski kontekst, ki vidi Slovenijo kot eno regijo ali razdeljeno na zelo majhno število pokrajin (zato razdelitev na dve kohezijski regiji in razmišljanja o bodočih treh razvojnih regijah).²⁵

Zaradi lege v obmejnem prostoru ima območje pomembno povezovalno vlogo med osrednjim slovenskim prostorom in sosednjo Hrvaško, preko Bele krajine z območjem Karlovca, preko Posavskega območja funkcionalnega povezovanja, ki se krepi kot regionalno pomembno prometno vozlišče in gospodarsko območje, z bližnjim Zagrebom. Bližina milijonske zagrebške aglomeracije predstavlja potencial za širše čezmejno sodelovanje in povezovanje.⁵³

V regiji JV Slovenija leži 8 občin od skupaj 21 občin ob meji z Republiko Hrvaško, kar zagotovo predstavlja pomemben razvojni potencial za čezmejno sodelovanje (programi čezmejnega sodelovanja Interreg Slovenija-Hrvaška). Prav tako regija išče in izkorišča globalne priložnosti v programih medregionalnega sodelovanja in v transnacionalnih programih v okviru programov Evropskega teritorialnega sodelovanja (ETS), ki so na voljo slovenskim prijaviteljem.²

Mednarodno povezovanje in sodelovanje je tudi v programskem obdobju 2014-2020 pomembno za projektne partnerje iz regije JV Slovenija, ki imajo priložnost sodelovati in se vključevati v čezmejne programe (Slovenija-Hrvaška), transnacionalne programe (Območje Alp, Srednja Evropa, Mediteran, Podonavje in Jadransko-jonski

program) in medregionalne programe (INTERREG EUROPE, INTERACTIII, ESPON 2020). Projektni partnerji, ki sodelujejo v okviru programov ETS so po statusu javni in zasebni (regionalni in lokalni javni organi in druge javne institucije, mala in srednje velika podjetja, univerze in druge raziskovalne institucije, nevladne organizacije idr.). V programskem obdobju 2014-2020 je do sedaj vključenih 10 projektov, v katerih sodelujejo partnerji iz regije JV Slovenija, 5 projektov je v okviru čezmejnega sodelovanja (Interreg Slovenija-Hrvaška) z 9 sodelujočimi projektnimi partnerji iz regije JV Slovenija, s skupno vrednostjo 5,8 milijona evrov in sofinanciranimi evropskimi sredstvi v skupni višini 4,9 milijona evrov.²

Neizkoriščena priložnost jugovzhodne Slovenije je sodelovanje v mednarodnih projektih. Udeležba slovenskih partnerjev iz jugovzhodne Slovenije v projektih evropskega ETS je med najnižjimi med regijami. Po višini dodeljenih sredstev ESRR na prebivalca dosega le četrtno slovenskega povprečja. Regija sodeluje v obmejnih projektih predvsem s Hrvaško. Možnost ima sodelovanja tudi v mednarodnih medregionalnih projektih, ki pa so pogosto strateško naravnani. Ovira za večjo vključenost jugovzhodne Slovenije v mednarodne projekte je tudi manjše število podpornih institucij v regiji.⁷⁵

Ključni izzivi problemskih območij so predvsem v **zagotavljanju investicij v osnovno infrastrukturo**, ki je potrebna za zagotavljanje osnovnih pogojev življenja na teh območjih, **razvoju inovativnih in prilagojenih rešitev in ukrepov, ki prebivalcem omogočajo lažji dostopnost do javnih in drugih storitev splošnega pomena** (poštne, bančne storitve, osnovna trgovinska dejavnost, itd.), v oblikovanju in sprejetju ustreznih **ukrepov varnosti na meji ter preprečevanju ilegalnih prehodov** ter v sprejemu ustreznih **sistemskih spodbud države kot pomoč gospodarskim subjektom**, ki jim je zaradi ukrepov izvajanja varnosti države na meji (postavitve ograd) in omejitev zaradi vzpostavljenega Schengenskega varnostnega režima povzročena gospodarska škoda.²

4.6.2 Razvoj morja in obale

Samo tam, kjer je relevantno.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

4.6.3 Usmeritve za zagotavljanje prostorskih možnostih za nizkoogljično družbo

Usmeritve za trajnostno organizacijo in namensko rabo prostora, ki ustvarja pogoje za zmanjševanje rabe neobnovljivih energetskih virov s strani sektorjev, ki so največji povzročitelji izpustov toplogrednih plinov – energetike, prometa, industrije, stanovanj, trgovine in kmetijstva.

Obseg: 4.000–6.000 znakov s presledki.

Občine regije JV Slovenija so imele v preteklosti obsežna vlaganja v zagotavljanje infrastrukture in storitev za varstvo in ohranjanje okolja, vendar cilji niso bili doseženi v celoti. Opremljenost aglomeracij po standardih Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode (št. 91/271/EGS) še vedno ni zadostna. Prihodnji izzivi regije bodo tako usmerjeni v zagotovitev dostopa do čiste in kakovostne pitne vode za vse prebivalce, zmanjševanje vodnih izgub, učinkovito rabo energije ter trajnostno ravnanje z odpadnimi vodami v večjih območjih, kakor tudi v aglomeracijah pod 2000 PE, kjer so investicije v infrastrukturo nujno potrebne za zagotavljanje nacionalnih ciljev čiščenja odpadnih voda.²

Na področju energetske učinkovitosti stanovanjskih in nestanovanjskih stavb ostaja potreba po nadaljnjem urejanju stavb v skladu z zahtevami iz Direktive o energetske učinkovitosti stavb (št. 2010/31/EU). V okviru nacionalnega energetskega in podnebne načrta bomo izvajali ukrepe za spodbujanje rabe nizkoogljične energije s poudarkom na rabi električne energije. V sodelovanju z državo in sosednjimi regijami bomo izvajali načrt za ravnanje z odpadki. V mestnih okoljih bomo spodbujali zeleno infrastrukturo in zmanjšanje onesnaženja.²

Nadaljevali in krepili bomo ozaveščanje prebivalstva o učinkoviti rabi energije in uporabi trajnostnih oblik mobilnosti. Za intenzivnejši prehod v nizkoogljično družbo bo potrebno vlagati sredstva v bolj učinkovito rabo energije, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, aktivnosti na področjih krožnega gospodarstva in trajnostne mobilnosti.²

V okviru prioritete 2 naslavljamo tudi izzive trajnostnega upravljanja z naravnimi viri. Negativne posledice podnebnih sprememb zahtevajo ukrepanje proti posledicam naravnih nesreč – poplav, suše, toče, erozije ter ostalih. Z učinkovitim zavarovanjem ter upravljanjem zavarovanih območij bomo izboljšali biotsko raznovrstnost ter spodbudili razvoj trajnostnih oblik turizma.²

Da se bo v regiji zagotovila visoka kakovost in ohranjenost naravnih virov, prilagajalo podnebnim spremembam ter spodbudilo prehod na nizkoogljično družbo, **so ključne usmeritve in cilji prioritete² sledeči:**

- Urejeno kanalizacijsko omrežje.
- Dostopnost do kakovostne oskrbe z zdravstveno neoporečno vodo vsem prebivalcem regije.
- Znižanje količine vseh vrst odpadkov in spodbujanje njihove ponovne uporabe, predelave.
- Večja energetska učinkovitost regije in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov.
- Spodbuditi prehod na krožno gospodarstvo čim več subjektom v regiji.
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
- Ohranitev in izboljšanje biotske pestrosti.
- Prilagajanje podnebnim spremembam.
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti.

Ukrep 2.1.: Varovanje naravnih virov

Napaka! Zaznamek ni definiran.

Podukrep 2.1.1.: Izboljšanje oskrbe s pitno vodo in upravljanje z vodotoki

Podukrep 2.1.2.: Čiščenje in odvajanje odpadnih vod

Podukrep 2.1.3.: Ravnanje z odpadki

Ukrep 2.2.: Večja energetska učinkovitost in spodbujanje rabe obnovljivih virov energije

Napaka! Zaznamek ni

definiran.

Ukrep 2.3.: Prehod na krožno gospodarstvo

Napaka! Zaznamek ni definiran.

Ukrep 2.4.: Prilagajanje podnebnim spremembam

Napaka! Zaznamek ni definiran.

Ukrep 2.5.: Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja

Podukrep 2.5.1.: Zaščita in ohranjanje biotske raznovrstnosti v varovanih območjih narave in zagotavljanje zelene infrastrukture

Podukrep 2.5.2.: Zmanjševanje onesnaženja

Ukrep 2.6.: Trajnostna mobilnost

STANJE IN TEŽNJE MONM, 2007:

a) **Na področju poselitve:**

Nedorečena vloga in podoba naselij v MO NM: Novo mesto kot regionalno središče nacionalnega pomena ne izkorišča dovolj svojih razvojnih potencialov, deli občine ostajajo nezadostno opremljeni s prometno in komunalno infrastrukturo in imajo tudi neenakomerno porazdelitev in raven družbene infrastrukture. Novo mesto se komajda uvršča med regionalna središča nacionalnega pomena, saj nima dovolj regijskih in državnih programov, pa tudi ne ustreznih in jasno razmejenih prostorskih ureditev. Poleg tega je nedorečen prehod urbanega dela Novo mesto v obrobje, ki je v nasprotju z drugimi regionalnimi središči v Sloveniji izrazito ruralizirano in hkrati ni ohranilo tradicionalnih vzorcev poselitve, saj se v širšem prostoru mesta prepletajo podeželski in predmestni tip poselitve. Naselja Velike Brusnice, Otočec ter Stopiče, Gabrje in nekatera druga večja središča še nimajo dovolj prepoznavnih funkcij in podobe (položaj na območju MO Novo mesto in širše), se ne povezujejo v skladno omrežje in v nekaterih primerih nimajo ustreznih povezav - medsebojnih, z Novim mestom in s sosednjimi občinami. Poleg tega je raven družbene infrastrukture (razvitost, opremljenost) v teh središčih zelo različna.³

Premajhni prostorski potenciali za razvojne dejavnosti: V Novem mestu in preostalih večjih središčih MONM, podobno kot v večini preostalega slovenskega prostora, primanjkuje komunalno urejenih stavbnih zemljišč za stanovanja in za razvoj obrti in podjetništva ter poslovno-storitvenih dejavnosti, kar je pogosto povezano s težavnim doseganjem sprememb namembnosti zemljišč, pa tudi s problemom lastništva zemljišč. V prihodnosti bo potrebno zagotoviti večje nove površine za razvojne dejavnosti, obenem pa bo treba proučiti prostorske rezerve – nekatere tudi večje površine so lastniško ali iz drugih razlogov nedosegljive in jih ni možno v doglednem času izrabiti. S tem predstavljajo omejitve za razvoj in ne rezervo. Ocenjuje se, da bo ta problem precej rešil davek na nezazidana stavbna zemljišča, ki bo finančno bolj obremenil lastnike in s tem pospešil promet z nepremičninami. Ne glede na to bo treba zagotavljati tudi povsem nove površine za razvojne dejavnosti, ki so sedanj v kmetijski ali gozdni rabi ali so degradirana območja. Potrebe po ureditvi novih gospodarskih con so izkazane zlasti na območjih oz. v bližini večjih naselij: predvsem širše območje Novega mesta, ter Birčna vas, pa tudi v naseljih, kjer so potrebne gospodarske cone za lokalne potrebe - Velike Brusnice, Stopiče, Gabrje in širše območje Rateža, kjer se pojavljajo večje investicijske pobude. Primanjkuje novih stanovanj in urejenih površin za stanovanja, zlasti za organizirano skupinsko gradnjo in za gradnjo na večjih, sklenjenih površinah, kjer bi lahko realizirali prostorsko in ekonomsko racionalnejše tipe gradnje. Bivalni standard obstoječih stanovanj zaostaja za tistim, ki je uveljavljen v EU (velikost stanovanj, delež zelenih površin v naselju ipd.). Pogoste so potrebe za spremembo enostanovanjskih hiš v večstanovanjske, s čimer se zopet manjša bivalni standard, pa tudi želje po spremembi namembnosti zidanic v počitniške ali celo stanovanjske objekte. Ta problem je še posebej pereč, ker obsežna razpršena vinogradniška poselitev ni na stavbnih zemljiščih in je neustrezno komunalno opremljena. Kljub jasni zakonodaji se še vedno pojavljajo nelegalne gradnje. Zemljiška politika s svojimi ukrepi zaostaja za potrebami, več bo potrebno postoriti na pripravi prostorskih izvedbenih aktih, ki bodo (na osnovi planskih aktov) podali pogoje za izvedbo ureditev. Pomembno bo tudi določanje prioritet ter ukrepov za pridobivanje in opremljanje zemljišč za gradnjo.³

Pogoji za širitev turistične ponudbe: Otočec kot največje turistično središče v občini ima omejene prostorske možnosti, saj jim manjka površin za razvoj. Veliko je povpraševanje po lokacijah za vikende in za razvoj turistične ponudbe v vinogradniških območjih. Turizem na podeželju še naprej ostaja ena potencialnih oblik turizma, ki bi lahko v povezovanju s kmetijskim sektorjem tržil krajinske in naselbinske kakovosti prostora.³

Spreminjanje značilnega vzorca poselitve in prostorske identitete: obstoječi poselitveni vzorci so

ogroženi s suburbano, predvsem z razpršeno gradnjo na robovih naselij in v odprtem prostoru med posameznimi naselji. Poseben problem na področju razpršene gradnje, ki degradira prostor, so romske naselbine. Razpršena gradnja je zaradi pomanjkljive komunalne opremljenosti na kraških tleh vzrok za onesnaženje okolja. Posledica so izgubljanje strukturnih in morfoloških značilnosti naselbin in kakovostne arhitekture in programsko-funkcionalno nedorečena struktura naselij ter onesnaženost okolja.³

- **Vinogradniška območja z značilno kulturno krajino** so praviloma vidno izpostavljena in pomembna prvina prostorske prepoznavnosti (Trška gora, Ljuben, Drganja Sela, Cerovec, Kamenje, Velike Brusnice, idr.) Pri poselitvi na vinogradniških območjih gre za avtohtone vzorce, razpršenost pa je posledica specifičnosti tehnologije obdelave vinogradov. Zaradi neustrezne ponudbe kakovostnih stanovanj in zaradi visokih cen stanovanj se pojavlja vse več pobud za spremembo namembnosti zidanic v stanovanjske ali počitniške objekte. Nelegalno spremenjena namembnost objektov, prizidki, morfološko neustrezne prenove in novogradnje, ki zgoščajo pozidavo teh območij, povzročajo razvrednotenje podobne vinogradniških območij (zgoščevanje pozidave, predimenzionirani objekti, neustrezne namembnosti) in okoljske probleme (neustrezna komunalna opremljenost). Nekateri vinogradi se ob menjavi generacij zaraščajo, v nekaterih pa lastniki posekajo trte. Vinogradniška območja so zanimiva za preživljanje prostega časa, pa tudi za razvoj turistične ponudbe (oddajanje bivalnih zidanic kot počitniških objektov v najem, vinotoči), vendar pa so prostorski ukrepi za ohranitev sedanjega obsega in strukture vinogradniških območij zelo omejeni. Za ohranjanje krajinskih značilnosti teh območij je nujno povezovanje ciljev in ukrepov na področju varstva narave in kulturne dediščine ter kmetijstva, kar se še ne uveljavlja v zadostni meri. Kmetijski sektor ima na razpolago nekatere ukrepe (subvencije, spodbude, delovanje svetovalne službe), s katerimi bi bilo mogoče razmere nekoliko izboljšati, vendar pa se je treba zavedati, da je problematika vinogradniških območij v veliko večji meri povezana s poselitvijo kot s kmetijstvom. Za reševanje problematike vinogradniških območij je pomemben dvig zavedanja o kakovosti tradicionalnih kulturnih krajin in o dolgoročnih posledicah v širšem prostoru, ki jih povzročijo prevelika gostota, spremembe namembnosti, neustrezna komunalna opremljenost teh območij.³

- **Romske naselbine:** V MO Novo mesto je bilo na dan 01.01.2006 evidentiranih 757 Romov, ki so več ali manj stalno naseljeni v romskih naseljih Brezje - Žabjak, Šmihel, Ruperč Vrh, Poganci-Jedinščica, Graben, Otočec, Gotna vas (Ukrat), Šajser ter v treh občinskih najemnih stanovanjih. Večina romskih naselij je zgrajenih brez ustrezne dokumentacije in potrebnih dovoljenj. Za posamezna naselja so bili sprejeti ureditveni in zazidalni načrti, ki se upoštevajo le deloma. Posamezna naselja so različno urejena in komunalno opremljena. Načrtna gradnja skladno s predhodno sprejetimi zazidalnimi načrti je bila izvedena samo v naselju Brezje ter deloma v Šmihelu in Ruperč vrhu. Ne glede na sprejete ukrepe, zazidalne in ureditvene načrte in možnost legalne gradnje prebivalci gradijo naprej po svoje in širijo obstoječa naselja. Stanje v naseljih, za katera je urejena prostorska dokumentacija, ne odstopa bistveno (na bolje) od stihijsko nastalih naselij. Kjer so locirana večja romska naselja, je evidentna težavnost sobivanja. Glede na jasno izražene zahteve predstavnikov krajevnih skupnosti, kjer živijo Romi, pa bi bilo treba načrtovati ureditev romskih naselij le v dosedanjem obsegu. Dosedanja politika zgoščevanja in omejevanja naseljenosti Romov na dosedanjih lokacijah očitno ni prinesla zadovoljivih rezultatov, težave na vseh področjih so komaj obvladljive. Zato so nujno potrebni prostorski akti za izvedbo prostorskih ureditev in izbor morebitnih novih lokacij oz. območij za širitev obstoječih romskih naselbin.³

b) Stanje in težnje na **področju infrastrukture**³ na območju celotne MONM:

- nima ustreznih prometnih povezav (slabo stanje in premalo funkcionalnosti)
- komunala in energetska infrastruktura (problem odpadnih voda?, zastarelost centralne čistilne naprave)
- kanalizacijsko omrežje
- vodovodno omrežje
- vodni vir
- trasa magistralnega plinovoda (Krško – NM)
- elektroenergetsko omrežje (1xDV 110 kV) RTP

Uporaba obnovljivih virov energije, predvsem pa lesne biomase, ki je velik potencial zlasti na zelo gozdnatih predelih, **je premajhna.**

- telekomunikacijsko omrežje
- storitve mobilnih brezžičnih telefonskih povezav
- sistem poštних storitev
- Ravnanje z odpadki je dobro organizirano, saj zbiranje, odvoz in deponiranje odpadkov v poteka vseh naselij v MONM

c) Stanje in težnje na **področju krajine**³:

- Razvojne razlike med urbanim okoljem in podeželjem: komunala opremljenost podeželskih naselij je pomanjkljiva (nepopolni sistemi, neustrezni in dotrajani materiali),
- Premajhna izkoriščenost potencialov za razvoj turizma
- Kmetijska dejavnost v občini v premajhni meri izrablja naravne danosti in ustvarjene razmere. Zemljišča so razdrobljena, premalo so izkoriščeni pridelovalni potenciali na sicer prostorsko omejenih območjih v občini (na sklenjenih kmetijskih površinah na pretežno uravnanih območjih in na območjih, primernih za urejanje trajnih nasadov), kjer bi bilo potrebno povečanje parcelne strukture, uvedba namakalnih sistemov, agromelioracije ter urejanje oz. ohranjanje trajnih nasadov
- Ohranjanje prepoznavnosti krajine: obdelovalne terase, vinogradniška območja.
- mala kmetija (drobna posest, razdrobljenost, slaba socialna struktura ipd.)

LAS na območju Jugovzhodne Slovenije:

	1	2	3
	LAS Dolenjska in Bela krajina	LAS Po poteh dediščine od Turjaka do Kolpe	LAS Suhe krajine, Temenice in Krke
Območje občin	Črnomelj, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mestna občina Novo mesto, Mokronog-Trebelno, Semič, Straža, Šentjernej, Šentrupert, Škocjan in Šmarješke Toplice (12)	Dobropolje, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Osilnica, Ribnica, Sodražica, Velike Lašče (8)	Dolenjske Toplice, Ivančna Gorica, Trebnje, Žužemberk (4)
Finančni okvir	3.579.883,96 EUR	2.828.495,00 EUR	1.815.600,00 EUR
Sredstva skladov	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)	Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) in Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)
Vodilni partner LAS DBK	Razvojni center Novo mesto d.o.o.	RC Kočevje Ribnica d.o.o.	Center za izobraževanje in kulturo Trebnje (CIK Trebnje)
Velikost območja LAS	1.251,90 km ²	1.191,60 km ²	664,80 km ²
Število prebivalcev LAS	91.689	38.612	36.096
Število članov LAS	68	87	102

Preglednica 3: Primerljiva treh LAS v regiji JV Slovenija (Vir: Razvojni center Novo mesto d.o.o.)²

5 Spremljanje in vrednotenje učinkov priprave in izvajanja regionalnega prostorskega plana

Vodilno vlogo oziroma koordinacijo priprave, usklajevanja, spremljanja in vrednotenja RPP v skladu z ZUreP-3 opravlja pripravljavec RPP. Svet regije JV Slovenija je določil Razvojni center Novo mesto za opravljanje nalog pripravljavca RPP v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija.

Pripravljavec regionalnega prostorskega plana vsaka štiri leta po sprejetju regionalnega prostorskega plana pripravi poročilo o prostorskem razvoju za območje regionalnega prostorskega plana. Poročilo je tudi osnova za načrtovanje kohezijske politike in se navezuje na analizo stanja v skladu s predpisi, ki urejajo skladen regionalni razvoj. Vsebina poročila se podrobneje določi v posameznem regionalnem prostorskem planu.

Vsi podatki v zvezi s potekom postopka izvajanja RPP bodo javno objavljeni v prostorsko informacijskem sistemu preko spletnih strani Ministrstva za okolje in prostor in spletni strani pripravljavca RPP.

Podatki, na katerih temelji RPP so vsaj:

1. Javne dostopne državne baze podatkov za prostorsko načrtovanje in varstvo okolja
2. Podatki o planskih aktih občin (veljavnih in v pripravi)
3. Podatki o državnih prostorskih načrtih (veljavni in v pripravi)
4. Podatki o sektorskih strateških planskih usmeritvah in potrebah

Spremljanje in vrednotenje učinkov priprave in izdelave RPP se izvaja predvsem s pomočjo kazalnikov, kot so:

1. Dolžina novogradenj in rekonstrukcij državnih (glavnih in regionalnih) cest (km ali v deležu od izhodiščnega stanja) [vir: MZI, DRSI]
2. Dolžina novogradenj državnih (daljinskih, glavnih, regionalnih) kolesarskih povezav (ločen vozni pas) [vir: MZI, DRSI]
3. Delež označenih kolesarskih povezav [vir: MZI, DRSI]
4. Dolžina novogradenj in rekonstrukcij železniških prog (km ali v deležu od izhodiščnega stanja) [vir:

MZI, MOP]

5. Število logističnih centrov/multimodalnih točk za osebni in tovorni promet (število) [vir: pripravljavec, MZI, MOP]
6. Površina razpoložljivih komunalno opremljenih površin za gradnjo stanovanj/preb. (m2) [vir: pripravljavec, MOP]
7. Število stanovanj/preb. in povprečna velikost stanovanja (m2) [vir: GURS]
8. Površina razpoložljivih komunalno opremljenih površin za gospodarske dejavnosti/preb. (m2) [vir: pripravljavec, MGRT]
9. Obseg razpoložljivih komunalno opremljenih površin za družbene dejavnosti /preb. (m2) [vir: pripravljavec]
10. Delež zaraščenih površin (v % površine regije) [vir: MKGP]
11. Število občinskih središč s storitvami in družbenimi dejavnostmi (izobraževanje, zdravstvo, kultura, šport, socialno varstvo, policija, banka, pošta, neživilska trgovina) [vir: pripravljavec, MOP]
12. Število prenočitvenih zmogljivosti (kapacitet, po vrsti nastanitve) (število/na preb.) [vir: MGRT]
13. Število velikih, srednjih, majhnih kmetij (število) [vir: MKGP]
14. Število krajinskih zasnov v regiji [vir: pripravljavec]
15. Število urbanističnih zasnov v regiji [vir: pripravljavec]

Viri:

1. RRP JV SLO 2014-2020: https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2016/11/RRP_JVSLO_2014-2020_marec-2015.pdf
2. Osnutek RRP JV SLO 2021-2027: https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2020/12/01_Osnutek-RRP-regije-JV-Slovenija-za-obdobje-2021-2027_december-2020.pdf
3. Predstavitev strokovnih podlag za pripravo prostorskih planskih aktov in vizija prostorskega razvoja MO Novo mesto, 2007: https://www.novomesto.si/mma/12_predstavitev_strokovnih_podlag_za_pripravo_prostorskih_planski_h_aktov_in_vizija_razvoja_mo_nm/20170522075895/
4. Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2019: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Celovita_demografska_analiza_podezelska_urbana_obmocja.pdf
5. Analiza stanja, razvojnih teženj ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije, 2011: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/a6146c82d2/FGG_analiza_stanja_sprs.pdf
6. Model povezovanja prostorskega in razvojnega načrtovanja na regionalni ravni, 2018: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-K1BO1VGN>
7. Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo, 2015: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/KMETIJSTVO/Kmetijska-zemljijsca/VARSTVO-KMETIJSKIH-ZEMLJISC/Strokovna-podlaga.pdf>
8. Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 - FUNKCIONALNA URBANA OBMOČJA, 2017: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/2695ec504c/funkcionalna_urbana_obmocja_zakljucki.pdf
9. Model prostorskega razvoja Slovenije 2050, Končno poročilo, marec 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/model_prostorskega_razvoja_2050.pdf
10. Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji do leta 2030: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MzI/Dokumenti/Strategija-razvoja-prometa-v-Republiki-Sloveniji-do-leta-2030.pdf>
11. Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-9SOJIVV3/00c26ae4-d06f-4404-bbfa-16bf4afb4ec9/PDF>
12. Nacionalni program varstva okolja (NPVO): <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP5>
13. Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave SPRS 2050: Podeželje in zelena infrastruktura, 2017: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/74feaa6978/podezelje_zelena_infrastruktura_zakljucki.pdf
14. Stanje in značilnosti socialnega podjetništva v Jugovzhodni regiji (SLOHRA SOCIONET): <https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2017/02/ANALIZA-SOC-PODJ-V-JVS-FIN-26-1-2016.pdf>
15. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO96>
16. Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2018 – 2025: <https://e-uprava.gov.si/.download/edemokracija/datotekaVsebinske/336436?disposition=inline>

17. Opredelitev in določitev prednostnih območij za stanovanjsko oskrbo – PROSO, 2016:
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Opredelitev_in_dolocitev_prednostnih_obmocij_za_stanovanjsko_oskrbo.pdf
18. Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma, 2017:
https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf
19. SPRS 2050: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/SPRS-2050_gradivo-za-javno-razpravo.pdf
20. Pripombe na Strategijo prostorskega razvoja Slovenije 2050, DPRS:
http://www.dprs.si/datoteke/1584623824-DPRS202000202SPRS_do_2050_pripombeKONCNE.pdf
21. Akcijski načrt za energetska učinkovitost do leta 2020 (AN URE 2020): http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ure/an_ure_2017-2020_final.pdf
22. Strategija razvoja prometa v RS do 2030:
<https://www.gov.si/assets/ministrstva/MzI/Dokumenti/Strategija-razvoja-prometa-v-Republiki-Sloveniji-do-leta-2030.pdf>
23. Uredba o DPN za državno cesto od avtoceste A2 Ljubljana-Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6271>
24. Elektroenergetska oskrba Dolenjske in Bele krajine, GZDBK:
<https://www.gzdbk.si/si/aktualno/uspeh/detajl/?id=412>
25. Poročilo o prostorskem razvoju, 2016:
https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Publikacije/c5a7a4e249/proocilo_o_prostorskem_razvoju.pdf
26. Razvojni načrt prenosnega sistema Republike Slovenije za obdobje 2021–2030:
https://www.eles.si/Portals/0/Documents/ELES_razvojni_nacrt_2021-2030.pdf
27. Letno poročilo Komunale Novo mesto d.o.o., 2020: <https://www.komunala-nm.si/Portals/0/Letno%20poro%C4%8Dilo/Letno%20poro%C4%8Dilo%20Komunale%20NM%202019.pdf?ver=2020-07-10-101548-127>
28. Letno poročilo Komunale Črnomelj, 2016: http://www.komunala-crnomelj.si/docs/Letno_Porocilo_2016.pdf
29. Količinsko stanje podzemnih voda v Sloveniji, NUV 2022-27:
https://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/hidro/watercycle/text/sl/publications/monographs/Kolicinsko_stanje_podzemnih_voda_v_Sloveniji_OSNOVE_ZA_NUV_2022_2027.pdf
30. Regija jugovzhodna Slovenija, SURS: <https://www.stat.si/obcine/sl/Region/Index/7>
31. Predstavitev in poročilo realizacije projekta CeROD, 2009: <http://www.cerod.org/wp-content/uploads/2019/07/porocilo.pdf>
32. Poročilo o aktivnostih na Cerod: MONM, 2016:
https://www.novomesto.si/mma/porocilo_o_aktivnostih_na_cerod_doo/20170908154363/
33. Splošne značilnosti Slovenije in slovenskega kmetijstva, 2020. Strateški načrt skupne kmetijske politike 2021–2027: https://www.program-podezelja.si/images/SPLETNA_STRAN_PR_PNOVA/2_SKP/0_SN_SKP_21-27_Splo%C5%A1ne_zna%C4%8Dilnosti_Kmetijski_sektorji_Analiza.pdf
34. Uredba o območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za RS:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6910>
35. Pravilnik o podrobnejših pogojih za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč ter o podrobnejši vsebini strokovnih podlag s področja kmetijstva:
<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV12299>

36. Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021: <https://e-uprava.gov.si/.download/edemokracija/datotekaVsebinska/382689?disposition=inline>
37. Osnutek akcijskega načrta za obnovljive vire energije za obdobje 2010–2020 (AN OVE), 2017: http://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/an_ove/posodobitev_2017/an_ove_2010-2020_posod-2017.pdf
38. Operativni program za izvajanje Nacionalnega gozdnega programa 2017-2021: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/DOKUMENTI/GOZDARSTVO/e3f1a9585b/OP-za-izvajanje-nacionalnega-gozdnega-programa-2017-2021.pdf>
39. Resolucija o nacionalnem gozdnem programu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO56>
40. Zavod za gozdove Slovenije: http://www.zgs.si/obmocne_enote/novo_mesto/posebnosti_obmocja/index.html
41. Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Voda/NUV/63dbe4066b/NUV_VOD.pdf
42. Poročilo o analizi rešitev za trajnostni razvoj zdraviliških območij: https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2021/01/2_Jursic_HP3_koncna.pdf
43. Uredba o prostorskem redu Slovenije: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED3526&d-16544-s=1&d-16544-o=2&d-16544-p=1>
44. Državna rudarska strategija, 2018: https://www.energetika-portal.si/fileadmin/dokumenti/publikacije/dp_min_sur/rud_stat_final_2018.pdf
45. Celovita demografska analiza s projekcijami za podeželska in urbana območja, 2019: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/Celovita_demografska_analiza_podezelska_urbana_obmocja.pdf
46. Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij (pisrs.si)
47. Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050 : gorska in obmejna območja, 2016: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/4bac8c3381/gorska_obmejna_obmocja.pdf
48. Strategija reševanja romske tematike v Mestni občini Novo mesto za obdobje 2013-2020: <https://www.novomesto.si/mma/-/2017091316040536/>
49. Celovita metodologija za popis in analizo degradiranih območij, izvedba pilotnega popisa in vzpostavitev ažurnega registra, 2017: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MGRT/Dokumenti/DRR/Projekti-strokovnih-podlag/Analiza-degradiranih-obmocij/koncno-porocilo-projekt-degradiranih-obmocij.pdf>
50. Podpora pri uporabi in prenosu celovitega upravljanja z degradiranimi območji v prakso, 2018: https://www.uirs.si/Portals/0/dokumenti/LUMAT_Izvedensko_porocilo_koncno_28.3.2018.pdf
51. Priročnik za prepoznavanje in načrtovanje zelene infrastrukture, 2021. <http://www.izvrs.si/wp-content/uploads/2021/06/Prirocnik-za-prepoznavanje-in-nacrtovanje-zelene-infrastrukture.pdf>
52. Usmeritve za pripravo strategije razvoja regije s področja prostorskega in urbanega razvoja JV SLO, 2019: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostor_regionalno/Smernice_za_pripravo_strategij_razvoja_regije_Jugovzhodna.pdf
53. Strategija prostorskega razvoja Slovenije (SPRS) 2050.
54. Regionalne značilnosti Jugovzhodne Slovenije in evidenca okoljskih problemov ter možnih ERM rešitev: <https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2017/02/PORO%C4%8CLO-JVS-skupno.pdf>
55. Ocena ogroženosti dolenske regije zaradi poplav: http://www.sos112.si/db/file/Novo_mesto/ocena_ogrozenosti_zaradi_poplav.pdf
56. Strateška izhodišča razvoja Kohezijske regije Vzhodna Slovenija: https://vzhodna-slovenija.si/wp-content/uploads/2020/08/200204_Publikacija.pdf
57. 8000 gospodinjstev iz 29 občin končno do širokopasovne infrastrukture: <https://www.gov.si/novice/2021-07-26-8000-gospodinjstev-iz-29-obcin-koncno-do-sirokopasovne-infrastrukture/>

58. Načrt razvoja širokopasovnih omrežij: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MJU/DI/Nacrt-razvoja-sirokopasovnih-omrezij.pdf>
59. Osnutek strategije prostorskega razvoja občine Semič: <https://www.semic.si/DownloadFile?id=185602>
60. Evidenca socialnih podjetij: <https://podatki.gov.si/dataset/evidenca-socialnih-podjetij>
61. Metodologija za popis poslovnih con in subjektov inovativnega okolja na območju Slovenije, izvedba terenskega popisa in vzpostavitev ažurne evidence:
https://poslovnecone.urs.si/portals/9/porocilo/Poslovne_cone_zakljucno_porocilo_URS_GIS.pdf
62. Zdravje v regiji, 2018: <http://obcine.nijz.si/Dokumenti/pdf/2018/regije/7.pdf>
63. Nacionalni program ukrepov vlade RS za Rome za obdobje 2017/2021:
https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/UN/Dokumenti-Romi/65d892da3a/NPUR_2017_2021.pdf
64. Poročilo o uresničevanju obveznosti na podlagi Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji, 2019:
https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/UN/NPUR-2017-2021/Porocilo_Romi_2018.pdf
65. Predstavitev projektov – prostorsko-komunalna ureditev Romskega naselja Žabjak Brezje:
https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2017/11/Priloga-%C5%A1t.-3_Predstavitev-projektov.pdf
66. Indeks razvojne ogroženosti:
https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Indeks_razvojen_ogrozenosti_2019/Indeks_razvojne_ogrozenosti_2019.pdf
67. Kako živimo v regijah: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2017/DZ-Kako_zivimo_v_regijah.pdf
68. Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2021-2030: <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=13038>
69. Novi pristopi k načrtovanju razvoja naselij: <http://www.urbani-izziv.si/Portals/urbaniizziv/Clanki/2018/Novi%20pristopi.pdf>
70. Viri v zdravstvu:
https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/publikacije/letopisi/2019/8_viri_v_zdravstvu_2019.pdf
71. Izhodišča za pripravo občinskega podrobnega prostorskega načrta športno-rekreacijski park Češča vas:
https://www.novomesto.si/mma/predlog_izhodisc_za_pripravo_oppn_srp_cesca_vas/20191030151110/
72. Prilozje: <https://aeroklub-belakrajina.si/nakup-vzletisca-v-prilozju/>
73. Priprava predloga pravnega režima za urejanje turistične rabe reke Kolpe in Krke, 2008: https://www.rc-nm.si/wp-content/uploads/2017/07/6-HTN_Predlog-pravnega-reima-Kolpe-in-Krke-2-0.pdf
74. Rudarska knjiga: <https://ms.geo-zs.si/>
75. Cilji regionalne politike Slovenije v obdobju 2021-2027:
https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2020/DZ3_2020.pdf
76. Strategija kulturne dediščine za obdobje 2018-2026: http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Zakonodaja/Predpisi_v_pripravi/2018/Stra tegija_KD_2018-02-19.pdf
77. Ocena ogroženosti Dolenjske zaradi potresov, 2019:
http://www.sos112.si/db/file/Novo_mesto/ocena_ogrozenosti_potres.pdf
78. Igor Šuklje, Stroški čiščenja sončnih modulov s sodobnimi metodami čiščenja, 2019: http://www.vsvo.si/wp-content/uploads/2019/09/VISOKA-%C5%A0OLA-ZA-VARSTVO-OKOLJA-DIPLOMSKA-NALOGA-IGOR-%C5%A0UKLJE_-3_SEPTEMBER.pdf
79. Nadgradnja metodologije določanja območij nacionalne prepoznavnosti krajine. Končno poročilo, marec 2020
UL BF - KA, ACER, ZRC SAZU – GIAM
80. Priročnik za interpretacijo dediščine, 2020: <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/view/1892/7855/1003-1>
81. Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave SPRS 2050 (končno poročilo – prostorske možnosti za nizkoogljično družbo: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Dokumenti/Prostorski-razvoj/SPRS/02cd6fe2e5/nizkoogljična_druzba_zakljucki.pdf